Konungen. En sannsaga berättad af Sophie Elkan. Förra delen

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1904.

Gustaf Adolf och Fredrika Dorothea Wilhelmina i Hagaparken (1800)

I.

Svea Rikes Kronprins.

Löjtnanten vid gardet, baron Gustaf Mauritz Armfelt, skulle denna dag, den 12 juli 1781, börja sin uppvaktning som tjänstgörande kavaljer hos Hans Kungliga Höghet kronprins Gustaf Adolf och hade tidigt på morgonen infunnit sig hos prinsens guvernör, riksrådet baron Fredrik Sparre, för att af honom erhålla sina instruktioner.

Riksrådet Sparre tog emot baron Armfelt i sitt rum utanför kronprinsens sängkammare i Högstdensammes våning på Drottningholms slott. Rummet hade utsikt åt trädgården, och morgonen var sällsynt vacker, men baron Sparre betraktade ej den ståtliga vyen, utan hade i stället sitt nöje af att iakttaga baron Armfelts lifliga minspel, medan honom anförtroddes åtskilliga intima och delikata detaljer rörande Hans Kungliga Höghets vanor och egenheter.

— Åligges det prinsens kavaljer att äfven tillse detta? frågade baron Armfelt förbluffad, då riksrådet ett ögonblick höll inne. Och blir ej med dylika vanor skötseln af karlar odräglig?

Riksrådet Sparre drog ur byxsäcken fram sin briljanterade snusdosa, bjöd Armfelt en pris och tog själf en, innan han svarade.

— Det är vår nådige konungs vilja, att Hans Kungliga Höghet numera blott skall hafva manlig betjäning omkring sig. För denna orsaks skull har han tagit prinsen från fruntimren och anförtrott honom åt oss. Naturligtvis ingår, som jag redan sagt herr baron, en hel del barnkammarpigsysslor i en kavaljers skyldigheter, då han är uppvaktande hos en furste, som ej ännu fyllt tre år. Och möjligen är baron Armfelt vid sina fyra och tjugu alltför ... riksrådet drog lätt på axlarna, men i stället för att fortsätta meningen och säga hvad baron Armfelt möjligen vore, ändrade han ton och sade med särskildt eftertryck:

— Men å andra sidan, för en ung man på fyra och tjugu år är detta en ypperlig öppning till en i framtiden lysande karriär.

Det kom en blixt i baron Armfelts stora blå ögon, och ett strålande leende for öfver de rödfriska, fylliga läpparna, då han svarade:

— Jag ber riksrådet Sparre vara förvissad om att jag är lycklig öfver den synnerliga nåd, hvarmed Hans Majestät utmärkt mig genom att låta mig inträda i kronprinsens hof, och i allt hvad på mig beror, skall jag försöka vara vår lille nådige herre till viljes och behag.

Kronprinsens guvernör skakade sitt stora, oformliga hufvud.

— Inte i allt, min käre baron Armfelt. Prinsen är visserligen så på minne som intelligens rikligen af

Försynen begåfvad, men det är i alla fall nödigt att visa resistans till hans impertinens och häftighet, hans envishet och hans ondska, om af honom skall danas en god regent, som en gång skall lyckliggöra sitt rike. Jag skulle önska, att baron Armfelt vid lediga stunder läste denna bok, Traité de 1'éducation af Formey.

Riksrådet Sparre räckte baron Armfelt en uppslagen bok, som han tagit från fönsterbrädan. Baron Armfelt bugade sig och bläddrade flyktigt i boken, medan riksrådet Sparre fortsatte:

— Som baron vet, uppvaktas Hans Kungliga Höghet förutom af min herre af sina två öfriga kavaljerer, öfverstlöjtnant grefve Stackelberg och öfversten och riddaren friherre Wachtmeister. Vidare äro kungens förste och andre kammartjänare Remy och Wachlin anställda hos honom. Af kungens fyra lifpager uppvaktar dagligen en, som om nätterna ligger inne hos prinsen tillika med mig, medan kammartjänaren ligger i garderoben utanför sängkammardörren.

Baron Armfelt lade boken åter på fönsterbrädet, dess innehåll föreföll honom ej särdeles lockande. Men det plikttrogna riksrådet fortsatte med sina upplysningar.

— En af kungens kammar- och stallpager är alltid tillstädes vid serveringen af prinsens måltider, och vice korporalen af drabanterna har att hos mig infinna sig hvarje morgon för att taga mina order om vakthållningen kring Hans Höghets person. När prinsen promenerar i trädgården de dagar, då mycket folk är här, äfvenså courdagarna, följa honom vice korporalen med två drabanter, annars ej. De öfriga dagarna går eller åker Hans Kungliga Höghet med mig och sin uppvaktande kavaljer. Hvad vidare är att iakttaga, skall jag så småningom sätta baron Armfelt au courant med.

Genom den öppna sängkammardörren hördes ett barns häftiga gråt.

— Det är vanligtvis mycket pjunk om morgnarna vid uppvaknandet, sade riksrådet med en ofrivillig grimas, hvarpå han reste sig upp för att gå in och se hvad som var å färde.

— Baron Armfelt torde vänta här, tills prinsen hunnit sansa sig, sade han i dörren.

Inifrån sängkammaren hörde Armfelt hur riksrådet förmanade den nådige herrn, som dock ej upphörde med sitt gråtande. På alla sin guvernörs moralkakor svarade prinsen med ett ideligt ropande af nej, nej, nej!

— Den nye kavaljeren, baron Armfelt, är därute och väntar på företräde, men jag kan ej låta honom komma in, förrän prinsen uppför sig som en kunglig person ägnar och anstår, sade riksrådet med höjd röst.

Gråten tystnade tvärt.

Några ögonblick därefter anmälde kammartjänaren Wachlin tjänstgörande kammarherren hos Hans Kungliga Höghet kronprinsen, löjtnanten vid lifgardet, baron Armfelt.

I kronprinsens sängkammare, där den stora och präktiga himmelsängen med förgylld krona och blå sidenförhängen intog den förnämligaste platsen, voro gardinerna ej ännu bortdragna från fönstren, och en liflig eld brann oaktadt sommarvärmen i spiseln. Tätt invid den kungliga sängen stod lifpagen Jernfels tältsäng, som ännu ej blifvit borttagen för dagen. Pagen själf låg på knä framför spiseln och pustade på elden för att få den att brinna högre, medan kammartjänaren Wachlin stod och värmde kronprinsens skjorta framför brasan.

Guvernören, riksrådet Sparre, föreställde den djupt bugande baron Armfelt för Hans Kungliga Höghet kronprinsen, som satt upprätt i sängen, stödd af de många spetsprydda, med kunglig krona och namnchiffer utsydda kuddarna och dynorna. Kronprinsen var ett mycket litet barn med blondt hår, som ej ännu för dagen blifvit krusadt eller pudradt, utan låg i en tjock tofs öfver pannan. Prinsen såg förgråten ut, och tårarna

hängde ännu kvar i ögonfransarna, när han räckte fram sin lilla hand till kyssning. Då Armfelt böjde sig ned för handkyssningen, betraktade den lille kronprinsen sin jättelike kavaljer med stort allvar. Han tycktes finna sig belåten med granskningen, ty ett gladare uttryck tändes i hans ögon, och i ett nu stod han upprätt i sängen i sin släpande nattdräkt och sträckte armarna mot Armfelt.

— Bära prinsen, ta'n på armen! var den första befallning den uppvaktande kavaljeren hörde från sin kunglige herres läppar.

Förtjust öfver detta nådiga emottagande gjorde Armfelt hvad honom blifvit befalldt. Han lyfte upp kronprinsen på sina armar, svepte den långa nattklädningen om de små nakna fötterna och bar prinsen ett hvarf rundt sängkammaren för att sedan öfverantvarda honom till kammartjänaren, som skulle börja tvagningen och påklädseln.

Men prinsen ville på inga villkor bli tvagen eller påklädd. Han ville bli buren af sin nye kavaljer.

— Bära prinsen, bära prinsen! ropade han oupphörligt och hytte med de små händerna åt Wachlin.

Förgäfves gjorde guvernören sina föreställningar, förgäfves blåste kammartjänaren Wachlin med en lerpipa upp blåsor i tvättfatets såplödder, så att de klara vattenbubblorna lyste som guld och purpur i eldskenet, en lek, som brukade roa prinsen, förgäfves sökte Armfelt hålla sig i skymundan. Det sprattlande prinsbarnet sträckte armarna oupphörligen efter honom och skrek:

— Bära prinsen, bära prinsen, bära prinsen!

Armfelt måste åter taga sin nådige herre på armen och bära honom ett par hvarf rundt sängkammaren, hvarvid prinsen ögonblickligen tystnade med sin gråt, såg belåten ut och klappade med sin lilla hand Armfelt nådigt på skuldran. Armfelt kände sig nu mindre hänförd af det stora nådebeviset, och på en vink af guvernören satte han sin prins hastigt ned i kammartjänarens knä och drog sig själf lika hastigt tillbaka till det yttre rummet för att ej med sin frestande närvaro störa den furstliga toaletten. Dess fullbordan tog en mycket rundlig tid, då prinsen grät och spjärnade emot af alla krafter.

Under tiden satt Armfelt vid fönstret i guvernörens rum och trummade otåligt på rutan. Han önskade, att den kungliga nådens sol, som så rikligt strålat öfver honom, tagit ett annat uttryck, ty han hade förefallit sig själf alltför löjlig eller, som baron Sparre uttryckte det, barnpigelik, och fruktade för att den kungliga ynnesten vid mera publika tillfällen skulle taga samma form, då han ofelbart skulle bli föremål för hoffruntimrens löje och spetsiga elakheter. Och Armfelt tog upp Formey och läste några sidor om barnuppfostran, men fann intet angående denna speciella casus. Han gäspade väldeligen öfver boken och trummade mången generalmarsch, innan prinsen hann bli färdigklädd och hans kavaljer åter blef inkallad.

Hans Kungliga Höghet såg nu ut som en riktig liten prins, ty öfver den lilla tröjan bar han blå serafimerbandet och vid ändan af stjärnan svärdsorden och nordstjärnan, och håret var pudradt och friseradt. Prinsen låg på mattan och åt på en kringla, medan Wachlin roade honom med allsköns upptåg. Han var så upptagen af att mumsa på sin kringla och höra på hur Wachlin härmade kon, göken, grisen, geten och tuppen, att han i början ej märkte Armfelt. Men så snart han det gjorde, blef det åter samma rumor och väsen om att prinsen ville bli buren.

— Ett hvarf, om baron Armfelt behagar, men endast ett, ty sedan skall prinsen gå och uppvakta sina höga föräldrar, sade baron Sparre, som förgäfves sökte tysta sin skrikande herre.

Armfelt böjde sig ganska motvilligt ner och lyfte prinsen från mattan upp på sin arm, men det blef mera än ett hvarf, ty så snart han ville sätta ned pilten, blef det åter till skrik.

Baron Sparre såg på sin klocka.

— Tiden är inne för Hans Kungliga Höghet att gå först till Hans Majestät kungen och sedan till Hennes Majestät drottningen och bjuda godmorgon.

Prinsen skrek immerbadd allt ondare och ondare:

— Armfelten bära prinsen, bära prinsen, ta'n på armen, ta'n på armen!

— Prinsen är väl för stor karl för att vilja bli buren förbi drabanterna som ett litet spädbarn, sade baron Sparre, som redan efter sina få dagars erfarenhet som prinsens guvernör så tämligen visste, att det enda, som möjligen kunde locka prinsen från hans envishet, var att vädja till hans högfärd.

Också tystnade prinsen ögonblickligen och underkastade sig med tålamod att bli snuten, torkad i ögonen och justerad för morgonhälsningen hos sina höga föräldrar. Så stack han sin lilla hand i guvernörens och företrädd af sin tjänstgörande kavaljer fördes han förbi drabanterna, som gingo i gevär för honom, upp till Deras Majestäters våningar för att hälsa godmorgon.

Först in till kungen. Gustaf den tredje satt i det stora audiensrummet vid sitt skrifbord och undertecknade ett bref, då den lille kronprinsen med sitt följe inträdde. På guvernörens uppmaning väntade prinsen tåligt, tills kungen slutat skrifva, skyndade så fram till honom och kysste den lediga handen, hvarpå kungen för ett ögonblick afbröt det lifliga samtal han förde med sina uppvaktande herrar, tog prinsen på sitt sköte, kysste honom lätt på pannan och frågade:

— Har prinsen denna morgon varit pappas gosse?

Utan ett ögonblicks tvekan svarade barnet:

— Nej, varit illaker. Prinsen skrikit: vill bli buren, ta'n på armen, ta'n på armen, ta'n på armen.

Medan kronprinsen på så sätt inför sin höge fader bekände sin förseelse, som denne med ett illa doldt småleende, men med grymt rynkad panna åhörde, föll den lille syndaren åter för samma frestelse. Medan orden ta'n på armen första gången framsades med darrande läpp och försagd min, fingo de, då de återupprepades, en annan klang, och det sista ta'n på armen uttalade han ej vänd mot kungen, utan i befallande ton till Armfelt, åt hvilken kungen i samma ögonblick räckt handen till kyssning och hälsat välkommen i de nådigaste ordalag. De kungliga orden, som girigt åhördes af föremålet själft och de andra i rummet närvarande, öfverröstades plötsligen af skriket:

Bära prinsen, bära prinsen!

Kungen släppte sin son ned från skötet och fortsatte samtalet med Armfelt utan att visa något missnöje.

Guvernören befann sig i en svår dilemma. Han kunde ej tillrättavisa kronprinsen i kungens närvaro, och han kunde ej låta skriket fortfara.

Han hade ingen annan utväg än att söka distrahera sin lille herre. Han pekade på kungaporträtten på väggarna och frågade prinsen om han mindes hvem den kungen med den stora peruken eller damen med den fina guldkronan voro. Men prinsen ville hvarken kännas vid Carl den elfte eller kejsarinnan Catharina, utan grät i ondska, oupphörligen ropande till Armfelt de fatala orden, som denne ej rätt visste om han fullständigt vågade ignorera, men hvilka han alldeles icke i denna omgifning tänkte hörsamma.

Kungen låtsade en lång stund ej om sin son, men då barnet blef alltför olidligt, gick han fram till prinsen och lutande sig ned öfver honom, där han satt i Sparres knä, förehöll han honom med ömhet och allvar hans

dåliga uppförande. Då prinsen emellertid alltjämt skrek i ondska och ej i godo kunde förmås att tystna, blef Hans Majestät otålig, hotade honom med riset och gaf en vink åt guvernören att föra ut barnet, tillsägande Armfelt att befalla drabanterna att icke vid kronprinsens förbipasserande skyldra för honom, då han ingalunda visat sig värdig en sådan ärebetygelse. Bad prinsen för öfrigt besinna, att han i dag skulle gifva audiens åt spanska envoyéen och att hans uppförande måste vara sådant, att den främmande ministern ej skulle ha anledning att skicka ogynnsamma berättelser om honom till sin regering.

Gossen såg mycket betänksam ut och hviskade sakta för sig själf: — Prinsen är nu bålt beskedlig. Nu måste pappa vara glad igen. Prinsen vill inte ha ris. Prinsen vill inte skrika eller vara illaker.

— Gå då till Hennes Majestät och uppför sig anständigt där, sade kungen och lade den lilla handen i guvernörens. Kom så ihåg, att du lofvat pappa att vara beskedlig och påminn dig fru Manderströms maxim: en karl står vid sina ord.

— Och en käring vid sin påse, svarade prinsen färmt till sin guvernörs stora förbluffelse. Men kungen behagade skratta.

Inne hos Hennes Majestät måtte dock prinsens uppförande ingalunda varit anständigt, ty strax efter hans inkomst i drottningens sängkammare, dit guvernören och Armfelt ej åtföljde honom, hörde dessa båda herrar, som väntade utanför, huru prinsen pjunkade och grät. Och det dröjde ej många minuter, innan en af hofdamerna hastigt kom ut med prinsen på armen och öfverräckte honom utan att säga ett ord till Armfelt, som vardt röd som drypande blod och häftigt bet sig i läppen.

— Hvarför har prinsen burit sig illa åt inne hos Hennes Majestät? frågade Armfelt i en ej alltför vördnadsfull ton, medan han bar prinsen ned för stora trappan förbi de orörliga drabanterna, på hvilka det kungliga barnet bistert sneglade, då de ej gjorde honnör.

— Därför att prinsen leds därinne och vill bli buren af Armfelten, svarade barnet genast.

Guvernören sade på franska, som prinsen ej förstod:

— Hans stora dygd är, att han aldrig på minsta sätt bjuder till att bemantla, långt mindre undandölja hvad han ock måtte begå för fel. Han älskar sanningen.

— Det är en stor förtjänst, svarade Armfelt lamt på samma språk, men tillade genast, då detta långt mera intresserade honom. — Är det ej besynnerligt, att ett barn på närmare tre år oupphörligen vill bli buret? Och synnerligast förefaller det besynnerligt med detta barn, som för öfrigt pretenderar att vara gammal person.

Riksrådet svarade alltjämt på franska:

— Sannerligen tycker jag ej det märkvärdigaste af allt är, att denne pilten fått lefva. Lifmedikus Dahlbergs förfarande för att härda honom, nämligen att från han var sex månader gammal låta honom bada i isvatten och dagligen lägga isstycken på hans hufvud och mage, har enligt mitt förmenande haft en menlig inverkan på Hans Kungliga Höghets organism. Numera har detta härdande alldeles upphört, men jag tror, att af denna stränga medfart härleder sig, att prinsen så litet orkar röra sig. I rum, så väl som på marken, är hans största nöje att ligga utsträckt. Vi skola emellertid så småningom locka honom till att begagna de egna benen. Jag skulle önska, att baron Armfelt redan i dag ville börja att leka exercis med den nådige herrn på Lofö ängar. Det skall göra honom godt och gifva honom courage.

Den lille prinsens hufvud hade sjunkit ned mot Armfelts axel, och då de hunnit in med honom i hans våning, sågo de, att han sof. De klädde af honom och lade honom i sängen för middagssömnen. Men, midt under det att prinsen som bäst snusade och sof som ett godt barn, måste han väckas för att klädas till

audiensen, som han skulle lämna den nyanlände spanske envoyéen, grefve Guemes. Ögonlocken föllo allt som oftast igen af sömnlusta, medan påklädseln varade, och baron Armfelt hörde honom oupphörligen hviska till sig själf: — Prinsen har lofvat pappa vara snäll, vara nådig.

Också var det ett barn, kämpande så hårdt det förmådde mot sömn och olust, som satt i den förgyllda karmstolen på upphöjningen i sin audienssal och räckte envoyéen sin hand till kyssning, medan baron Sparre på franska harangerade honom.

Men knappt hade audiensen till alla parters fulla belåtenhet lyckligen förlupit och prinsen bakom gardinen betraktat envoyéens affärd och sakta ropat hopp, hopp åt fyrspannet, förrän han åter fick begär att bäras på Armfelts starka armar.

Herrarna försökte locka honom från hans envishet genom att förespegla honom hvad allt godt han skulle få till middagen.

— Prinsen får stekt kyckling, små lammkotletter, fricandeau på kalf och oxtunga med brun sås och korinter, sade Armfelt, som förhört sig om anrättningarna hos kammartjänaren.

— Ingenting, ingenting, bära prinsen!

— Prinsen får katrinplommon, återtog guvernören.

— Armfelten skall bära prinsen!

Naturligtvis fick prinsen sin vilja fram, men Armfelt var nog listig att passa på och bära in sin nådige herre i matsalen, där han sattes i sin höga stol vid den ensamma taffeln, medan guvernören satt till höger och Armfelt till vänster om honom och tvenne lakejer stodo bakom hans stol och passade upp honom.

I detsamma katrinplommonen serverades, kördes kronprinsens vagn fram till trappan. Prinsen gled genast ned från stolen, knäppte ihop de små händerna och suddade högtidligt och med stort allvar igenom bordsbönen, hvarpå han bugade sig för den gode Guden.

Några minuter senare satt kronprinsen i den franska vagnen med guvernören och den uppvaktande kavaljeren.

Vädret var det härligaste, och prinsen var i solskenslynne öfver Armfelts löfte att exercera honom på Lofö ängar, hvarför geväret och pappersmusköten voro medtagna i vagnen. Prinsen ville genast fara till Lofö ängar, men detta måste nekas honom, ty prinsen var befalld till China, där Hans Majestät kungen och Hennes Majestät drottningen jämte hofvet denna eftermiddag drucko kaffe. Men Armfelt lofvade prinsen att se till, att de snarast möjligen fingo aflägsna sig för att hinna med mycket exercis på ängen.

Då vagnen hunnit den allé, som direkt för fram till China, gaf guvernören befallning till kusken att hålla, ty han höll det för nyttigt, att prinsen skulle gå detta stycke. Men då vagnen höll, och prinsen märkte afsikten härmed, hviskade han till Armfelt: — Bära prinsen, ta'n på armen, ta'n på armen, men då Armfelt skakade på hufvudet, lade fingret på läpparna och pekade framåt allén, nickade prinsen tillbaka och sade för sig själf: — Prinsen har lofvat pappa vara bålt beskedlig, hvarpå han räckte Armfelt sin hand och lät honom leda sig, trippande bredvid honom med sina små steg, som han försökte rätta efter Armfelts stora. Guvernören gick på Hans Kungliga Höghets andra sida.

Plötsligen skymtade några lustiga röda byggnader med granna gröna koppartak mellan träden. Solen glänste som lågor på de förgyllda kinesiska krumelurerna på koppartaken.

— Det är China, sade prinsen upplysande till Armfelt. Prinsen skall visa Armfelt alla nickegubbarna, och

sedan vill prinsen genast åka till exercisplatsen. Armfelten skall också lära prinsen skyldra gevär.

Med lifliga åtbörder och muntra ord beskref Armfelt för den nådige herrn den tilltänkta exercisen. Piltens ögon lyste af förtjusning, men plötsligen blef han stående tvärt stilla, förlamad af förskräckelse. Han hade fått sikte på tre små hvita pudelhundar, som fruarna Manderström, Sinclair och Wrangel, som också voro på väg till China, hade med sig. Medan damerna stannade för att göra sin djupa reverens för kronprinsen, blefvo de små hundarna osams och började häftigt gläfsa och skälla. Prinsen vardt mycket häpen och förskräckt och började ropa i ett.

— Prinsen vill åka hem, vill åka hem! Ta'n på armen, vill åka hem!

Men Armfelt var fullt och fast besluten att ej inför fruntimren visa sig löjlig. Han gjorde på franska en hastig förfrågan till guvernören, och då denne svarade jakande, böjde han sig ned mot prinsen och skämde ut honom för hans räddhåga och hans föga karlavulna sätt att visa denna rädsla i främmandes åsyn, särdeles fruntimmers. Prinsen skulle ej få fara hem, skulle ej bli buren, ej heller fick han vara rädd, utan prinsen måste betvinga sig och se på hundarna.

Prinsen blef till den grad häpen öfver Armfelts prompla tal, att han tvärt tystnade och försökte göra, som han blifvit tillsagd. Men skrämseln för hundarna bragte honom alldeles utom sig. Han ryckte och drog för att slita sin hand ur Armfelts och rädda sig undan till vagnen, men Armfelt höll den lilla handen fast och drog prinsen med sig fram mot paviljongen, medan de små hundarna slogos med hvarandra under hest gläfsande till deras ägarinnors stora förtret. Damerna bådo guvernören att till prinsen framföra deras ursäkt, de små älsklingarna brukade vanligen vara alltför sediga. Om blott baron Armfelt gifvit fruarna tid att locka på hundarna i stället för att på detta bryska sätt tvinga kronprinsen, skulle allt aflupit på bästa vis.

Men guvernören tog prinsens uppvaktande kavaljer i försvar mot fruntimren.

— Min nådigaste generalska, kan baron Armfelt göra prinsen mindre vettskrämd, vore jag honom därför mycket tacksam, ty prinsen har en stor fruktan och häpenhet för mycket, som han, ej minst såsom prins, måste lära sig att höra och uthärda. Om prinsen, efter hvad mig sagts, en gång i år på Ladugårdsgärde blifvit skrämd af oväntade infanterisalfvor och gardeskompaniers hurrarop, är det ej att undra öfver om han ännu känner farhåga för skott och allt hårdt buller. Men han har också fruktan för djur och alla okända föremål, och detta måste öfvervinnas.

Fru Manderström höjde på axlarna och gaf guvernören en skarp blick, i det hon knäppte sin gröna sidenparasoll på sned för att skydda sig mot solstrålarna. Hon tänkte som så många andra, att kronprinsen vid alltför späda år blifvit öfverflyttad från fruntimrens vård till karlarna. Hvad förstodo riksråd och löjtnanter sig på småbarn? Det var väl åtminstone fruntimmersgöra. Men då Hans Majestät i allt tog lösen från Versailles och nu därtill från Petersburg —

Det hördes ett muntert stim inifrån marmorsalongen på China.

Kungen stod framme vid ett af fönstren och mottog sin kinesiska kopp ur grefvinnan Meyerfelts hand, medan grefvinnan Löwenhjelm bjöd Högstdensamme sockerskålen, och hennes syster, grefvinnan Höpken, stod med gräddsnipan i pose af en Hebe, som förträffligt klädde henne. Dessa unga, sköna grefvinnor voro iklädda ljusa rober af lätt faille med inväfda blomsterbuketter, strödda öfver hvit, ljusblå och rosenröd botten, deras stora schäferhattar sutto på sned öfver det luftigt friserade och pudrade håret och hvita spetsprydda linongfischyer voro knutna i kors öfver barmen. Klädningarna voro korta och visade de små svarta skorna med de höga, röda klackarna. De sågo ut som fina herdinnor af sprödaste sachsiskt porslin, hvilket också Hans Majestät behagade säga dem med den artigaste tournyr i världen och med många komplimanger, afpassade efter hvars och ens ställning och rättmätiga pretention härpå.

Drottningen satt inne i spegelsalen med sin närmaste uppvaktning. Drottningen satt i den ena af de små med kinesiskt siden öfverdragna sofforna, som stod på sned under den svartlackerade, med gyllne inkrusteringar försedda panelen, medan hennes hofmästarinna serverade kaffet från bordet framför den andra soffan. Sofia Magdalena hade ingalunda airen af en herdinna. Hon älskade tunga och dyrbara dräkter och bar alltid det myckna håret upplagdt i stela, pudrade bubblor, från hvilka några långa, stela lockar föllo ner på halsen. Hon var alltid i gala, äfven då hofvet intog kaffe och snaskade konfektyrer i det lilla muntra kinesiska slottet. I dag var hennes välväxta, höga figur iförd en hårdt öfver bröstet snörd och sedan vidöppen robe öfver en med silfverspetsar besatt, brocherad kjol. Med sina ljusblå, utstående ögon, sin böjda näsa och de väl tjocka läpparna gjorde hon alltigenom intryck af en stel dam, af tystnad och ledsamhet. Drottningens tystlåtenhet och ovanligt försagda väsen förekommo de utomstående såsom prof på bristande förstånd, men hennes närmaste omgifning brukade insistera på att denna tystnad och denna försagdhet härledde sig af stor blyghet och att kungens liflighet och blixtrande snabbhet gjorde, att drottningen föreföll mer apatisk, än hon i grunden var. De prisade hennes goda hjärta, hennes tålamod och beundransvärda ståndaktighet och påstodo, att drottningens omdöme var klart och att hennes förstånd, utan att vara djupt, var juste och redigt.

När nu kronprinsen med hjärtat bultande af fruktan efter den uthärdade skrämseln kom inrusande genom de åt parken vidöppna dörrarna, vinkade drottningen honom till sig, men prinsen låtsade ej därom, utan sprang ut i marmorsalen till kungen, smög sig intill honom och kysste hans nedhängande hand. De unga grefvinnorna började genast sysselsätta sig med kronprinsen, de satte sig på huk framför honom på golfvet, de rustade med honom, de smekte och kelade för honom. Grefvinnan WredeSparre räckte honom i en silfversked ett stycke socker, som grefvinnan Löwenhjelm doppat åt honom i grädde, och så väl lät prinsen sig all denna uppmärksamhet behaga, att guvernören upprepade gånger måste tillhviska honom, att han skulle gå fram och hälsa på sin moder, förrän detta skedde. Men något synnerligt lifligt samtal blef det ej till mellan mor och son, ty på drottningens med låg röst framförda frågor till prinsen svarade denne blott, såsom han alltid brukade, då humöret var trubbigt: »nej, nej,» eller »ingenting, ingenting,» medan han med längtande blickar såg efter konungen, som stod på trappan och åsåg hur Armfelt och Essen kastade fjäderboll med grefvinnan Höpken och fröken Cederström på den starkt solbelysta planen framför China.

Bredvid drottningen satt kronprinsens förra underhofmästarinna fru Stauden, och då hon märkte prinsens stora otålighet att komma bort och drottningens ledsnad däröfver, lyfte hon honom upp i sitt knä för att hålla honom kvar hos den höga modren.

Men detta behagade ingalunda den lille herrn, som genast gled ned ur skötet och sade med sin obeskrifligt förnäma air:

— Nej, prinsen vill inte sitta mera i knä på fruntimmer. Hvarefter han räddade sig tvärt öfver golfvet till kungen, som i detsamma kommit in i spegelsalen.

Kungen försökte dölja sin munterhet öfver kronprinsens anmärkning, men lyckades ganska illa, medan han i lätt förebrående ton sade:

— Så får inte prinsen säga. Prinsen skall vara glad, om någon af damerna vill vara så älskvärd och taga prinsen på knäet.

Men prinsen förstod fuller väl, att han talat pappa till behag och utan att bedja honom om lof, följde han honom ut på trappan. En liten stund satt prinsen helt stilla och beskedligt på öfversta trappsteget och åsåg, hur fjäderbollarna flögo högt upp i luften och mottogos af damerna med små kosteliga skrik och hopp och af dem kastades tillbaka, medan pappa och hans uppvaktande kavaljerer uppmuntrade de volantspelande med eggande tillrop och handklappningar.

Men snart tog glädjen slut, ty kungen måste bort för att åse repetitionen af Roland på teatern och ville, att

kronprinsen skulle åtfölja honom dit för att vänja sig vid bullret och folket på scenen, för hvilket Hans Kungliga Höghet visade största häpenhet och förskräckelse. Men då prinsen tillsades, att han skulle följa efter kungen till teatern, började han hastigt påminna sig den utlofvade exercisen på Lofö ängar och skrek till Armfelt, som en stund helt och hållet glömt af honom: — Armfelten skall bära prinsen, skall ta'n på armen, bära prinsen till vagnen, prinsen vill exercera på Lofö äng!

Och prinsen sprang ned för trapporna och grep fast i Armfelts ben och ropade och skrek.

De volantkastande damerna och herrarna måste sluta, ty de riskerade att i annat fall knuffa ikull kronprinsen, som sprang efter Armfelt öfverallt.

— Hvad är detta för larm? frågade kungen plötsligen strängt. Prinsen skall komma efter till teatern. Man får inte det man vill, om man befaller på detta sätt.

— Men om prinsen inte befaller, snyftade denne.

— Så får prinsen det i alla fall inte. Jag befaller, att prinsen skall komma till repetitionen i afton.

Kungen svängde om på klacken, och åtföljd af sina kavaljerer och någon af hofdamerna begaf han sig till den väntande vagnen.

— Armfelten skall exercera prinsen! Prinsen har fått lof att exercera. Prinsen skall exercera! ropade barnet högt gråtande.

Drottningens damer omringade prinsen och försökte trösta honom, men han slog i häftigheten åt dem och fortfor med sitt skrik.

Guvernören tog hans hand och sade allvarsamt:

— Hörde ej prinsen, att Hans Majestät befallde prinsen att närvara på teatern?

— Ta'n på armen, Armfelten ta'n på armen. Prinsen vill exercera. Armfelten har lofvat prinsen!

Riksrådet Sparre vinkade på kammartjänaren Wachlin.

— Bär Hans Kungliga Höghet till vagnen, befallde han.

Men prinsen sparkade Wachlin och ropade öfverljudt.

— Armfelten skall bära prinsen!

Men Armfelt låtsade ej höra.

Drottningholms lilla teatersalong var alldeles mörk, då kronprinsen bars in och sattes i den kungliga logen. Kungen tog honom genast upp på knäet och talade ömt och vänligt med honom. Den lille prinsen försökte behärska sig inför kungen, men långa, snyftande ilningar gingo genom hans lilla kropp, som darrade och skälfde, då aktörerna på den upplysta scenen började larma och bullra.

Förgäfves sökte konungen roa och intressera barnet med att omtala alla de händelser prinsen skulle få se, om han blott vore stilla och gåfve sig till tåls, men prinsen kunde ej ge sig till tåls, han bara darrade och skälfde, vände bort hufvudet och satte de små händerna för öronen för att slippa höra. Ändtligen blef prinsen alltför besvärlig för kungen, som måste ha all sin uppmärksamhet riktad på repetitionen. Han gaf prinsen fri och lät honom återvända till hans våning.

Men knappast var den lille kronprinsen inkommen i sin sängkammare, innan det förfärliga hände, att han gaf Armfelt en örfil. Det kom sig så, att Armfelt, som var godhjärtad och ordhållig, haft dåligt samvete öfver att han ej fått uppfylla sitt löfte med exercisen och nu sökte godtgöra detta genom att berätta prinsen om senaste lägret på Ladugårdsgärde. Där satt den långe Armfelten på mattan bredvid den lille prinsen och berättade med stor liflighet, och prinsen föreföll att höra noga på, medan han betraktade Armfelt med allvarliga ögon under rynkade ögonbryn.

Så sade han plötsligen, som om detta hela tiden varit i hans tankar, hvilket nog också var fallet.

— Bära prinsen, bära prinsen, ta'n på armen!

Armfelt låtsade ej höra, utan fortsatte att berätta. Sådana kapriser fick den lille herrn ej öfva, åtminstone ej mot honom. Löjtnanten vid Lifgardet, baron Gustaf Mauritz Armfelt, ville ej gå omkring i parken vid China eller i slottsrummen på Drottningholm och bära prinsen som en barnpiga.

Då prinsen ej ville tystna, svarade han således med skarp röst och betoning:

— Det låter sig inte göra. Jag vill aldrig någonsin bära prinsen.

Knappt hade han talat slut, förrän prinsen i full ondska gaf Armfelt ett slag på kinden.

Det blef stort allarm. Guvernören afvaktade repetitionens slut på teatern, och då kungen var på väg upp till lektyren i de stora rummen, gensköt han honom och klagade på prinsen.

Hans Majestät följde genast med riksrådet Sparre och ställde prinsen utan pardon i skamvrån. Där stod han sömnig och snyftande en dryg stund, ty han ville ej bekväma sig att uppfylla villkoret för sitt frisläppande, nämligen att bedja Armfelt om förlåtelse.

Kungen visade ett oändligt tålamod och underhöll sig med riksrådet Sparre och den förfördelade kavaljeren, medan han väntade på att prinsen skulle mjukna.

Ändtligen ropades från skamvrån:

— Prinsen vill gå och lägga sig nu genast.

— Prinsen skall först be baron Armfelt om ursäkt, sade kungen strängt och fortsatte samtalet med de båda herrarna.

Det kämpades en synbarligen hård strid mellan stoltheten och envisheten och en annan lika stark känsla, hvilken visste Armfelt ej. Slutligen segrade denna, och prinsen gick fram till Armfelt och sade:

— Armfelten skall inte vara ledsen mer. Nu är prinsen så fasligt beskedlig. Och prinsen räckte Armfelt sin hand till kyssning.

Guvernören gaf sin myndling en hastig vink, hvilket knappast behöfdes, ty barnet hade redan sprungit fram till kungen, kastat armen om hans hals och hviskat i hans öra:

— Förlåta prinsen! Det är pappas gosse igen. Den stygge bondgossen har gått.

Men innan kungen hann svara, ljöd det bedjande och snyftande:

— Prinsen vill lägga sig nu, vill lägga sig genast.

— Bjud då godnatt och låt bli att bråka, sade kungen.

Prinsen hviskade ett hastigt godnatt, kysste kungens hand, förde så själf fram Wachlin till tvättbordet och sade:

— Nu får prinsen lägga sig. Skynda sig, lägg prinsen, fort, fort, genast på minuten!

Men det gick ej an att påbörja nattoaletten, medan Hans Majestät ännu var kvar. Slutligen gick kungen upp till lektyren, och prinsen blef i största hast afklädd.

— Hvad kom det åt honom? frågade Armfelt guvernören, då det lilla prinsebarnet ändtligen blifvit lagdt i den stora sängen under den kungliga kronan och de blå sidengardinerna blifvit fördragna och lifpagen Jernfels satt på stolen vid sängfoten.

I detsamma ljöd ett doft skott från sjön.

— Han vill komma i säng och sofva, innan nattskottet från Amphion går. Det är så hvarje kväll. Han är utom sig af förskräckelse för detta skott. Se, hur han försökt draga täcket öfver hufvudet och hur han håller händerna för öronen för att icke höra. Han har lyckats somna ifrån det i afton. Men det är min tro, att han går och ängslar sig och våndas för detta skottet hela dagen.

— Det är synd om barnet, sade Armfelt sakta.

Riksrådet Sparre såg bekymrad ut. — Finge man blott bukt med hans envishet och högfärd, behöfde det ej vara synd om honom. Men ingen rår på honom, så liten han är, då han sätter den svåra sidan till. Endast kungen själf med riset för en stund.

— Jag hade hört berättas, att prinsen skulle hysa en fruktansvärd rädsla för sin far, men mig förefaller det tvärtemot, som om han dyrkade honom, sade Armfelt lika sakta.

— Under fruntimmersregimen var det drottningen, han höll sig till, som skäligt var, nu är det kungen. Baron Armfelt har rätt. Prinsen dyrkar kungen, svarade guvernören. Men vi skola ej stå här och hviska. Han rör på sig, och vaknar han — — —

— Gud sig förbarme, sade Armfelt förskräckt och drog sig hastigt undan.

— Vi hafva den äran att lyckönska Hans Kungliga Höghet till födelsedagen, sade riksrådet Sparre, där han jämte baron Wachtmeister, som i dag öfvertagit vakten, stod djupt bugande framför kronprinsens säng, då denne på morgonen vaknade. Dagen är den förste november, och prinsen fyller tre år.

— Vid detta tillfälle, tillade guvernören och såg allvarsamt på barnet, som med stora högtidliga ögon såg på honom, vill jag påminna prinsen om plikten att tilltaga i artighet och beskedlighet, i samma mån som prinsen tilltager i år och ålder, samt på det sättet öfvertyga alla, att prinsen dagligen upphör att vara barn och vill blifva karl.

Prinsen såg nu oändligen fundersam och grubblande ut. Han gaf sin hand till kyssning och sade:

— Prinsen tackar herrarna.

Så sneglade han under lugg på födelsedagsbordet invid sängen, men visste ej rätt om en stor karl som han fick låtsa om leksakerna, som där stodo uppradade.

Men han kunde ej motstå frestelsen, utan frågade baron Wachtmeister till hälften skamsen:

— Hvad är det där?

— Det är en officershatt med uniformsägrett, svarade kavaljeren.

— Sätt hatten på prinsen! befallde denne.

Och sittande i sängen i sin hvita nattdräkt med officershatten på hufvudet började prinsen totalt glömma af att han upphört att vara barn, sedan han fyllt tre år. Han lät plocka till sig på det blå sidentäcket de mest begärliga sakerna från födelsedagsbordet, skyllerkurarna med figurer af elfenben, de tretton husarerna af tenn, de två gardisterna med sina officerare, kavaljeren och fruntimret i hofdräkt, fruntimret med kaffebrickan och det andra fruntimret klädt i plymer. Och baron Wachtmeister befalldes att sätta ett par af vaxljusen i tennstakarna och tända dem, så att de lyste upp födelsedagsbordet. Prinsen hade fått ett helt skålpund ljus till stakarna.

Det dröjde en lång stund, innan kammartjänaren lyckades få prinsen ur sängen. Men kammartjänaren var ej Wachlin, som barnet höll mycket utaf, utan en alldeles ny, en fransos, som prinsen aldrig förut sett. Då han nu presenterade sig vid sängen, såg prinsen ängsligt och misslynt på honom. Men prinsen visste, att det ej hjälpte att gråta och klaga öfver dessa ständiga ombyten. Prinsen hade erfarenhet af ombyte vid vakthafningen. Först var det ju Armfelt, så Stackelberg, nu Wachtmeister, och då prinsen vant sig vid Wachtmeister, visste han, att turen åter skulle komma till Armfelt. Det hade blott varit baron Sparre och Wachlin, som varit stabila och ej rubbats, och prinsen hade trott, att så alltjämt skulle fortfara. Men nu med ens sades det, att denna vildt främmande person aflöst Wachlin och att han skulle tvätta och sköta prinsen, som Wachlin gjort. Och till råga på allt, med denne kunde prinsen ej tala, ty prinsen kunde blott några inlärda franska glosor, och Robert förstod blott franska. Prinsen blef så häpen, då han såg den främmande mannen, att mungiporna drogos ned och gråten ville börja, men så hviskade han till sig själf — guvernören och Wachtmeister hörde det — »Prinsen är stor karl» — och lät sig tagas.

Men det gick ej fort med toaletten, och det var ej en lätt sak för den nye kammartjänaren att tvätta och kläda prinsen, som ej ville släppa leksakerna, utan skiftade dem från den högra handen, då denna skulle tvättas, och tillbaka, då turen kom till den vänstra lilla handen, och officershatten måste sättas på och tagas af hufvudet mellan hvarje kamtag. Den franske kammartjänaren, som denna första och särskildt högtidliga dag ville visa sin bästa skicklighet, blef hardt nära bragt till förtviflan.

Detta oförutsedda tjänstgöringsbyte var emellertid ej den enda oangenäma surprisen, som kronprinsen hade att utstå på sin födelsedag. Just då påklädseln ändtligen blifvit fullbordad, hände en annan. Kammarherren hos hertigen af Östergötland, baron Wrangel, anmäldes, och kammarherren kom in i rummet med båda händerna instuckna i en stor svart atlasmuff, som gjorde den lille prinsen alldeles utom sig af förskräckelse. Medan baron Wrangel komplimenterade kronprinsen å hans höge farbroders vägnar, satt denne och stirrade på muffen. Färgen vek från hans kinder, han skälfde i hela kroppen, det ryckte spasmodiskt kring mungiporna, de stora blå ögonen fylldes af tårar, och gråten var mycket nära. Men så hviskade åter de darrande läpparna: »Stora, stora karlen» — och tårarna föllo ej.

Baron Wachtmeister, som hade egna småbarn och något så när förstod sig på dem, sökte på allt sätt hjälpa den store karlen öfver denna förskräckelse.

— Se, prinsen! Vi skola be baron Wrangel att få låna hans muff, och så leka vi, att prinsen är en främmande minister, som bär denna muff på visit hos baron Sparre denna kalla dag, sade han.

— Det är en hund, hviskade barnet alltjämt skälfvande.

— Nej, prinsen misstar sig, det är en muff, som man sticker händerna i för att skydda dem mot kylan.

— Det är en hund, återtog prinsen.

— Nej, visst inte. Se här!

Och Wachtmeister lirkade så väl med prinsen, att denne slutligen tog muffen, tveksamt stack händerna inuti den och började gå fram emot guvernören, för hvilken han gjorde reverenser, som han sett ministrarna göra för sig, medan de små händerna inuti muffen voro iskalla af skräck och darrade så, att muffen skakade.

Efter denna hjältebragd var prinsen redo att gå in till kungen i hans sängkammare för att berätta den. Hans Majestät hade ej hunnit längre med toaletten än att skjortan var ömsad, och kammartjänaren höll på att knäppa byxspännena. Men så snart detta var gjordt, tog kungen prinsen på knäet och lyckönskade honom samt höll ett litet tal nästan fullkomligt konformt med det, som riksrådet Sparre nyss hållit. Kungen tillade blott något, som han bad prinsen noga lägga på hjärtat, och det var, att nu, då prinsen uppnått en så pass hög ålder och således tilltagit i förstånd, skulle prinsen bemöda sig om att visa all skyldig aktning och vänskap för de personer, som dagligen hade besvär med honom.

Prinsen satt skälfvande af ifver att omtala händelsen med den svarta muffen och visa pappa de leksaker, han smugit sig till att taga med sig, men vid kungens tal återtog hans ansikte sitt allvarliga, grubblande uttryck. Det var mycket för den lilla hjärnan att fundera öfver. Var prinsen nu blifven så gammal, att han alldeles ej skulle få leka mera, utan skulle prinsen hädanefter blott gifva cour och mottaga envoyéer och gå på teatern? Hvad menade pappa med att prinsen förorsakade så mycket besvär, då Wachlin sagt, att det var en stor heder att betjäna kronprinsen. Prinsen visste, att så var. Och det besvär prinsen förorsakade, ville han ju helst slippa ifrån. Det var ej för prinsens nöje, som han blef omklädd fyra gånger om dagen. Och i dag var det hans födelsedag, och han hade varit mycket snäll och tålig, hvarför skulle han då förmanas? Var det därför att han var kronprinsen och inte en vanlig gosse? Det var mycket stort att vara kronprinsen och inte en vanlig gosse, och han ville hellre förmanas som kronprins än vara en vanlig gosse. Också åhörde den lille prinsen tåligt, fast med rynkade ögonbryn det faderliga talet, men han såg så ansträngdt grubblande ut, att kungen måste fråga honom om han kanske ej i dag varit pappas gosse.

— Jo, det har prinsen, svarade han genast med känsla af att han måste stå på sin rätt.

— Prinsen har inte gråtit efter Wachlin, och prinsen har burit baron Wrangels stora, stora hund.

Men kungen hade nu ej tid att höra på prinsen, toaletten måste fullbordas. Först då denna blifvit afslutad och kungen gått omkring och talat vid några af de vid levern närvarande, blef han varse, att prinsen alltjämt stod orörlig kvar på samma plats med samma allvarsfulla min och attityd.

Kungen klappade i förbigående sin son på hufvudet och tycktes så hastigt påminna sig något. Han vinkade på kammartjänaren, som framräckte en liten käpp med stor guldkrycka, på hvilken kronprinsens namnchiffer under kunglig krona stod graverad. Prinsen fällde dockan han hållit i handen och tog käppen ur kungens hand, som han på en vink af guvernören kysste. Men prinsens allvarliga uttryck blef ännu betänksammare efter den kungliga gåfvan. Han fick i sitt hufvud, att pappa nu rätt ville visa honom, att han blifvit stora karlen. Endast stora karlar bära käppar, det visste prinsen. Och prinsen visste också hur en gammal man stöder sig på sin käpp. Och prinsen stödde sig på sin käpp med airen af en mycket gammal man. Men kungen fästade ej längre uppmärksamheten vid honom, ty Hans Majestät var nu färdigklädd och hade gått upp på estraden framför sängen och höll där sin cour.

Prinsen hade lagt sig raklång på mattan och stirrade på namnchiffern G. A., hvilket tecken man lärt honom förstå, och på den kungliga kronan däröfver, som ingen lärt honom känna igen, men som varit det första, han själf uppmärksammat, då han ännu var ett litet barn och låg i Carl II:s vagga och såg upp på kronan, som höll samman förhängena omkring den. Prinsen hade mycket att tänka på, också var han svår att rubba från sin plats på mattan, då tiden var inne för honom att begifva sig till sin mor. Sedan prinsen fått manlig uppvaktning, misshagade det honom att om morgnarna begifva sig till drottningen, till hvilkens

sängkammare guvernören och kavaljererna ej hade tillträde, och äfven nu tredskades han. Slutligen måste kungen själf lyfta upp prinsen från mattan och befalla honom gå. Men i detsamma prinsen blifvit ställd på benen, tycktes kungen åter påminna sig något. Han vinkade åt guvernören, att denne skulle vänta, tog prinsen afsides och talade sakta med honom. Prinsen hörde uppmärksamt på och upprepade genast de fransyska ord, kungen förestafvade honom.

— Förstår du nu riktigt, alldeles som pappa säger, skall du säga till ryske ambassadören, då han kommer in till dig för att göra sin cour.

Prinsen nickade och såg nyfiken efter kungen, då denne ur ett väl låst skåp bakom sängen framtog en trumma af silfver med kronprinsens medalj i guld inkrusterad på ena sidan. Trumpinnarna voro af elfenben, och på storändan försedda med massiva guldknappar, arbetade i pärlemor. Kungen slog en hvirfvel på det hårdt spända trumskinnet och räckte så trumman till baron Wachtmeister, som han kallat upp på estraden. De framdragna silkesförhängena dolde fullkomligt hvad som däruppe passerade.

— Repetera scenen med prinsen flera gånger, sade kungen.

Gustaf Adolf såg ömt på trumman, men rörde den ej.

Nu framtog kungen ur samma skåp en fana af skönaste silfverduk, som satt på en fanstång, hvars yttersta ända var prydd med juveler. Äfven denna fana räckte Hans Majestät till baron Wachtmeister, hvarpå han, pekande på trumman och fanan, lät sin son upprepa den läxa, han nyss lärt honom.

— Trumman skall kusin Alexander ha, sade prinsen med darrande läpp, och fanan kusin Konstantin.

— Inte på svenska skall du säga det och inte med denna gråtmilda röst, utan på franska och gladt och hurtigt. Hur var det nu?

Denna gång upprepades de förestafvade orden på prinsens brutna franska och med den muntraste ton, som han för tillfället kunde åstadkomma. Kungen sufflerade prinsen och lät honom taga om satsen ett par gånger för att få tonen sådan han ville hafva den, hvarefter prinsen tillsades, att nu kunde han gå till sin mor.

Drottningen satt vid toaletten, då prinsen kom in. Hennes Majestät tillbragte halfva dagen vid toaletten, och prinsen kunde aldrig minnas någon morgon, då han ej sett sin mor sitta framför det stora glaset, som kunde fällas ned med tyngder, så att drottningen också kunde betrakta sin chaussure och sina ovanligt små fötter.

Nu såg drottningen i glaset sin lille son komma in i rummet. Det slog henne, att de voro bra lika hvarandra, synnerligast nu då Gustaf Adolf hade sin mest allvarsamma min.

Drottningen väntade, att prinsen genast skulle komma fram till henne och kyssa på hand, men i stället gick han rakt fram till fönstret och tittade ner.

— Hvarför äro ej soldaterna granna i dag på samma sätt som de voro på mammas dag? frågade han och pekade på gardesvakten nedanför fönstret.

— Hvem har sagt prinsen, att soldaterna skola vara utsirade på födelsedagar? frågade drottningen lågmält och med ganska stark läspning.

— Det har ingen, men prinsen minns själf, att de voro granna på mammas dag.

Drottningen såg prinsens missnöjda min i glaset, då han vände sig från fönstret.

Hon kallade honom till sig, och då gossen kom närmare, såg han modrens bild återspeglas.

Drottningens kinder hade nyss blifvit ingnidna med en salfva, som skulle bättra på hyn. Salfvan kom kinderna att skina och glänsa af fett, och prinsen drog sig hastigt undan, då drottningen lutade sig fram för att kyssa honom. Han böjde sig i stället ned öfver hennes stora hvita hand och kysste den.

Säkerligen hade modern velat säga några ömma ord till sonen med anledning af födelsedagen, nu gjorde prinsens tvära sätt henne nedslagen, och hon fann ej på något annat än ett nästan ohörbart framsagdt:

— Jag har nöjet lyckönska till födelsedagen.

— Prinsen har äran tacka, svarade denne prompt.

Från toalettlådan framtog drottningen ett litet paket, som hon räckte prinsen. Paketet innehöll en vackert förgylld börs med skramlande pengar.

Prinsen kysste åter på hand och tackade. Det var de första pengar han ägt, och han såg mycket belåten ut.

Fru Ehrengranat, drottningens stora favorit, satt framme vid fönstret och vinkade på prinsen.

— Kom hit, lilla karl, så skall jag hjälpa att räkna pengarna.

Men prinsen, hvars högfärd det brände, att ej posten varit i gala för honom, blef nu ytterligare förnärmad öfver hofdamens förtroliga ton och svarade genast:

— Jag är ingen liten karl!

— Hvem är ni då? frågade fru Ehrengranat åter.

— Jag är Gustaf Adolf.

— Kom hit, Gustaf, då! sade favoriten och nickade skrattande åt honom.

— Nicka inte, jag är kronprins, sade barnet stelt och gick fram till ett annat fönster och såg ut.

Fru Manderström kom dit efter honom. Hon ställde sig bakom honom och såg på hur han radade upp mynten på fönsterbordet, det ena efter det andra.

— Får jag säga Hans Kunglig Höghet hur mycket pengar det är? frågade fru Manderström.

Prinsen nickade.

— Det är två riksdaler i tjugofyra slantar, som prinsen nu är ägare af, sade fru Manderström i inställsam ton.

— Är prinsen rik då? frågade han, men såg ej på pengarna utan upp mot himlen.

— Jo, visst är prinsen rik, svarade fru Manderström och log, mycket rik.

Prinsen såg länge tankfullt upp mot himlen, innan han betänksamt tog slantarna och lade dem tillbaka i börsen. Så bjöd han drottningen och hennes damer farväl, tillsade att nu ville han gå hem och att baron Wachtmeister skulle hämta honom i antichambren. Han tog sin käpp, på hvilken han stödde sig, och med vänstra handen hårdt knuten om sin börs med den stora rikedomen gick han från sin mors rum till sina egna. Där gaf han under middagsspisningen stor cour för i Drottningholm sig uppehållande och dit i anledning af dagens betydelse anlända personer.

Middagsspisningen och couren voro emellertid just slutade, då ryske ambassadören anmäldes. Då han efter ett ögonblicks dröjsmål insläpptes, stod kronprinsen i audienssalens midt med högst allvarligt utseende.

Guldbandet, hvarpå den vackra silfvertrumman var fästad, hade riksrådet Sparre just hängt öfver prinsens axel, och det korsade nu det blå serafimerbandet på prinsens kolt.

Då ambassadören djupt bugande närmade sig för att framföra sin komplimang, slog prinsen några dofva slag på trumman och frågade, utan att vänta på ministerns harang, om ej trumman hade ett godt ljud.

Ambassadören hade aldrig hört ett vackrare.

— Det tycker prinsen också, hörde guvernören prinsen säga för sig själf, och den lilla handen, som försökte svänga gehänget öfver hufvudet, fubblade mycket. Men blott ett ögonblick. Sekunden efter räckte prinsen ambassadören den vackra trumman och sade med en charmant ton på sin barnafranska.

— Tag denna trumma med er och gif den å mina vägnar åt kusin Alexander.

Ambassadören bugade sig djupt och mottog den vackra gåfvan ur kronprinsens hand, hvarpå denne gick bort i ett hörn af rummet och sökte bland sina leksaker, tills han »fann» den vackra fanan med silfverduken, som han räckte till ambassadören.

— Var god och tag också denna fana med er och gif den å mina vägnar åt kusin Konstantin, sade han.

Åter bugade sig ambassadören djupt och gjorde prinsen en charmant komplimang för hans förtjusande och dyrbara gåfvor. Hennes Majestät kejsarinnan Catharina skulle utan tvifvel känna sig djupt rörd öfver Hans Kungliga Höghet kronprinsens af Sverige visade vänskapliga känslor mot hennes sonsöner, de små storfurstarna, sade han.

Som komplimangen framsades på franska, förstod kronprinsen den ej, härvidlag hade han intet annat att göra än att buga sig och se charmerad ut, hvilket han gjorde efter bästa förmåga.

Med en ännu djupare bugning än alla föregående aflägsnade sig nu ambassadören ur rummet, förande med sig de vackra leksakerna.

Gustaf Adolf såg dem försvinna med en dyster min, det ryckte i mungiporna, men han grät inte. Han hviskade blott sakta några ord till sig själf, och då dörren slöts efter ambassadören, rodnade han häftigt.

Då kungen en stund därefter händelsevis råkade kronprinsen i stora trappan, gaf han denne mycket beröm för hans hållning, och som belöning tillstånd att efter promenaden leka i kungens rum med lille Manderström och de små Höpkarna, hvilka kronprinsen kommenderade och exercerade efter hjärtans lust.

Nu var det emellertid afton, och prinsen var mycket trött, där han satt i sin stora säng och samtalade med guvernören. Men det var åtskilliga saker, som lågo honom på hjärtat, och han kunde ej somna, förrän han redt upp dem. Han gick i ordning med frågorna och började:

— Baron Sparre sade till Wachtmeister: Har intet hörts från Svartsjö i dag? Hvad svarade Wachtmeister, det hörde prinsen inte? Prinsen undrade också hvarför hans farmor inte gratulerat prinsen.

Guvernören svarade: — Nu skall prinsen sofva.

— Alla gratulerade prinsen. Hertigen af Södermanland kom själf, och hertigen af Östergötland skickade, därför att han var sjuk, och hertiginnan gaf prinsen presenter, och prinsessan också. Och pappa och mamma. Men hvarför hördes intet från Svartsjö? Hvarför skickade inte farmor? Det vill prinsen veta.

Prinsen satt i sängen med rynkade ögonbryn i brådmoget grubbel.

— Prinsen skall läsa sin bön nu! Var god och knäpp ihop händerna!

Prinsen gjorde det ej. Han sade i stället:

— Vet baron Sparre, att nu kan prinsen ej läsa sin aftonbön som förut, utan måste ändra på den.

Guvernören, som höll på att draga gardinerna kring sängen och blott väntade på det vanliga upprabblandet af bönen, frågade förundrad:

— Hvad menar prinsen?

— Jo, ser baron Sparre, prinsen kan numera ej läsa som förr: Gud bevare min pappa, min mamma och mig, fattiga barn, utan måste nu säga: mig, *rika* barn, svarade prinsen och såg mycket allvarlig ut. Baron Sparre vet ju, att prinsen i dag på födelsedagen fått pengar af drottningen och är mycket rik.

— Var det detta prinsen skulle ändra? frågade guvernören, som hade svårt att icke le.

— Ja, svarade prinsen, hvarefter det kom med tvekan och så, att baron Sparre förstod, att detta kräfde öfvervinning att fråga.

— Gud blir väl inte ond på prinsen, om prinsen alltjämt säger barn och inte stora karlen?

— Nej, det blir Gud nog inte, svarade guvernören med stigande häpnad öfver sin besynnerlige lille herre.

— Då säger prinsen rika barn. Baron Sparre skall luta sig ned, så får prinsen hviska något i örat på honom.

Riksrådet Sparre lutade sig ned, men prinsen hviskade så lågt, att guvernören måste upprepa hvad han hört.

— Ber prinsen, att nattskottet ej skall lossas från Amphion i afton, eftersom det är prinsens födelsedag? Prinsen menar nog tvärtom, det brukar ju alltid saluteras på höga personers födelsedagar.

Prinsen drog hastigt täcket öfver hufvudet och stoppade fingrarna i öronen, medan han framsnyftade:

— Prinsen sade allt, som baron Sparre hörde, men prinsen menade nog tvärtom, ty prinsen är en hög, en mycket hög person.

Nu dundrade nattskottet.

II.

Samtal mellan döda personer.

I sin studerkammare på Stockholms slott sitter den åttaårige kronprinsen Gustaf Adolf med sin informator, kanslirådet Nils von Rosenstein. Kronprinsen ser yngre ut än sina år, ty han är mager och spenslig till växten. Informatorn däremot ser ut som en åldring vid sina några och trettio år, ty hans kropp är tung och ovig med stark benägenhet till korpulens. Men är den unge kronprinsens gestalt spädare än hans år, är däremot uttrycket i hans ansikte öfver åldern. Det är spändt, ansträngdt och allvarligt och har något af gammal klokhet öfver sig. Lika litet harmonierar informatorns fula, men godlynt och älskvärdt milda ansikte med hans tunga, gubblika stofthydda.

Kronprinsen sitter bekvämt tillbakalutad i en förgylld karmstol med armarna korslagda öfver bröstet och fötterna stödda mot en hög pall. Han är iklädd den svartröda svenska dräkten, blå bandet och stjärnan. Öfver jackan är nedfälld en battistkrage med fina breda spetsar, samma slags spetsar skyla de späda handlofvarna.

Den barnsliga figuren i den stora, kungliga armstolen och den åbäkiga gestalten på den låga, obekväma taburetten bilda en ganska stor kontrast.

Kanslirådet Rosenstein upptager en skrifbok i blått omslag från det med allsköns böcker belamrade klaffbordet och säger:

— Vi hafva med detta, Ers Kungliga Höghet, slutat kung Carl den niondes historia och skola påbörja Gustaf den andre Adolfs. Då jag nu går att häri undervisa en prins, som bär hans namn, anropar jag Himlen tillstädja, att han måtte en dag likna denne hjälte genom sitt mod, sin vishet, sin själsstorhet, sin fasta, manliga och upphöjda anda, att han må tillägna sig samma arbetshåg och förmåga och vara uppfylld af samma brinnande kärlek till fäderneslandet som sin frejdade namne.

Den lille prinsen spänner ett par allvarliga ögon i sin stora informator och säger tillrättavisande:

— Rosenstein glömmer samma sanna gudsfruktan.

Därpå gör han ett tecken med handen, att informatorn kan fortsätta.

Efter klassiska och kända mönster börjar nu Rosenstein skildra den store Gustaf Adolfs barndomsoch ungdomsår, utan att den lille Gustaf Adolf afbryter honom, förrän informatorn yttrar något, som hans lärjunge ej kan låta vara att kommentera, då det säges med särskildt eftertryck.

— Endast *en* icke prisvärdig egenskap tillägges den unge fursten, nämligen den häftighet, som ibland kom till utbrott, och hvilket lynnesfel Gustaf Adolf delade med flera af Vasahusets ättlingar.

Här afbryter kronprinsen för att fråga:

— Hör, Rosenstein! Finns det ingen, som är alldeles utan fel, eftersom ej ens Gustaf Adolf var det?

— Ingen människa kan sägas vara utan fel, Ers Kungliga Höghet. Endast om Gud säges detta, svarar informatorn i korrektaste ton.

Kronprinsen sitter en lång stund tyst och vrider på ordensbandet, som han ej kan få att sitta sig till lags, och då han ej gifvit sin informator tecken att fortsätta, säger ej heller denne något.

Plötsligen brytes tystnaden af kronprinsen.

— Eftersom vi tala om fel, så önskar jag, att Rosenstein helt uppriktigt säger mig mina.

Rosenstein känner sig förbryllad. — Hvad är nu detta för påfund? Men på samma gång anser han, att han måste begagna sig af tillfället, och börjar efter någon tvekan:

— Ers Kungliga Höghets temperament är i likhet med den store Gustaf Adolfs ganska häftigt.

— Det är ett fel, som jag ganska väl har reda på, utbrister kronprinsen med ej obetydlig skärpa. Säg mig andra fel?

— Önskar Ers Kungliga Höghet verkligen —

— Uppriktigt sagdt, skulle jag helst önskat, att Rosenstein sagt, att jag vore alldeles utan fel, men då Rosenstein ej anser sig sanningsenligt kunna göra det, är det väl bäst, att jag får höra alla mina fel med en gång. — Tala öppet och fritt! —

Sålunda uppmanad säger informatorn frimodigt:

— Ers Kungliga Höghet är ganska påstålig och envis.

— Nej, vet Rosenstein, det kan jag inte inse. Då jag har rätt, måste jag ju stå på min rätt. Jag skulle annars kunna bli beskylld för vankelmod. Rosenstein säger ju själf, att en kung skall veta hvad han vill och ej taga gunstlingars råd. Och jag vet alltid hvad jag vill.

— Men de gånger, då Ers Kungliga Höghet inte vill det, som är rätt, invänder Rosenstein saktmodigt.

Prinsen sitter en lång stund och funderar med rynkade ögonbryn. Slutligen säger han:

— Eftersom det inte finns någon felfri människa, så kan ju Rosenstein säga mig till härnäst, då jag absolut inte har rätt, så skall jag försöka att ge sviga. Har jag några vidare fel? Tala fritt! Jag önskar höra dem allesammans på en gång för att sedermera besinna dem. Men att jag vill, det jag vill, det kan jag inte ändra.

Rosenstein tiger.

Kronprinsen sitter en stund tyst, medan färgen kommer och går på hans kinder. Så säger han:

— Jag har ju befallt Rosenstein att fritt säga mina öfriga fel, ifall jag har några vidare. Tala utan fruktan!

Rosenstein grundar ett ögonblick öfver hvad han skall säga.

— Ers Kungliga Höghet är nog ofta alltför stolt och högdragen mot sina underlydande. Jag har hört berättas om en scen, som senast i går ägde rum med Jernfels och fru Hellström, om en sådan lapprisak som att en ögla i byxorna lossnat och aldrig efter Ers Kungliga Höghets sinne kunde bli rätt isydd.

— Det är sant, bekräftar prinsen. Jag bannade dem duktigt, äfvenså Papillon för det att lampan ej brann, som jag ville. Men jag får också tala om för Rosenstein, att jag af mig själf gjort reparation åt Jernfels och äfven åt fru Hellström och Papillon. Jag vet hvad Rosenstein nu sitter och rufvar på. Det där jag nyss sade till Wachtmeister, då han ej på stund räckte mig klockan.

Rosenstein nickar bekräftande.

— Ja visst, jag sade: Wachtmeister är alltför positiv. Han var alltför positiv mot mig, skall jag säga Rosenstein, och det vill jag ej tåla. Och hvad unge Aminoff beträffar ...

Rosenstein höjer lätt på axeln och slår ut med händerna, som om han ville säga, »det är ej jag utan Ers Kungliga Höghet själf, som anför alla dessa exempel.»

Hans Kungliga Höghet fortsätter ifrigt:

— Men jag hade fullkomligt rätt, då jag förebrådde unge Aminoff, att han ej hade sitt bantler på, då han stod bakom mitt grand couvert i förrgårs. Det var en mycket svår förseelse af honom att vara på vakt hos mig utan bantler. Rosenstein måste erkänna, att jag häri hade rätt.

Rosenstein svarar:

— Rätt eller ej, man blir ej älskad, om man, äfven då man har rätt, offentligen bannar sina underlydande i stället för att med mildhet och i enrum tillrättavisa dem. Minst passar det, att Ers Kungliga Höghet på detta sätt talar till sin vice guvernör, en man af baron Wachtmeisters stora förtjänster.

— Ja, men jag hade rätt, Rosenstein, både hvad beträffar Wachtmeister och Aminoff.

Det blir åter ett ögonblick tyst i rummet.

Ändtligen utbrister kronprinsen i ganska irritabel ton:

— Nå, hvilka fel är det vidare? Jag ser på Rosenstein, att det är flera.

Rosenstein harskar sig.

— Det är ju också sådana fel, som särskildt rör oss båda, Ers Kungliga Höghet och mig. Ibland nödgas jag ju beklaga mig öfver Ers Kungliga Höghets bristande intresse för sina studier. Ej hvad angår den svenska eller bibliska historien, latinet och räkningen, men andra ämnen. Ers Kungliga Höghet vet nog själf bäst hvilka ämnen det är, som Ers Kungliga Höghet ej täckes bemöda sig om.

Kronprinsen funderar ett ögonblick, så låter han sina båda små händer falla ned på karmstolens armstöd, som om han fått en lysande idé. Och han utbrister:

— Nej, men hvad säger Rosenstein? Är Rosenstein misslynt på mig häröfver? Minns Rosenstein nu inte, att ständerna voro så särskildt belåtna med mina studier, då jag inför deras deputerade i sommar förhördes. Måste jag påminna Rosenstein om att talmännen, hvar och en inom sitt stånd, afgåfvo berättelse om kronprinsens för sina år ovanliga insikter och intygade, att alla närvarande icke kunnat utan sinnesrörelse åhöra den färdighet och redighet, hvarmed Hans Kungliga Höghet besvarade alla honom gjorda frågor. Pappa upprepade dessa orden inför oss båda för att glädja och uppmuntra Rosenstein, som ju varit ängsligare öfver förhöret än jag. Och jag lade mig ordalydelsen särskildt på minnet för att i min ordning trösta och uppmuntra Rosenstein, ifall Rosenstein åter skulle råka bli missmodig, tillägger den lille kronprinsen på sitt högtidligt lillgamla sätt.

Rosenstein har svårt att hålla sig allvarsam vid denna tirad. Han böjer sig ett ögonblick öfver papperen på klaffbordet för att ge sig kontenans och fortsätter sedan:

— Jag måste i alla fall taga tillfället i akt och bedja Ers Kungliga Höghet besinna, att utan kunskaper kan Ers Kungliga Höghet aldrig blifva något.

Innan informatorn hinner vidare, afbryter kronprinsen honom lifligt.

— Vet Rosenstein, detta är jag sannerligen inte rädd för! Få se, hvilken af oss två först blir fänrik vid gardet!

Åter försöker informatorn se allvarsam ut, men kan ej motstå kronprinsens sällsynta glädtighet. Kronprinsen har ett mycket friskt och muntert skratt, då han någon exceptionell gång skrattar. Och nu skrattar han.

Skrattet är så smittande, att den älskvärde informatorn måste småle, då han säger:

— Hvad detta beträffar, får jag väl gifva Ers Kungliga Höghet rätt. Men —

Kronprinsen afbryter med en smånätt hejdande rörelse med handen, hvad han anar skall följa och återtager med sin sedvanliga, allvarliga röst:

— Nu vända vi tillbaka till Gustaf den andre Adolf, ifall Rosenstein behagar.

Kronprinsen sätter sig till rätta i karmstolen, pla cerar fötterna på pallen och lägger armarna i kors öfver bröstet.

Informatorn gör sig beredd att börja, men innan han kommit till ordet, säger kronprinsen:

— Hör på! Har icke Rosenstein infört också Gustaf Adolf i »Samtal mellan döda personer»? Dessa samtal intressera mig mycket. Var beskedlig och låt mig höra därutur om Gustaf Adolf.

Visserligen har kanslirådet Rosenstein med skäl sina dubier om det är med klokheten överensstämmande att på detta sätt emottaga order af sin lärjunge rörande undervisningens gång, men då dessa »Samtal mellan döda personer» särskildt af honom äro hopsatta till Hans Kungliga Höghets tjänst, och Rosenstein mycket räknar på denna skrifts uppfostrande betydelse, slår han villigt igen den anteckningsbok, efter hvilken han föreläst öfver Gustaf den andre Adolf, och öppnar en annan i svart cloth inbunden och börjar:

»Samtal mellan döda personer.»

Personerna: Cheops, konung i Egypten. Nibias, konung i Assyrien. Thierry den tredje, konung i Frankrike. Flera konungar.

Konung Gustaf Adolf inträder i de Elyseiska fälten i den rustning, som han haft på sig, då han blef skjuten vid Lützen.

Cheops.

— Hvilken är den beväpnade man, som träder till oss? Hans hjälm, hans harnesk, hans svärd visa, att det är en krigsman, men jag känner icke dräkten. Jag vill fråga honom själf. Soldat, hvem är du?

Gustaf Adolf.

— Jag har lefvat och dött som en soldat men har tillika burit kronan. Jag är Gustaf Adolf, svenskarnas konung.

Åter afbryter kronprinsen sin informator.

— Det är vackert, Rosenstein, säger han. Oändligen vackert. Det är stolta och höga ord: Jag är

Gustaf Adolf, svenskarnas konung. Jag är Gustaf Adolf, svenskarnas konung.

Ett ögonblick råder tystnaden. Så vinkar kronprinsen åter med handen och säger nådigt: — Rosenstein kan fortsätta ...

III.

Vår rättvisa sak.

Midsommarafton 1788 rasar ett svårt oväder öfver Stockholm.

Det blixtrar skarpt och dundrar hårdt, och regnet och haglen piska Strömmen, som går i skumryggade, stora vågor. Ovädret har brutit ut på eftermiddagen och är lika plötsligt som ovälkommet, ty måste ej de vidskepliga anse det för ett dåligt omen, att ett så hiskligt oväder urladdar sig samtidigt med att de till Finland destinerade trupperna från Djurgården och Skeppsbron embarkera på skärgårdsflottans galerer?

Det lider ganska långt på aftonen, och skrällarna och blixtarna fortfara alltjämt. Stormen rasar ohejdadt och drifver slagregnet mot slottets fönsterrutor så våldsamt, att det inifrån låter som smattrande gevärssalfvor.

Hela hofvet jämte de främmande ministrarna och deras damer äro församlade, ty konungen ger cour före afresan, och då han går från den ena gruppen till den andra och bjuder farväl, öfverröstas hans ord tidt och ofta af ett högt åskdunder, och de bekymrade, förskräckta damerna hafva all möda att ej skygga för de lifliga blixtarna, medan de niga för kungen och söka att småleende besvara hans nådiga ord. Kungen kastar

esomoftast en hastig blick ut genom slottsfönstren för att se efter om ovädret ej snart skall vara öfverståndet, ty förrän så är, vill han ej gå ombord på Amphion, som ligger till ankars vid Skeppsholmen. Couren räcker sålunda något längre än ämnadt var, och konungen ger sig god tid med afskedstagandet. Han talar upprepade gånger med sin gemål, drottningen, och sin svägerska, hertiginnan af Södermanland, hvilka båda uttrycka sin lifliga förhoppning, att kungens syster, prinsessan Sofia Albertina, skall hinna fram, innan kungen afseglar. Prinsessan har nämligen vid underrättelsen om uppbrottet till Finland genom natt och dag rest från Quedlinburg, där hon vistas, för att taga afsked af konungen och hertigen af Östergötland. Hon har emellertid ej ännu anländt, och drottningen och hertiginnan insistera på att kungen med följe ej förr än nästa morgon skall gå ombord. Kungen skakar på hufvudet och försäkrar, att han måste embarkera innan klockan slår tolf denna natt. Dock är det långt till midnatt, och dessförinnan hoppas kungen, att hans väderlycka skall visa, att den ej tänker svika honom.

Den gör det ej heller. Det långvariga, svåra ovädret upphör lika plötsligt, som det kommit. Det ljusnar öfver Djurgårdslandet, där de svartaste molnen varit hopade, kort därpå bryter solen fram, och allt lofvar den skönaste afton.

Kungen är den förste, som anmärker detta, han tar sin son vid handen, för honom fram till ett af fönstren och pekar upp mot himlen.

Prins Fredrik och de öfriga herrarna, som skola åtfölja kungen till Finland, börja nu göra sin afskedsrond bland de gråtande damerna.

Konungen dröjer alltjämt framme vid fönstret och talar med kronprinsen, som står orörlig och stirrar upp i konungens anlete. Den nioårige gossens drag bära prägel af det största allvar.

— Det är midsommarafton, min Gösta, säger kungen och fattar sin sons lilla hand, som han håller stadigt i sin.

— Du vet, min son, hvilken betydelsefull dag detta är i vår glorrika svenska historia. En midsommarafton var det, som Gustaf Wasa höll sitt intåg i Stockholm, och en midsommarafton var det, som Gustaf Adolf landsteg på tysk botten för att där börja sitt ärofulla krig. Också denna midsommarafton torde under kommande tider få räknas med som en ny bemärkelsedag i fäderneslandets häfder. Blir det till krig, så har jag förut sagt dig hvem som är anledningen därtill. Jag har för dig skildrat de stämplingar, som Ryssland under de senaste åren förehaft i Finland och Sverige, både vid den senaste riksdagen och vid andra tillfällen.

Kronprinsen kan ej svara eller ens röra sig, han står med vidt uppspärrade ögon och blickar upp mot kungen.

— Blir det till krig, min Gösta —

Konungen säger ej uttryckligen, att det blir krig, men han vill ej, att kronprinsens sinne skall förgiftas under hans bortovaro med antydningar eller påståenden, som säkerligen, detta vet konungen, komma att gå i motsatt riktning till det, som han vill, att kronprinsen skall tro. Blir det till krig, så vet kronprinsen nu genom sin fader, att det är Ryssland och ej konungen, som gifvit anledning därtill, och han ser på uttrycket i gossens anlete, att ingen i världen skall förmå honom att tro något annat.

Kungen böjer sig nu ned och omfamnar kronprinsen, som med våld tränger tillbaka sina tårar för att se på konungen. Han har aldrig sett honom se så strålande lycklig ut som i dag. Nu vänder sig kungen in mot salen och ger tecken till uppbrott. Han går fram till drottningen och räcker henne med en bugning sin hand. Prins Fredrik går på hennes vänstra sida, efter dem följer kronprinsen, som leder hertiginnan af Södermanland. Före de kungliga gå alla kavaljererna, efter dem alla damerna.

Solen sjunker långsamt i sin underbädd af röda skyar, då det lysande följet visar sig i Logården inför den på

Skeppsbron församlade människoskaran. Nedanför Kungsbryggan ligger kungens slup, som skall föra honom öfver till Amphion. Midsommaraftonen är nu strålande klar, och vid den fagra syn, som visar sig för hans ögon vid utträdandet i Logården, släpper konungen drottningens hand och blir ett ögonblick stående, medan den lifliga blicken smekande dröjer vid de af späd grönska sirade stränderna midt emot och därpå flyger öfver till den flaggprydda Amphion, omfladdrad af små löfklädda roddbåtar, som nu, då ovädret upphört, vågat sig ut. Smärre segelfartyg med blomsterlindade master kryssa oupphörligen mellan Skeppsbron och Djurgårdslandet och de där förankrade galererna, hvilkas däck myllra af soldater, som vifta afsked till vänner, hustrur och kärestor, som stå på stränderna eller äro om bord på roddbåtarna och segelfartygen. Det är ett hurrande och ett viftande utan ände.

Konungen och hans följe stå ett ögonblick stilla och betrakta denna tjusande tafla, men så fattar konungen åter drottningens hand, och tåget skrider ner för trapporna. Det i staden kvarblifna gardet har formerat haj öfver Logården till Kungsbryggan. Därnere tager konungen afsked af drottningen och kysser hennes hand. Han vänder sig därefter till hertiginnan och lofvar att framföra en öm hälsning till hennes make, hertig Carl, som är öfverbefälhafvare på flottan och redan afseglat, hvarpå han också kysser hertiginnans lilla hand till afsked. Nu omfamnar han den gråtande kronprinsen, som håller honom fast och ideligen snyftar: »O, min far, tag mig med, tag mig med!»

— Det är omöjligt, min son, säger konungen hastigt och gör sig med mildt våld lös från gossens krampaktiga tag.

Då kronprinsen sekunden därpå lyfter upp sina förgråtna ögon, ser han konungen ombord på slupen, som långsamt ros längs Skeppsbron, där en mängd folk af skilda åldrar och stånd med välsignelser önska en lyckosam resa. Kungen står upprätt i slupen, han svingar hatten till sista afskedshälsning åt sin familj och sitt hof och bugar sig åt alla sidor, då slupen, framdrifven af tolf taktfasta åror, glider förbi folkmassan, som kantar kajerna. Batterierna på Skeppsbron dundra oupphörligen, men vinden, som nu fullkomligt stillnat af, är så svag, att den ej förmår fläkta undan rökmolnen, hvilka lägra sig likt ett hvitt hölje öfver Strömmen och skyla utsikten till Kastellholmen.

Drottningen, hertiginnan och deras damer upphöra omsider med sina viftningar och vända långsamt tillbaka till slottet, men kronprinsen, som häftigt väckt till vid dundret af kanonerna, dröjer kvar i det längsta och snyftar:

— Tag mig med, tag mig med, tag mig med!

Två månader ha gått sedan afresans stund. Den lille kronprinsen har jämte Hennes Majestät drottningen och hofvet för det mesta tillbragt denna tid på Ulriksdal, men aldrig har den lille kronprinsen upplefvat en sådan sommar. Först var det oron öfver att de konträra vindar, som blåste alltsedan kungen afrest med flottan, skulle sätta kungen och hans tappra här i fara, och denna oro varade, ända tills kuriren från Finland hunnit anlända med de gynnsammaste underrättelser. Så blef det till den stora spänningen, innan kriget bröt ut.

Sent omsider flög nyheten öfver till Stockholm och Ulriksdal, att baron Hastfehr blifvit anfallen af ryska kosacker, att han tillbakaslagit dem och redan var öfver gränsen på marsch till Nyslott och att kungen ansåg kriget af ryssarna vara börjadt.

Från och med detta ögonblick var kronprinsen som förvandlad. Hans tröghet och nedstämdhet slogo öfver till exalterad krigsberusning. Flitigare än någonsin läste han sin bibel och bad hvarje morgon och afton brinnande böner om vapenlycka och seger för kungen och hans tappra här. Under lektionerna för kanslirådet Rosenstein bytte han oupphörligt ut de andra böckerna mot Pufendorff och Nordberg och hans tal var Narva och Narva och åter Narva. Ty också därutinnan har den lille kronprinsen denna sommar bytt natur, att han blifvit pratsjuk, och då kuriren aftonen den 27 juli medförde underrättelsen om hertig Carls seger öfver

ryska flottan, visade Gustaf Adolf en exaltation, som med alla till buds stående medel måste kalmeras. Han förklarade prompt för Rosenstein, att svenskarna aldrig förut vunnit en större victoria och att aldrig tapprare män funnits än de, som vid Hogland klädt blodig skjorta för fäderneslandet.

Detsamma tänkte han, då han med högt bultande hjärta följande dag förde Hennes Majestät drottningen i den procession, som under ringning från alla stadens kyrkklockor satte sig i rörelse till Slottskyrkan, där ett solenellt Te Deum afsjöngs i anledning af segern vid Hogland. Processionsvägen var belagd med blått kläde, öfversålladt af guldkronor. Gardena bildade haj på ömse sidor. De kungliga personerna företräddes af stånddrabanter, pager, hofstat och rådsherrar. Så kom kronprinsen ledande drottningen, sin moder. Gustaf Adolf gick rak och stolt med högburet hufvud, ty kronprinsen med sin starka inbillningsgåfva föreställde sig nu, att det var han själf, som vunnit denna seger och suttit på sitt öfversta däck, lugnt rökande sin pipa, medan kanonkulorna susade från alla sidor omkring honom. Därför bar han nu sitt hufvud så högt och sökte med all makt dölja, att han ryckte till vid hvartenda ett af de tvåhundrade och femtio skott, som från Arsenalen aflossades, då processionen inkommit i kyrkan och lofsången började.

Då Gustaf Adolf vid tacksägelsegudstjänstens slut åter satt i sin vagn på utresan till Ulriksdal, kände den lille herrn, att han upplefvat sin största glädjedag, ty vid andra fester och ceremonier har han från födelsen varit van, men något sådant som detta, att hela kungahuset, hela staden, hela det svenska folket samtidigt sjunger en tack- och lofsång till Gud för vunnen seger öfver fienden, det har han ännu ej erfarit.

Snart upplefde han ännu en stor glädjedag.

Det var, då han åter måste resa in till Stockholm för att taga i betraktande de segertecken, tagna i slaget vid Hogland, som konungen hemskickat och befallt rådet utställa till folkets beskådande. Då kronprinsens vagn körde på bron öfver Norrström, såg Gustaf Adolf först de tre flaggorna, de tre vimplarna och de tre gösarna fästade på en öfver slottshvalfvet uppsatt balkong, och denna åsyn grep honom med en sådan makt, att tårarna kommo honom i ögonen och att han med våld måste betvinga sig för att ej skrika högt af glädje och stolthet.

Vagnen kördes i skridt mellan folkhoparna, som trängdes nedanför slottet och ideligen hälsade den unge kronprinsen med dånande hurrarop. Kronprinsen lät hålla utanför det västra hvalfvet för att kunna stiga ur vagnen. Med långsamma och högtidliga steg gick han fram under de vajande ryska fanorna, åter fattad af samma känsla, som då han begaf sig till kyrkan. Han kände det ackurat, som om det varit han, som med stor lycka och underbar tapperhet eröfrat dessa fanor från fienden, och då han strax därefter satt vid ett af slottsfönstren och stirrade ner på segertroféerna, som fläktade och flögo för vinden, hände det, att han flerfaldiga gånger förde fingrarna genom håret för att få det att stå rakt upp öfver hjässan, hvilket han visste gjorde den medfödda likheten med den hjälte, som en gång varit moskovitens skräck, ännu mer slående.

Gustaf Adolf hvarken talade eller gick ifrån fönstret, så länge de ryska fanorna voro upphängda till beskådande, och då de togos ned och i form af en trofé ställdes på en med tronkläde behängd och med sex hästar förspänd kunglig vagn för att under gardeseskort och med full musik föras till Fredrikshof, följde kronprinsen vagnen med ögonen, så länge den ännu kunde skönjas. Först då den alldeles kommit ur sikte, reste han sig yrvaken upp, körde fingrarna åter flera gånger genom det långa hängande håret och sade till sin uppvaktande kavaljer: — Låt befalla fram min vagn. Jag är trött och vill återvända till Ulriksdal. Och kronprinsen hade skäl att vara trött, ty under de tvenne timmar, han suttit i slottsfönstret och stirrat ned på de ryska fanorna, hade han i spetsen för sin trogna, tappra här hunnit eröfra Petersburg och taga kejsarinnan Catharina till fånga.

I ett dylikt segerrus lefde Gustaf Adolf hela sommaren, ty Hans Majestät hade före afresan till Finland antydt för Rosenstein, att han ej önskade, att den unge kronprinsens sinne skulle grumlas med berättelse om

vidriga händelser, ifall sådana skulle inträffa.

Då efter den första lyckosamma tilldragelsen sådana vidriga händelser inträffade den ena på den andra, visste den plikttrogne Rosenstein ej rätt hur han skulle bete sig. Han ville ej utan i yttersta nödfall handla mot kungens uttryckliga önskan, men kunde å andra sidan ej uthärda tanken på att föra den blifvande kungen bakom ljuset och låta honom för sig utmåla en situation couleur de rose, då i själfva verket ofärdens moln skockade sig öfver kung och fäderneslаnd. Han dröjde i det längsta, men slutligen bemannade han sig, och en dag i början af augusti omtalade han med yttersta skonsamhet för kronprinsen, att både hären och flottan varit utsatta för motgångar, och med oro afvaktade han hvilket intryck denna nedslående underrättelse skulle göra på det äresjuka barnet.

Det gjorde ej det allra minsta intryck, ty Gustaf Adolf hade nu lefvat sig in i segertankarna, och flera än en sorts tankar kunde hans späda hjärna ej rymma.

— Min far kommer att företaga ett nytt anfall, som lyckas, hvarefter han flux marscherar på Petersburg, svarade Gustaf Adolf genast.

Rosenstein motsade honom ej, men redan nästa vecka ansåg han sig för sin samvetsfrids skull tvungen att meddela kronprinsen nya nedslående underrättelser.

— Rosenstein kan vara öfvertygad om att hjälten vid Hogland ej låter sig stänga inne, och ryssarnas flotta är dessutom totalt förstörd. Rosenstein ville ej insistera, då han visste sig handla tvärt emot kungens önskan.

Om den lille Gustaf Adolf blott hade hållit sig tyst, som han eljes brukade, hade Rosensteins pina ej varit så svår, och frestelsen att leda honom på rätt spår i denna bedröfliga sak hade varit långt ringare, men segerdrömmarna behärskade så fullkomligt den lille herrn, att han oupphörligen måste tala om sin fader, kungen, i spetsen för hans trogna och tappra armé. Han sade sig ej önska något högre än att ett ögonblick få se sin fader i denna situation. Detta ständiga joller irriterade hans för fäderneslandet djupt bekymrade informator till den grad, att han ett ögonblick besinnade sig på om han ej skulle taga sin lärjunge med sig in till hufvudstaden och låta honom där händelsevis få skåda en af de brokiga taflor, som nu kördes omkring på vefpositivens kärror, och låta honom lyssna till visorna, som sjöngos därtill. Ett af plakaten föreställde kung Gustaf, sådan han nu verkligen uppträdde i Finland, till häst, iklädd sidenpantalonger, skor och kyller och med en väldig Carl den tolftes pamp vid sidan, och sången, som positivhalaren bestod därtill, började sålunda:

Kyller, pantalonger, skor — pirum är hans klädedräkt, min bror — cum colleri. Gustaf Adolfs kyller, ack — pirum med vår Gustafs röda klack — cum colleri.

Men Rosenstein gjorde ej något sådant.

Den lille tronföljarens barnsliga förtröstan rörde honom i hvarje fall på det ömmaste, och därför lät han någon tid förflyta, innan han på nytt sökte rubba den.

Men en förmiddag, då Gustaf Adolf åter afbröt lektionen för att en längre stund orera om konungens trogna och tappra här, måste Rosenstein, om ock med blödande hjärta, hejda honom för att säga, att han just denna morgon hört några ängslande rykten förtälja, att åtskilliga af de högre officerarna i finska hären börjat förrädiska stämplingar och velat dagtinga med ryska kejsarinnan för att få slut på kriget.

— Tror Rosenstein verkligen själf på dylika fabler? afbröt Gustaf Adolf ifrigt. Rosenstein hatar krig, därför ser Rosenstein allt i svart. Härpå har min fader förberedt mig. Jag har lofvat kungen att vara vid godt courage, ehvad jag än må få höra, och jag är det.

Rosenstein höjde vid detta tal lätt på axlarna, suckade tungt och fortsatte den afbrutna lektionen, under hvilken hans höga lärjunge visade sig omåttligt förströdd.

Några dagar senare tyckte Rosenstein, att förhållandena åter tvungo honom att tala.

— Jag har den smärtsamma plikten att meddela Ers Kungliga Höghet, att danskarna hålla på att från norska gränsen infalla i Sverige.

Rosenstein hann knappast tala till punkt, innan Gustaf Adolf fröjdefullt klappade i händerna och utropade:

— Ackurat som i Carl den tolftes tid! Både moskoviten och dansken. Jag är blott bedröfvad öfver en ting, vet Rosenstein, och det är, att polacken numera ej kan komma till och formera den tredje fienden. Då vore det fullständigt likt!

— Detta skall Ers Kungliga Höghet ej beklaga, det är alldeles tillräckligt det vi hafva öfver oss, svarade Rosenstein med ovanlig irritation.

Ty pojkens halsstarriga envishet och dumhet kunde reta gallan äfven på den mest stoiske filosof.

Nu tyckte Rosenstein emellertid, att han tillräckligt förberedt, och han berättade därför utan prut och komplimanger, att danskarna gått öfver gränsen och att faran för kung och fäderneslandet vore öfverhängande, såvida intet under skedde.

Till Rosensteins stora förtret strålade Gustaf Adolfs lilla ansikte plötsligen upp i ett glädjeskimmer.

— Ett under kommer att ske, därom kan Rosenstein vara förvissad. Gud öfvergifver ej den, som på honom förtröstar.

Rosenstein strök vid dessa ord hastigt med flata handen öfver sina ögon och sade:

— Jag undrar om det ej är bättre att förlita sig på allt utom på underverk. Ty sådana ske icke. Ers Kungliga Höghet har alltför stor benägenhet att tro på ett inskridande utanför det naturliga och utanför det, som beror på en människas egen förmåga att åstadkomma. Tag sig till vara för denna öfvertro, den kan en gång bringa Ers Kungliga Höghet att sätta sin egen och fosterlandets välfärd på spel. Och jag måste än en gång upprepa det jag så ofta sagt: Ers Kungliga Höghet väntar sig för mycket af allt och af alla och skall säkerligen därför bli desillusionerad på allt och af alla.

Men kronprinsen får rätt denna gång. En vecka härefter är kungen på Haga, hvarifrån bud skickas, att Hans Majestät ofördröjligen ämnar resa ut till Ulriksdal.

Morgonen är den allra vackraste, som tänkas kan. Solen lyser strålande mild. Värtans lätta vatten är blått och spegelklart, och intet vågskvalp försätter de vid bryggan förtöjda roddbåtarna i minsta svajning. Flaggorna på slottet och vimplarna på båtarna hänga slakt nere, och de höga träden i den ståtliga Ulriksdalsalléen stå raka och orörliga som högtidliga skyltvakter, medan den täta skogen därbakom doftar af fuktig mylla och barr och blandar sin ånga med den ljufliga doften af ros och reseda från blomsterrabatterna nedanför slottet. Springbrunnens vattenstråle stiger högt i det lugna vädret och faller plaskande ned i marmorbassängen, där guldfiskarna och karparna simma kring. Allt andas den landtliga frid och ro, som det täcka Ulriksdal en vacker sommarmorgon kan bjuda.

Drottningen och kronprinsen med uppvaktning vänta i trädgårdssalen på konungens ankomst. Nu höres vagnen i allén. Den närmar sig, stannar. Kungen hoppar hastigt ut.

Drottningen och kronprinsen stirra förskräckta på kungen. Han är blek och mager med djupa fåror i ansiktet,

hans hy och ögon äro röda och inflammerade, han har åldrats tio år på denna korta tid.

Utan att säga ett ord kastar sig kungen snyftande till drottningens bröst.

Intet på jorden kunde till en så hög grad förvåna Gustaf Adolf och öfvertyga honom om att något förfärligt händt. Han har aldrig sett konungen omfamna drottningen, han har aldrig sett sin moder gråta, aldrig hört sin fader snyfta. Han blir utom sig af skräck, han tror, att världens yttersta stund är kommen och börjar snyfta hejdlöst, högljudt, utan måtta. Och inför det rörande och ovanliga skådespel, som upprullas inför deras ögon, draga sig de uppvaktande diskret tillbaka.

Då de efter en stund åter inkallas, visar kungen sin vanliga munterhet, drottningen sitter tyst och stel i en soffa och fläktar sig långsamt med solfjädern, och kronprinsen står kapprak vid ett fönster och ser ut.

Efter middagen reser kungen åter till Haga.

Men då han efter några dagar far därifrån, tror Gustaf Adolf ej längre på att världen skall förgås, ty hans fader är åter sig lik, möjligen ej fullt till det yttre, men hvad hoppfullheten beträffar. Han har, innan han rest bort, tagit kronprinsen afsides och sagt till honom:

— Min son, jag skall säkerligen rädda fäderneslandet. Det är på detta du alltjämt skall tänka, och på intet annat. Konungen skall säkerligen med Försynens hjälp rädda fäderneslandet.

Och då kronprinsen får höra, att kungen rest till Dalarna, förstår han af sig själf och talar därom med Rosenstein, men denna gång med ett brådmoget allvar, som kläder honom väl, att nu gör kung Gustaf som den store kung Gustaf Wasa gjorde före honom, han uppbådar allmogen till sitt försvar. — Och liksom Gustaf Wasa skall min fader med Guds hjälp rädda fäderneslandet, tillägger han förtröstansfullt.

Då kungen genom de värmländska orterna hastar till Göteborgs försvar, säger kronprinsen återigen, men nu sakta och ödmjukt, att han fuller tror, att kungen med Guds hjälp skall rädda fäderneslandet.

Men Rosenstein tror alltjämt icke på underverk.

Kronprinsen får rätt. Kungen räddar Göteborg, och danskarna måste utrymma de platser de intagit.

Så kommer vintern, som Gud sänder hårdare än eljest, och förhindrar den ryska flottans vidare aktion. Finland är räddadt för denna gång.

Den dag, då Rosenstein djupt rörd berättar för kronprinsen, att nu är faran öfver, brister den lille mannen i häftigaste gråt, ty han har lefvat i stor och våldsam spänning denna sista tid, ända tills han nu får höra, att hjälten vid Hogland lyckats oskadd öfverföra den svenska flottan till Carlskrona.

— Ser Rosenstein, säger han ändtligen och tårarna rinna långsamt öfver hans bleka kinder och droppa på de tunna sammanknäppta händerna. Ser Rosenstein, att Gud *kan* göra underverk och att han är med den, som har en rättvis sak, och vår sak var rättvis, det sade mig min fader, långt innan ryska kriget bröt ut. Och jag har trott på det, kungen, min fader, sagt mig och förlitat mig på Gud, därför har *jag* aldrig misströstat. Ser Rosenstein — ser Rosenstein ...

IV.

Huset Bourbons angelägenheter.

Så mycket hade den lille svenske kronprinsen alltifrån sin spädaste barndom af sin fader och hans omgifning hört talas om Versailles, om det franska hofvet och den franska kungafamiljen, att han föreställde sig Versailles som ett slott af idel guld, där kung och drottning, prinsar och prinsessor uppenbarade sig för tillbedjande hoffolk och omgifna af dessa lysande skaror mottogo kungar och drottningar, prinsar och prinsessor från främmande länder. Den lille svenske kronprinsen visste också, att utanför Versailles stodo tusende sinom tusende af människor, hela det glorrika franska folket, tåligt väntande på att genom de gyllene gallren till de underbart anlagda trädgårdarna, där vattenkonsterna spelade, få uppfånga minsta skymt af sina dyrkade behärskare. Alla människor, som ej tillhörde hofvet, stodo utanför dessa gyllne gallerportar och gapade och dyrkade.

Kronprinsen mindes, att då han som helt litet barn en gång frågat sin fader om Drottningholm ej vore lika stort som Versailles, hade kungen svarat, att Drottningholm var som en liten koja mot Versailles. Detta svar hade på det allra högsta förbryllat den lille kronprinsen, ty han hade trott, att intet slott i världen var så stort som Drottningholm. I förstone bedröfvade detta honom mycket, men då han alltmer fick höra talas om Versailles, lärde han sig att se upp till detta slott och dess kungliga invånare, ungefär som en liten bondgosse ser upp till den stora herregården såsom till något, som ej har sin like i världen. Ty sålunda talade kung Gustaf om Versailles. Sina förebilder och liknelser tog han från Versailles, och han tröttnade aldrig att med den största hänryckning och den lifligaste entusiasm berätta om den stora vänskap och älskvärdhet, den kungliga Bourbonska familjen och det lysande hofvet bevisat honom, då han som ung prins besökte detta ryktbara slott. Otaliga gånger hade den lille Gustaf Adolf för sig låtit föreläsa och sedermera själf genomläst de bref, som Hans Majestät under Högstdensammes senaste utrikes resa från Versailles tillskrifvit honom. Af allt detta kom sig, att den lille svenske kronprinsen kände den kungliga franska familjen i Versailles, ej blott till namn och titlar, utan också af de intima och vackra anekdoter konungen brukade berätta om dem, och han åhörde dessa historier med samma nöje och förtjusning, som om de varit de allra skönaste sagor.

Kung Gustaf berättade nämligen ej blott om den lysande prakten och de glänsande festerna i Versailles. Sådant kunde den lille Gustaf Adolf, föreställa sig af hvad han själf sett sedan sin spädaste barndom. Courer, spektakler och fester hade han varit med om, så länge han mindes tillbaka, och de voro enligt hans tanke ofta mera besvärliga och tröttsamma än roliga, men prinsens ögon strålade af sällhet, då kung Gustaf talade om hur den gode kung Ludvig den sextonde var en lika skicklig låssmed, som prinsens egen farfar, den gode kung Adolf Fredrik, varit skicklig svarfvare, och Gustaf Adolf kunde aldrig höra nog af alla beskrifningar på Lilla Trianon, där den goda drottning Marie Antoinette hade sin egen landtgård med stugor, ladugård, trädgårdstäppa och åkrar och ängar, genomkorsade af små brusande bäckar, öfver hvilka ledde mången luftig spång, mången täck bro. Kungen beskref den lilla kvarnen, där hertigen af Artois i en mjölnares skepnad malde mjölet, som hofherrarna därefter i hvita säckar buro på sina ryggar till visthusboden. Den lille svenske kronprinsen visste namnet på den franska drottningens älsklingsko, som hon själf mjölkade, medan hennes glada hofdamer, också klädda à la bergère, sutto i en krets omkring henne och mjölkade sina älsklingskor eller getter för att sedan med den vackra drottningen i spetsen bära den skummande mjölken i de snöhvita byttorna från den lilla ladugården, fin som en danssalong, in i det lilla, för lilla mejeriet, där mjölken af de fina händerna kärnades till smör. Kungen talade vidare om hur den lilla prinsessan, årsbarn med Gustaf Adolf själf, ledde sitt egna hvita lamm i blått band på Trianons trädgårdsgångar och hur den lille franske kronprinsen matade de små gula ankungarna i dammen nedanför kvarnen. Kungen kunde också berätta om hur det af hertigen af Artois malda mjölet af drottningen och hennes damer bakades till kakor och bröd i stugans lilla ugn. Kungen sade, att det smakade deliciöst att spisa detta bröd och detta smör. Det riktigt vattnades kronprinsen i munnen, då hans fader beskref de små runda bullarna, som den goda drottningen bakat, och det gula smöret, som hon kärnat, och han ville ständigt höra mera och mera ända till de minsta detaljer om detta landtliga lif midt inne i det öfvermänskligt stora slottsområdet, mångfaldigt större än det stora Drottningholm.

Den lille kronprinsen tyckte, att det hans fader berättade honom var en historia från kungars och drottningars paradis, liksom beskrifningen i bibeln om Edens lustgård var berättelsen om de första människornas paradis. Hvad kunde finnas mer fullkomligt än att vara kung och drottning med all den makt och glans och ära och all den undergifvenhet för den höga viljan, som följer därmed, och dessemellan, då man var trött, led och uttråkad af att jämt bli begapad, få syssla med landtliga värf i den sköna naturen.

Då senare det ena molnet efter det andra drog öfver Versailles' strålande sol och dunklade den ljusblå, lätta sommarhimlen öfver lilla Trianon, och då åskan började dundra öfver det sköna Frankrike med skrällar så bedöfvande, att de genljödo öfver alla länder och riken, blef den lille kronprinsen utom sig af förvåning, så fullt och fast hade han varit öfvertygad om att den gode kung Ludvig och den goda drottning Marie Antoinette voro tillbedda af sitt folk. Kronprinsen undrade mycket hur det kunde komma sig, att så ej var, men förstod också genast, att folket hade skulden och svårt försyndade sig mot Gud, då det satte sig upp mot sin öfverhet. Stod det ej i bibeln, att all öfverhet är af Gud och att Gud stundom gifver folkslagen kungar i sin vrede och att Gud befallt folken lyda äfven de genvördiga kungarna?

Det bekymrade kronprinsen mycket, att det franska folket vågade så i blindo störta rakt mot sin undergång.

Kronprinsen hade hört kungen säga, att det var de franska filosoferna, som ställde till allt elände i Frankrike, och kronprinsen förstod däraf, att filosoferna voro som ormen i paradiset, då den frestade Eva att äta af kunskapens träd på godt och ondt. Men ibland föreställde han sig, att folket var som den elake jätten i sagan, som hade sin största lust af att förstöra och förgöra. Mot all Guds och mänsklig ordning rasade folket, packet, som kungen kallade det, fram ur sina hålor och källare och slogo omkull de hvita byttorna med den skummande mjölken för den goda drottningen, hamrade sönder städet för den gode kungen, stormade det guldskimrande slottet, slog ihjäl dess väktare och bortförde kung och drottning, den lille kronprinsen, den stora och den lilla prinsessan och med dem de glada och charmanta kavaljererna och de sköna damerna, hvilka kung Gustaf kände och som tillbådo honom.

Men ej alla hade den elake, förfärlige jätten hunnit få tag i eller lyckats infånga. Det fanns många, som räddat sig till främmande land, prinsar och prinsessor af huset Bourbon äfven de, män och kvinnor af de högättade franska familjerna, som endast väntade på en anförare för att tränga in i sitt sköna land, slå ihjäl den elake jätten och befria kung och drottning, prins och prinsessa.

Men hvem skulle väl hjälpa dessa flyktingar att befria den gode kungen och den goda drottningen och den lille kronprinsen ur deras förtryck och fara och återgifva dem den förra makten och härligheten, förutan den, som Gud själf så nyligen och så underbart hjälpt ur uppviglares och förrädares händer, den ridderlige hjälte, som varit deras gästvän, som alltid älskat dem, liksom de älskat honom, och hvars intresse var deras, såsom det var alla krönta hufvudens? Hvem hade Gud korat till de förtryckta och hotade Bourbonernas befriare och till de emigrerade Bourbonernas förare och ledare om ej Gustaf Adolfs egen fader, kung Gustaf den tredje själf?

Kronprinsen hade en säker förnimmelse att så var, han drömde därom om natten, och då kungen en dag på våren 1791 lät kalla honom till sig, trädde kronprinsen in i kungens rum blek och darrande af ifver och med ängslande aning om att kungen nu skulle anförtro honom sina planer till Bourbonernas befrielse.

Kungen satt vid sitt ritbord i en fönstersmyg med utsikt öfver Logården, då kronprinsen kom in. Ingen uppvaktning var tillstädes, och kronprinsen förstod genast häraf, att något viktigt skulle afhandlas.

— Sätt dig, min son, sade kungen, som fortfor att rita, tills kronprinsen hunnit sätta sig på den taburett, som var dragen intill bordet.

Kronprinsen väntade med högt bultande hjärta, men kungen sade endast i sin lättaste ton, medan ritstiftet

höll upp ett ögonblick:

— Du har väl hört, att läkarna tillstyrkt mig att begagna de varma baden i Aachen i sommar.

— Ja, svarade kronprinsen.

Han hade hört talas härom, och han tyckte sig förstå hvarför läkarna ordinerat denna utländska resa för kungen just nu.

Men kronprinsen sade ej detta. Han visste, att det blott anstod honom att svara på det kungen behagade säga honom och att han hade att hålla sina funderingar för sig själf, tills han om dem tillspordes.

Kungen fortfor utan att se upp på sin son, ty han var mycket ifrig med skuggningen af sin ritning:

— Man behagar vara misslynt här i landet öfver denna påtänkta resa. Folket lärer förtryta pengarna, som därtill skola utgifvas, förebärande rikets nödställda belägenhet efter kriget. Med dylika inkast har man försökt hålla mig från att resa, men jag lägger ej sådant på sinnet och ber dig ej heller fästa dig därvid. Mitt tillstånd, som ingen bättre kan bedöma än jag själf, bjuder mig att resa, och jag reser, quand même —

Det behöfde ej ligga någon undermening i kungens ord, men kronprinsen uttydde dem, som om kungen sagt: »Jag reser ut och måste för min samvetsfrids skull resa ut för att taga vara på kungens af Frankrike angelägenheter.»

Och kronprinsen kände medömkan öfver folket, som var så enfaldigt, att det ej förstod, att kungen ej reste till Aachen för att roa sig, eller, som förevändningen ljöd, »för att sköta sin hälsa», utan därför att Gud ville, att han skulle ställa sig i spetsen för den rörelse, som skulle tvinga Frankrike tillbaka i dess rätta gängor och återställa Bourbonernas makt.

Om folket förstode detta, tänkte kronprinsen, så skulle det ej knota, då skulle det inse, att kungen måste handla, såsom hans samvete bjuder, och veta, att han såsom konung förstode tingens rätta innebörd bättre än någon annan människa. Men då folket intet förstår eller begriper, kan ju ej kungen lägga sig missnöjet i landet på hjärtat, hvilket han ej heller gör. Ej heller kronprinsen, som vet, att folket slutligen måste komma till insikt om att det kungen vill och gör är rätt gjordt. Så hade det gått med kriget, så hade det gått vid sista riksdagen, så skulle det gå äfven nu.

Kronprinsens långa tystnad väcker slutligen kungens uppmärksamhet. Han höjer hastigt hufvudet från ritbordet och ser med stora, muntra ögon på sin sons grubblande, allvarliga ansikte.

— Du är nu tolf och ett halft år, min son, säger kungen och klappar Gustaf Adolf vänligt på skuldran, i det han reser sig upp och antager sin favoritställning med armbågen stödd mot den höga stolskarmen, med hufvudet lutadt mot handen och benen lätt korslagda. Kronprinsen reser sig upp i samma ögonblick, som kungen gör det, men han intager ej någon graciöst vårdslös ställning, utan står kapprak framför kungen, då han svarar:

— Ja, min far, nästkommande första november fyller jag tretton år.

— Jag har något att säga dig, min Gösta, fortsätter kungen och spänner ögonen i kronprinsen.

Gustaf Adolf blir dödsblek, och händerna börja skälfva.

— Det är ingenting farligt, min son, tvärtom något, som jag säkerligen tror skall glädja dig såsom utgörande ett bevis på det förtroende, jag hyser för dig och den stadga, som redan vid jämförelsevis unga år börjar utmärka dig. Jag har beslutat göra dig till ordförande i den tillförordnade regeringen, som för öfrigt skall

bestå af riksdrotsen, riksmarskalken, riksrådet grefve Oxenstjerna, presidenten baron Ruuth, generalen baron Armfelt och statssekreteraren Franc jämte troligen lagman Håkanson.

Gustaf Adolfs ögon ha under kungens tal fyllts af tårar. Han tror sig förstå, att detta är något, som ej skulle skett, om kungen ej tänkt på allvarliga följder af sin resa till de varma baden. Han hade ej förmodat annat, än att hans farbror, hertigen af Södermanland, skulle blifva ordförande i denna regering. Och tunga tårar börja långsamt rinna nedför hans kinder.

Kronprinsens djupa rörelse smittar till en viss grad kungen, som fortfar med mjuk röst, men med särskildt eftertryck:

— Min son, jag vill vänja dig vid regeringsärendena, ifall något mänskligt skulle drabba mig.

Det börjar rycka kring Gustaf Adolfs mun, och han måste bita sig i läppen för att ej brista ut i spasmodiska snyftningar.

Kungen ser, att denna fara är nära, och söker undvika den genom att med sin lättaste och mest charmanta ton fortsätta:

— Jag vill, att du skall säga din tanke i förekommande regeringsmål, och då rösttalen befinnas vara lika fördelade å ömse sidor, skall du hafva den afgörande rösten.

Gustaf Adolf rodnar häftigt, och den barnsliga stämman är halfkväfd af ifver, då han svarar:

— Jag skall handla efter bästa öfvertygelse och samvete, då jag i min nådige faders frånvaro blir Sveriges regent.

Kungen småler åt uttrycket »Sveriges regent». Han har alltid svårt att hålla allvaret vid sin sons högtidliga, strama gammalvishet och uttryckssätt. Nu tillägger han alltjämt småleende:

— Då jag vet, att du föredrager landet framför Stockholm, skall du få residera på gamla Haga. Du förstår, du får under min bortovaro Haga till residens.

Orden yttras med skämtsam ton för att få Gustaf Adolf att småle. Men Gustaf Adolf förstår ej skämt, så snart det gäller hans egen värdighet och småler ej.

Han böjer sig i stället ned efter sin faders hand och kysser den, hvarpå han högtidligt tackar för kungens honom visade nåd och förtroende.

Då Gustaf Adolf rätar upp sig efter handkyssningen, synes ej minsta spår af de spasmodiska ryckningarna i hans ansikte, som blifvit ännu allvarligare och högtidligare, och då kronprinsen med en djup bugning efter en vink af kungen lämnar rummet, sträcker han på sin spensliga gestalt för att göra sin hållning stel och majestätisk.

Kungen höjer lätt på axlarna och säger för sig själf på fransyska:

— Det smickrar honom att tro sig vara ej blott regent till namnet, utan till gagnet. Han har stark ärelystnad, lättrörd fantasi jämte stor halsstarrighet. Hur månne detta envisa hufvud en gång, då tid blir, skall duga att regera?

Kungen slår ett slag på silfverringklockan, som står bredvid honom på ritbordet.

— Låt kalla hit riksdrotsen, säger han till den inträdande pagen.

Aldrig hade de höga riksämbetsmännen, de gamla rådsherrarna och de öfriga högtbetrodde i den tillförordnade regeringen kunnat få en mera allvarlig och om ansvaret af sitt kall mera öfvertygad ordförande än den unge kronprinsen, som hade fått för sig, att han påtagit sig ansvaret att vara Sveriges regent, och sökte att efter bästa förmåga och med pinsammaste ansvarskänsla uppfylla sitt viktiga värf.

Han lånade handlingarna till sig för att närmare begrunda dem, och då han ej ansåg sig ha rättighet att anförtro Rosenstein viktiga regeringsärenden, som naturligtvis måste hemlighållas, låg han nätter igenom vaken i sitt ljusa rum på Haga och funderade öfver hvarje detalj för att, i den händelse rösterna vid rådplägningen skulle vara lika fördelade å ömse sidor, kunna samvetsgrant och med sakkännedom afgifva sitt votum.

Men rösterna voro aldrig till denna grad motstridiga, då ärendena ju före kungens afresa för det mesta blifvit preparerade, och Gustaf Adolf skulle således aldrig kommit i tillfälle att yttra sig, om ej de rådplägande för att glädja och förströ gossen och smickra hans fåfänga bedt att få höra hans åsikt, till hvilken de lyssnade med djupaste vördnad, men utan att den på minsta sätt inverkade på dem eller vägde något för dem.

Dock så uppfattade ej Gustaf Adolf saken. Det brusade och sjöd inom honom af stolthet, då han såg den spända uppmärksamhet, hvarmed hans yttranden följdes, och han njöt lika uppriktigt af dessa långa förhandlingstimmar under sommarkvalmet vid riksrådsbordet, som andra gossar af hans ålder pläga njuta af bollspel och pantlekar.

Aldrig gäspade den unge kronprinsen högljudt eller en cachette, såsom Armfelt brukade göra, eller sysselsatte sina tankar med annat än det, som för tillfället var före, såsom riksrådet Oxenstjerna hade för vana, då han föll in i sina poetiska distraktioner. Han satt kapprak och utan att ens tillåta sig blinka af sömnlusta och följde noga med hvarje ord, som yttrades, och vägde hvartenda af dem på guldvåg. Och då han uppfordrades att själf yttra sig, gjorde han det med största allvar och djupaste öfvertygelse om den stora vikten af hvarje ord.

Gustaf Adolf ville, att vid hans faders hemkomst denne åtminstone skulle mötas af den tillfredsställelsen, att landet under hans bortovaro blifvit regeradt efter bästa samvete. Ty kronprinsen förstod fuller väl hvilken grym missräkning och djup skakning kungen hade måst erfara under sin vistelse i Aachen. Hade ej Gustaf Adolf själf brustit ut i den våldsammaste gråtparoxysm vid den förfärliga underrättelsen om franska kungliga familjens misslyckade flykt och grymma återförande från Varennes till Paris, som nådde Haga en morgonstund, då kronprinsen-regenten hade sin sedvanliga lektion för kanslirådet Rosenstein. Gustaf Adolf hade till den grad förlorat fattningen och hade snyftat så ohejdadt och förtvifladt, att Rosenstein ej vetat hvad han skulle taga sig till för att trösta honom, och slutligen själf fått tårar i ögonen, hvarvid kronprinsen af häpenhet tagit sig samman, och den spasmodiska skälfvan och snyftningarna gifvit med sig. Men lektionen hade ej kunnat fortsättas, och Gustaf Adolf hade låst sig inne och ej på hela dagen velat tala med någon. Men i ensamheten grubblade han på hvad hans fader nu skulle göra, och tänkte öfver hur länge det kunde dröja, innan konungen åter vore tillbaka i landet. Skulle kungen oförmodadt komma hem på några dagar nu som efter det danska fredsbrottet och sedan oförtöfvadt resa bort igen för att ordna de franska angelägenheterna och under tiden öfverantvarda regeringen i kronprinsens händer? Gustaf Adolf var fullt och fast öfvertygad om att allt detta skulle ske.

Den första delen af kronprinsens aning slog in. Utan att kuriren hunnit före med underrättelsen, anlände kungen oväntadt hem från Aachen den tredje augusti. Det var en sådan flygande resa, som kungen brukade företaga sig; först den 25 juli hade han lämnat Aachen och var redan på nionde dagen i Stockholm.

Så snart hade Gustaf Adolf i alla fall ej väntat kungen, och han blef så häpen, då ankomsten mäldes, att han brast i gråt. Innan han hunnit sansa sig, var den tillförordnade regeringen upplöst och kronprinsens makt all.

Men kungen gjorde ej minsta min af att åter bege sig bort eller göra något för att befria den franska kungafamiljen, tvärtom, kungen med hela hofvet flyttade genast efter Högstdensammes hemkomst ut till Drottningholm. Detta att kungen synbarligen slog sig till ro, medan orättfärdigheten triumferade och oskulden försmäktade, försatte Gustaf Adolf i häpnad, och lika häpen blef han, då kungen intet beröm tilldelade honom för hans duktighet som landets regent, utan blott upplöste den tillförordnade regeringen i vanlig ordning. Det var så alldeles rakt tvärtemot det kronprinsen väntat, att han helt och hållet förlorade fattningen därvid. De herrar, som så nyligen med den största andakt lyssnat till hans mening, uppförde sig också till hans största misshag. De tycktes numera alldeles lämna honom ur räkningen och blott tänka på kungen, kungen, kungen —

Också nu låg gossen vaken om nätterna, men ej af bekymmer för regeringsärendena — de sköttes fullständigt honom förutan — men pinad af tanken på att han var tillbakasatt och orättvist behandlad. Han fick under sitt febersjuka nattvak den lille franske kronprinsen ej ur sina tankar. Han visste ej rätt, om han sörjde öfver hans eller sin egen förlorade makt och ställning ...

Om dagen var han vid det elakaste, trubbigaste lynne, snäste och bannade sin betjäning och visade sig tvär och misstänksam mot alla, som sökte ställa sig in hos honom.

— Gå till kungen, sade han — jag har numera ingenting att befalla ...

Alla, som kommo i beröring med kronprinsen, oroades öfver hans förändrade väsen. Sin moder, drottningen, ville han alldeles ej uppvakta, och då kungen snart nog märkte, att något var på tok, sökte han upp kronprinsen, som han fann sittande ensam i sin sängkammare, stirrande med mörka blickar ut öfver Drottningholms ändlösa alléer.

Då kungen kom in, reste sig kronprinsen långsamt, liksom mödosamt och blef stående, medan kungen vänligt tillsporde honom hvad som var å färde, men på alla kungens uppmaningar att anförtro honom, hvad som stod på, svarade kronprinsen endast med sin späda barndoms ord: — Ingenting, ingenting, ingenting.

Kungen spände sina stora ögon i honom och frågade:

— Är du missnöjd att se mig åter?

Gustaf Adolf mötte den forskande blicken med sina ärliga blå ögon och svarade utan tvekan: — Nej.

— Hvad är det då? frågade kungen åter. Ditt uppförande inger mig bekymmer. Du är dig inte lik. Blef det dig möjligtvis för ansträngande att vara Sveriges regent?

Kronprinsen teg ett ögonblick, men kungens forskande blick lämnade honom ej.

— Nej, svarade han åter, och det låg en helt förtviflad bekännelse i det enda ordet, och läpparna skälfde häftigt.

— Å, jag förstår, sade kungen hastigt. Också han visste hur inslagen maktlystnad kan pina och tära.

Gustaf Adolf hade dolt ansiktet i sina händer, och kroppen ryckte och skälfde, medan han väntade på hvad kungen härnäst skulle säga.

Men konungen själf var nedstämd och ur jämvikt denna tid.

— Du är mjältsjuk, min son, sade han, och tillade strax därefter med ett bittert leende:

— Tids nog får du regera, min stackars gosse!

Kronprinsen såg upp på sin far med ett pinadt uttryck i sina ögon. Det var ej endast detta, som kungen sagt, som orsakat hans leda och mjältsjuka. Det var också det, att kronprinsen sörjde öfver att konungen mankerat och desillusionerat honom. Hvarför hade kungen ej, förlitande sig på Guds hjälp, tågat mot det upproriska Frankrike och befriat detta lands rättmätiga kungahus. Var konungen då ej den store hjälten, Guds och det rättas stridsman?

Kronprinsen vågade ej tänka denna tanke till slut. Han suckade tungt och stora tårar fyllde ögonen.

V.

Marsdagar 1792.

Det är för besynnerligt med den unge kronprinsens nätter. Antingen kan han alldeles ej få en blund i sina ögon, utan våndas under trycket af ängslande och beklämmande föreställningar och bekymmer, eller ock sofver han oändligen hårdt och tungt, och intet buller, ingen uppståndelse förmår väcka honom.

Till den grad onaturligt tungt sofver då den unge kronprinsen, att hans kammartjänare måste i all underdånighet begagna allsköns handgripliga medel för att om morgnarna, då han måste uppstå, få honom väckt till lif. Då Gustaf Adolf sofver på detta sätt, förefaller hans sömn mera som en dödslik dvala än som en ungdomlig slummer.

Så tyst och hårdt har den unge kronprinsen sofvit hvarje natt, alltsedan han från Drottningholm den första december inflyttade till Stockholm. På samma sätt sof han också i Gefle, dit han åtföljt kungen under den korta riksdagen, och efter återkomsten till Stockholm de sista dagarna af februari är hans nattsömn lika hård och orubbad, hvaraf kronprinsens omgifning sluter, att hans sinne ändtligen återfått lugn och jämvikt. Så är också förhållandet. Kronprinsens sinne är lugnt och tryggt.

Det är nu i medio af mars. Vintern har mestadels varit kall och klar denna månad i Stockholm, men ännu den femte mars yrsnöade det hela dagen under stormväder. Sedan har det varit halfklart med solblickar, men denna fredag är det mulet med dimma. Kronprinsen uthärdar väl kölden, men ej så väl dimman och den disiga luften, och är ganska belåten öfver att ej denna dag ha blifvit medtagen till Nya Haga, där kungen mycket flitigt vistas efter återkomsten från Gefle, och dit han nästan dagligen gör utflykter, då han har sin varelse i Stockholm.

Denna fredag har Hans Majestät varit på Haga hela dagen och skall först klockan åtta återkomma till staden för att bevista franska komedien och sedermera den maskeradbal, som hvarje fredag afton denna vinter anställes i Kungliga Operahuset.

Kronprinsen skattar sig lycklig att ej vara nödgad öfvervara dessa offentliga maskeradbaler, ty han vet med sig, att han skulle rädas för de svarta heloch halfmasker, som täcka ansiktena på fullkomligt okända människor, hvilka i föga anständiga eller anskrämliga kostymer skulle stimma omkring honom. Han skulle skygga för det myckna larmet och skriket och anse sig förnärmad om någon tilläte sig, att med ystert skämt accostera honom. Kortligen, han vet med sig, att han ej passar för dylika nöjen, och är lycklig öfver att Hans Majestät är af samma mening och låter honom slippa dem.

Denna fredag den sextonde mars på aftonen sitter Gustaf Adolf i den gula salongen i sin våning och gäspar öfver en bok af Berquin. Kronprinsen har hyst förhoppning om att få se kungen ett ögonblick vid Högstdensammes återkomst till slottet från Haga, men då han blir underrättad om att Hans Majestät direkt från fransyska spektaklet begifvit sig till Operahuset, slår Gustaf Adolf hastigt igen sin bok och säger till sin

uppvaktande kavaljer, att han är sömnig och ämnar tidigt draga sig tillbaka. Kronprinsen visar också tydliga tecken till sömnlusta under supén och gäspar flera gånger. Och knappt har kammartjänaren hunnit hjälpa Hans Kungliga Höghet i säng, släckt ljuset och tändt nattlampan, förrän han insomnar tungt och hårdt som alltid, då hans sinne är tryggt och utan oro.

Kronprinsen sofver tungt och hårdt, och ingen dyster aning, ingen hemsk dröm stör hans hvila. Intet buller, ingen uppståndelse når honom.

Vore kronprinsen vaken, skulle han från sitt fönster kunna se en mängd facklor röra sig i den mörka natten öfver Norrmalmstorg och bron öfver Norrström fram mot slottet. Han skulle sett, att dessa facklor tätt omringa en kunglig vagn, som i skridt, oändligen långsamt köres till slottet.

Men kronprinsen ser det ej, ty kronprinsen sofver tungt och tryggt.

Om kronprinsen vore vaken, skulle han utanför sin dörr kunna höra trampet af många människor, som mellan sig bära en älskad gestalt, och han skulle hört den sårades matta stämma med tvingad munterhet hviska: — Jag är som den heliga fadern, man bär mig i procession.

Men kronprinsen hör det ej, ty kronprinsen sofver tryggt och tungt.

Natten igenom sofver kronprinsen. Den uppståndelse, som råder i slottstrapporna, i slottshvalfven, i slottskorridorerna stör ej hans hvila.

Någon gläntar varsamt på kronprinsens dörr för att se till om han blifvit störd, men kronprinsen sofver så hårdt och tryggt, att man granneligen kan märka, att han intet hört, och läkarna uppe i den stora kungliga sängkammaren förklara, att någon öfverhängande fara för kungens lif ej förefinnes — och att kronprinsen kan få sofva. —

Kronprinsen sofver längre än sedvanligt. Hans kammartjänare, förtumlad af den nyhet, som vid utgåendet från kronprinsens garderob möter honom i korridoren, försummar tiden, och på återvägen till kronprinsens sängkammare blir han uppehållen. Öfverallt i trappor och korridorer stå grupper af människor, till hvilkas tisslande och tasslande han i förbigående måste låna ett öra. Somliga, som igenkänna kronprinsens kammartjänare, tilltala honom och bedja honom ödmjukligen om upplysningar rörande nattens förfärliga händelse, andra lämna honom beredvilligt de gräsligaste meddelanden, och på den korta återvägen till kronprinsens rum har kronprinsens kammartjänare hört öfver tjugu olika namn på den man, som denna natt på maskeradbalen bakifrån aflossat pistolskottet mot kungen och svårt sårat honom.

Men kronprinsens kammartjänare har fått befallning att för Hans Kungliga Höghet förtiga hvad som händt och måste därför några minuter ytterligare fördröja sig i garderoben och inför spegeln justera sin uppsyn, innan han vågar inträda i sängkammaren för att väcka sin kunglige herre. Han måste pålägga sina kinder ett lätt smink för att dölja sin blekhet, och han måste ett ögonblick sätta sig ned på en stol för att öfverkomma knädarrningen.

Ändtligen har kammartjänaren återtagit sin sedvanliga stela, korrekta uppsyn, och sedan han försiktigt skjutit upp och stängt igen sängkammardörren, går han fram till sängen, böjer sig ner och ropar i kronprinsens öra, så högt han förmår:

— Ers Kungliga Höghet täckes vakna, klockan är slagen åtta.

Kronprinsen ligger på sin högra sida med täcket högt uppdraget. Kammartjänaren märker af ställningen och det alldeles oskrynklade lakanet, att kronprinsen ej rört sig, sedan han den föregående aftonen somnat in.

Ej heller nu rör han sig.

Kammartjänaren ropar ännu en gång:

— Ers Kungliga Höghet täckes vakna, klockan är åtta slagen.

Men kronprinsen rör sig ej.

Kammartjänaren betraktar sin unge herres hufvud på kudden. Det är en skarp profil, som aftecknar sig mot dennas hvithet, ty näsan är lång, öfverläppen något framskjuten, pannan hög och förefaller än högre, därför att det vackra, blonda håret är högt uppstruket från tinningarna.

Kammartjänaren undrar om denne trettonårige gosse denna dag skall blifva hans kung, och tanken härpå kommer honom att hesitera, då han nu skall öfvergå till den handgripliga väckningen. Därför vidrör han endast helt sakta den sofvande gestalten, alltför sakta, ty kronprinsen rör sig ej.

Klockan på kaminfrisen slår ett slag, och då kammartjänaren kastar en hastig blick på urtaflan, ser han, att klockan är half tio. Det är hög tid, att kronprinsen vaknar, och åter böjer kammartjänaren sig ner och ropar med stentorsstämma i den sofvandes öra:

— Ers Kungliga Höghet täckes vakna, klockan är åtta slagen.

Men kronprinsen rör sig ej.

Kammartjänaren ruskar nu i djupaste underdånighet ganska hårdt i den späda gestalten.

Kronprinsen vänder sig om på vänstra sidan, men vaknar ej.

Då tillgripes det yttersta medlet, det som ej får användas, förrän alla andra svikit. Kammartjänaren doppar sina fingerspetsar i silfverkannan, som står på toilettbordet, och stänker några droppar vatten i kronprinsens ansikte, hvarjämte han samtidigt drar undan täcket från honom.

Kronprinsen spritter häftigt till, suckar djupt och sitter i ett nu halfsofvande uppe i bädden, medan kammartjänaren, som vikit tillbaka från sängen några steg, i vördnadsfullaste, ödmjukaste ton upprepar, som vore detta första kallelsen.

— Ers Kungliga Höghet täckes vakna, klockan är åtta slagen.

Kronprinsen öppnar ögonen, kastar en blick på pendylen och säger i sträng ton:

— Hvarför narras Kundel? Klockan är half tio. Kundel talar nog sant däri, att klockan är åtta slagen, men det är alltför länge sedan. Hvarför har jag ej blifvit väckt förut?

— Ers Kungliga Höghet har varit synnerligen hårdsöfd denna morgon, stammar kammartjänaren.

Kronprinsen spänner sina blå ögon i kammartjänaren, som hjälper honom med påklädseln och tvättningen.

— Kan Kundel sanningsenligt påstå, att Kundel försökt väcka mig en och en half timme? frågar han strängt.

Kammartjänaren mumlar några otydliga ord, hvarpå kronprinsen säger med ganska stor skärpa:

— Kundel får passa tiden bättre. Drag nu bort gardinen från fönstret.

Kammartjänaren för undan de tunga, blå sidengardinerna. Kronprinsen ställer sig framme vid fönstret och ser ut. Kronprinsen är ännu ej fullt färdig, visserligen har han på sig de svarta knäbyxorna med de röda

rosetterna vid knäet, strumporna och skorna, men öfverkroppen är ännu blott iklädd den hvita skjortan och den eldröda, korta västen, och kammartjänaren håller den svarta rödkantade jackan och det röda skärpet i handen, under afvaktan att kronprinsen skall tillåta påklädselns afslutande. Denna halfklädsel anstår synnerligen kronprinsens smärta, välväxta gossfigur.

Dagen är grå och mulen, och kronprinsen ser först upp mot himlen för att där spana efter någon blå fläck. Men den finns ej. Så ser han ner på bron och torget. Det är en myckenhet människor i rörelse, som allesammans skocka sig tätt vid husknutarna, på hvilka Gustaf Adolfs skarpa ögon upptäcka stora anslag, som ifrigt läsas och kommenteras.

— Är något på färde, Kundel? frågar kronprinsen hastigt och vänder sig tvärt om mot kammartjänaren, som tager tillfället i akt och hjälper honom på med jackan och knyter skärpet.

Kammartjänaren ser omedveten ut och svarar: — Nej, Ers Kungliga Höghet.

— Det är ovanligt mycket folk i rörelse, och anslag äro fästade vid prinsessans hus, och jag tror sannerligen äfven här på slottet, fortsätter kronprinsen i samma ton. Kundel skall genast gå och förhöra sig om hvad som händt och på stunden återvända och ge mig besked.

Kronprinsens bleka kinder ha färgats under det ifriga talet.

Han tänker på Frankrike, på Bastiljens stormning, på den kungliga franska familjens flykt och på tusen andra skräckinjagande ting. Han pekar med en hand, hvars starka skälfva han försöker dölja, mot dörren, och säger än en gång med samma otåligt befallande röst:

— Gå genast, Kundel, och kom ögonblickligen tillbaka!

I dörren möter Kundel kronprinsens informator, kanslirådet Rosenstein. Kronprinsen reser sig hastigt upp från den stol, på hvilken han satt sig, ty han ser på Rosensteins uppsyn, att något är på färde. Rosensteins ögonlock äro röda och svullna af gråt, och det eljest så glada och godlynta ansiktet är förvridet af smärta. Rosenstein gör sig heller ingen förställningsmöda, ty han har kommit för att underrätta kronprinsen ...

— Är detta revolution? frågar Gustaf Adolf och pekar med darrande hand på den myllrande mängden nedanför Slottsbacken.

— Nej, Ers Kungliga Höghet, det är ingen revolution. Tvärtom, folket har aldrig som i denna stund uppskattat sin glorrike konung, och de människor som Ers Kungliga Höghet här ser, ha samlat sig för att bevisa sin kärlek och sin sorg — Ty, Ers Kungliga Höghet ...

Kronprinsens fingrar omsluta stolens karmar så hårdt, att knogarna hvitna. Ansiktet blir dödsblekt, men han frågar ej, han kan ej tala ...

— Hans Majestät vår Allernådigste kung har denna natt på maskeradbalen drabbats af en stor olycka, och hans tillstånd är ganska betänkligt, säger Rosenstein sakta.

Gustaf Adolf kan ej få fram något ljud, men läpparna röra sig, och Rosenstein ser på dem, att han frågar:

— Är min fader död?

Härpå svarar informatorn:

— Nej, Ers Kungliga Höghet, vår älskade konung lefver, men är farligt sjuk. Och då förböner för hans dyrbara lifs bevarande skola om en timme äga rum i Slottskapellet, vill jag härom underrätta Ers Kungliga

Höghet, som väl i likhet med den öfriga kungliga familjen tänker infinna sig.

Kronprinsens läppar ha hvitnat till den grad, att Rosenstein ej vågar framföra det gräsligaste af meddelandet, innan han slagit i ett glas vatten och bjudit honom.

— Drick detta, Ers Kungliga Höghet! Kom ihåg, att Ers Kungliga Höghet måste visa sig lugn och sansad, ifall Hans Majestät längre fram på dagen skulle låta kalla Ers Kungliga Höghet till sig.

Gustaf Adolf för handen upp till halsen, som hölle han på att kväfvas. Han sväljer hastigt några klunkar vatten och säger så med otydlig, skälfvande röst:

— Jag är lugn och sansad, Rosenstein. Jag kan blott ej sitta stilla.

Han har rest sig upp från stolen och går fram och tillbaka i rummet som i blindo, han stöter mot stolar och bord, men märker det ej. Det rycker konvulsiviskt i hans ansikte. Kronprinsen söker med all makt behärska sin häftiga sorg och fasa och vill intet fråga för att ej bringas ur den sansning och det lugn, som Rosenstein sätter som villkor för att han möjligtvis skall få råka kungen, men tankarna flyga om i hans hjärna med hvirflande fart. Hjärtat känns som en bultande, kväfvande klump högt upp i halsen, och alla nerverna spritta.

Gustaf Adolf tömmer det ena vattenglaset efter det andra, medan han går fram och åter i rummet. Han går med de sammanknäppta händerna på ryggen och kramar dem så hårdt om hvarandra, att lederna knaka.

Det förefaller Gustaf Adolf, som om han nu snart skall få bukt med det hamrande hjärtat och de sprittande nerverna, men hur det skall gå med de hvirflande tankarna i hjärnan, vet han ej. Han är ej förstenad eller förlamad, som han eljest brukar vara, då något uppskakande händer honom. Han känner det tvärtom, som om han aldrig förr tänkt så snabbt och klart. Men tankarna äro ej som vanliga tankar, de dyka upp som syner, den ena bilden jagar den andra, det är som såge han in i ett hastigt växlande kaleidoskop — —

Dessa ovana förnimmelser förskräcka honom. —

Nej, han blir ej herre öfver tankarna, fast han strider hårdt, hur hårdt vet blott han själf.

Ty striden märkes ej på annat än på den dödliga blekheten och på den rastlösa gången. Hållningen är alltjämt rak och stram med armarna på ryggen.

Rosenstein följer hvarje kronprinsens rörelse med högsta spänning, medan han noga begrundar på hvad sätt han skonsammast skall besvara den fråga, som nu snart måste komma, frågan nämligen, af hvilken sjukdom kungen lider.

Plötsligen stannar Gustaf Adolf inför sin informator. Han förmår ej längre hålla tillbaka en af dessa tankar, som hvirfla i hans hjärna, han frågar med halfkväfd röst:

— Hvem är ordförande i regeringen under konungens sjukdom?

Rosenstein ser förvånad på kronprinsen och svarar kallt:

— Hertigen af Södermanland.

Knappt har svaret fallit, förrän den tanken blixtsnabbt far igenom kronprinsens hjärna, att Rosenstein skall anteckna denna fråga i hans historia, att den skall tolkas som hjärtlöshet och skall blifva en fläck på hans namn, en outplånlig fläck. Han tycker själf, att han är ett monstrum, som kunnat tänka på detta i denna stund. För sina tankar rår visserligen ingen. — Men Gud, som rannsakar hjärtan och njurar —

Öfverretningen är nu för stor, och stönande af förtviflan och med konvulsiviska snyftningar faller Gustaf

Adolf ner på sängen, där han nyss sofvit lugnt och tryggt. Detta häftiga utbrott, som följer så omedelbart på den malplacerade frågan, uppretar den milde känslige Rosenstein emot hans lärjunge.

Han har tänkt att på det skonsammaste förbereda gossen, men nu brister honom tålamodet, och stående framme vid sängen säger han med osedvanligt hård röst:

— Jag har den djupa sorgen att underrätta, Eders Kungliga Höghet, att vår älskade konung och herre denna natt klockan tre kvart till tolf träffats af en mördares kula bakifrån ett stycke öfver vänstra höften.

Kronprinsen är inom en sekund på fötterna, darrande och skälfvande i hela kroppen. Han griper ett våldsamt tag om Rosensteins arm för att ej falla och ropar alldeles utom sig:

— Inte mördad, Rosenstein, inte mördad, säg inte mördad. Å, jag är rädd, Rosenstein! Är det mördare här i rummet? Skola vi alla bli mördade? De få inte mörda honom. Hvem är hos honom? Jag vill till honom, kanske omgifves han af sina mördare i denna stund. O, Rosenstein, Rosenstein, hvem har mördat kungen?

Inför denna våldsamma förtviflan blir Rosenstein åter ömhjärtad. Han stryker sakta den iskalla, magra barnahand, som skälfver mellan hans egna mjuka, knubbiga händer, och han säger stilla:

— Man vet det ej ännu, Ers Kungliga Höghet. Två pistoler hafva blifvit funna på maskeraden, den ena är mordvapnet, den andra var ännu laddad. Undersökningen pågår. Alla stadens pistolsmeder förhöras.

Tankarna komma alltjämt blixtsnabbt, ej som tankar, utan som syner, och kronprinsen säger, i det han stirrar framför sig som en sömngångare:

— Rosenstein, det är ingen svensk man, som lyft den pistolen och tryckt af den bakifrån mot sin kung. Vore det så, skulle jag aldrig vilja regera öfver detta folk. Men det är inte så, Rosenstein. Det är en jakobinisk sammansvärjning, någon som blifvit utskickad af franska konventet för att mörda kungen — ingen svensk, Rosenstein, ingen svensk, ingen svensk!

— Vi få ju hoppas det, Ers Kungliga Höghet, liksom vi få hoppas, att vår kungs dyra lif måtte blifva oss bevaradt. Förbönen i Slottskapellet börjar om en kort stund. Anser Ers Kungliga Höghet sig ha styrka att öfvervara densamma?

Kronprinsen går ej längre fram och åter i rummet. Han har satt sig i en stol och har slagit händerna för sina ögon. Nu säger han med matt stämma:

— Jag skall försöka. Min far skulle önska det. Men jag måste vara ensam dessförinnan för att samla mig. Var beskedlig och gå ut i audiensrummet och vänta där, Rosenstein.

Rosenstein går långsamt ut ur rummet och stänger dörren sakta efter sig.

I audiensrummet möter Rosenstein baron Armfelt, som blek och med utvakadt utseende väntar honom.

Rosensteins tunga kropp genomisas af en skälfning. Han stammar:

— Hur står det till däruppe? Baron Armfelt kommer väl icke för att — — —

— Nej, det är ingen förändring. Läkarna har sonderat såret och säga detsamma som förut, att faran ej är ögonblicklig och att vi måste se tiden an. Jag har just nu varit däruppe med Hennes Majestät drottningen och öfvervarit hennes möte med kungen.

— Hur var det, och hur var hon? frågade Rosenstein.

— Drottningen föreföll rörd, hon höll kungens hand i sin och frågade honom upprepade gånger om han led mycket. Jag har aldrig sett henne så känslig och så mänsklig. Och er gosse, vår allernådigste kronprins. Ge mig nyheter om honom! De bli välkomna däruppe. Nej, jag tackar, herr kanslirådet. Jag har ej tid och ro att sitta, jag måste genast tillbaka till kungen, men skall försöka bevista förbönerna i Slottskapellet. Kungens vänner måste infinna sig där, hans fiender och mördare lära ej försumma att göra det.

— Har kungen frågat efter kronprinsen? säger Rosenstein.

— Det har han. Nästan de första orden, som kungen ställde till drottningen, gällde honom. »Har ni sett vår son?» frågade han. Så sade han vidare: »Jag skulle vara nyfiken få veta hvad intryck detta gjort på honom, men det är kanske bäst, att han ej får veta något därom.» —

— Var detta Hans Majestäts önskan? frågade Rosenstein häpen. — I så fall — — —

— Ni har gjort alldeles rätt, mitt bästa kansliråd, om ni underrättat kronprinsen, svarar Armfelt. — Jag anmärkte, att det var omöjligt att förtiga saken och att det vore klokare att underrätta honom än att gifva honom anledning att fråga personer, som af missförstådt nit eller af sämre anledning måhända ej skulle iakttaga den nödiga grannlagenheten. Denna grannlagenhet har säkerligen nu iakttagits eftersom ni, herr kansliråd, själf underrättat Hans Kungliga Höghet.

— Kronprinsens guvernör grefve Gyldenstolpe anmodade mig att göra det.

— Och hur tog kronprinsen saken?

Rosenstein höll upp fingret, och Armfelts hviskande stämma tystnade.

Inifrån sängkammaren hördes halfkväfda snyftningar och en häftig gråt.

— Säg Hans Majestät, herr baron, att kronprinsen är djupt uppskakad, men skall försöka närvara i Slottskapellet.

— Och hvad tror ni själf om kronprinsen?

— Hvad tror baron Armfelt om drottningen? Vet man någonsin hur mycket hon känner och hur mycket hon kväfver. Sammaledes med sonen. Baron Armfelt vet själf bäst, att han aldrig varit som andra barn.

— Har han frågat om regentskapet?

— Ja, det var hans första fråga, men detta bör ej nämnas för kungen. Stackars barn, jag håller det som ett recidiv från sjukdomen i somras, men stoltheten och maktlystnaden äro otroliga. Apropos, det förundrade också mig, att kronprinsen ej blef ordförande i regeringen nu som vid Hans Majestäts frånvaro i Aachen. Han skötte sig ju då förträffligt, och han är närmare ett år äldre nu än då. Vet baron Armfelt orsaken härtill?

— Jag kan endast upprepa för herr kanslirådet hvad kungen själf nämnt härom, kanslirådet får sedan själf bedöma huruvida kronprinsen bör härom underrättas. Kungen sade: »Min son skulle få bevittna ett skådespel alldeles för ohyggligt och blodigt för att jag skulle kunna besluta mig för att låta honom taga del i edra öfverläggningar åtminstone innan allt, som rör min egen sak, är förbi. Man får icke gifva blodiga lärdomar åt en furste af hans ålder, som en gång skall regera, man får olyckligtvis snart nog med eller mot sin vilja göra med dylikt, och den vana, som man fått därvid, när man är ung, kan urarta till likgiltighet, något, som är oändligen farligt, när det gäller att afgöra om en människas lif.»

Rosensteins ögon äro tårfyllda. — Vår dyre konung har rätt häri. Jag skall så småningom meddela kronprinsen detta hans faders yttrande för att borttaga bitterheten från hans sinne. Han har nu blott denna

enda tanke och förhoppning, att ingen svensk man skall vara mördaren. Jag kan ej fatta huru jag skulle kunna meddela honom en sådan förfärlig nyhet, och hur han skall kunna bära den. Med min kännedom om kronprinsen tror jag, att om detta befinnes vara händelsen, han kommer att hata det folk, öfver hvilket han blir satt att regera, möjligen snart nog. Af dessa och tusen andra skäl bäfvar jag att fråga herr baron om undersökningarna ännu resulterat i någon visshet. Konungens och egendomligt nog äfven kronprinsens förmodan, att mördaren skulle vara en fransk skådespelare, har väl ej besannats?

— Nej tyvärr, den misstänkte mannen befanns liggande i sin äkta säng, där han hvilat hela natten. Det är en svensk, Rosenstein — och än flera svenskar stå bakom. Huru många och hvilka få vi kanske aldrig någonsin veta. Men det eländiga verktyget, han, som aflossade skottet, är afskedade kaptenen Johan Jacob Anckarström. Jag måste bort nu. Haf godheten, att till Hans Kungliga Höghet frambära min underdåniga vördnad och säg honom, att jag enkom varit härnere för att berätta Eder, att konungen frågat efter Hans Kungliga Höghet och att han troligen efter förbönens slut blir mottagen af Hans Majestät. Och hvad mördaren beträffar —

— Om honom vågar jag ej tala förr än efter ceremonien i Slottskapellet, och sedan kronprinsen råkat sin far. Det vore att begära omöjligheter af detta barn att uppenbara förhållandet just nu, då det måste betvinga sin smärta för kungens och folkets skull. Han ropar mig.

Armfelt skyndar ut från audiensrummet, innan Rosenstein öppnat dörren till sängkammaren.

Härinne står Gustaf Adolf rak och orörlig med kappan på axeln och den runda hatten i handen.

— Jag är beredd att gå till Slottskapellet och bedja den Högste för min faders lif, säger han.

Rösten låter lugn och fattad, men ögonen äro svullna af gråt, och handen, som Rosenstein kysser, är isande kall.

— I Slottskapellet äro alla de kungliga församlade, man väntar blott på kronprinsen för att låta förbönerna börja. Där är drottningen med sin vanliga hållning och uppsyn, men den fina spetsnäsduken föres flera gånger öfver ögonen för att aftorka tårarna. Vid drottningens vänstra sida sitter hertigen af Södermanland, som, hvarje gång drottningen torkar sina ögon, påminnes om att äfven aftorka sina. Hans fina drag visa för öfrigt tydliga tecken till vaka, oro och öfveransträngning, och han har svårt att hålla sig fullkomligt stilla under väntan på kronprinsen. Hans gemål, hertiginnan, gråter häftigt, likaså prinsessan Sofia Albertina, som sitter närmast intill henne och som har sin broder, hertigen af Östergötland, vid sin andra sida. Hertig Fredrik ser förstörd ut och gråter än mer obehärskadt än systern och svägerskan.

Bakom de kungliga sitta de uppvaktande damerna och kavaljererna. Hofvet och de högsta ämbetsmännen öfverfylla kapellet. Blott stolen till höger om drottningen är tom, kronprinsens stol. Snyftningarna, som öfverallt ljuda, ökas med hvarje ögonblicks väntan, och slutligen hviskar hertigen af Södermanland några ord till sin uppvaktande kammarherre, och hofpredikanten bereder sig att stiga upp på predikstolen. Men han hejdar sig, ty i samma nu synes kronprinsen, åtföljd af sin guvernör, sina kavaljerer och sin informator, kanslirådet Rosenstein. Mellan de snyftande leden går kronprinsen fram, ungdomligt stram och rak. Han ser hvarken till höger eller vänster, fast han mekaniskt bugar sig åt båda sidor. Han vågar ej se, han försöker att ej höra för att icke själf brista ut i gråt. De kungliga, hofvet och ämbetsmännen förundra sig öfver Gustaf Adolfs mirakulösa förmåga att behärska sig, men kung Gustafs vänner sörja öfver att hans unge son ej tycks sörja mera, än att han, sedan han hälsat på sina höga anförvanter, sitter på sin stol stel och orörlig utan att fälla en tår.

Nu träder hofpredikanten upp på predikstolen. Snyftningarna höja sig och falla allt efter som hofpredikantens lena stämma höjes eller sänkes, medan han uppläser förbönen:

»Herre Gud! Var dino Folke nådelig och öfvergif oss icke, då vi knäböja inför din fotapall.

»Vår kung, hyllad af ett Folk, hvars tacksägelser han alltid förtjänt och ofta mottagit, hägnad under ditt beskärm af den säkerhet, Religionen i ett Christligt Land bör lämna den Öfverhet Du själf gifver och förordnar: Denne Konungen, för hvilkens lif och välsignelser vi inför Dig så ofta fällt våra förböner och alltid blifvit hörde, denne vår nådige Herre och Kung är träffad af en Nidings skott och lider de smärtfullaste plågor, under äfventyr af det Lif, som är lika dyrt för vår kärlek som för vårt beskydd.

»Genom Ditt beskärm återkommen från Krigets farligheter, där tusende dödar från fientlige anstalter svätvat kring hans Person, Fridstiftare bland ett sönderslitet Folk, och under det lugn, Han själf beredt till skötande af den allmänna välfärden, har denne Store Fursten mött det dolda och grufveliga öde att inom Hufvudstaden, inom dess Egen Borg, under trygghet af Lagarne och Samhällets besvurna hägn sökas af ett mordiskt skott, som skulle förstöra Dess Lif och vår välfärd.»

Drottningen och hertigen af Södermanland torka sina ögon, hertiginnan, prinsessan, prins Fredrik jämte hofdamerna snyfta öfverljudt, medan hofpredikanten fortsätter bönen, och den lena stämman höjes och sänkes efter väl afvägda oratoriska regler.

Nu närmar han sig slutet, och rösten, som nyss varit smärtsamt bortdöende, höjes åter med orden: »Herre Gud! var dino Folke nådelig och öfvergif oss icke, när vi nu anropa Dig. Och om det är möjeligt Herre, men hvad skulle vara dig omöjeligt? så begäre vi af Din mildhet och barmhärtighet, att det Blod, en mördare sökt utgjuta, aldrig måtte drabba det land, där ingen skall prisas så nedrig, så hård och så ochristen, som icke afskyr och förbannar hans gärning.

»Herren vår Gud vare med oss, såsom han varit hafver med våra Fäder: Han öfvergifve oss icke, och tage icke handena bort ifrån oss. Genom Din Son, Jesum Christum, vår Herre, Amen!»

— — — Då hofpredikanten slutat, afstanna snyftningarna. Men kronprinsen sitter alltjämt med handen öfver ögonen. Handen darrar lätt, men ögonen äro tårlösa, då han ser upp för att bjuda drottningen armen och föra henne ur Slottskyrkan.

Han yttrar ej ett ord hvarken till henne eller till någon annan. Han går mellan de bugande leden som en sömngångare. Sedan han följt drottningen till hennes rum, går han direkt till sina egna, innesluter sig där och låter ej se sig på flera timmar. Men då kammarherren vid tretiden knackar på hans dörr och anmäler, att Hans Majestät kallar kronprinsen till sig, kommer Gustaf Adolf genast ut synbarligen lika behärskad som förut. Han har visat lugn och besinning under den pröfvande bönen i Slottskapellet, han skall visa lugn och besinning under det än mer pröfvande mötet med sin sårade fader uppe i Stora sängkammaren. Detta har han lofvat Rosenstein. Och kronprinsen uppfyller alltid sina gifna löften. Men han känner, att han ej skulle kunna hålla sitt ord, om han lofvat Rosenstein något mera. Efter denna sista pröfning, som nu skall mötas, måste ju pröfningarna vara öfver denna förfärliga dag.

Kungen har ej blifvit förd till sin vanliga sängkammare, utan till den Stora sängkammaren, som han ej bebott sedan sitt biläger. I audiensrummet mötes kronprinsen af Armfelt, som hviskande underrätar Hans Kungliga Höghet om att den olyckliga händelsen ej får vidröras, att kronprinsen täckes så mycket som möjligt behärska sina känslor, då han nu råkar sin fader, att han blott bör förhöra sig om hans tillstånd och ej dröja alltför länge inne.

Kronprinsen svarar ej, men gör ett jakande tecken. Kronprinsen vet, att han ej kommer att försäga sig hos den sjuke, han blott önskar, att han skall kunna yttra de par ord, som väntas af honom, ty nu står allt stilla inom honom, och han vet knappast hur han skall kunna frambringa ett tydbart ljud.

Dörren till Stora sängkammaren slås upp. Den höga hautelisse-skärmen är framdragen kring sängen, men kronprinsen ser, att kungen sitter i en stor stol, inhöljd i en grå taftskappa. Måhända är det därför att det stora rummet så många år varit obebodt, måhända är det tillfölje läkarnas förordnande, men det känns ohyggligt kallt därinne.

Kronprinsen ser, att kungen är mycket blek och att kammartjänaren Robert står bredvid stolen och understödjer armen på den sårade sidan. Kungens blickar hvila forskande på kronprinsen, då denne med hastiga steg går fram emot honom. Kungen ser, att hans son är blek, men underbart lugn och behärskad.

Kronprinsen kan i själfva verket knappt hålla sig upprätt, då han kommit fram till kungen. Hans högsta önskan är att kunna få sjunka på knä inför den tillbedde fadern, få lägga hufvudet i hans sköte och snyfta fram sin sorg, sin ångest och sin tillgifvenhet, och ett ögonblick är det honom, som om han ej skulle kunna betvinga sig, men kungens forskande blick återför honom till besinning, och han böjer sig endast ned öfver den kungliga handen och kysser den samt frågar, som han alla dagar brukar fråga, med en röst, som klingar kall och lugn i den sensible sjukes öra:

— Hur befinner sig min nådige fader i dag?

— Jag är ganska bra, och du själf ... Gick du tidigt till hvila i går afton, och sof du godt?

— Mycket godt, svarar kronprinsen i samma ton. Han vet ej hvad han skall säga, då han ju ej får vidröra den förfärliga händelsen och dessutom snart måste gå.

Men kungen talar i hans ställe och frågar:

— Hvad är klockan, Gustaf?

— Klockan är nyss tre, svarar kronprinsen med en frågande blick på Armfelt. Han vet ej rätt om han vågar lämna denna upplysning eller om den möjligen på ett eller annat sätt kan skada hans fader.

— Hvem är därute i audiensrummet? frågar kungen vidare och byter om ställning.

Kronprinsen har ej lagt märke därtill, och Armfelt svarar i hans ställe.

Gustaf Adolf har sjunkit ner i den stol, som står bredvid kungens. Att döma af skiftningarna i ansiktet, som växlar från gulblekt till mörkrödt och sedan hastigt till gulblekt, får konungen ett anfall af sina plågor, och han griper tag i sin sons båda händer och trycker dem hårdt mellan sina.

Kronprinsen sitter alldeles orörlig utan att våga röra sig och utan att kunna säga ett ord.

Men då anfallet är förbi och kungen åter släpper hans händer, kan Gustaf Adolf ej längre uthärda. Han reser sig tvärt upp och stammar: — Jag hoppas på snar och fullständig bättring — kysser så konungens hand och går hastigt ut ur rummet.

Då kronprinsen stängt dörren efter sig, vänder kungen sig till Armfelt och säger:

— Hvad menar du om min son?

— Jag är öfvertygad om att han är djupare upprörd, än man tror.

Konungen skakar på hufvudet.

— Stackars barn, stackars barn, säger han.

Men kronprinsen går så hastigt genom audiensrummet, att de där befintliga personerna knappast hinna hälsa på honom, och han knappast hinner besvara hälsningarna.

Inne i hans egen sängkammare är Rosenstein honom till mötes.

Kronprinsen ger ej akt på honom, men Rosenstein ställer sig i hans väg och säger:

— Det är min sorgliga plikt att underrätta Ers Kungliga Höghet, att den man, som aflossat pistolskottet mot vår nådige kung och herre, blifvit ertappad och bekänt. Våra värsta farhågor ha blifvit besannade. Mördaren är tyvärr — — —

Kronprinsen för handen öfver pannan och säger hastigt:

— Nej, Rosenstein, nej. Inte nu, Rosenstein. Jag förmår inte mera. Lämna mig för Guds skull ensam en stund. I afton kan Rosenstein återkomma och säga mig namnet på den eländige — eller namnen, om det är flera. Gud hjälpe oss —

Gustaf Adolf låser dörren i dubbla slag efter Rosenstein, som tillsäger de uppvaktande kavaljererna och kammartjänarna, att ingen får gå in till kronprinsen, ty kronprinsen vill vara ostörd.

Kronprinsen vet det nu. Kronprinsen vet hvilka herrar, som blifvit anklagade och fängslade såsom delaktiga i kungamordet. Han känner flera af dem. Kronprinsen har från sina rum hört skränet och skriket, då general Horns hus belägrades, han har sett självfspillingens grefve Bjelkes likvagn fara öfver Norrbro.

Han är lamslagen af fasa för allt det han hört och sett, men än mer för det, som hans inbillning utmålar. Man söker dölja så mycket som möjligt för honom, och han frågar ej om något, sedan Rosenstein den första aftonen omtalat, att Anckarström bekänt och att man är en vidt utgrenad sammansvärjning på spåren. Men ingen har reda på hvad kronprinsen tror eller anar, eller hvad han tänker på under dessa rastlösa trampningar fram och åter i sina rum.

Kronprinsen tänker först och främst — nej, han tänker ej — han ser ständigt framför sig självfva mordet. Han ser scenen för sin inbillning lika klart, som om han själf varit närvarande, och han ser den oupphörligen. Han ser kungen promenera framåt salen vid Essens arm, han ser gruppen af de svarta maskerna, som tränga sig omkring honom, han ser Anckarström i den svarta dominon lyfta pistolen och skjuta kungen bakifrån. Han undrar hvilken af de maskerade männen varit Liljehorn, hvilken Horn, hvilken Ribbing. Då han tänker på Liljehorn, kvider han högt öfver att kungen ej lät sig varnas genom det bref, som blef honom tillställdt på olycksdagens middag. Hvarför var Essen nog slapp och dådlös att ej på sina knän anropa konungen att icke bevista maskeraden. Kronprinsen genomlefver minut för minut denna fasansfulla natt, då han för sista gången på länge sof tryggt och hårdt. Hade han varit vaken, hade han för visso genom något Guds under kunnat rädda sin far. Han ser för sig, hvad han skulle gjort, om han varit tillstädes på maskeradbalen, och han skrattar högt vid tanken på den min, de sammansvurna göra, då han, kronprinsen, plötsligen slår undan Anckarströms arm med pistolen och räddar kungen.

På detta tänker kronprinsen först och främst, då han vandrar fram och åter i sina rum. Hvarje morgon går kronprinsen i sällskap med sina båda farbröder och förhör sig om kungens tillstånd, och den korta stund, Gustaf Adolf är inne hos kungen och själf öfvertygar sig om att han lefver och ej förefaller mattare än föregående dag, är hans enda lugna stund på dygnet. Men redan då kronprinsen på återvägen från kungen passerar audiensrummet, fylles hans sinne med afsky, fasa och fruktan för alla människor, kända och okända, som där snudda intill honom. Audiensrummet är öfverfylldt af personer utaf alla stånd, hofmän och hoffruntimmer, adelsmän, präster, borgare och bönder. Kronprinsen afskyr och fruktar dem alla. Han bugar sig för de bugande skarorna, men vågar ej se upp, han rädes att igenkänna någon, om hvilken han kanske

inom några timmar skall få höra, att han är en sammansvuren och kungamördare.

Vid återkomsten från dessa morgonbesök stänger kronprinsen sig inne i sina rum. De uppvaktande höra honom oupphörligen vandra fram och åter. Det förefaller dem, som om han ej ett ögonblick hölle sig stilla. De höra honom ibland snyfta, ibland skratta, men snyftningarna och skratten äro så lika, att de sinsemellan tvista hvilketdera de hört. Men det evinnerliga trampandet urskilja de alla.

Kronprinsen låter servera sig sina måltider i sin sängkammare, och då kammartjänarna skola inbära maten, ställer han sig framme vid ett fönster med ryggen vänd mot rummet. Han försöker bibehålla denna ställning orubbad, men förmår det ej, ty knappt ha kammartjänarna trädt in i rummet och pyssla bakom honom, förrän han vänder sig tvärt om. Och under hela tiden de äro inne, tager han ej sina ögon ifrån dem. Ty nu tänker kronprinsen på att kammartjänarna kanske äro i de sammansvurnas sold och vilja mörda honom. Och kronprinsen lämnar rätterna orörda, ty kronprinsen tänker på att det kan vara gift i maten.

Då mörkret inbryter, sitter kronprinsen och ser på de lyktor, som röra sig på Norrbro och på Norrmalmstorg, ty den tillförordnade regeringen har befallt, att enhvar, som om kvällen och nattetid, då mörkt är, har något utomhus att förrätta, bör vara försedd med lysande lykta. Till kronprinsens öra har ryktet nått, att staden skall antändas i alla fyra hörnen en af dessa nätter, och nu tänker kronprinsen på om polismästaren verkligen vet hvart alla dessa lyktor gå och i hvilket ärende utomhus de äro stadda. Gustaf Adolf tänker också, att själf är bästa dräng och att det är rådligast, att han själf passar på dessa irrande lyktor. Han får för sig, att eldslågor snart skulle slå upp emot skyn, ifall han förlorade somliga af dessa lyktor ur sikte. Han stirrar ut i mörkret, tills ögonen börja värka under bemödandet att följa några enstaka lyktors väg mellan de andra, ty somliga lyktor förefalla honom mera misstänkta och mera farliga än andra. Hans hjärta isas af skräck, då någon af dessa lyktor, som han särskildt misstror, tar vägen uppåt Lejonbacken, och föga fattas, att han kan hålla sig ifrån att tillkalla hjälp, men han gör det ej, ty af allt han fruktar, fruktar han nästan mest, att någon skall bevittna hans fruktan och uppteckna den i historien.

Därför vill han ej se Rosenstein, som är hardt nära den ende, på hvars trohet och heder han fullt litar. Lektionerna äro tillsvidare inställda, ty kronprinsen säger sig vara oförmögen att samla tankarna på dem, och som hans guvernör, grefve Gyldenstolpe, förstår, att han talar sanning i detta som i annat, insisterar han ej. Han anser det ej heller klokt att nu sätta sig emot någon af kronprinsens önskningar. Det är därför kronprinsen är ensam mest hela dagarna.

Då kammartjänaren om morgnarna kommer in i sängkammaren för att väcka kronprinsen, finner han denne alltid vaken, och af alla tecken att döma har han föga eller intet sofvit. På silfverbrickan vid chokoladkoppen ligger den nyssutgifna bulletinen om kungens tillstånd, och innan kronprinsen tar sin kopp, läser han bulletinen. Den har hittills varit affattad i lugnande ordalag och tämligen likalydande. En morgon blir det annorlunda. Då kronprinsen läser, börjar det gula papperet darra i hans hand.

»Måndagen den 26 Mars klockan sju på morgonen: Konungen kände redan i går afton en klämning öfver bröstet på högra sidan med spänning i Pulsen, hvarföre en Spansk Fluga pålades och Ådern öppnades klockan fem, däraf minskades febern och kungen fick ro till klockan sju,» står det i bulletinen. Ej ett ord säger Gustaf Adolf till kammartjänaren under påklädseln, men kammartjänaren vet, att kungens tillstånd blifvit försämradt och lägger sig all möjlig vinn om att afläsa kronprinsens minsta önskan i hans ansikte. Kronprinsen känner till detta fjäskande sedan sitt regentskap, och han förstår, att det betyder, att Kundel tror, att kungen skall dö. Han vämjes åt Kundel, och hans hjärta blir tungt som bly.

Men denna dag och ännu en får kronprinsen besöka sin fader. Blott några ögonblick, ty kungens krafter äro svårt medtagna. Dock ej till den grad som Gustaf Adolf förmodat, ty kungen talar med ganska stor liflighet och tyckes intressera sig för svaren. Och alltjämt är denna korta stund vid sjuklägret den unge kronprinsens

enda lugna stund på dygnet.

Redan tredje dagen efter försämringens inträde får Gustaf Adolf bud om att kungen ej orkar mottaga honom som sedvanligt, men att han skall bli tillkallad, så snart någon bättring uppstår. Sedan uppvaktande kavaljeren, grefve Piper, anmält detta och är i begrepp att lämna rummet, säger kronprinsen:

— Låt underrätta kanslirådet Rosenstein, att jag önskar hans härvaro.

Då Rosenstein kommer, andfådd, högst förvånad öfver denna kallelse och djupt bekymrad öfver förändringen i konungens tillstånd, ger Gustaf Adolf honom en vink, att han skall taga plats på den sedvanliga informatorstaburetten, ty kronprinsen har mottagit honom i lektionsrummet. Rosenstein undrar hur det kunnat falla hans myndling in att önska en lektion just denna dag.

— Sätt sig, Rosenstein, säger Gustaf Adolf. Det är något jag vill tala med Rosenstein om, och det tar kanske tid.

Själf sitter Gustaf Adolf i sin sedvanliga höga karmstol, men ej med korslagda armar denna morgon, utan med händerna sammanknäppta på samma sätt som han har för vana, då han åhör doktor Flodins religionsundervisning. Rosenstein har aldrig sett kronprinsen så blek och undrar hur länge han skall kunna bibehålla sin sansning. Det rycker kring mungiporna, det far ilningar genom kroppen, och fötterna flyttas oupphörligen på pallen, som om det brände under dem.

— Jag ser på Rosensteins uppsyn, att Rosenstein läst den sista bulletinen, säger Gustaf Adolf sakta. — Icke sant, den är bedröflig. Jag har beslutat mig för att tala med Rosenstein i anledning häraf. Jag har tänkt öfver detta alltsedan den stund, Rosenstein omtalade för mig, att det var svenskar, som sammangaddat sig mot kungen och att det var en svensk, som tryckt af pistolen, och ej en fransos, som jag trodde.

Rosenstein flyttar sig oroligt på taburetten.

— Skulle Ers Kungliga Höghet ej föredraga att med sin guvernör, grefve Gyldenstolpe, tala i detta ämne?

— Jag har gjort det, Rosenstein, men grefve Gyldenstolpe förstår mig ej. Jag har heller aldrig kunnat tala förtroligt med grefve Gyldenstolpe, som jag ibland kunnat göra med Rosenstein. Och jag förlitar mig ej på grefve Gyldenstolpes omdöme, som jag förlitar mig på Rosensteins, därför att jag tror, att Rosenstein är mig personligen tillgifven.

Orden låta så ömkliga, sagda af detta barn vid detta tillfälle, att Rosenstein blir rörd och bekräftar kronprinsens ord genom att torka sina ögon. Gustaf Adolf blir själf rörd, då han ser detta, och det är med stor ansträngning han fortsätter:

— Men om en sak vill jag bedja Rosenstein, och det är att ej uppteckna hvad jag nu säger, ej heller låta Adlerbeth eller någon annan göra det. Ej heller omtala det för kungen, ifall han, det Gud gifve, skulle tillfriskna. Lofvar Rosenstein mig detta?

— Det Ers Kungliga Höghet täckes anförtro mig skall ligga begrafvet i mitt bröst. Men hvarför skulle Ers Kungliga Höghet frukta historiens dom öfver sina ord eller gärningar, då Ers Kungliga Höghet säkerligen ej tänker på att svika sina plikter emot fäderneslandet.

Kronprinsen knäpper händerna om hvarandra så hårdt, att de knaka, och biter sig i läppen för att hindra dess darrning.

— Det är just härom jag vill tala. Ser Rosenstein, man tänker så mycket, då man ligger vaken om nätterna i vånda, och jag vill tala med Rosenstein för att reda tankarna. Rosenstein är så klar.

Rosenstein ser förbluffad på kronprinsen. Själf tänker han, att denna klarhet, om hvilken kronprinsen talar, är den af hans egenskaper, som han själf mest uppskattar, men det har aldrig ett ögonblick fallit honom in, att Gustaf Adolf någonsin reflekterade öfver den eller öfver honom.

— Det, som händt med konungen, har alldeles omstämt mig i en särdeles viktig sak, fortsätter kronprinsen, som, för att tillbakahålla tårarna och snyftningarna, vid hvarje ord han yttrar slår handen hårdt i lektionsbordet. — Då jag var en liten gosse, ja, ända till förliden vecka, vet ju Rosenstein, att jag ej kunde tänka mig någon lyckligare och ärorikare lott än att en gång få uppstiga på Gustaf Vasas, Gustaf Adolfs och Carl den tolftes tron.

Kronprinsen håller ett ögonblick upp och hämtar andan djupt, och då han fortsätter, fortsätter också den smala barnahanden att hamra allt hårdare på bordet. — Nu, vet Rosenstein, vill jag totalt slippa att bli kung. Det var detta jag ville säga Rosenstein, så att det ej kommer som en öfverraskning, att om kungen dör af det sår, som en svensk tilldelat honom, få svenskarna se sig om efter en annan kung än mig. Jag vill ej regera öfver ett sådant trolöst och uselt folk. Jag vill befrias från uppfyllandet af ett kall, som nu ej för mig kan äga något behag.

— Så tänkte Ers Kungliga Höghet ej strax efter mordet, stammar Rosenstein. — Ers Kungliga Höghets första fråga gällde regentskapet.

Gustaf Adolf sitter ett ögonblick alldeles tyst. Han har blifvit blossande röd, och Rosenstein väntar ett vredgadt svar, ty sådan brukar Gustaf Adolf se ut, då vreden och häftigheten taga öfverhanden. Men det är ej med en häftig eller snäsig ton, som Gustaf Adolf säger:

— Härom vill jag ej tala med Rosenstein, det är en sak, som blott angår Gud och mig. Hade jag ett ögonblick denna tanke på min egen upphöjelse vid underrättelsen om min faders mord, så har Gud allaredan straffat mig. Så mycket kan jag säga Rosenstein.

Gustaf Adolf har, medan han talat, rest sig upp från stolen och gått fram till fönstret. Han vänder ryggen åt rummet och Rosenstein, men Rosenstein förstår af axlarnas rörelse, att kronprinsen gråter. Rosenstein anser ögonblicket gynnsamt och säger med bevekande röst:

— Jag kan ej ett ögonblick tänka, att Ers Kungliga Höghet vill låta ett helt folk få sota för, hvad några få vilseförda brutit. Jag anropar och besvär Ers Kungliga Höghet att ändra detta sitt öfverilade och olycksbringande beslut att, i händelse något dödligt nu händer kungen, afsäga sig tronen. Besinna nådigast all den villervalla och all den olycka, som ett sådant beslut vid detta tillfälle skulle bringa öfver fäderneslandet och folket.

— Om det blir till villervalla och elände, är det Guds rättvisa straffdom öfver det blod, som blifvit utgjutet. Folket har förgripit sig på Herrens smorde, och straffet måste följa i syndens spår. Hur jag än kommer att handla, så kommer Gud att straffa svenska folket för detta, därom kan Rosenstein vara förvissad. Gud straffar de lönnligaste tankarna, hur mycket mera de brottsliga handlingarna, och Gud låter ej något vara ohämnadt.

Kronprinsen talar med stor ifver och tillägger efter ett ögonblicks uppehåll i samma ton:

— Och för att ej den rättrådige skall förgöras med den orättrådige, måste den rättrådige taga sin hand ifrån de orättrådiga.

— Det är således af feghet, som Ers Kungliga Höghet ej vill regera öfver svenskarna, säger Rosenstein frimodigt — det hade jag aldrig kunnat förmoda.

— Kallar Rosenstein det för fegt att frivilligt afsäga sig allt det man mest önskat i världen? frågar Gustaf Adolf tveksamt. — Ser Rosenstein klart häri? Jag kallar det för modigt.

— Jag ser klart härvidlag, Ers Kungliga Höghet, att blott den människa, som gör sin plikt till det yttersta och uppfyller sin kallelse äfven under de största vidrigheter, är modig.

— Jag undrar om Rosenstein skulle se det så klart, om det varit Rosensteins far, som de mördat, och om Rosenstein skulle träda i hans ställe. Jag ser klart, att det är ett uselt och trolöst folk, som mördat sin kung, och att den är en usel son, som bestiger den af sin faders blod nedsölade tronen. Jag afskyr det folk, som gjort detta, och folket skulle afsky mig, om jag gjorde det Rosenstein vill öfvertala mig att göra.

— Hvem har intalat Ers Kungliga Höghet detta?

— Intalat mig — jag låter inte intala mig något, svarar kronprinsen tvärt och vänder sig hastigt om. — Gud vill ej, att jag skall blifva kung öfver ett sådant dåligt och trolöst folk som svenskarna.

— Hur vet Ers Kungliga Höghet detta?

Kronprinsens kinder ha blifvit rödflammiga, ögonlocken äro svullna af gråt och nattvak, men de blå ögonen, som alltid äro vackra, då de äro lifliga, stråla, då han svarar:

— Har Rosenstein aldrig hört Guds röst inom sig, eftersom Rosenstein frågar något sådant?

Rosenstein tiger.

En lång stunds tystnad. Rosenstein vet ej hvad han skall säga för att bringa detta envisa barn från dess föresats. Han har förstått, att det var om detta Gustaf Adolf ville tala, alltsedan han yttrat de första orden, men ända hittills har han hoppats på att stoltheten och maktlystnaden skulle besegra de misantropiska känslor, som mordanslaget mot kungen helt naturligen framkallat. Nu vet han ej hvad han skall tro. Rosenstein är högligen bekymrad öfver att fäderneslandet skall komma att lida Polens öde, om vid kungens död partierna komma till styret, och hans myndlings många själfständiga och solida egenskaper tyckas honom båda en lycklig framtid för detta fädernesland, som är Rosensteins första och sista tanke. Därtill kommer, att Rosenstein nästan mot sin vilja fäst sig vid detta barn, som han visserligen skulle önska begåfvadt med ett lifligare snille, men hvars egenart väcker hans intresse. Så mycket har han ansträngt sin maklighet för att af detta barn bilda en god regent åt sitt fädernesland, att han känner sig djupt nedslagen vid tanken på att han ej skulle få bevittna sina mödors lön. Han undrar hvad han skall säga för att uppmuntra kronprinsen under den strid, som nu pågår, men han kan ej finna något.

Ändtligen talar Gustaf Adolf själf:

— Nu erkänner väl Rosenstein ändå, att jag med Guds hjälp ser klarare i denna sak än Rosenstein gör?

— Nej, Ers Kungliga Höghet, det erkänner jag ingalunda. Låt vara, att Ers Kungliga Höghet af helt naturliga och för Ers Kungliga Höghets tänkesätt ärofulla känslor förledes att döma ett ädelt folk med hårdhet och orättvisa. Jag kan ej inför Ers Kungliga Höghet bemöta detta hårda omdöme eller, som jag ville, tala till folkets försvar. Låtom oss för ett ögonblick lämna svenska folket åsido och i stället förena oss i den tanke och den känsla, som för oss båda är gemensam, tanken på vår älskade — — —

— Håll ett ögonblick, Rosenstein. Jag vill först höra en sak. Kronprinsen tvekar hur han skall framföra frågan och säger så. — Med det Rosenstein nyss sade, vill väl ej Rosenstein insinuera, att kungen, min fader, i något handlat illa mot sitt folk, begått mannamån, brutit sitt ord ... och att detta skulle vara Guds straff öfver kungen. Detta kan väl Rosenstein omöjligt mena.

Kronprinsen har blifvit dödsblek och gripit ett hårdt tag om karmstolen.

— Hur kan Ers Kungliga Höghet med kännedom om mina tänkesätt ett ögonblick föreställa sig, att jag skulle mena, att denna gräsliga händelse skulle vara ett Försynens straff eller att jag skulle taga mördare, kungamördare, min tillbedde kungs mördare, i försvar! utropar Rosenstein förskräckt öfver den verkan hans ord haft.

Han inser, att han måste bibringa sin lärjunge sina meningar och sina råd på annat sätt, och han säger med sin mildaste, mest öfvertygande röst till Gustaf Adolf, som trött låtit hufvudet sjunka och betäckt sina ögon med handen:

— Vore det jag, som vore bestämd att bestiga den svenska tronen under de sorgliga förhållanden, som nu råda, och jag svär Ers Kungliga Höghet, att jag skulle anse det för min plikt att göra detta, då skulle jag dagligen upprepa för mig några maximer, från hvilka jag aldrig skulle vika och som jag aldrig skulle svika.

— Jag skulle vilja höra dem, säger kronprinsen sakta. — Jag vånne de hjälpte mig.

— Jag skulle hvarje morgon säga till mig själf: Ärlighet varar längst.

Kronprinsen nickar. — Det är bra — och vidare.

— Vidare skulle jag säga till mig själf: Kom ihåg att aldrig ge några löften, som du ej fullt och fast tänker hålla — och kan hålla.

Åter nickar kronprinsen och ger Rosenstein tecken att fortsätta.

— Min tredje maxim skulle lyda: Inga gunstlingar!

Rosenstein följer verkan af sina yttringar i kronprinsens minspel. Och då han märker, att kronprinsen häftigt rodnar, tystnar han tvärt. Han är rätt orolig öfver det sätt, på hvilket Gustaf Adolf kommer att upptaga det han sagt.

Kronprinsen säger tveksamt:

— Jag förstår, Rosenstein tänker på Frankrikes framlidna kungar, om hvilkas fel och svagheter Rosenstein ofta talat med mig. Rosenstein tänker på Ludvig den fjortonde och Ludvig den femtonde, inte sant?

Rosenstein bugar sig.

— Jag förstod det, säger kronprinsen hastigt. Så kommer det mycket långsamt och eftertänksamt: — Och om Rosenstein handlade efter dessa maximer, tror Rosenstein, att Rosenstein skulle blifva en rättrådig kung och göra fäderneslandets lycka?

— Det tror jag, så sant mig Gud hjälpe, utbrister Rosenstein varmt. Han är så upprörd, att han begagnar sig af en gammal formel, som han sedan länge tillbaka ej mera nyttjar.

— Naturligtvis förutsatt, att Rosenstein i allt annat också gjorde Guds vilja, tillägger kronprinsen i förmanande ton.

Rosenstein är så ifrig, att han nästan afbryter kronprinsen med att säga:

— Jag skulle framför allt väl akta mig för att tänka på mitt svenska folk som på ett uselt och trolöst folk, utan betrakta det som ett stort och ädelt folk, hvilket det alltid visat sig vara i medgången som i motgången. Och med kärleken till mitt folk och mitt fädernesland i hjärtat, och med den fasta föresatsen att blifva en

rättrådig regent, skulle jag låta alla griller fara.

— Skulle Rosenstein? säger kronprinsen hastigt och ser upp, medan han stryker tillbaka håret öfver pannan. Det är ett godt tecken, ty då han gör detta, tänker han på sin likhet med Carl den tolfte. — Få se, om jag kan det. Jag kan inte lofva detta, men jag skall lofva Rosenstein att besinna Rosensteins maximer.

Kronprinsen gör ett afskedstecken, och Rosenstein kysser den hand kronprinsen räcker honom. Men till Rosensteins häpnad släpper kronprinsen ej hans hand, utan håller den väl fast och kramar den hårdt i sin. Och då Rosenstein ser upp, märker han, att kronprinsens ögon öfversvämma af tårar. Hans egna ögon fyllas, då han besinnar hvarför den stackars gossen gråter.

— Jag är så förtviflad, Rosenstein, hviskar Gustaf Adolf högt gråtande. — Om kungen dör, vill jag ej lefva. Jag får aldrig någon glad stund mera i mitt lif. Jag kommer aldrig att kunna förgäta dessa dagars elände — Jag ... jag ...

Kronprinsen vinkar hastigt med handen, att Rosenstein skall gå, och Rosenstein går.

Fram emot aftonen är konungens tillstånd lugnare, hvarom Armfelt underrättar Hennes Majestät drottningen, och grefve Gyldenstolpe Hans Kungliga Höghet kronprinsen.

Gustaf Adolf börjar nu ångra, att han förtrott sig till Rosenstein, hade han blott väntat ännu en dag, hade detta ej skett. Han har gjort det i sin förtviflan, då han trodde kungen döende. Nu tror han det ej längre, och han undrar om Rosenstein alltid skall förmå hemlighålla det förtroende, som han nyss erhållit, och ej uppteckna det i historien.

Kronprinsen har gått till sängs och väntar sig en sömnlös natt. Men hur än tankarna kvälja kronprinsen, känner han i alla fall en lättnad öfver att ha talat, och han tackar Gud för kungens bättring. Kronprinsen vill oändligen gärna bli kung, men ej som minderårig och ej på detta sätt. Men nu hoppas han, att kungen med Guds hjälp skall alldeles tillfriskna och lefva i långliga tider, tills han mätt af år och ära går hädan i sin sena ålderdom, då Gustaf Adolf själf är en mogen och erfaren man, som intet förmyndareskap behöfver. Kronprinsen tänker vidare på att han i morgon, då den väntade bättringen inträdt, åter skall få se kungen. Han upprepar för sig själf, alltid i samma ordning, Rosensteins maximer, »ärlighet varar längst», »inga löften», »inga gunstlingar», och sjunker så uttröttad af dagens många sinnesrörelser ned på dynorna och insomnar hårdt och tungt, som han brukar, då sinnet är lugnt. På toalettbordet står ett skönt ritadt venetianskt glas med kronprinsens namnchiffer. Glaset är till hälften fylldt med vatten, till hälften med rofolja, och i dess midt simmar ett litet silfverkors med en istucken veke. Det är nattlampan, som brinner stilla och skumt timmarna igenom, medan kronprinsen sofver.

Kammartjänaren har följande morgon lika svårt att väcka kronprinsen, som han hade morgonen den sjuttonde mars, och då han ändtligen lyckats och Gustaf Adolf sitter uppe i sängen, riktar denne liksom då sin första blick ur de halfslutna ögonen mot pendylen på marmorspiseln och utbrister i retlig ton:

— Klockan är blott sju och ej åtta? Hvad är detta för fasoner? Jag vill ej väckas före klockan åtta.

Kronprinsens sömntunga hufvud sjunker åter ned på kudden.

Men kammartjänaren skakar i djupaste underdånighet sin höge herre och säger:

— Ers Kungliga Höghet torde ursäkta, men grefve Gyldenstolpe har tillsagt mig att ofördröjligen väcka Ers Kungliga Höghet.

I ett nu är kronprinsen fullt vaken och medveten.

— Hvad nu? Konungen! flämtar han.

Det är ej kammartjänaren, utan den uppvaktande kavaljeren, grefve Piper, som svarar:

— Ja tyvärr, Ers Kungliga Höghet. Hans Majestäts tillstånd har i natt till den grad försämrats, att kungens förra lifmedikus, bergsrådet Dalberg, blifvit tillkallad.

— Gud vare lofvad. Det var Dalberg, som räddade kungens lif i Damgarten. Hvad säger Dalberg? Hvar är grefve Gyldenstolpe?

— Grefve Gyldenstolpe befinner sig jämte grefve Oxenstjerna, baronerna Armfelt och Taube samt statssekreterare Schröderheim sedan klockan fyra inne hos Hans Majestät, och grefve Gyldenstolpe har befallt mig underrätta Ers Kungliga Höghet.

— Jag förstår! Kungen dör!

— Eders Kungliga Höghet torde nådigast uppstå och låta påkläda sig, ty i hvilken sekund som helst kan Ers Kungliga Höghet bli kallad till dödsbädden. Hennes Majestät med den öfriga kungliga familjen håller sig beredd. Grefve Gyldenstolpe skall ögonblickligen låta underrätta Ers Kungliga Höghet, när Hans Majestät önskar taga afsked af sina närmaste.

Kronprinsen kan ej tala. Han vinkar till Piper att aflägsna sig.

Kammartjänaren påkläder sin viljelöse herre. Medan han tillknyter det röda sidenskärpet, faller det kronprinsen plötsligen in, att det vore så godt att genast ikläda sig den svarta sorgdräkten, som ju måste på, då kungen dör. Hvarför iklädes han denna dräkt med röda kanter i alla sömmar och med rödt skärp? Han måste ju vara sorgklädd. — Kronprinsen för handen öfver pannan och säger sig själf, att han ej kan vara sorgklädd, då kungen kallar honom till sig. Han kan ej vara sorgklädd för den som ännu lefver, och om kungen skulle fråga honom, hvem han sörjer — — — —

Till kammartjänarens förskräckelse hör han sin unga herre slå till ett högljudt skratt. Ej ett ord yttrar kronprinsen under den halftimme toaletten varar, men kammartjänaren märker hur han lyssnar efter det minsta ljud och hur det går en sprittning genom hela hans kropp, när han tycker sig höra något.

Då kammartjänaren ändtligen slutat, säger kronprinsen: — Skaffa underrättelser!

Kammartjänaren blir borta en stund, vänder sedan åter och anmäler för kronprinsen, som nu står framme vid fönstret med ryggen vänd mot rummet:

— Hans Majestät lär nu sitta i sin stol, understödd af Robert. Bergsrådet Dalberg och de öfriga läkarna äro hos Hans Majestät jämte de herrar, grefven nämnde. Statssekreterare Schröderheim skrifver därinne. Hans Majestät är vid full sans och intager de läkemedel, som förordnas, dock utan verkan.

— Intet bud från grefve Gyldenstolpe? frågar kronprinsen utan att vända sig om och med så stockad röst, att kammartjänaren knappast uppfångar orden.

— Nej, Ers Kungliga Höghet.

— Kom igen om en timme och lämna mig vidare underrättelser. Men om något bud ... Ögonblickligen!

Kronprinsen står alltjämt kvar framme vid fönstret, men han ser ej den vackra vyen, ej heller de grupper af ängsliga människor, som stå samlade nedanför slottet och stirra upp mot den kungliga sängkammaren. Han ser i stället de mest vidunderliga syner draga sig förbi, den ena hemskare än den andra. Det är syner från den

senaste tidens händelser i Frankrike. Det är syner från mordnatten därborta i operahuset. Han ser dem tydligare än han kunnat minnas dem, ifall han själf varit tillstädes. Det enda är, att han ej kan reda för sig hvad som händt i Frankrike och hvad som tilldragit sig här i Stockholm. Då han försöker — då han försöker —

Nu tager någon i dörren. Kronprinsen spritter högt till, men vänder sig icke om, väntar blott med flammande kinder och bultande pulsar på hvad han skall få höra.

— Hans Högvördighet biskopen i Vexiö har i detta nu blifvit inkallad till Hans Majestät för att gifva Högstdensamme nattvarden, rapporterar grefve Piper, ty det är han och ej Kundel, som infunnit sig.

Kronprinsen vet ej hvem det är som talar, men säger själf med skroflig stämma:

— Gå strax upp och förhör sig med grefve Gyldenstolpe om jag ej snart får komma. Kom sedan genast tillbaka!

Det dröjer en evighet, innan grefve Piper återkommer. Kronprinsen står då midt i rummet. Han tror sig vara kallad till sin fader och ämnar gå utan att höra på budskapet.

— Inte ännu, Ers Kungliga Höghet. Det lär blott dröja någon liten stund, innan Ers Kungliga Höghet blir kallad. Biskop Wallquist, med hvilken jag talat, hörde baron Armfelt fråga Hans Majestät om han ej skulle hämta Hennes Majestät, Ers Kungliga Höghet och den kungliga familjen, och Hans Majestät svarade, att han blott ville hvila några ögonblick efter kommunionen. Hans Majestät kände sig sömnig.

Kronprinsen stönar tungt och nickar åt grefve Piper att gå.

Själf står han nu med handen på dörrvredet. I hans öron brusar det som en storm, och då bruset ett ögonblick lättar, hör han fladdrande ljud, som om en fjäril flöge inne i hans öron och stötte vingarna mot vindlarna därinne. Men i trots af suset och bruset och fladdret lyssnar han spändt efter det bud, som skall kalla honom till hans faders dödsbädd. Han tänker nu på detta enda, att hans fader dör, och han ber till Gud, att han skall få se honom än en gång.

Nu hör han någon gå igenom audiensrummet.

Gusfaf Adolf släpper sitt tag i dörrlåset.

I samma ögonblick vrides låset om, och guvernören, grefve Gyldenstolpe, träder in.

— Får jag komma nu? ropar Gustaf Adolf och vill skynda förbi honom.

Hans Excellens håller honom tillbaka och säger långsamt:

— Nej, Ers Majestät.

Bruset i Gustaf Adolfs öron upphör så med ens, att den plötsliga stillheten förskräcker honom. Han hör guvernören tala. Han tycker, att han talar förfärligt högt och skrikande. Han skulle vilja hålla för öronen för att dämpa ljudet.

— Vår älskade konung, Hans Majestät Gustaf den tredje, har för några ögonblick sedan skilts hädan. Hans Kungliga Höghet hertigen af Södermanland har befallt mig att underrätta Ers Majestät om att han snarast möjligt beger sig på väg hitner för att i enlighet med Hans Majestäts Högtsalig konung Gustaf III testamente aflägga förmyndareeden.

— Eders Majestät torde nu genast byta dräkt och ikläda sig sorgkläder.

Gustaf Adolf är likblek. Han vacklar och för handen till pannan.

— Jag kan inte — jag vill inte — jag vill inte — stammar han.

Hans Excellens låtsar tro, att den unge kungen tänker på dräktbytet och säger i vördnadsfull, förmanande ton — det sticker till i Gustaf Adolfs bröst, då han märker, att guvernörens röst är silkeslenare än vanligt.

— Det är alldeles nödvändigt att vara sorgklädd, Ers Majestät. Sätt sig ett ögonblick, Ers

Majestät, och lugna sig. Behagas ej ett glas vatten? Ers Majestät, för all del — — —

Grefve Gyldenstolpe drager häftigt i den broderade klocksträngen.

Kammartjänaren har säkerligen väntat vid garderobsdörren, ty han kommer ögonblickligen. Han bär de svarta kläderna med pleureuser, krusflorsrosetter och krusflorsskärp öfver armen.

— Gif hit vatten och luktsalt! Unge kungen har svimmat.

————

VI.

Unge Kungen.

Lille kungen är missnöjd, och lille kungen har mestadels varit missnöjd under de fyra långa åren, som gått sedan Högtsalige konungens mord. För det första är lille kungen missnöjd öfver att kallas lille kungen. Han frågar ej utan humör hvem som då är den store kungen.

Så kommer det kväljande missnöjet öfver den oväntade skonsamhet, som visas kungamördarna. Lille kungen ser med häpnadsfulla ögon på sin farbroder, hertig Carl, då denne frågar honom om straffet för Anckarström kan mildras, och han svarar häftigt, att det snarare borde skärpas, om han finge därom döma. Och då hertigen tillspörjer honom hvad han tycker är att göra med de öfriga arresterade, svarar lille kungen likblek, »de kunna ej nog hårdt straffas.» Det faller honom ej ett ögonblick in, att de ej skola plikta med lifvet. Men då de undslippa dödsstraffet och blott skickas på fästning eller i landsflykt, kunna inga hertig Carls förklaringar få lille kungen att inse hvarför så sker. Är ej deras brott det största, det mest himmelsskriande, som kan begås, och om ej dessa blifva straffade med döden, skall ej folket däraf sluta, att man ostraffadt kan mörda kungar? Då Gustaf Adolf nattetid grubblar öfver detta, växer sekund för sekund hans missnöje till skyhög fasa, och han gråter bitterligen af förtviflan öfver att han ännu är den lille minderårige kungen, som ej har makt, som han har vilja, att straffa sin dyrkade faders mördare.

Så kommer missnöjet öfver att så många af dem, som stått salig kungen nära, på ett eller annat sätt aflägsnas, den ene efter den andre, och när Gustaf Mauritz Armfelt tar afsked af Gustaf Adolf, gråter och snyftar den lille kungen våldsamt, ty Armfelt låter honom förstå, att han ej med trygghet kan förlita sig på någon, sedan hans faders motståndare kommit till makten, hans faders mördare förblifva i lifvet och hans faders vänner bortköras. På samma gång lofvar Gustaf Mauritz Armfelt att fjärran eller nära vaka öfver honom, så som han lofvat sin tillbedde mördade konung på dennes dödsbädd. Då Gustaf Mauritz Armfelt gått ut genom dörren, bultar också lille kungens hjärta af ångest och förskräckelse, och han ser idel fiender och mördare kring sitt läger, ty det är på aftonen, sedan han gått till sängs, som hans faders förtrolige vän, hans egen forne kammarherre, den förr så sprittande glade och öfvermodige Armfelten gråtande tager afsked af honom. Och Gustaf Adolf gråter återigen öfver att han är den lille minderårige kungen, som ej har makt, som han har vilja, att skydda och behålla hos sig sin dyrkade faders vänner och trotjänare.

Detta och annat gör lille kungen missnöjd med förmyndareskapet, ej så mycket med hertig Carl, ty honom har han sett upp till, alltifrån slaget vid Hogland, men med hertig Carls gunstling, baron Reuterholm, som tagit för sig makt, myndighet och airer, som ej tillkomma honom.

Det har nog också händt, att Gustaf Adolf varit missnöjd med hertigen, till exempel den gången då hertigen ett par veckor efter konungens död tog lille kungen i upptuktelse för hans trumpenhet, och strax därpå gaf honom bannor för att han visat sig alltför nådig mot den ryske kammarherre, som kommit för att å kejsarinnan Catharinas vägnar beklaga sorgen. Sådant förtryter lille kungen, som minst af allt kan fördraga orättvisa.

Men missnöjet med hertigen aftager, då Gustaf Adolf märker, att hertigen af Södermanland alltid offentligen visar honom all skyldig vördnad som sin konung och aldrig tilltalar honom annorlunda än med hatten i hand.

Med sin moder, änkedrottningen, är Gustaf Adolf däremot synnerligen missnöjd. Hon borde ha förstått, att han, fastän minderårig, dock var herren, till hvilken hon bordt vända sig med begäran om att få sina våningar vid Logården och Ulriksdal tillökade med några rum. Nu gick hon i stället till hertigen härmed, och det var hertigen, som i lille kungens närvaro beviljade hennes anhållan med sådant älskvärdt tillmötesgående, att änkedrottningen brast i gråt och sade, att hon aldrig fått något efter sin begäran, sedan hon kommit hit till landet, hvarför detta bemötande föll henne mycket rörande före. Vid dessa ord vardt hertigen också till den grad rörd, att han fick tårar i ögonen, men lille kungen blef högst missnöjd, då han inom sig tyckte, att änkedrottningens yttrande kastade skugga öfver salig konungens minne. Detta missnöje stegrades än ytterligare däraf att änkedrottningen vid alla tillfällen visade sig muntrare än tillförne. Men allra mest missnöjd med änkedrottningen var Gustaf Adolf en höstdag under sorgeåret, då han rest ut till Ulriksdal för att uppvakta sin moder. Han var klädd i allra djupaste sorgdräkt, opudradt hår, långhalsduk och pleureuser nederst på ärmarna, inga manschetter, flanellsjacka och kappa, krusflorsskärp och kokarder och krusflor kring hatten. Midt i parken möter han så änkedrottningen hvitklädd och med några andra färger. Blodet skjuter upp i lille kungens ansikte, han låtsar ej se henne, utan tar en annan väg. Då han sedermera åtföljer hertigen till änkedrottningen och hon frågar honom hvarför han ej hälsat på henne förut, ger han sitt missnöje luft med orden: »Det kan jag ej gärna göra, så länge Ers Majestät är klädd som nu.» Han skulle velat slå henne, därför att hon ej är klädd i svart flanell med smäck och gravor, långa ärmar och krage, men på samma gång måste han hårdt behärska sig för att ej brista ut i spasmodisk gråt, vid tanken på att han är den ende af salig konungens närmaste, som sörjer honom och skulle vilja gifva sitt lif för att ha honom åter.

Lille kungen är vidare missnöjd med sin guvernör, grefve Gyldenstolpe. Lille kungen har med sin skarpa blick ibland tyckt sig märka vissa besynnerligheter i sin guvernörs uppträdande och hållning, men den middagen, då guvernören glömmande allt decorum uppträdde vid unge kungens taffel omisskänneligt berusad, öfvergår missnöjet med denne ungdomsledare, hvars steg gå i slingerbultar och hvars tunga lallar, till äckel och afsmak.

Men blott sällan uppenbarar lille kungen sitt missnöje. Han gör sig tvärtom all möda att betvinga sin olust och sin häftighet och visa sig stillsam och hofsam, mild och vänlig mot alla. Han är ej liflig som salig kungen, och hans sinne är af naturen böjdt till alltför stor sensibilitet och lätt upprördt, särdeles då högfärdskänsla inställer sig, hvilken härleder sig från häftig ambition hos den unge herrn att undgå hvad slags ofullkomlighet som helst i andras ögon. Men då ingen passion upprör Gustaf Adolfs själ, är han lugn, sansad och afmätt i sitt uppträdande, och han lägger sig mycken vinn om att visa dessa egenskaper, som han anser höra majestätet till. Svårast af allt är det dock för honom att tygla den rörliga inbillningen, som utgör största hindret för tillkämpandet af det orubbliga lugn, som anstår kungavärdigheten.

Lille kungen har mycket att göra. Lektionerna för Rosenstein fortgå som förr, och på hvilostunderna spelar

kungen på sitt klaver, ty lille kungen tycker om musiken, särdeles då han är sorgsen och orolig, hvilket han nu nästan ständigt är.

Dessutom exercerar han med de kompanier soldater, som hofsvarfvaren för detta ändamål tillverkat. Träsoldaterna uppställas på ett stort ekbord, och lille kungen svänger med dem och utför de svåraste manövrer under en af sina adjutanters ledning.

Men snart får han ej strida och segra efter eget skön. Ty nu börja de verkliga lektionerna i krigskonst under den franske emigrerade artillerikapten Suremains ledning.

Lektionerna utgöra intet nöje hvarken för läraren eller eleven, ty Suremain förstår ej intressera lille kungen med krigiska anekdoters berättande eller med beskrifning på kungahjältars förhållande och uppträdande i bataljerna, och Suremain intresserar sig föga för uniformer och mundering. Det tröttar lille kungen obeskrifligt att höra talas om mekanismen af en armés rörelser, om de försiktighetsmått, som måste iakttagas för arméns bevarande, om den ortkännedom, som måste besittas, om rätta valet af positioner, om operationsbas och operationslinjer, och lille kungen försöker nådigt dölja sina gäspningar under allt detta ledsamma tal. Men då Suremain gör ett uppehåll och allerödmjukast ber Hans Majestät referera hvad han sagt, ser lille kungen bestämdt och allvarligt på honom med sina stora ögon och säger: »*Jag* har den maximen, kapten Suremain, att för att segra i krig, måste man alltid gå anfallsvis till väga.» — »Hur segra? Följa hvilken taktik, Ers Majestät?» Och då lille kungen ser lika tvärsäkert allvarlig ut, men ej gitter svara härpå, utbreder sig Suremain ånyo om alla de krigsdispositioner, som för segers vinnande måste tagas. Lille kungen låter honom orera, så länge han behagar, han är numera alltför artig att afbryta sin lärare, utan svarar endast, då Suremain ber honom återupprepa hvad han sagt: »Allt sådant där vet Suremain bättre än jag. Men *min* maxim är, att för att segra i krig, måste man alltid gå anfallsvis till väga.» Och lille kungen för handen genom håret, och stryker det rakt upp öfver hjässan. Då Suremain i förtviflan hasarderar en invändning, blir lille kungen missnöjd också med honom.

Hvad händer icke allt under dessa fyra långa åren! Det grymma och outplånliga intryck, som hans faders mord gjort på lille kungen, växer åter till den yttersta fasa, då han i början af följande året får underrättelse om kungens af Frankrike skymfliga afrättande af sitt eget folk. Han tänker ständigt med skräck på att en fordom mäktig kung, hans faders vän, blifvit offentligen afrättad af egna undersåtar. Tanken härpå och tanken på faderns lömska mord af egna undersåtar föda besynnerliga föreställningar i hans hjärna. Världen har råkat ur sina gängor, alla dess suveräner äro gifna till spillo åt lömska sammansvurna och åt rasande, blodtörstiga pöbelhopar. Lille kungen gör upp febervilda planer om hur det skall tillgå, då alla världens monarker sammansluta sig för att hämnas martyrerna och tukta folket. Han ser sig själf i spetsen för denna monarkernas sammansvärjning. Detta är ett heligt arf, som hans fader öfverlämnat åt honom — han fick ej själf fullföra denna Guds sändning, men Gustaf Adolf skall göra det — —

Då lille kungen alltför mycket tänker på Ludvig den sextondes död, får han sina besynnerliga anfall. De yppa sig i spasmodiska ryckningar i ansiktsnerverna, stundom till skrattutbrott, stundom till tåreflöden, bäggedera så mot den lille kungens vilja, att hans omgifning dagligen kan se hvilken stor effort han gör på sig själf för att dels hämma, dels dölja dessa paroxysmer. Men detta lyckas långt ifrån alltid, och då han ej förmår bemästra sig, känner Gustaf Adolf ett kväljande missnöje med sig själf.

Så på hösten samma år kommer underrättelsen till Stockholm, att den ädla drottning Marie Antoinette och kung Ludvigs syster, madame Elisabeth, också måst lägga sina hufvuden under guillotinen. De kungliga martyrernas antal ökas och med dem den lille svenske kungens sorg och fasa.

Denna gång blir han icke blott sjuk, men till sina kavaljerers förtviflan får han en rätt besynnerlig och luguber idé. Han anmodar dem plötsligen att leka, det de göra uppror mot honom, hvarvid leken slutar med

att lille kungen låtsar sticka värjan genom sig själf och uppgifva andan. Denna samma lek upprepar han denna höst ganska ofta till kavaljerernas stora bryderi, ty det är en ingalunda angenäm situation, hvari han försätter dem med detta påfund. Dock trösta de sig med att leken är af honom själf uppfunnen och alltid slutar med att han själf låtsar göra af med sig.

Det är för besynnerligt med den lille kungen. Med yttersta svårighet ha Gyldenstolpe och Rosenstein förmått honom att ej afsäga sig kronan, och för intet hyser lille kungen en sådan skräck som för att bli afsatt. Han har ingen ro af ångest för kungamördare, men han är ofta i en sådan sinnesstämning, att, om han ej ansåge det som en stor synd, skulle han själf kunna taga sitt lif.

Snart efter att tidningen om Marie Antoinettes död hunnit till Stockholm, blir det till bråk och elände också härhemma. Det upptäckes, att en konspiration mot hertigen och förmyndareregeringen är i görningen och att Gustaf Mauritz Armfelt är dess hufvudman. Detta är ett högst pinsamt slag för lille kungen, som börjar frukta för att han på något sätt själf kan vara inblandad i sammansvärjningen. I ångest och bäfvan rannsakar han sitt görande och låtande, men kan ej annat finna, än att han efter bästa samvete handlat med stor försiktighet. Han repeterar för sig till sin tröst allt hvad som passerat, att han stått på sig och ej velat höra fröken Malin Rudensköld, hur ofta hon under sommaren ställt sig i hans väg och försökt lämna honom hemliga bref och budskap från Armfelt och att han alltid svarat henne, att han ej tager emot bref eller skrifver bref utan sin förmyndares vetskap och vilja. Att han en gång för alla lofvat hertigen detta och att han aldrig svikit sitt ord.

Lille kungen vet nog, att det varit honom ganska kinkigt att med sin skygghet och sin ordknapphet reda sig mot fröken Malins insinuanta vältalighet och ej låta skrämma sig af hennes lifliga målning af alla de försåt och faror, som hotade kungen, riket och salig konungens vänner, så länge sakerna voro i detta skick och regeringen i perfida gunstlingars händer. Hur hade hon ej i couleur de rose målat sällheten för kung och rike, om Armfelt återkallades från Neapel och kungen med kejsarinnans af Ryssland hjälp läte göra sig myndig! All denna sällhet och trygghet skulle uppnås blott Hans Majestät täcktes mottaga och renskrifva det koncept på ett bref till kejsarinnan, som Armfelt uppsatt och skrifvit och som fröken Rudensköld alltid sökte påtruga lille kungen.

Men Gustaf Adolf hade hviskat till sig själf, »ärlighet varar längst», och svarat fröken Malin med alltjämt samma ord: »Jag tager ej emot bref eller skickar af sådana utan min farbroders vetskap och vilja. Detta har jag en gång för alla lofvat hertigen, och jag hvarken kan eller vill svika mitt ord.»

Och fröken Malin skrifver förargad till Armfelt, att den lille är envis som synden, och att man ej kommer någon vart med honom, och Armfelt svarar lika förargad och kallar lille kungen förtrytsamt »Sofia Magdalenas son».

Då det nu slås alarm öfver en Armfelts konspiration, har lille kungen, sedan han rannsakat hjärta och njurar, åtminstone ett fredadt samvete. Men sinneslugn har han ej, utan känner samma skräck och pina som efter salig kungens död. Han måste ju hysa misstro till alla, han kan ju ej veta hvem han skall tro, ej urskilja hvilka, som äro hans vänner, och hvilka, som vilja bringa honom i olycka och fördärf. Han ser Gustaf Mauritz Armfelts namn uppspikadt på kåkarna som fäderneslandets förrädare och hör talas om fröken Rudenskölds schavottering. Men Gustaf Mauritz Armfelt var en af salig kungens förtroligaste vänner och har varit hans egen kammarherre, och det är för att de satt sitt hopp till honom, till kungens oväld och duglighet, då han tillträder regeringen, som Armfelt skylles landsförrädare och fröken Rudensköld dömes till det nesligaste straff och sättes på spinnhuset. Måste ej Gustaf Adolf hålla med Armfelt och hans tillhängare, som förhöras på det omildaste eller dömas till hårdare straff än självfva kungamördarna, Anckarström allena undantagen? Men å andra sidan kan ej Gustaf Adolf tycka annat, än att *den* ej är rättrådig, som konspirerar mot sin öfverhet eller söker tumma på sin konungs yttersta vilja. Och lille kungen

gripes af samvetsoro, då han ej vet hvarken ut eller in i denna sak.

Lille kungen blir dock ej missnöjd, då han hör, att hans guvernör, grefve Gyldenstolpe, såsom inblandad i den Armfeltska högmålssaken, blifvit afsatt från sin befattning. Däremot skulle han känt sig högst missnöjd om, såsom han ett ögonblick fruktar, hertigen och Reuterholm skulle velat afskeda Rosenstein, ty lille kungen kan ej undvara sin Rosenstein, men Rosenstein har blifvit skrämd af grefve Gyldenstolpes öde och är mera försiktig än eljest, så ej en gång Rosenstein har lille kungen att vid detta tillfälle trygga sig till, då ångesten och skräcken antasta honom. Hvar gång Gustaf Adolf under lektionstimmarna förstulet söker leda samtalet på det som händt och på det som händer, lägger Rosenstein fingret på munnen och skakar på hufvudet. Häraf kommer sig, att Gustaf Adolf visserligen alltjämt tror på Rosenstein som på en ärlig man, kanske den ende ärlige mannen i hela riket, men också tycker, att endast på Gud i himlen och på sig själf på jorden kan han hädanefter helt och fullt förlita sig. Lille kungen ligger också under hela denna tid långa timmar vaken om nätterna, och då allt är tyst omkring honom, hör han Guds röst, som befaller honom hvad han skall göra och hvad han skall underlåta, och den rösten följer han under dagens lopp. Men då han alltjämt måste lyssna efter denna röst, blir han själf tystare för hvarje dag.

Denna vår stiger han tidigt upp och gör långa promenader endast åtföljd af sin kavaljer och af sin hvita rapphönshund, som smyger sig tätt intill honom och som tyckes förstå honom bättre än kavaljeren, med hvilken han ej växlar många ord. Lille kungen gör sina tidiga morgonpromenader bortåt malmarna och långt utåt Carlbergsvägen och möter mången, som först då den spensliga gestalten med det bleka ansiktet och de stora, stirrande blå ögonen är försvunnen, tänker på att den smalvuxne gossen i den blå, igenknäppta syrtuten var den unge kungen.

Det är bestämdt, att då Gustaf Adolf på detta sätt går ut incognito, vakten ej skall göra parad, men stundom ha de mörka tankarna och det nattliga grubblandet försatt Gustaf Adolf i ett så ömtåligt lynne, att denna underlåtenhet förtryter honom, och han med häftighet påstår, att vakten borde känna honom och visa honom honnör, antingen han är incognito eller ej.

Men ej alltid är lille kungen svårmodig, retlig och missnöjd. Ej alltid har han tunghäfta och är människoskygg. Mellan de besynnerliga anfallen och då intet särskildt tillstött, kan han vara som andra gossar af samma ålder, visserligen mera allvarlig och högtidlig, men med något intagande och hjärtevinnande i sitt sätt. Vanligast är det ganska svårt att se hvilka personer den unge kungen föredrager, ty han behandlar alla, som omge honom, med samma höflighet, men också med samma köld. Men nu har han fått ett nästan jämnårigt sällskap i friherre Claes Adolf Fleming, som blifvit utnämnd till öfverstekammarjunkare och med hvilken han sympatiserar, ty både kungen och Fleming äro tystlåtna och föga meddelsamma, fastän unge Fleming är af en något gladare läggning till humöret. Men då Gustaf Adolf är vid sitt ljusa lynne, är också han glad. Då går han under sina morgonpromenader in till bagaren vid Storkyrkobrinken och köper sockerkringlor och är så nådig och söt, att bagarfolket och de innevarande kunderna äro utom sig af förljusning. En morgon köper han till och med ett helt slaktadt svin af en bonde, som han råkar utanför bagareboden, och skänker det åt corps de gardet. Då han är vid detta lynne, har han också nöje af barnsliga ting, han leker med sin lilla favoritmarkatta, som är det näsvisaste lilla kräk och hvars synnerliga lust det är att rumstera i de gamla herrarnas tupéer, af kärlek till den feta pomada, hvarmed dessa äro insmorda. Men lille kungen är, äfven då han är i detta lätta humör, tillräckligt förståndig, för att ej tillåta en dylik vanvördnad mot äldre och högtställda personer och skyndar den anfallne ögonblickligen till hjälp och befriar honom ur den lilla bestens rafsande luggtag. Lille kungen är mycket älskvärd, då han är i sitt tillgängliga lynne, och klokt folk anser, att den förbehållsamhet och den litet stela värdighet han af sin moder ärft kunna för honom bli ett lyckligt arf i framtiden.

De unga skönheterna vid hans fasters, hertiginnans af Södermanland, hof tycka, att lille kungen är alltför söt och näpen, men de äro ej förälskade i honom, därtill anse de honom vara för mycket stel, timid och barn.

Själf svärmar unge kungen i djupaste hemlighet för en af dem, men unge kungen gör ej sin kur för det älskade föremålet, ty unge kungen har läst sin faders testamente mångfaldiga gånger och kan utantill den passus, som gäller hans giftermål. »Vi anmoda Vår älskelige Broder, hertigen af Södermanland, att då Vår Son fyllt sina sjutton år utvälja åt honom en Brud och giftermålet skyndssamligen fullborda. Börande samma Brud väljas bland kungeliga eller fursteliga prinsessor».

Unge kungen vet, att den prinsessa, som är honom ämnad, redan är utvald, och att underhandlingarna sedan länge pågått. Han vet, att denna prinsessa är den fjortonåriga storfurstinnan Alexandra af Ryssland, storfurst Pauls dotter och kejsarinnan Catharinas sondotter. Han vet, att kejsarinnan lifligt önskar att se den unga storfurstinnan på Sveriges tron och att man i hemlighet lär henne svenska. Unge kungen har också börjat sätta sig in i föreställningen, att storfurstinnan Alexandra skall blifva hans brud, och han söker samvetsgrant att vända alla sina tankar till henne och förjaga hvarje tanke på den vackra fröken Modée. Ty unge kungen är alltför renhjärtad och har alltför stränga grundsatser för att vilja inleda en kärleksförbindelse, som ej får sluta med giftermål.

Men plötsligen underrättas unge kungen, att alla förhandlingar med Ryssland afbrutits och att hans förmyndare ämnar vända sig åt annat håll. Nu frias det till en obetydlig prinsessa af Mecklenburg-Schwerin för kungens räkning. Unge kungen gör allt hvad han förmår för att slippa undan den nya bruden. Han har hoppats på sitt giftermål såsom på den period då han ej längre skall vara så mol allena, och han har känt sig tilldragen af de porträtt, som han sett af den unga storfurstinnan, långt mera än af den lilla mecklenburgiska prinsessans miniatyrkonterfej, som hon själf målat och som han nyss erhållit. Hon ser snäll, beskedlig och munter ut, men har ej minsta spår af kunglig värdighet eller charme, och Gustaf Adolf kan ej begripa hur han skall kunna lära sig att älska denna lilla trinda tyska. Unge kungen ber innerligt till Gud, att underhandlingarna i Schwerin skola stranda. Men underhandlingarna i Schwerin stranda ej, de slutföras i hastigaste fart, och nu är det bestämdt, att unge kungens trolofning med prinsessan Lovisa Charlotta af MecklenburgSchwerin den första november sjuttonhundrade och nittiofem, då kungen fyller sina sjutton år, skall i svenske ambassadörens närvaro eklateras på lustslottet Ludwigslust vid Schwerin.

Men den första november detta år infaller på en söndag, och på kungens uttryckliga önskan beslutes, att förlofningen för den svenska allmänheten först skall högtidligen tillkännagifvas följande dag, då på samma gång kungöres, att Hans Majestäts uppfostran nu är fullbordad och de härför nyttjade personerna entledigade.

Denna söndag är nu inne. Unge kungen har nyss tagit afsked af Rosenstein och tackat honom för den omsorg, han haft om hans undervisning, och sagt några ord om att han hoppas det Rosenstein framgent skall allt emellanåt komma upp och läsa med honom och samtala ... — Det blir mycket tomt efter Rosenstein, tillägger han, då han räcker den nyutnämnde landshöfdingen sin hand att kyssa.

Också Rosenstein är rörd.

Han tackar kungen för den gångna tiden och lyckönskar honom till den tid, som nu randas, då han skall mottaga sin unga brud, landets drottning.

Kungen stirrar rakt framför sig och säger stilla: — Jag tackar Rosenstein, jag tackar Rosenstein. Själf tycker jag, att det ej brådskar med giftermålet. Så länge jag ännu står under förmynderskap, anser jag knappast, att jag kan erbjuda en prinsessa att dela mitt öde.

— Prinsessan af Mecklenburg-Schwerin är enligt allas omdöme en furstinna af fogligt, älskvärdt och gladt lynne, säger Rosenstein mildt tröstande.

— Jag hoppas till Gud, att så är, ty sannerligen, dessa egenskaper komma att fordras af henne.

Unge kungen står vid fönstret och ser ut öfver Lejonbacken, som ter sig uppblött och moddig, och betraktar himlen, från hvilken ett stridt regn nedströmmar.

— Ser Rosenstein hur grå söndagen är?

— Ja, Ers Majestät, denna söndag är sannerligen grå.

— Alla söndagar äro grå, Rosenstein. Vet Rosenstein, att jag sedan min spädaste barndom alltid tänker på dagarna i veckan, som om hvar och en af dem hade en viss färg?

— Hur menar Ers Majestät? Rosenstein upphör aldrig att förvånas öfver den unge kungens besynnerliga idéer.

— Jo, ser Rosenstein, måndagen är hvit, tisdagen röd, onsdagen rosa, torsdagen grön, fredagen svart.

— Det blef den säkert fredagen den sextonde mars nittiotvå, säger Rosenstein.

— Då blef den visserligen inte mindre svart, men jag föreställde mig i alla fall äfven dessförinnan alltid fredagen svart — långfredagen, förstår Rosenstein.

— Ja, Ers Majestät.

— Lördagen är gul och söndagen grå, Rosenstein.

— Hvarför grå? frågar Rosenstein. — Är det möjligt, att Ers Majestät kan förklara denna idéassociation ...

— Det kan jag inte. Men jag känner det ackurat så, som jag sagt. Men det var ej härom jag ville tala med Rosenstein utan om något annat, nu när Rosenstein lämnar mig som min lärare.

Unge kungen är i sitt kabinett, och unge kungen går fram till den byst af Carl XII, som där är uppställd.

Han ser på den och ej på Rosenstein, då han frågar:

— Jag undrar om Rosenstein lagt märke till, att *jag* ingen väderlycka har som min fader, salig kungen. När jag skall till att företaga något af vikt, regnar det alltid, när jag reser på sjön, stormar det alltid. Jag undrar hvad Guds mening kan vara därmed?

— Det är ingen mening, det är blott tillfälligheter, och Ers Majestät har ännu haft så föga anledning att pröfva sin väderlycka, att Ers Majestät däraf intet kan sluta.

— Visserligen, men jag tänkte på det i dag. Jag har också tänkt på något annat, då jag nu stått och sett ut öfver Norrmalmstorg, på det som hände där den dag, då Stockholms stad firade min födelse, Rosenstein, på olyckshändelsen i trängseln utanför den provisoriska balsalen, då så många människor dödades. Mitt uppstigande på tronen fläckades också af blod.

Unge kungen står alltjämt framför Carl den tolftes byst med ryggen vänd mot Rosenstein, då han tillägger med mycket låg och försagd röst:

— Tror Rosenstein, att jag är född till ett olycksöde? Svara mig oförbehållsamt!

Rosenstein svarar ögonblickligen med sin klara, allvarliga röst:

— Ers Majestät får ej ha dylika lugubra tankar, synnerligen ej en dag som denna. *Jag* tror icke, att någon människa kan vara född eller förutbestämd till ett olycksöde, jag tror tvärtom, att hvarje ärlig och redbar

människa är och måste vara sin egen lyckas smed. När man därtill är sjutton år, konung och från och med i dag brudgum, så ser jag häri intet, som kan tolkas som ett olycksöde. Hvad har fört Ers Majestät på sådana tankar?

— Det är något, som jag ej kan omtala för Rosenstein, svarar kungen hastigt, liksom skrämd. Rosenstein ser på kungen med en blick, som han försöker göra intetsägande, och han yttrar med en röst, som han försöker göra likgiltig:

— Är det också någon föreställning, som det där om dagarna?

— Ibland tror jag detta, så omöjligt och gräsligt förefaller det jag hört. Men det är nog ej så, det är ingen föreställning, och jag har ej drömt det. Det är något, jag kommit att höra händelsevis eller kanske det var med afsikt. Men jag tror inte på det, Rosenstein, inte ett ögonblick — inte en sekund.

Kungen talar med stor häftighet. Han har vändt sig bort från Carl den tolftes byst och har gått fram till fönstret. Nu står han och stirrar ut öfver Lejonbacken och torget. Regnet står som spö i backen och samlar sig i vattenpussarna mellan torgets kullerstenar. Det är stor middag på börsen i anledning af kungens födelsedag, och de herrar, som skynda dit, hafva sina regnrockskragar högt uppslagna och streta fram under sina blå och gröna paraplyer, medan de varsamt söka undvika att bli nedstänkta, då de klifva öfver pussarna på torget eller lotsa sig fram mellan de strida vattenströmmarna, som rusa ner för backen. Rosenstein väntar alltjämt med stor spänning på hvad unge kungen vidare skall säga. Har någon kunnat vara så djäfvulskt hjärtlös och gemen att låta det smygande ryktet om unge kungens oäkta börd nå fram till honom? Skulle han själf möjligen i dystra stunder betvifla, att han är salig kungens son, då är han sannerligen född till ett olycksöde.

Plötsligen kommer det hastigt och otåligt bortifrån fönstret.

— Har Rosenstein någon aning om hvad jag menar? Jag hör ej hvad Rosenstein säger, det brusar till den grad i mina öron.

— Nej, Ers Majestät.

Unge kungen vänder sig hastigt om. Hans ansikte är likblekt.

— Då är det väl något jag drömt. Rosenstein lofvar ju heligt att aldrig för någon människa uppenbara hvad jag nu sagt.

— Det lofvar jag, och det blir mig föga svårt att hålla, då Ers Majestät ej sagt mig något. Men om det skulle lätta Ers Majestäts sinne att omtala denna dröm eller föreställning för mig, skulle jag anse det som ett dyrbart och heligt förtroende.

— Nej, nej, Rosenstein. Det jag tänkte på, kan jag ej omtala för någon människa på jorden. Jag ville försöka, om jag kunde det, nu när den ende mannen lämnar mig, med hvilken jag sedan barndomen kunnat tala någorlunda fritt. Men det går inte, Rosenstein, det är något jag ej kan få öfver mina läppar. Jag ville också öfvertyga mig om att Rosenstein ej hört något af det gemena skvaller, som man låtit nå fram till mig. Och då Rosenstein ingenting hört —

Rosenstein skakar flera gånger på hufvudet.

Unge kungen räcker fram handen till kyssning. — Ja, då har jag blott att ännu en gång säga ett tack till min ungdoms nitiske ledare. Tack, Rosenstein. — Gud välsigne Rosenstein!

VII.

Ryska resan.

(I.)

Första gången Gustaf Adolf mindes, att han hört talas om kejsarinnan Catharina af Ryssland, var han ej ännu fyllda tre år, och baron Fredrik Sparre hade nyss tillträdt sin befattning som hans guvernör. Gustaf Adolf hörde talas om kejsarinnan Catharina i samband med sina första byxor, som hon skickat honom jämte en liten klädning, alltsammans gjordt efter samma modell som den dräkt hennes egen lille sonson, storfurst Alexander, bar. Hvar gång han som litet barn hörde talas om kejsarinnan Catharina, tänkte han alltid på sina första byxor och den stolthet han känt, då de första gången blefvo pådragna och hans fader sade honom, att han såg ut som en riktig karl. Gustaf Adolf mindes också mycket väl, att salig kungen sagt sig vara särdeles lycklig öfver det moderliga intresse, som den stora kejsarinnan genom denna gåfva visat hans lille son. Salig kungen talade den tiden med stor beundran om kejsarinnan Catharina.

Så blef det oförhappandes till krig med Ryssland. Innan kriget bröt ut, fick Gustaf Adolf till sin bestörtning höra berättas mycket ondt om den höga damen, som skänkt honom de första byxorna. Salig kungen omtalade själf det lömska intrigspel, som hon låtit drifva i Finland och vid riksdagen och slutade med att en passant nämna, att han intet högre åtrådde än att få i grund förödmjuka den stolta kejsarinnan. Lille Gustaf Adolf åtrådde helt naturligt detsamma, och efter segern vid Hogland trodde han fullt och fast, att de svenska kanoner, hvars dån hördes ända fram till Petersburg, snart skulle få denna stads murar att ramla, såsom Jerichos murar en gång ramlade. Men detta hände ej; i det stället hände den nesliga och förfärliga sammansvärjningen vid Anjala.

Men när så freden slöts, blef den intriganta och blodtörstiga kejsarinnan Catharina åter i hast förvandlad till den beundrade och älskvärda höga damen. Ty stod ej Rysslands snillrika härskarinna på den rätta sidan samman med Sveriges snillrike monark, då de förfärliga händelserna i Frankrike följde tätt på hvarandra? Hade ej Anckarströms skott lossats på maskeraden den sextonde mars, hade kung Gustaf säkerligen i spetsen för svenska och ryska förenade trupper tågat mot Frankrike och med den stora Catharinas mäktiga bistånd återinsatt Bourbonerna på deras tron. Åtminstone var Gustaf Adolf fullt och fast öfvertygad härom. Han återfick därför snart sin barnatro på den goda feen, kejsarinnan Catharina, som alltjämt visade honom det mest moderliga intresse. Den stora kejsarinnan skref de älskvärdaste bref till den lille kungen, hvari hon uppmanade honom att väl hålla på sin makt.

Snart nog blef intresset från ryska sidan än varmare, och talet om Gustaf Adolfs giftermål med kejsarinnans sondotter, storfurstinnan Alexandra, blef allt bestämdare. Unge kungen var ej missbelåten vid tanken på att den stora kejsarinnan så varmt önskade denna förening. Det smickrade hans högmod. Själf var han villig att äkta storfurstinnan, i fall han fann behag i henne och ifall frågan om den olika trosbekännelsen blefve arrangerad på så sätt, att storfurstinnan öfvergick till lutherska läran. Under den tid som ryska giftermålsförhandlingen påstod, tänkte Gustaf Adolf på kejsarinnan Catharina som på en gammal ärevördig farmoder. Men då förhandlingarna plötsligen afbrötos och den mecklenburgiska förlofningen ingicks, kom det åter smolk i den söta ryska mjölken. Den älskvärda, ärevördiga farmodern förvandlades åter plötsligen till den mäktiga och hämndgiriga arffienden.

Det oaktadt fanns det alltjämt ett hemligt sympatiens band mellan den unge kungen och den gamla kejsarinnan, ty båda önskade lifligt, att den mecklenburgiska trolofningen skulle gå om intet. Och då så ändtligen skedde och giftermålet mellan kung Gustaf Adolf af Sverige och prinsessan Lovisa Charlotta af Mecklenburg-Schwerin uppsköts på obestämd tid, kände den unge kungen stor och hemlig tacksamhet mot sin goda, gamla fe på andra sidan hafvet, som direkt och indirekt medverkat till denna hans befrielse ur

tryckande bojor och band. Så lycklig och frimodig har unge kungen ej känt sig under hela detta år, ty nu hoppas han säkert på att hans giftermålsangelägenheter ej vidare skola komma på tal under dessa sex månader, som återstå till den förste november sjuttonhundrade nittiosex, då han fyller aderton år och är myndig. Ty nu, då Gustaf Adolf slipper ifrån den påtrugade prinsessan, motser han sitt tillträde till regeringen med andra känslor. Nu känner han lusten vakna att pröfva på hur det är att själf styra och regera, endast Gud ansvarig för sina gärningar, såsom det höfves en kung.

Först af allt skall han afskeda Reuterholm och därefter skall han med Guds hjäp få inrättadt ett annat sakernas tillstånd i världen. Han skall göra sig till det Guds redskap, som skall krossa anarkiens och blodsmännens regemente, hämnas det franska kungaparets död och återinsätta den Bourbonska ätten på den franska tronen. Om detta får ske genast eller först efter några år, det vet endast den Högste Guden, men under tiden skall Gustaf Adolf regera sitt land efter andra och bättre principer än de, som följts under dessa fyra år. Han skall styra med ärlighet, ordhållighet, ordning och framför allt utan gunstlingar. Ingen enskild vän får han äga, sedan han blifvit myndig, ty af en vän blir lätt en gunstling. Men han tröstar sig med, att om han blir alltför tungsinnig och svårmodig af att ständigt vara ensam, skall han i sinom tid, då han själf finner för godt, skaffa sig en maka, som han själf utvalt, och familjesällheten skall ersätta honom för ensligheten på tronens kulna höjd och för kronans tunga. Och en gång väl och lyckligen gift, skall han få många och vackra barn. Söner och döttrar. Först en son, som han själf skall uppfostra, en stor, kraftig, frisk och glad son, ej tungsinnad som han själf. En son, af hvilken han snart kan göra sin förtrogne, och till hvilken han en gång, efter en ärofull och lycksam regering, då han blifvit alltför trött och led vid det stora ansvaret och vill njuta af det enskilda lifvets sötma, kan öfverlämna sitt lyckliga land. — — —

Det är tröstefulla, vakna drömmar den unge Gustaf Adolf drömmer denna vår på Haga. Men den goda gamla feen, hans moderliga väninna, kejsarinnan Catharina, sörjer för att han snart blir väckt. Ett dunderslag väcker honom ur hans lyckodrömmar. Det kommer bref från kejsarinnan med inbjudan till hertigen-regenten och unge kungen att aflägga ett besök hos henne denna sommar i Sankt Petersburg.

Unge kungen vaknar ögonblickligen, ty han förstår hvad denna inbjudan har att betyda. Han blir utom sig af vrede och istadig som en ung fåle. Han förklarar utan betänkande, att han ej vill resa på kejsarinnan Catharinas befallning. Han vill ej af henne mottaga en brud, som han aldrig sett. Han vill inte trolofva sig med storfurstinnan Alexandra, förr än han vet om han kan älska henne. Hur vågar kejsarinnan påstå, att hon vill befordra hans lycka genom ett äktenskap med hennes sondotter?

Kejsarinnan Catharina behöfver ej bekymra sig om kungens af Sverige lycka, den skall han själf omhändertaga, då han blir myndig. Ingen kejsarinna i världen skall tvinga honom att bli lycklig mot hans egen vilja.

I sagorna går det så till, att den goda feen är bjuden på bröllop och fester och att den onda feen hämnar sig, därför att hon ej är bjuden. Men med Gustaf Adolfs goda fe, kejsarinnan, var förhållandet detta, att den goda feen på ett ögonblick skulle förvandlas till den mycket onda feen, ifall hennes bjudning till fester och bröllop ej antogs. Ty kejsarinnans inbjudan är ej en vanlig bjudning, som kan accepteras eller refuseras efter den inviterades behag. Af situationen, af ordalagen förstår en hvar, att här gäller det vänskap och förbund eller fiendskap och krig, ty under flera månader ha en mängd hotande moln, det ena efter det andra, uppstigit på den östra horisonten och äro nu samlade som till ett rysansvärdt oväder, hvilket när som helst kan braka löst. Kurirerna från Petersburg och Finland mäla, att ryska trupper sammandragas vid gränsen, att örlogs- och skärgårdsflottorna utrustas. Då, midt under det tryckande kvalmet af ömsesidiga rustningar och resultatlösa underhandlingar, kommer detta besynnerliga dunderslag, inbjudningen till Petersburg. Det väcker stor bestörtning och förlägenhet i Stockholm, ty hvarken Reuterholm, hertigen eller unge kungen vilja höra talas om en sådan resa.

Men kejsarinnan vill, att visiten skall beslutas, innan hon inlåter sig på några negociationer om fred och förbund. Detta förkunnas i skäligen tydliga ord, men bakom ligger mycket annat, som ej säges. Kejsarinnan vill, att unge kungen skall se unga storfurstinnan och förälska sig i henne. Hon vill, att sondottern skall uppstiga på svenska tronen under hennes egen lifstid, hon vill genom de unga tacksamma och lydiga barnbarnen på den svenska tronen skaffa sig inflytande öfver sitt grannlands öde och få den unge, snart myndige kungen att segla det svenska skeppet i den ryska fregattens kölvatten. Och det kejsarinnan vill, det sker. Alltid och allestädes.

Först vinnes Reuterholm med hot och smicker och förespegling att genom ryskt inflytande kunna bibehålla sig vid makten, äfven sedan kungen tillträdt regeringen. Reuterholm skall öfvertala hertigen till resan, hvarefter båda tillsammans skola söka öfvertala kungen. Hertigen är mot vanan ganska svåröfvertalad. Han påminner Reuterholm om, att han enligt salig kungens testamente ej har rätt att resa utom riket under minderårighetstiden, men ej heller har rätt att lämna unge kungen ur sikte. Detta är ett svårlöst dilemma. — Men å andra sidan, tillägger hertigen, i det han betänksamt knackar askan ur sin stora pipa — å andra sidan inser jag hela svårigheten af att vägra att efterkomma denna inbjudan. Ej heller kan jag dölja för mig, hvad som skulle blifva en följd, ifall jag bifaller den. Vi skola blifva förödmjukade, och våra fiender skola gifva den färg åt resan, såsom hade kungen och jag själf gått att tigga fred och förlåtelse vid denna mäktiga furstinnas fötter, som jag hjärtligt afskyr. Den lille hertigen har rest sig upp och går fram och åter i rummet, medan han röker och bolmar, men då han återigen stannar för att knacka askan ur sin pipa, har Reuterholm öfvertalat honom till resan.

Det blir svårare göra att öfvertala kungen.

Han vill absolut ej höra talas om denna förödmjukande resa. Han vill hellre krig. Hvarje ledig stund begagnar unge kungen att läsa om Carl den tolfte och om hans ryska krig, och vid allt han företager sig, tänker unge kungen: hur skulle Carl den tolfte handla i mitt ställe? Och då unge kungen är fullt säker på att Carl den tolfte ej skulle låtit öfvertala sig att äkta en honom påtrugad rysk prinsessa, skall ej heller Gustaf den fjärde Adolf låta öfvertala sig.

Unge kungen har särskild orsak att mer än vanligt hafva Carl den tolfte i tankarna, ty denna försommar är ett lustläger samladt på Ladugårdsgärde, och vid lägret bär Gustaf Adolf Carl den tolftes värja. Han manövrerar själf med trupperna och visar stor stränghet och noggrannhet. Ja, en dag blir han till den grad hetlefrad, att han egenhändigt utdelar några rapp till de närmast stående soldaterna af Upplands regemente, som ej aflossat sina salfvor med den snabbhet, som han fordrat.

Till denna ovanligt stora irritabilitet i sinnet är kejsarinnan Catharinas artiga inbjudan orsak. Ty ännu har unge kungen ej gifvit vika.

Att han det gör, därtill bär också Carl den tolfte skulden.

En dag rider unge kungen ut med baron von Essen, baron Rålamb och några andra herrar. Unge kungen rider väl och tar sig syperbt ut till häst. En brant backe ligger framför kungen och hans följe, och Gustaf Adolf, som alltjämt rufvar öfver samma ämne, krig eller fred, föresätter sig, att han skall ge sin häst sporrarna och spränga i karriär upp för den steniga höjden. Om detta lyckas honom, skall han taga det som ett järtecken af Gud, att han skall segra i det krig, som säkerligen förestår, ifall han ej accepterar sin mäktiga grannfrus villkor. Blek af ifver och med sammanbitna tänder ger han hästen sporrarna.

Då ropar baron Essen, som är sällsynt skicklig ryttare:

— För Guds skull, akta sig, Ers Majestät. På det sättet, som Ers Majestät nu rider, kan lätt en olycka ske.

Kungen vänder sig tvärt om mot Essen och svarar: — Å lappri, lappri, min baron! Carl den tolfte red ofta långt ovarsammare än jag nu gör, och likväl hände det honom aldrig någon olycka.

Baron Essen svarar: — Det kan väl vara, men Ers Majestät täcks besinna, att ej alla äro lika lyckliga.

Vid dessa ord rycker Gustaf Adolf till, hans häst snafvar med framfötterna, och kungen faller öfver sadelknappen till marken. Förskräckt hjälper man kungen att resa sig. Han har något stött sitt ena knä, men stiger det oaktadt genast åter till häst. Han yttrar ej ett ord, men ansiktet har blifvit blodrödt.

Baron Essen vill reparera sitt tal och säger: — Slika kullerbyttor, som Ers Majestät nyss gjorde, lära äfven säkerligen ofta nog hafva drabbat Carl den tolfte.

Kungen svarar ej ett ord härpå, men han sneglar bistert på baron Essen.

Följande morgon säger han till hertigen-regenten:

— Jag har beslutat mig för resan till Sankt Petersburg, min farbror. Det är väl så Guds vilja.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Under tiden sitter i den mäktiga feens, kejsarinnan Catharinas lysande slott en fjortonårig prinsessa, som med klappande hjärta väntar Gustaf Adolf. Hela sitt lif har hon väntat denne sin sagokung, ty hennes farmor har sagt henne, att han skall komma, och hennes farmor är allsmäktig, och hennes vilja gäller öfver allt och alla.

Storfurstinnan Alexandra har ej allenast denna fasta vissheten om att ingen är så mäktig som hennes farmoder, hon vet också, att ingen är så god som hon. Mot alla sina sonbarn har kejsarinnan varit den ömmaste farmoder, men af dem alla har hon mest älskat storfurst Alexander och mest kelat för storfurstinnan Alexandra och arbetat på hennes lycka. Så långt storfurstinnan minnes tillbaka, har kejsarinnan för henne framhållit den lille kronprinsens af Sverige skönhet, älskvärdhet och tidigt mognade förstånd, och då kronprinsen blef kung, kallade hon med sitt förtjusande småleende alltid i enrum Alexandra sin »lilla drottning». En dag, storfurstinnan minns den väl, blef hon befalld in i sin farmors sängkammare, där kejsarinnan satt med en uppslagen portfölj på knäet. »Kom hit, du lilla,» hade farmodern sagt, »och sök ut bland alla dessa prinsar, mellan hvilka du kan välja, den man, som du helst skulle vilja gifta dig med.» Och kejsarinnan bredde ut på bordet framför sig det ena bladet efter det andra. Den tioåriga storfurstinnan pekade djupt rodnande på ett porträtt bland de många och försökte sedan skyggt att smyga sig bort. Men hon kände sig fasthållen, kände en smekande hand öfver sina ljusa lockar och hörde kejsarinnan säga i triumferande ton: »Visste jag det icke, dessa båda barnen äro af ödet bestämda för hvarandra! Vet du, hvem den prinsen är? Det är kung Gustaf Adolf af Sverige.» Storfurstinnan visste det, ty hon hade läst namnet under porträttet, innan hon pekade på bilden, men hon sade ej detta, och den snillrika kejsarinnan kom ej att tänka på att storfurstinnan kunde läsa. I kärleksaffärer är kejsarinnan den lättrognaste varelse i världen och håller det alldeles ej för omöjligt, att hennes unga sondotter känt sig af hemlig sympati så dragen till den unge kungen, att hon bland tusen, ej blott som nu bland ett tjog manliga porträtt ögonblickligen kunnat träffa på den rätte.

Efter denna scen med porträttet får kejsarinnan ett infall. Hon låter den svenske ambassadören Stedingk lära storfurstinnan Alexandra några svenska ord och fraser, som hon ofta måste upprepa för sin höga farmoder, hvilket sker med rodnande förlägenhet och ett förtjusande tonfall.

Midt i denna ömma idyll kommer som ett förtretligt intermezzo den mecklenburgiska förlofningen. Kejsarinnan beslutar ögonblickligen, att hon skall sörja för att det blott blir ett intermezzo. Hon är säker på, att den unge kungen blifvit öfvertalad, kanske rent af tvingad till denna malplacerade förbindelse af sin

förmyndare, som kejsarinnan ej tror för väl, och af hans allsmäktige gunstling, om hvilken hon tror allt ondt. Kejsarinnan är högligen förbittrad öfver att man vågar sätta krokben för hennes älsklingsplaner, men tänker ej ett ögonblick tillåta, att de för den skuld få falla. Det är därför hon nekar att mottaga grefve Schwerin, som kommit för att annonsera sin konungs trolofning med mecklenburgiska prinsessan. Därför sörjer hon för att det utsprides, att de plankor, som efter hennes befallning läggas öfver den frusna Nevafloden, skola tjäna till att underlätta transporten af artilleriet, som skickas till Finland. Därför göras dessa och liknande anstalter och rustas det öfverallt med största öppenhet och ostentation till krig mot Sverige. Därför inbjudas ändtligen unge kungen och hertigen-regenten jämte följe på det obevekligaste till Petersburg. Kejsarinnan väntar på det jakande svaret i veckor. Det kommer ändtligen.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Galeren Seraphim, som skall föra kungen till Ryssland, ligger vid Skeppsholmen i Stockholm, men det dröjer längre än beräknadt var med embarkeringen, ty af för alla obegriplig anledning har unge kungen i sista stund nekat att fara ut till galeren i slup och befallt, att Seraphim skall varpas in till kajen, och detta tager lång tid. Klockan sex på aftonen skulle embarkeringen skett, men ännu närmare sjutiden har den icke kunnat företagas. Under vänttiden intager den kungliga familjen sitt te i ett tält, som är uppfördt på Skeppsholmen. Unge kungen är mycket upprörd och kan ej hålla sig stilla i många ögonblick. Ibland går han fram till tältöppningen och betraktar den oerhörda människomassa, som samlat sig på höjderna och på kajerna och ser som hastigast ut öfver Strömmen, där jakter, slupar och båtar kryssa fram och tillbaka, figurerande förbi hvarandra och bildande den lifligaste tafla. Men ej länge blir konungen stående i tältöppningen, han går därifrån bort till ryske ambassadören Budberg och säger några ord till honom. Strax därpå lämnar han honom åter och ställer sig en stund utan att yttra ett ord bredvid Fleming, som skall följa med på resan. Så erinrar han sig, att han måste tala med änkedrottningen, med hertiginnan och prinsessan. Han gör det med ansträngd och förströdd min och hör ej på hvad de hafva att säga honom. Han tummar på halskragen, som om den stramade, han sätter bort sin tekopp och återtager den ögonblickligen, då han påminner sig, att han ej ens smuttat på drycken. Men då han märker, att hans anförvanter börja observera hans oroliga sätt, gör han våld på sig och säger till hertiginnan och prinsessan i artigaste ton:

— Mina fastrar hafva ju vänligheten att följa mig i en slup till Blockhusudden. Jag är mycket erkänsam härför. Så tillägger han med sådan djup rörelse, att tårarna komma honom i ögonen: — Ni måste också möta mig, då jag med Guds hjälp vänder åter.

Kungen sätter hastigt tekoppen, hvars innehåll han ännu ej rört, ifrån sig på ett litet närstående bord och går sedan åter fram till tältöppningen. Han vinkar Fleming till sig och säger med mycket låg röst:

— Se ut, Fleming, det är alldeles likt sig, som det var, då salig kungen reste till ryska kriget. Jag har tänkt härpå, alltsedan jag kom hit ned. En lika vacker sommarafton nu som då — alla dessa människor, som trängas för att se affärden. Visserligen är det ej soldater, utan hoffolk och lakejer, som i dag embarkera på Amadis, Esplendian och Tokan, och vi äro ej heller utrustade som krigare, jag och hertigen, då vi snart skola gå ombord på Seraphim, men det är likt sig, Fleming, i alla fall. Och äfven detta är en rysk resa. — Men salig kungen embarkerade i slup från Kungsbryggan vid Logården, och jag går direkt på galeren från Skeppsholmen. Det är ju en ganska stor olikhet, Fleming.

— Visserligen, Ers Majestät. Får jag inte bjuda ett glas vatten?

— Nej tack, det behöfs inte. Det är bara det vanliga, Fleming, att jag är en sådan dålig väntare. Jag tål rakt ej att vänta. Allt förfärligt faller mig in, medan jag väntar. — Nu tycks det ändtligen vara färdigt. I Guds namn då, Fleming —

Kungen far med spetsnäsduken öfver sin panna, innan han sätter hatten på. Han höjer hufvudet, som förut

varit nedsänkt, och rätar på sin gestalt. Han försöker småle, då han vid hertigens sida går ut ur tältet, följd af de höga herrar, som resa med honom, och af det kvarvarande hofvet. Vid åsynen af kungen ljuda jublande hurrarop från alla sidor. Kungen är så upprörd, att dessa starkt dånande hurrarop närapå bringa honom ur fattningen. Den antagna glada uppsynen försvinner, och hans ögon fyllas oförhappandes med tårar. För att ingen skall varseblifva hans rörelse, ilar kungen hastigt öfver den med blått kronkläde dragna landgången ombord på Seraphim och blir ögonblicket därefter synlig på kommandobryggan. Han står bredvid hertigen och hälsar bugande åt alla sidor. Galeren lyfter ankaret och ros långsamt nedför den blanka Strömmen, följd af jakterna under segel, af prinsessornas slup, af hundradetals större och mindre fartyg och farkoster. Det är ett hurrande och viftande utan ände och ett ropande af »Gud välsigne kungen» från folket, som kantar stränderna, medan Kastellholmens kanoner salutera eskadern med ett hundrade och tjugu skott.

Allas blickar söka den unge kungens gestalt. Han står uppe på kommandobryggan rak och smärt och hälsar oupphörligen nådigt åt alla sidor. Endast de närmast stående på kommandobryggan märka, att handen, som unge kungen alltjämt för upp till hatten, skälfver och att ögonen gång på gång fyllas af tårar.

Resan fortsättes under rodd med vackert men stilla väder till emot midnatt, då galeren stannar några timmar vid Högarn. Vaxholmen passeras klockan fyra om morgonen, då ifrån fästningen saluteras.

Unge kungen har varit mycket tyst under hela öfverfarten till Finland. För det mesta har han gått fram och åter på däcket eller suttit och stirrat utöfver hafvet försänkt i djupa tankar och grubblerier.

Då eskadern seglar mellan de finska skären, säger kungen till Fleming:

— Denna gång har jag en obegriplig väderlycka. Hvad månne det betyder?

— Lycka, Ers Majestät, svarar Fleming prompt.

— Månne det? återtager kungen betänksamt. Men hur det blir med den saken, ett har jag fullt och fast beslutat mig för, och det är, att jag med Guds hjälp skall söka ingifva kejsarinnan och ryssarna respekt för Sveriges konung.

Fleming bugar sig, men kan ej svara något härpå. Han har svårt att föreställa sig hur det skall gå till att få kejsarinnan Catharina att känna någon stor respekt för Sveriges gosskonung, som på hennes befallning måste resa till hennes hof för att äkta hennes sondotter. Men detta säger han visserligen ej.

Han förstår, att konungens stolthet och självkänsla äro djupt kränkta och förödmjukade af denna resa och att det är den sårade stoltheten, som förorsakar allt detta grubbel och all denna dysterhet.

Äfven hertigen-regenten är orolig. Han går ständigt fram och åter på däck och röker den ena pipan efter den andra. Flerfaldiga gånger söker han instruera sin unge myndling angående förhållandena i Sankt Petersburg och meddela honom åtskilliga intima, om ock ej vidare uppbyggliga drag, af den stora kejsarinnans karaktär och seder. Men unge kungen vill partout ingenting höra. Så snart han märker, att hertigen åter vill traktera honom med en eller annan af de historier, som om kejsarinnan äro i svang, flyttar unge kungen oroligt på sig och säger djupt rodnande: — Jag ber, att min käre farbroder värdigas förskona mig från att höra dylika historier, som jag ej kan anse för annat än gement skvaller om en högt uppsatt person. Jag har aldrig kunnat tolerera att höra frivola historier, de uppväcka min leda och kvälja mig. Det är för öfrigt bättre för oss att ingenting veta om kejsarinnan annat än att hon är en hög dame, som har inbjudit oss att vara hennes gäster, och att vi som sådana äro skyldiga henne all den vördnad, som öfverensstämmer med vår egen värdighet. För resten förstår nog min farbror, att jag ej kan låta någons omdöme gälla för mig, vare sig det rör kejsarinnan eller andra personer. Jag måste se och döma själf.

— Som du behagar, svarar hertigen och höjer lätt på axlarna. — Låt se, att du blir skarpsynt.

Då hertigen aflägsnar sig, sätter kungen sig åter till rätta vid relingen och stirrar tyst ut mot horisonten, men hvad han tänker på, yppar han ej för någon.

Efter tre dygns sjöresa äro de höga herrarna med svit och följe lyckligen anlända till Åbo, hvarefter resan fortsättes landvägen öfver Helsingfors, hvarvid Sveaborg beses, genom städerna Borgå och Lovisa. Vid Lovisa mötes Hans majestät af en present utaf frukter, skickad af kejsarinnan Catharina, hvilken fina uppmärksamhet af unge kungen lifligt senteras. Nu går färden till gränsen vid Abborfors. Sedan går den fort och bekvämt, ty alla vägarna i ryska Finland äro reparerade. Från Abborfors sker resan incognito, unge kungen har blifvit grefven af Haga, hertigen af Södermanland grefven af Wasa. Betjäningens kungliga livréer afläggas med detsamma, och i stället iklädas andra, som särskildt äro förfärdigade för detta ändamål och bestå af halmfärgade benkläder, mörkblå frackar med röda skarlakansuppslag och kragar. Somliga bära röda frackar, öfverallt garnerade med breda silfvergaloner. Lifpagernas livréer äro af mörkblått och rödt sammet med guldglittergaloner. Alla bära trekantiga hattar, prydda med hvita plymer och spanska spetsar. Om betjäningen sålunda är utstyrd à la française, äro de imaginära grefvarna och de andra höga herrarna vid ankomsten till Petersburg iklädda den svenska dräkten, som genom sina starkt konträra färger, djupsvart och eldrödt, och sin bisarra smak, med de korta jackorna och de runda hattarna, väcker det största uppseende.

Strax före ankomsten till Petersburg på tolfte dagen efter afresan från Stockholm göra vagnarna och eskorten af lifdragonerna halt i den vackraste trakt. Här vänta kejsarinnans vagnar för att införa grefvarna till staden, men Gustaf Adolf vill ej begagna det ryska ekipaget, utan resan fortsättes som förut i den egna vagnen, som snart håller stilla på en höjd, på det att de höga resande måtte på afstånd få taga Petersburg i ögonsikte. Nedanför vägen ligger en stor sjö omgifven af löfskog, ur hvilkens yppiga grönska flera grekiska kyrkor framtitta; borta vid horisonten ser man Petersburgs försilfrade torn och kopparklädda kupoler blixtra i solskenet. Kungen, som nu visar det fullkomligaste lugn, beundrar lifligt den vackra vyen och mottager på det charmantaste sätt de herrar af hofvet, som kejsarinnan Catharina har sändt honom till mötes. I deras sällskap fortsättes färden genom en oändligt lång, rak allé till staden. Ändtligen har man uppnått Sankt Petersburg, där alla gator, torg och öppna platser vimla af ekipager och folk. Synnerligast är trängseln formidabel utanför ambassadören Stedingks hus, där kungen och hertigen taga in. Damer och herrar genera sig ej att sittande i vagnarna hålla stora tuber för ögonen för att bättre kunna se den unge främmande kungen, som gör det allra bästa intryck, där han, åkande i den öppna vagnen med allvarlig värdighet, lugnt och förnämt hälsar åt alla sidor.

Med stort och nådigt välbehag mottager kejsarinnan Catharina de många förtjusta rapporterna öfver den unge kungen af Sverige, som hennes utskickade hofherrar aflägga för henne, och hon sänder ögonblickligen efter storfurstinnan Alexandra för att meddela henne allt det goda, som hon själf fått höra, ty först om tvenne dagar skall kungen uppvakta kejsarinnan på Eremitaget. Den unga storfurstinnan blir kysst på panna och mun, då hon kommer. Hon är mycket förtjusande, där hon står framför kejsarinnan, först med min af en skrämd hind, då hon ju ej vet hvarför hon blifvit kallad, men sedan ifrigt och lyckligt lyssnande till hvarje målande ord om den unge kungen, hans uppförande, hans utseende. Hon står först med nedsänkta ögonlock och hopknäppta händer och hör på, men plötsligen slås de granna ögonen helt upp med ett strålande uttryck af lycka och fästas på den älskade farmodern.

Kejsarinnan sitter i en röd karmstol, hon är klädd i hvit musslin med en liten hvit mössa på det sköna silfvergrå håret. Kejsarinnans fordom så vackra figur har blifvit oformligt tjock, men kejsarinnans ansikte är fortfarande intagande vackert, och när uttrycket såsom nu är mildt, gladt och välvilligt, har hon verkligen airen af en lika så god som mäktig gammal fe. Ingen förstår sig bättre på ungdom än kejsarinnan Catharina; hon vet väl hvilka ord göra det mesta intrycket, väcka den ömmaste längtan, och hon använder dem alla, då hon nu talar med Alexandra om Gustaf Adolf. Med kärleksfullt välbehag hvila hennes ögon på sondotterns intagande gestalt, där kunglig hållning är förenad med den täckaste grace och tjusande charme. Hon

betraktar de regelbundna fina dragen, omflutna af det blonda håret, så lätt och luftigt, att det tyckes vara ordnadt af feers händer, den klara öppna pannan, den bländande sköna hyn, som färgas af den skäraste rodnad, medan ljufva drömmar och föreställningar väckas af farmoderns ord. Själf tänker kejsarinnan, att den sjuttonårige kung, åt hvilken denna fjortonåriga prinsessa är ämnad, sannerligen fått draga en sällsynt lyckolott i de furstliga äktenskapens vanskliga lotteri, ty kejsarinnan vet, att hennes sondotter är lika begåfvad å hufvudets och hjärtats vägnar, som hon är skön och intagande.

Dagen efter ankomsten har den grekiska kyrkan stor helg- och fastedag, och det är af denna orsak, som mottagningen hos kejsarinnan blifvit uppskjuten till den nästföljande. Denna fridag använda kungen och hertigen att i ambassadören Stedingks sällskap åka ut och bese staden. Färden varar flera timmar och går i alla riktningar. Då vagnen far förbi det Tauriska palatset, får den hålla några ögonblick för att lämna fri passage åt flera damer, som gå

öfver gatan från en paviljong midt emot palatset för att inträda i detta.

Hertigen frågar Stedingk hvilka dessa unga och vackra damer äro.

Stedingk ser ut genom portiären och svarar småleende: — Alla de unga storfurstinnorna, Ers Kungliga Höghet.

— Se då ut, min vän, det lönar mödan, säger hertigen ifrigt till kungen.

Men den unge herrn rodnar ända till hvitögat, drager sig djupare in i vagnen och svarar:

— Nej, min farbror, jag vill ej visa någon opassande nyfikenhet.

— — — — — — — — — — — — — — —

Hertigen-regenten kan ej nog förundra sig öfver unge kungens lugna och säkra hållning, då de tillsammans på aftonen den 26 augusti gå uppför den praktfulla trappuppgången vid Eremitaget följda af sin svit och företrädda af öfverstemarskalken furst Baratinsky och kejsarinnans favorit Zouboff, som varit dem till mötes vid ingången. Hertigen är mera upprörd än kungen vid inträdet i den stora praktfulla sal, där ryska hofvets högsta dignitärer i lysande dräkter mottaga de höga resande och deras följe. Alla de svenska herrarna äro klädda i den röda och svarta hofdräkten.

Det dröjer ett ögonblick, innan grefve Osterman öppnar dörren till kejsarinnans rum, där hon ensam väntar de båda furstarna. Detta ögonblick begagnar kungen att rätta på serafimerbandet, som sitter snedt på jackan. Då dörren öppnas, riktar kejsarinnan sina ljusgrå ögon hastigt på den unge kungen, som först inträder, följd af hertigen-regenten. Innan kejsarinnan ens hunnit resa sig upp för att med ett huldrikt småleende gå sina gäster till mötes, har hon iakttagit hvarje drag och hvarje rörelse hos kungen, och då hon nu med små, långsamma steg går honom till mötes, resumerar hon i tankarna hvad hon ser: en ganska vacker gosse, smärt och välväxt, kunglig, något stel hållning, affekterar att likna Carl den tolfte genom att bära håret som han, liknar honom för resten ganska frappant med den tunga danska munnen och den raka gestalten — näsan tål att växa i. — Nu stå kejsarinnan och kungen midt emot hvarandra.

Med ett charmant småleende räcker kejsarinnan fram sin hand, som kungen vill kyssa. Men kejsarinnan drager handen tillbaka med en kokett rörelse och säger: — Nej, jag skall sannerligen icke glömma, att grefven af Haga är en kung.

Gustaf Adolf svarar ögonblickligen, ty allt som skall tilldraga sig vid detta tillfälle är på förhand öfverenskommet:

— Om Eders Majestät ej vill tillåta mig det som kejsarinna, må hon åtminstone därtill lämna sitt samtycke i egenskap af en dam, hvilken jag är skyldig så stor vördnad och beundran, säger han, i det han djupt bugande kysser den sköna handen, som vid dessa ord åter nåderikt räckes honom. Konungen känner verkligen denna vördnad och beundran, hvarom han talar. Kejsarinnan Catharinas majestätiska hållning och later imponera på honom, men på samma gång visar hela uttrycket i hennes ansikte, att han funnit välbehag inför henne, och denna strålande välvilja förtar hans blyghet och gifver honom säkerhet, därför att den så oändligt smickrar hans högmod. Han tycker, att kejsarinnan är bedårande, och det är först, då hon vänder sig ifrån honom och hälsar på hertigen, som Gustaf Adolf till sin bedröfvelse märker att, då kejsarinnan talar, harmonien i hennes ansikte rubbas, ty tänderna äro bortfallna. Men då hon åter ser på honom med samma klara och välvilliga blick i de grå ögonen, glömmer han totalt, att hon är en sextiosjuårig gumma, och tänker blott: »Detta är nordens Semiramis, jag förstår nu hvarför hon kallas så.» Till den grad fängslar hennes småleende och tjusar snilleblixten i ögonen.

Kejsarinnan förfrågar sig om resan och intresserar sig synnerligast för hvarje ord unge kungen yttrar. Hon har en ovanlig förmåga att få honom att tala öppnare och otvungnare än eljest. Han märker det själf, och det gör, att han känner sig väl till mods i kejsarinnans sällskap. Med somliga personer kan han aldrig föra något samtal. Han tänker på sin egen mor, som med sin tyngd ökar hans, och på andra — — Detta är en stor lättnad och ett stort välbehag.

Nu har samtalet fortgått en stund, och kejsarinnan reser sig mödosamt och öppnar själf dörren till det nästgränsande rum, där hela den ryska kejserliga familjen är samlad. Storfurstinnan Alexandra småler gladt öfverraskad, då hon får se kungen, han öfverträffar hennes djärfvaste förväntningar. Men hon ser blott på honom med en enda snabb blick, ögonblicket därefter slår hon ned sina ögon och blir stående så, djupt rodnande, medan kejsarinnan gör sin rond från den ene till den andre och presenterar de båda höga gästerna. Först föreställer hon sin son, storfurst Paul Petrowitsch, och hans gemål, storfurstinnan Maria. Storfursten bär ej ett spår af likhet med sin höga moder, han är sällsynt ful, är skallig och full af rynkor, har en kalmucknäsa och ett i allo ordinärt utseende. *Han* kan ej yttra några förbindliga ord, och han gör ingen tyst människa lifligare med sin närvaro. Medan han bugar sig under presentationen, sneglar han föraktligt på de runda hattar, som kungen och hertigen bära i handen. Om det är något, som storfurst Paul hatar mer än annat, så är det runda hattar. Bredvid storfursten står hans sköna gemål, storfurstinnan Maria, som med en förskrämd blick på sin stränga svärmoder gör sin reverens för kungen och hertigen. Storfurst Paul och hans gemål lefva i nästan ständig förvisning från hofvet, i Gatschina eller Pawlowsky, ty kejsarinnan Catharina kan ej fördraga sin son och behandlar honom med yttersta hårdhet och stränghet, men vid detta tillfälle anser hon, att de blifvande svärföräldrarnas närvaro är de rigueur, och har befallt dem att infinna sig, liksom hon befaller storfurstinnan Maria att hålla sig beredd att under närmaste tiden fara från Gatschina till Petersburg, när helst hon blir kallad.

Nu föreställer kejsarinnan med strålande uppsyn den älskade sonsonen, storfurst Alexander, som är vacker och välvuxen och endast ett år äldre än Gustaf Adolf. Alexander har ett artigt och förbindligt sätt. Bredvid storfurst Alexander står hans förtjusande gemål Elisabeth Alexiewna, född prinsessa af Baden, som med det älskvärdaste småleende hälsar grefven af Haga. Nu är turen kommen till storfurst Konstantin, som blott är sexton år, men äfven han allaredan äkta man. Konstantin är raka motsatsen till brodern Alexander. Han är ful med starka grofva drag och ett lifligt, bullersamt, nästan vildt sätt och uppförande, som ej en gång kejsarinnans närvaro förmår fullständigt lägga kapson på. Då kungen räcker honom sin hand, kramar han den så hårdt, att den nästan domnar.

Hans gemål, storfurstinnan Anna Feodorowna, född prinsessa af Coburg, är en liten liflig brunett, som behagsjukt hälsar på kungen. Men kungen ser henne ej, han bugar sig stelt och mekaniskt och förmår ej yttra något, ty bredvid henne ser han skymta en ung flicka, klädd i hvitt med ett bredt ljusblått skärp knutet högt

upp på det korta lifvet med puffärmarna, en ung flicka, som rodnar och darrar, då kejsarinnan med sina höga gäster stannar framför henne.

— Detta är min älskade sondotter Alexandra Pawlowna, säger kejsarinnan mildt.

De båda unga märka, att alla de närvarandes blickar äro fästade på dem, och de äro båda utom sig af förlägenhet och blyghet. Gustaf Adolf har blifvit blossande röd. Han stammar några ord, hvad han säger, vet han ej, fast han noga repeterat de ord, hvarmed han skall hälsa storfurstinnan Alexandra. Alexandra står med nedböjdt hufvud, som hon ej förmår att lyfta upp för att se på kungen, som känner sig än mera förlägen och brydd vid åsynen af storfurstinnans förvirring. Kungen tycker, att kejsarinnan dröjer dubbelt så länge framför storfurstinnan Alexandra som framför de andra medlemmarna af den kejserliga familjen, men det är måhända därför att han ingenting kan säga Alexandra eller hon honom. Då denna förlägna tystnad blir alltför outhärdlig, börjar kungen att gå vidare, och innan kejsarinnan hunnit presentera honom, bugar han sig för Alexandras yngre syster, storfurstinnan Helena Pawlowna, som står närmast. Men i samma ögonblick som Alexandra märker, att kungen ej längre står tyst framför henne, vaknar hon upp från den förstening, i hvilken hans närvaro försatt henne, hon slår upp sina sköna ögon mot kungen, och deras strålande glans möter hans blick. Som bländad stannar Gustaf Adolf orörlig, och de båda se på hvarandra några sekunder, utan att kunna slita sig ifrån hvarandras åsyn och utan att märka, att de se på hvarandra på detta sätt. Kejsarinnan vet hvad dylika blickar ha att betyda och väntar småleende på att kungen åter skall röra på sig, så att hon får afsluta hans och hertigens presentation för de yngre storfurstinnorna. Men nu upptäcker Alexandra plötsligen, att kejsarinnan väntar, hon märker hennes betydelsefulla småleende, och djupt rodnande sänker hon åter hufvudet och blicken. Dock Gustaf Adolf står alltjämt några ögonblick kvar, förtumlad af den lyckofläkt, som mött honom och ljuft uppfriskande strömmat in i hans hjärta. Han är så upprörd, att han har svårt för att ej brista i gråt, då han ser, att han kan älska sin tillkommande gemål. Gustaf Adolf är så ovan vid att känna sig lycklig, att han ej kan sansa sig. Hans hjärta bultar, och han skiftar gång på gång färg. —

Hans rörelse förtjusar kejsarinnan. Nu ändtligen, sedan hela den kejserliga familjen är föreställd för de båda högheterna, erhålla excellenserna Reuterholm, Essen och Stedingk jämte de herrar af sviten, som åtföljt till hofvet, befallning att inträda. Samtidigt med de svenska herrarna inträda Zouboff, Baratinsky, Osterman och flera af det ryska hofvets högsta dignitärer. Allas ögon söka ifrigt kungen och storfurstinnan Alexandra, som alltjämt står kvar på samma plats. Då hon ser alla de intresserade blickarna riktade mot sig, rodnar hon, vänder sig till sin syster Helena och börjar samtala med henne. Men det hon säger är ej märkvärdigt, det är blott detta: — Hvad sade jag till honom?

Storfurstinnan Helena skakar på hufvudet. — Du sade inte ett ord.

— Jo, alldeles säkert sade jag välkommen på svenska, som jag skulle.

— Inte ett ord sade du, och inte ett ord sade han.

— Jag tyckte, att han talade och jag svarade. — Det var för underbart —

Gustaf Adolf har i och med de svenska herrarnas inträde återfått sitt lugn. Han säger sig, att han ej får svika sina följeslagares tillit, ty denna presentation för ryska kejsarinnan är ett stort moment i deras lif. Och det lyckas honom också att så bemästra sin rörelse och sin blyghet, att han med största säkerhet och med de mest passande ord föreställer sin svit, den ene efter den andre, för Catharina. Kejsarinnan är alldeles häpen öfver den behärskning och den kallblodighet, som den unge kungen visar, och de svenska herrarna veta ej till sig af förundran och äro stolta öfver sin unge kung, då de märka, hvilket intryck han gör på Catharina, och själfva finna, att han är vida manligare än Alexander och för sig med långt större allvar, ädelhet och behag än Konstantin.

Nu öppnas de närliggande praktsalarna, från hvilka dansmusik ljuder. Grefven af Haga öppnar balen med en menuett, som han dansar med storfurstinnan Elisabeth Alexiewna. Grefven af Wasa dansar med storfurstinnan Anna Feodorowna, hvarefter de båda storfurstinnorna uppbjuda excellenserna Reuterholm och Stedingk.

Kejsarinnan har vinkat storfurstinnan Alexandra till sig och hviskar i hennes öra:

— Jag skall tala om för dig en stor hemlighet, mitt barn, jag är själf nästan kär i din unge kung.

Nu närmar sig Gustaf Adolf storfurstinnan Alexandra, som står bredvid kejsarinnans stol. Han bugar sig och bjuder henne sin hand och för henne fram i menuetten.

Den stora kejsarinnan är vid förträffligaste lynne. Hon låter kalla till sig sin älskare Zouboff och talar länge lifligt med honom, sedan vinkar hon fram den ene efter den andre af de svenska herrarna och säger dem allesammans, från den högste till den lägste, några charmanta ord om deras unge kung.

Till Stedingk säger hon: — Jag hade föresatt mig att emottaga vår unge grefve af Haga så vänligt, att den blyghet måtte försvinna, som kunde förmodas hos en så ung prins vid ett tillfälle sådant som detta. Men han steg in till mig med så mycken säkerhet, gjorde sin hälsning med så mycken höghet, att det var jag, som till min häpnad erfor en känsla af blyghet. Hvad säger ni härom, min käre ambassadör?

Grefve Stedingk har ej ord för sin glädje öfver det gynnsamma intryck hans unge herre gjort på den mäktiga ryska själfhärskarinnan.

Dagen efter denna så vällyckade introduktion hos kejsarinnan uppvaktar konungen jämte sin svit storfurst Paul Petrowitsch och stannar till middagen hos storfursten vid ett litet bord om åtta personer.

Så följa i oafbruten rad de lysande fester kejsarinnan, den kejserliga familjen och de ryska dignitärer, som Catharina därtill nådigast utvalt, gifva för grefvarna af Haga och Wasa.

På vicekanslerns, grefve Ostermans, bal äro vid supén de båda höga grefvarna placerade mellan de unga storfurstinnorna vid stora bordet, som för öfrigt till större delen är intaget af damer och omkring hvilket cirkulera, tillika med andra, storfurst Paul, dess gemål och söner.

Gustaf Adolf har aldrig förut varit tillsammans med likbördig ungdom, men ingendera af de unga storfurstarna äro efter hans smak. Storfurst Alexander är alltför hal, och storfurst Konstantin alltför familjär och framfusig.

Alexander har af kejsarinnan fått i uppdrag att göra les honneurs för den unge svenske kungen och sköter sitt uppdrag med penibel artighet. Men Gustaf Adolf, som alltid dömer efter det första intrycket och sedan envist fasthåller därvid, känner sig ej tilldragen af hans smidiga sätt och inställsamma väsen och skulle tycka mera om storfurst Konstantins ärlighet, om ej denne hade så oändligt besynnerliga, nästan vilda manerer och använde ord och uttryck, hvars bruk endast däraf kunna förklaras, att storfurst Konstantin kanske ej fullt förstår deras innebörd. Samtalsspråket är naturligtvis det fransyska, och då vissa uttryck, som Konstantin använder, äro alldeles okända för Gustaf Adolf, slår denne vid lägligt tillfälle efter dem i ordboken och förbluffas och indigneras högligen.

Med storfurstinnorna Elisabeth Alexiewna och Anna Feodorowna underhåller sig däremot kungen förträffligt. Storfurstinnan Elisabeth visar honom redan andra dagen, då han besöker henne, ett nyss från Baden erhållet miniatyrporträtt af sin syster Fredrika, som Gustaf Adolf länge betraktar. Därpå säger han till storfurstinnan Elisabeth med en ton, som låter storfurstinnan Elisabeth förstå, att kungen efter mycket begrundande ej kan uppfinna något vackrare att säga om hennes älskade syster: — Hon liknar Er, madame.

Så lätt går det helt naturligt ej att samtala med storfurstinnan Alexandra.

De första dagarna äro kungen och den unga storfurstinnan mycket blyga och fåordiga, då de råkas, och växla ej många ord, men sedan kejsarinnan gifvit en vink åt sina förtrogna, som låtit denna i form af befallning gå vidare, att man skall upphöra att med nyfikna och indiskreta blickar observera och inquietera de båda unga, blifva de mera ogenerade med hvarandra. Kungen gör hvarje morgon i sin farbroders sällskap långa promenader i Petersburg och dess närmaste omgifning, och då han om aftnarna råkar storfurstinnan Alexandra, på hvilken han tänker hela dagen, talar han med henne om hvad han sett och iakttagit, som han finner vara olika mot förhållandena i Sverige, och storfurstinnan förklarar för honom kvickt och lifligt det han ej förstår af de ryska sederna och bruken och begär i sin ordning, i början tvekande, men sedan allt modigare, upplysningar om Stockholm och Sverige. Kungen berättar henne om Drottningholm och dess underfulla läge och sköna park och om det gamla Gripsholm med dess många historiska minnen. — Men Haga älskar väl Ers Majestät bäst, eftersom Ni nu låter kalla Er grefve af Haga? Ja, kungen måste uppriktigt tillstå, att han föredrager att vistas på lustslotten och framför allt på Haga. Däremot älskar han ej att bo i Stockholm, och han undrar med spändt intresse, om storfurstinnan Alexandra föredrager staden framför landet.

Nej, storfurstinnan älskar liksom kungen naturen öfver allt och kan ej tänka sig något mera lyckogifvande än att få tillbringa sitt lif på någon landtlig plats. Gustaf Adolf kysser Alexandras hand, då hon säger detta, och båda stå tysta en stund bredvid hvarandra i en af fönstersmygarna i salongen på grefve Besborodkos lysande bal. Så frågar storfurstinnan kungen hvad han tyckt om de militära spektakel han dessa senare dagar bevistat. Kungen talar med beundran om de rörelser med artillerikadetterna, som under storfurst Alexanders befäl företagits och om general Melissinos lysande manöver. Därpå frågar kungen storfurstinnan, om militäröfningar också roa henne. Hon svarar jakande och berättar, att hennes tidigaste minne är en manöver, som hon sett sin fader företaga vid Gatschina en gång, då hon som helt liten besökte sina föräldrar. Hon mindes, att storfurst Paul låtit placera sin gemål, hennes mor, på balkongen af ett gammalt fallfärdigt träslott, som storfursten försvarade med sina trupper och de andra trupperna anföllo. Under de fyra timmar, som manövern varade, hade det oupphörligt regnat, och storfurstinnan var förbjuden att lämna sin plats eller sätta sig, ty hon skulle vara fullt synlig för alla de stridande trupperna såsom stridens mål. Storfurstinnan hade varit genomblöt och svimmat af trötthet, då angreppen af de därtill bestämda trupperna och deras tillbakaslående af storfurstens trupper i vederbörlig ordning försiggått. Detta barndomsminne, hvars relaterande högligen intresserar kungen, tyckes emellertid i alla detaljer ej vara lämpligt att berättas, ty storfurstinnan afbryter sig plötsligen och ber kungen berätta något om denna sommars lustläger på Ladugårdsgärde. På kungens fråga, om Stedingk lärt henne det korrekta uttalet af detta svåra ord, svarar storfurstinnan ja, hvarpå Gustaf Adolf ber henne upprepa alla de svenska ord och fraser hon lärt, och då hon gör det, rättar han skoningslöst de fel, som storfurstinnan begår, och Alexandra påstår leende, att kungen är långt strängare mot henne, än hennes guvernant Willamow någonsin varit, hvarpå kungen svarar, att denna guvernant måste vara ett förträffligt fruntimmer, hvilken alla, som hafva lyckan att känna storfurstinnan, äro skyldiga stor tack.

Den sjunde september på eftermiddagen begifva sig grefvarna till det Tauriska palatset, där inom hofvet och i en societet af dem, som närmast omgifva kejsarinnan, en konsert uppföres. Storfurstinnan Elisabeth börjar den med att sjunga en öm aria, hvarefter storfurstinnan Alexandra spelar på harpa med allt tänkbart behag. Hon är förtjusande och alla beundra henne. Konungen synes brydd, då han, sedan hon slutat och ännu är kvarsittande vid harpan, går fram för att komplimentera henne. Därpå sjunger storfurstinnan Elisabeth ännu en aria, hvarefter storfurstinnan Helena spelar ett nummer på harpa. De andra storfurstinnorna spela klavér. Äfven de unga storfurstarna uppträda på denna konsert. Det är en charmant fest, och unge kungen kan ej sofva om natten, till den grad hör han harpobrus för sina öron och skymtar hvitklädda änglagestalter, då han lycker ögonen.

På festen hos hofstallmästaren Karisin, där hela den kejserliga familjen och dess höga gäster befinna sig, ej allenast till middagen, utan också till aftonen, talar konungen ofta med storfurstinnan Alexandra. De uppsöka hvarandra ständigt, men då de märka, att de äro uppmärksammade, gå de ögonblickligen åt hvart sitt håll.

Då kungen återkommit till ambassadörhotellet efter denna fest, talar han med hertigen. Följande dag skall middag spisas hos det ryska Majestätet, och hertigen proponerar kungen att i hans namn begära storfurstinnan af kejsarinnan Catharina. Kungen svarar, att han själf vill tala med kejsarinnan om denna sak, men att han dessförinnan vill ha klart besked om religionsfrågan. Kungen anser, att man bör ha rätt att begära, att storfurstinnan öfvergår från den ortodoxa till den lutherska kyrkan, då de tyska prinsessor, som blifvit ingifta i den kejserliga ryska familjen, måste öfvergå till den grekiskt katolska religionen. Det Ryssland fordrar, skall också Sverige fordra.

— Skulle dock ett dylikt medgifvande vara omöjligt att nå — säger hertigen.

— Då — — — kungen lyssnar synbart till samvetets dikterande. — Då får det blifva därvid.

Hertigen frågar förbluffad: — Med giftermålet?

Gustaf Adolf biter sig i öfverläppen och står några ögonblick i djupt begrundande.

— Jag tror ej, att kungen af Sverige efter rikets lag har rättighet att gifta sig med en prinsessa af olika trosbekännelse, oaktadt toleranslagen af år sjuttionio, som dock ej upphäfver Norrköpings beslut af år 1604 angående kungliga personers giftermål, säger han långsamt. Jag vet, att excellensen Reuterholm är af olika mening med mig härvidlag.

— Äfvenledes jag och Essen och Stedingk, svarar hertigen.

— Detta kan dock ej rubba min åsikt, och jag hoppas därför att kejsarinnan ej skall uppställa svårigheter rörande storfurstinnans religionsförändring, — säger kungen och tillägger därefter högt rodnande: — Jag anser mig vara skyldig säga min farbroder, att jag vid detta giftermål med storfurstinnan Alexandra Pawlowna fäster de ljufvaste förhoppningar om min lefnads lycka, ty storfurstinnan har alla de egenskaper, som fängsla mig. Hon äger ett naturligt snille, kunskaper och det intagande och förvånande, som åtföljer ömma och upphöjda själar. Vi hafva liknande tycken och smak, kort sagdt, hon äger alla de egenskaper, som äro dyrbara för mitt hjärta och som jag önskar förenade hos min tillkommande gemål. Det är blott denna olika religionsbekännelse, som ängslar och tourmenterar mig. Jag har visserligen talat härom med kejsarinnan och storfurstinnans föräldrar. Men jag skall också ofördröjligen tala med storfurstinnan själf — — —

— Min vän, storfurstinnan kan ej härom besluta. Detta beror helt och hållet på kejsarinnans vilja.

— Det vet också jag, min farbroder. Jag vet, att kejsarinnan beslutar om huruvida storfurstinnan får öfvergå till vår lutherska religion innan giftermålet, men det jag vill förvissa mig om är, ifall jag kan hysa förhoppning om att efter bröllopet kunna öfvertyga min gemål om den lutherska religionens saliggörande företräden framför den grekiska. I så fall skall hon snart af egen vilja önska öfvergå till min tro. Kan jag förvissa mig om detta, så blir det giftermål af, äfven om kejsarinnan ej innan vigseln tillåter afsvärjelse, hvilket jag naturligt helst skulle önska.

— Naturligtvis, svarar hertigen. — Förhandlingarna fortgå alltjämt, den enda punkten, som uppväcker svårigheter, är den rörande storfurstinnans trosbekännelse, helst du i denna sak har så rigorösa idéer.

Kungen ser ogillande på hertigen-regenten.

— Idéer, hvilka jag naturligtvis i andra fall på det högsta respekterar, men som vid detta tillfälle, då fred och godt samförstånd med Ryssland för dig och Sveriges rike äro högst viktiga, äro ganska besvärliga. Du har för resten fullkomligt rätt däri, att den unga storfurstinnan är förtjusande. Förutom det sköna ansiktet har hon denna sylfidiska växt och uti sin gång, sin ställning, sina gester ett behag, som kan få en gubbes hjärta att klappa, långt mera en ynglings. Denna prinsessa är sannerligen en himmelsk gudinna och skulle passa oss väl.

Åter har hertigen sagt något, som ej behagar kungen.

— Det är bra, min farbror, svarar han kort. Det återstår blott hvad mig beträffar klarheten i religionssaken. Alla de öfriga underhandlingarna lämnar jag till min farbroders faderliga omsorg för mig och riket. Naturligtvis skall jag ej ratificera någon traktat förrän efter mitt myndighetsblifvande om sex veckor. Dock rörande religionsfrågan vill jag snarast möjligt ha full visshet och klart besked. Jag är en dålig väntare, helst i denna sak. God natt och sof väl, min farbroder!

Redan följande morgon får kungen af hertigen veta de villkor, som kejsarinnan låtit sina ministrar uppställa.

Kungen frågar upprörd: — Trosförändring?

— Nej, min vän, därpå vill kejsarinnan ej ingå. Hon betingar, att storfurstinnan i sina inre rum på slottet skall ha ett kapell, där hon i allt lugn och utan att väcka förargelse skall kunna bekänna sin tro på det sätt, som grekiska kyrkan föreskrifver, däremot skall hon vid alla högtidliga tillfällen, då bruket fordrar drottningens närvaro, följa kungen samt deltaga i den lutherska kyrkans ceremonier.

— Du accepterar väl dessa villkor, tillägger hertigen.

Kungen står en lång stund försänkt i tankar, innan han svarar.

— Jag kan ju ej tvinga storfurstinnans samvete, säger han slutligen, och vill det ej heller. Det kan väl ej bli annorlunda. Jag skall besinna mig.

Och utan att yttra något vidare går kungen in i sina rum, där han stänger sig inne. Denna dag är diné i Tauriska palatset, och Fleming måste, då kungen dröjer alltför länge, skicka in kammartjänaren och mäla, att det är på tid, att kungen låter kläda sig till festen. Då kungen ändtligen visar sig, ser Fleming, att han är febril och har gråtit, och han undrar hur det skall gå för kungen denna afton, ty både det svenska och det ryska hofvet vänta nu ett snart afgörande.

I det Tauriska palatset, nästintill den praktfulla tronsalen och endast skild från denna genom en pelargång är den celebra vinterträdgården, som måste förekomma en hvar, som ser den, som en Armidas förtrollade trädgård.

Denna vinterträdgård är otroligt stor, dess tak uppbäres af palmformade pelare, och de träd, växter och plantor, som uppfylla den, äro hämtade från alla jordens länder. Fiskar af de mest sällsynta slag simma omkring i stora kristallkupor placerade mellan grönskan, som än ter sig mörkblå, än klart ljusgul, än lilasfärgad, än guldstrålande, än rosen- eller skarlakansröd, allt eftersom man betraktar den genom de olikfärgade prismorna i den stora glasobelisken, som står vid ingången. I fonden af trädgården är en grotta, beklädd med spegelglas, som hundrafaldt förlänger perspektivet och mångfaldigar träden, blommorna, kuporna med fiskarna, de antika hufvudena och de yppigt blommande klängväxterna. I denna förtrollande trädgårds midt reser sig majestätiskt en staty af Catharina den andra i parisk marmor. Det råder en ljum luft i denna trädgård, plantorna sprida en berusande doft, och en vällustig tystnad härskar här, ty här talas aldrig högt, endast hviskande.

Efter taffelns slut låter Catharina sig föras in i vinterträdgården af den unge kungen af Sverige, och de taga tillsammans plats på en marmorbänk till hälften undangömd i en rik grupp af sällsynt praktfulla solfjäderspalmer och blommande rosenträd.

Här se dem hertigen-regenten och furst Zouboff, då de i hvarandras sällskap inträda i vinterträdgården. Hertigen har nämligen, då de gått från bordet, uppsökt furst Zouboff och bedt honom förbereda kejsarinnan på kungens afsikter, så att hon måtte hjälpa honom, ifall han vore blyg och generad, och Zouboff lofvar att stå till tjänst härmed. Men då nu de båda herrarna komma in i trädgården, se de redan unge kungen sitta på en bänk bredvid kejsarinnan i förtroligt samtal. Hertigen blir förskräckt och säger till Zouboff:

— Jag märker med ledsnad, att vi komma för sent.

Äfven Zouboff är häpen, men då han en liten stund i smyg iakttagit kejsarinnan, lugnar han hertigen med försäkran, att allt tycks aflöpa väl.

— Min härskarinna är belåten, säger han småleende. Herr grefven kan vara försäkrad, att jag kan döma härom.

Kejsarinnan har nu upphört att tala, och kungen sitter tyst bredvid henne. Så sitta de en stund försjunkna i tankar och inandas den ljumma, tunga doften af fuktig mylla, af starkt luktande blommor, af berusande aromatiska kryddväxter. Kejsarinnan bryter ej tystnaden, och då kungen gör det, är det för att af kejsarinnan begära storfurstinnan Alexandras hand.

Kungen är till den grad upprörd af nattens sömnlöshet och af de senaste timmarnas själskamp, tankar och skrupler, att han endast kan säga de allra nödvändigaste orden, som Catharina väntar på. Men knappast äro dessa ord utsagda, förrän kejsarinnan omfamnar kungen och kallar honom sin käre son, hvarpå Gustaf Adolf säger i en ton, som om han afgåfve ett högtidligt löfte, hvilket han ock gör — lika mycket till sig själf som till kejsarinnan:

— Jag vill begagna detta tillfälle att vid min ära bedyra för Ers Majestät, att jag rörande den blifvande drottningens samvetsfrihet skall uppfylla, hvad Ers Majestät af mig begärt.

Kejsarinnan klappar den upprörde ynglingen vänligt på axeln och svarar småleende, som om detta ej vore en alltför viktig sak:

— Naturligtvis, naturligtvis.

Storfurstinnan Alexandra har skilt sig från de öfriga storfurstinnorna, som jämte storfurstarna och grefven af Wasa uppehålla sig i en annan del af trädgården. Hon misstänker hvarom frågan är och hon är nära att svimma af oro öfver att ej utfallet skall blifva det hon önskar och hoppas.

Nu reser sig kejsarinnan mödosamt från bänken och går långsamt inåt vinterträdgården. Zouboff skyndar henne till mötes och bjuder henne sin arm. Förtroligt hviskande med hvarandra närma de sig storfurstinnan Alexandra. Kejsarinnan släpper furst Zouboffs arm och fattar Alexandras. Hon säger sakta några ord, som purpra Alexandras kinder med rosens färg, och för henne till den undangömda del af trädgården, där Gustaf Adolf sitter med hufvudet lutadt i handen, som skuggar öfver ögonen.

Kungen har ej väntat kejsarinnan så snart tillbaka. Men då han ser upp, står hon framför honom med storfurstinnan Alexandra vid handen.

Kungen reser sig hastigt. Han säger ej något, och inför kejsarinnans alltför vältaliga blickar slå de båda unga ned sina ögon. Blommorna och de aromatiska kryddväxterna sprida sin tunga doft i den tysta

vinterträdgården, medan de båda stå blyga och tysta midt emot hvarandra. Kejsarinnan har ställt sig så, att hennes voluminösa gestalt undanskyler dem för alla nyfikna blickar.

Slutligen säger Catharina med mildt befallande röst:

— Omfamna hvarandra, kära barn!

Gustaf Adolf och Alexandra väckas af hennes ord. Kungen fattar ifrigt storfurstinnans båda händer i sina, böjer sig ned och kysser henne.

Kejsarinnan betraktar dem med välbehag.

— Jag ger er en kvarts timme här att ostördt samtala med hvarandra, säger hon. Jag skall under tiden afskicka en stafett med underrättelse till storfurstinnans föräldrar i Gatschina om hvad som nyss passerat. Jag skall egenhändigt härom tillskrifva storfurst Paul. Roen eder bra, mina barn, under min bortovaro!

Kungen bjuder kejsarinnan sin arm och för henne till ingången af tronsalen, där Zouboff väntar henne. Gustaf Adolf bugar sig djupt, kysser kejsarinnans hand och återvänder till vinterträdgården och Alexandra. Han sätter sig på bänken bredvid storfurstinnan, och modig vorden af den kyss, han i kejsarinnans närvaro fått taga, lägger han sin arm varligt om Alexandras fina midja och drager henne sakta till sig. Med en förtjusande åtbörd lägger hon sitt hufvud mot hans axel och ser upp i hans ansikte. Han ser in i hennes djupa, lyckliga ögon, far med handen lätt öfver det mörkblonda hårets vågor, kysser hennes hand och suckar djupt.

— Säg något till mig, hviskar han i hennes öra.

Hon förmår ej genast tala.

— Jag är lycklig, därför att jag älskar er, hviskar hon ändtligen sakta.

Gustaf Adolf småler, böjer sig åter ned och hviskar i hennes öra:

— Jag älskar er.

— Och är lycklig? hviskar hon tillbaka.

Han svarar hastigt, nästan otåligt: — Jag är så lycklig, som jag förmår vara.

Så säger han åter lika sakta: — Jag älskar er.

Mera säga de ej. Alexandras hufvud hvilar alltjämt på Gustaf Adolfs axel, och hennes hand ligger i hans.

Plötsligen väcker Gustaf Adolf både sig själf och Alexandra med att säga:

— Jag måste se efter om ej den af kejsarinnan utsatta kvarten är förliden. Vi hafva lofvat att efter en kvart förena oss med henne, och vi få ej svika vårt löfte.

Gustaf Adolf drager fram sitt ur. — Klockan är två minuter öfver den bestämda tiden, säger han långsamt. — Det är skada. Det var en skön och hastigt flyktande stund. Men vi hafva lofvat, Alexandra.

Hon strålar, då han åter säger vi och för första gången nämner henne vid namn.

Han står alltjämt med hennes hand i sin, men då de skola gå ut ur den skyddande platsen, släpper han den sakta. Då griper hon i stället hans hand, för den upp mot sina läppar och trycker en lång innerlig kyss på den. — Min kung och herre, hviskar hon.

Innan Gustaf Adolf hunnit hämta sig från sin förbluffelse, är hon borta. Hon har återvändt till den kejserliga familjen, som gör sig i ordning att begifva sig in i tronsalen, där gästerna nu samlas och där den stora balen skall gifvas. Gustaf Adolf går en omväg fram till kejsarinnan, som han skall föra.

Af kejsarinnans leende, då hon hälsar kungen, och af kungens och Alexandras förlägenhet förstå hertigen-regenten, storfurstinnorna och storfurstarna, att den länge väntade förklaringen ägt rum.

Nu spelar gardesmusiken från läktaren i vestibulen upp, och den kejserliga ryska familjen och dess höga svenska gäster tåga parvis in i tronsalen, där en lysande samling bugande hälsar dem, då de gå sin stora rond kring salen och sedermera hålla cour.

Senare på afton dukas till supé i vinterträdgården på ett så inventiöst sätt, att det ter sig som om citron- och orangeträden växte upp genom bordet. Kejsarinnan har Gustaf Adolf på sin högra, hertigen-regenten på sin vänstra sida.

Under supén öfverenskommes, att förlofningen skall offentliggöras den 22 september på aftonen i det Tauriska palatsets tronsal.

VIII.

Ryska resan.

(II.)

Det är tidig morgon efter denna lysande bal, och kungen är uppe och ute på sin vanliga morgonpromenad, denna gång med Fleming.

Kungen ser så frimodigt glad ut, att Fleming vet hvad som måste ha händt, fast man ej ännu anförtrott honom något.

Men så säger kungen, i det han sakta vidrör sin följeslagares arm:

— Fleming skall lyckönska mig.

Fleming gör detta, hvarpå han tillägger:

— Det sällsynt vackra vädret vid afresan var således lyckobringande, som jag förmodade och hoppades.

Kungen nickar gladt, och af hans min förstår Fleming hur förälskad och lycklig han är.

Deras spatsertur har i dag sträckt sig till den vidsträckta Sommarpromenaden. Framför dem går en rysk soldat.

— Hvad tycker Fleming om den där figuren? frågar kungen småleende. Dessa vida röda klädesbyxor, instuckna i de mjuka stöflarna, den lysande gröna och röda västen, omsluten af det breda skärpet och det rundklippta korta håret under den lilla mössan bilda i mitt tycke en ganska löjlig utstyrsel. Vore det mitt folk, skulle jag snarast ändra denna uniform till en mera militärisk. Men Hennes Majestät vill ej höra talas om någon ändring. Det förmäles, att hon anser den ryska soldatdräkten praktisk och pittoresk.

— Jag måste säga, att jag härvidlag tycker som Hennes Majestät, svarar Fleming med sin vanliga ärlighet. Den är särdeles praktisk och pittoresk.

— Tycker Fleming? Jag säger som storfurst Paul, för min del föredrager jag vida det militäriska för det pittoreska, då det gäller soldater. Men hvad tar karlen sig för? Det måste vi se.

Soldaten har stannat framför en tom bänk och dragit upp en liten helgonbild ur sin ficka. Nu se kungen och Fleming hur han spottar på bilden och ifrigt gnider den med handen för att få den blank. Därpå ställes helgonbilden på bänken, och soldaten kastar sig plötsligen ned på marken framför den, och med otaliga korstecken och djupt stönande upprepar han väl fyrtio gånger:

— Gospodi, pomiloï —

— Hvad är detta, Fleming? frågar kungen bestört.

— Karlen förrättar sin andakt framför sin skyddspatron, troligen Sankt Nicolaus. Jag har redan ett par gånger sett denna scen här i Petersburg. Det är ett osmakligt och vidrigt skådespel. Orden, som han ropar, lära betyda: »Herre, förbarma dig öfver mig!»

Kungen står kvar, tills soldaten slutat sin bön, rest sig upp, kysst helgonbilden, som han åter nedstoppat i fickan på vidbyxorna, och begifvit sig vidare. Kungen står fortfarande orörlig.

— Fleming, det lär väl blott vara bönder och soldater, som bära sina helgonbilder med sig på detta sätt och tillbedja dem. Hos de högre klasserna måste ju något sådant vara totalt otänkbart, säger kungen slutligen.

— Nej, Ers Majestät, vidskepelsen här i Ryssland lär vara lika stor i alla stånd. Jag har hört sägas, att de förnäma på resor medföra sina helgonbilder, som placeras i sängkamrarna och framför hvilka de förrätta sin andakt på alldeles samma sätt som denne soldat. Man har berättat mig om en rysk furstinna, hvars skyddshelgon är ett stort silfverkrucifix, som alltid följer henne i en annan vagn, och som hon placerar i sin sängkammare. När under dagens lopp något lyckligt händt henne, låter hon upptända vaxljus omkring denna Christusbild och säger till honom på det familjäraste sätt: »Där har du. Därför att du varit god emot mig, blir du väl behandlad, alla dessa vaxljus skola brinna för dig natten igenom. Jag skall älska dig, jag skall bedja till dig, du skall vara min lilla älskade Gud.» Om det däremot händer denna dam något obehagligt — — — —

Kungen afbryter Fleming: — Det är nog, säger han kärft. Jag vill inte höra något vidare. Låt oss gå!

Då kungen åter sätter sig i rörelse, märker Fleming, att han är alldeles förvandlad, det lyckliga uttrycket har vikit från hans ansikte, som återtagit sitt svårmodiga, tunga tycke, därtill en min af förskräckelse, nästan fasa. Flerfaldiga gånger stannar kungen tvärt och fattar Flemings arm, som om han ville anförtro honom något, men hejdar sig lika hastigt och fortsätter sin väg utan att yttra ett ord.

Då de hunnit till ändan af promenaden, frågar Fleming om kungen vill gå vidare eller önskar återvända.

Kungen svarar tvärt: — Återvända.

De båda herrarna gå åter mot staden, och kungen, som eljest brukar visa det vaknaste intresse för allt hvad han ser och ännu gjorde så vid utgåendet denna morgon, tyckes nu ej lägga märke till något.

Väl hemkommen låser han sig inne.

Det kungen nyss sett, låter honom för första gången realisera, att han ingått på att hans hustru i hans egen borg skall få utöfva afgudadyrkan. Gud har strängeligen förbjudit afgudadyrkan, men kungen har gifvit ett högtidligt löfte att tillåta afgudadyrkan och har i gengäld fordrat af sin blifvande gemål ett yttre hycklande med den dyrbara lutherska religionen — — Denna tanke formulerar sig inom honom på detta sätt, och hans hjärna kan ej befria sig därifrån.

Eckermans nya postilla ligger uppslagen på arbetsbordet bredvid Carl den tolftes bibel. Kungen sätter sig vid bordet, bläddrar i den uppslagna boken, och då han funnit det ställe han söker, läser han halfhögt för sig själf: Predikan om ett obesmittadt samvete inför Gud och människor. Han tycker, att det är som ropadt åt honom, då han läser: »Ack, Gud nåde dig, det är ju ingenting så heligt, som du icke trampar under fötterna. Ack, det onda skall utöfvas, det må ock gå, hur det kan, kosta hvad det vill, ja, om det ock skulle hufvudstupa bära till fördärfvet att med eviga marter och plågor betala ett ögonblicks nöje. Och just därifrån har du det hemliga missnöje, som fräter inom dig själf, den oro och fruktan, som följer dig så tätt i alla dina fjät, de ängsligheter, hvaröfver du så ofta beklagar dig, det straffande vittnet, som har likasom hemman i din själ och hvarifrån du aldrig kan slita dig lös. Du må kalla det elakt humeur, en förstockad blod, en mjältsjuka, förskämda vätskor eller hvad du behagar, men det är ändå intet annat än ditt eget samvete, den domstolen i din själ, som bevakar Guds rätt och nu dömer, kväljer och plågar dig för dina synder.»

Då kungen läser detta, blir han utom sig. — Så är det, så är det, just så, alldeles sål Jag såg detta för mig innan afresan, och jag beslöt mig för att låta besöket aflöpa i komplimanger, såvida kejsarinnan ej tilläte sin sondotter att öfvergå till den lutherska religionen. Men då jag såg storfurstinnan och hon behagade mig, glömde jag dyra föresatser —

— Det var det ögnablicks nöje, hvarom denna predikan talar.

Kungen går upp och ned i rummet och vänder och vrider på det han sagt, på det kejsarinnan sagt, på det hertigen sagt. Hvems är skulden?

Hans — hans egen, som älskar en kvinna mera än sin Gud!

Kungen söker jaga undan storfurstinnans bild, som han sett den i går afton, då hon med hängifnaste ömhet kysste hans hand. Denna hand —

Kungen betraktar sin hand och slår den hårdt i bordet, på hvilket andaktsböckerna ligga.

Detta kunde så visst ha blifvit till lycka, om kejsarinnan ej ställt upp det hårda villkoret. Och på en gång förvandlas samvetsförebråelserna till vrede mot kejsarinnan. Han retar upp sig genom att åter betänka, att denna vägrade trosafsägelse är en grof skymf mot svenske kungen, som väl åtminstone har rätt att fordra detsamma, som ryska kejsarinnan fordrar för son och sonsöner, nämligen att den främmande prinsessan öfvergår till landets religion. Allt är kejsarinnans skull, hennes högmods, hennes envishets!

Men det är för sent att nu ställa villkor. Gustaf Adolf vet alltför väl, att han gifvit sitt löfte och att hans löfte måste hållas. Och storfurstinnan behagar honom, och han tycker sig omöjligt kunna förlora hoppet om hennes ägande.

Då han om aftonen på festen hos grefve Stroganof råkar Alexandra och får växla några ord med henne, glömmer han sin ångest, till den grad tillbedjansvärd är hon, alltifrån det ögonblick han inträder i festsalen, och hon med fascinerade, strålande ögon följer hans minsta rörelser, och till det ögonblick, då han inför allas åsyn kysser hennes hand till afsked, såsom han gör det med kejsarinnans och de andra storfurstinnornas.

Men då natten inträdt, komma sömnlösheten, skruplerna och ångesten. Kungen ligger vaken hela natten. Då han försöker sluta ögonen, ser han alltjämt soldaten spotta på sin helgonbild, torka af den, tillbedja den, kyssa den och stoppa den på sig, och kungen spritter till med en rysning af kvalm och vämjelse.

Så gå ett par dagar och nätter. Kungen har försyn att tala med storfurstinnan om detta, han är också rädd att frestas till att svika sitt löfte att gifva henne full samvetsfrihet, om han på detta sätt söker inverka på henne. Och i hvarje fall, hennes beslut gäller intet. Det är på kejsarinnan allt beror. Och i sin samvetsnöd beslutar sig kungen för att tala med kejsarinnan själf.

Han känner sig lugnad, då han fattat detta beslut. Han tänker på den stora lätthet, som han alltid har att tala med kejsarinnan, och han tror förvisso, att Gud skall inspirera honom de rätta orden, som skola öfvertyga henne om att det är bäst att foga honom i denna sak och tillåta storfurstinnans öfvergång till den lutherska religionen före giftermålet. Måhända, och hans hjärta klappar af fröjd vid denna tanke — måhända skall han lyckas öfvertyga kejsarinnan om för henne själf än viktigare ting, som röra hennes egen eviga välfärd. Gustaf Adolf håller af kejsarinnan och vill hennes väl.

— — — — — — — — — — — — — — —

Det är bal hos generalprokurator Samaïlow en afton, några dagar innan trolofningen skall offentliggöras. Något märkvärdigt händer, då kejsarinnan vid det Samaïlowska palatset stiger ur vagnen. En stor lysande stjärna lossnar från himlen alldeles öfver hennes hufvud och faller i Newan. Fenomenet är så praktfullt, att det iakttages af alla. Uppvaktningen är bestört, likaså kejsarinnan, som blir stående orörlig på samma fläck. Ändtligen säger någon så högt, att kejsarinnan hör det: »Detta betyder den unga drottningens lysande färd till sitt rike, stjärnan tog sin bana från öster till väster.» Andra hviska bleka och darrande: »Den strålande stjärnan föll ned bakom citadellet och kungagrafvarna, detta betyder vår stora kejsarinnas död. Men Catharina hör ej dessa hviskningar utan går vidare.

Under aftonens lopp anhåller Gustaf Adolf om ett enskildt samtal med kejsarinnan.

Kejsarinnan har just suttit och talat med honom om de lyckosamma tidningar, som från den italienska krigsskådeplatsen nyligen anländt. Hon säger:

— Jag är mera än glad åt de österrikiska framgångarna. Geniet hos denne unge korsikanske general Bonaparte var sannerligen oroväckande. Och han har varit lika djärf som lyckosam i allt han företagit sig hittills.

— Han har haft en liten tids lycka, Ers Majestät, svarar Gustaf Adolf tvärt. Men nu är den totalt förbi, sedan ärkehertig Carl vunnit den glänsande victoiren vid Theiningen, och, som vi just nu erfarit, måste general Bonaparte troligtvis utrymma Tyrolen. Jag har aldrig en sekund trott på att Gud i längden kunde vara med hans vapen, ty han har en orättfärdig sak, då han kämpar i spetsen för detta franska folk, som afsatt och mördat sin kung och genom hvars begångna rysligheter han blifvit framdragen ur sitt dunkel.

Kejsarinnan småler åt den unge svenske kungens barnslighet. Den ungdomliga tvärsäkerhet, hvarmed han, då han blir ifrig, yttrar sina åsikter och fasthåller vid dem, roar den blaserade kejsarinnan, till omväxling med allt kryperi och smicker och underdånighet, liksom det roar henne att iakttaga det egendomliga fenomenet, att den lille svenske kungen med ingen talar så öppet och frimodigt som med henne själf. Det är, som om han alldeles ej vore blyg eller rädd för henne. Nu undrar hon hvad det gäller, då han plötsligen ber henne om ett enskildt samtal. Hon beviljar det småleende och låter honom föra sig in i ett närbeläget kabinett, hvars dörr han omsorgsfullt låser. Kejsarinnan sätter sig i en med svart atlas beklädd förgylld soffa och anvisar kungen platsen bredvid sig. Men kungen sätter sig ej, förr än han hämtat en pall, som han vördnadsfullt placerar framför kejsarinnans fötter.

— Sitter Ers Majestät väl nu? frågar han och tager, då hon bejakat frågan, själf plats i en stol, som han ställer intill det bord, på hvilket kejsarinnan stöder sin arm, medan hon hvilar hufvudet mot handen och iakttager kungen, som ser högst betänksam ut. Men de kloka strålande grå ögonen se på honom med det vanliga välvilliga uttrycket, och kungen börjar oförskräckt.

— Ers Majestät. Jag har blifvit uppfostrad i den lutherska religionens sanningar — — —

Kejsarinnan nickar. Detta har aldrig varit någon hemlighet för henne, minst dessa senaste veckor, då det

talats om den lutherska religionens sanningar vida oftare än som varit behagligt och nöjsamt. Kejsarinnan är led vid att ständigt tala om religion, luthersk eller ortodox, och hon beslutar att, då denna sak är tillräckligt utdebatterad, ge den fromme gossen en tydlig vink om att hon önskar öfverföra samtalet på angenämare ämnen. Hon säger således, men alltjämt med sin nådiga farmoderliga ton:

— Jag förmodar, att grefven af Haga begärt detta samtal för att vi två enskildt skola öfverlägga om den proposition, som jag gjort grefven af Wasa rörande tiden för giftermålets afslutande. Det var säkerligen detta intressanta ämne, som afhandlades så ifrigt nyss under menuetten med storfurstinnan. Nåväl, jag har sagt grefven af Wasa, att jag anser den utsatta tiden af nio månader vara ganska lång och att det i min tanke samt vänner och släktingar emellan synes mig både nyttigt, nödvändigt och angenämt att förkorta densamma. Af denna orsak föreslog jag, att en af kungens första handlingar, då han emottagit regeringen, skulle blifva att utnämna en ambassadör, hvilken redan i höst här skulle infinna sig för att afhämta prinsessan, att ambassadören, så snart han hit anländt, skulle i kungens namn par procuration viga sig med min sondotter samt att den tillkommande drottningen genast efter ceremonien skulle begifva sig härifrån till Åbo, hvarefter det skulle tillhöra amiral Stedingk och de öfriga sjömännen att ordna resan öfver hafvet, sedan man härom skriftligen inhämtat deras råd. — Kejsarinnan afbryter för att lämna kungen tillfälle att yttra sig.

Men vill kejsarinnan Catharina prompt tala giftermål, vill kung Gustaf Adolf prompt tala religion. Också tycks han ej ha åhört, hvad kejsarinnan haft att säga, ty till Catharinas förbluffelse svarar han med den sömngångaremin, som kejsarinnan observerat hos honom dessa sista dagar, och med en patos, som kejsarinnan aldrig förut märkt, då hon alltid särskildt fäst sig vid Gustaf Adolfs rättframma, enkla sätt att tala, en, som hon tänker, afsiktlig härmning af Carl den tolfte. Men nu talar konungen med salfvelse, som om det högtidliga ämnet kräfde högtidligare ton:

— Orsaken hvarför den reformation, Luther började och som af vår store kung Gustaf den förste blef i Sverige införd, bör alltid continueras, innehålles i dessa Jesu ord, att »den gren i honom, som bär frukt, den skall rensas, på det han må bära mer frukt, och att hvar och en plantering, som den himmelske fadern icke har planterat, skall uppryckas med rötterna». Häraf följer, att som människohjärtat är sig alltid likt däri att vilja inblanda något af sitt eget, sin eller andra människors visdom i salighetsläran, så skall den kristliga salighetsläran beständigt rensas därifrån genom Herrans Ord, som blifver evinnerliga.

Konungen tänker fortsätta, men kejsarinnan håller upp sin hand med solfjädern och säger med den lustigaste min:

— Min bäste grefve, ni har väl ej begärt detta samtal för att söka omvända *mig* till lutherdomen.

Kungen rodnar plågsamt och svarar ifrigt:

— Jag skulle intet högre önska — — —

Kejsarinnan skrattar.

Det förklenande skrattet retar kungen, och han utbrister utan att besinna sig:

— Ja, Ers Majestät, det blir alldeles nödvändigt, att storfurstinnan ombyter religion, innan hon sätter foten i Sverige. Norrköpings beslut af år 1604 förklarar den arfprins tronen förlustig, som gifter sig utom luthersk församling. Och Ers Majestät förstår, att om folket gör uppror, därför att jag handlar mot rikets lag, kan jag ej annat än gifva det rätten och mig orätten.

Catharina skrattar ej längre. Hon har på ett ögonblick blifvit förvandlad och är den stolta, mäktiga kejsarinnan i hvarje min och åtbörd. Hennes alltid starka hy har blifvit purpurröd. Hon spänner ögonen

skarpt i kungen och säger med ett afsiktligt stänk af förakt i tonen:

— Nej, sannerligen jag det förstår. Men minst af allt förstår jag, att den unge kung, om hvars ordhållighet jag låtit mig berättas så mycket, på detta sätt skulle vilja bryta helgden af gifna löften. Edra ministrar hafva ingått på detta, och Edert folk förstår alltför väl fördelarna af vänskap och förbund med ryska riket för att en föråldrad och i glömska fallen lag skulle komma att vålla Eders Majestät kronans förlust. Däremot att bryta till mig gifna löften — — —

Kungen slår händerna för ansiktet som ett bannadt barn, och kejsarinnan hör honom stöna som i vånda.

Han är alldeles obegriplig denne yngling, om hvars förälskelse i storfurstinnan Alexandra kejsarinnans erfarenhet i hjärteangelägenheter ej lämnar henne det minsta tvifvel. Hvad är det han vill? Omvända henne, Catharina den andra? — Eller tilltvinga sig ett medgifvande till storfurstinnans omvändelse, något som förut varit kejsarinnan så tämligen likgiltigt, men som efter denna dumma scen aldrig i lifvet kommer att gifvas, ty medan kungen talar, faller det kejsarinnan in, att storfurstinnans trosförändring skulle på det väsentligaste förhindra Rysslands inblandning i det svenska kungahusets angelägenheter. — Eller månne denne lille gosse tänker mäta sin vilja med hennes? Han skall få lära känna, hur det går, ifall detta är meningen —

Kejsarinnan väntar på hvad kungen har att säga. Hon tycker, att hans tystnad varat länge nog. Och för att väcka honom ur hans drömmeri slår hon med den hopslagna solfjädern hårdt mot knogarna på sin hand, så hårdt att det är fara för att det spröda, genombrutna elfenbenet på solfjädern skall komma till skada.

Men kungen hör ej det torra, hårda ljudet af solfjäderns slag på handen, medan kejsarinnan väntar. Det förefaller honom, som om han ögonblickligen svarat på kejsarinnans ord, då han nu med sårad stolthet säger, i det han tager händerna från ansiktet.

— Jag har aldrig i mitt lif brutit ett gifvet löfte och skall aldrig göra det. Jag vet, att jag lofvat, att sedan storfurstinnan Alexandra blifvit drottning af Sverige, hon aldrig skall störas och oroas för sina religiösa tänkesätt, och jag har äfvenledes lofvat, att hon i Stockholm och i de öfriga slotten skall få hafva ett kapell, där hon får hålla sin gudstjänst. Jag skall hålla det jag lofvat. Så hjälpe mig Gud! Ers Majestät får ej misstro mig. Jag kan ej uthärda den tanken, att Ers Majestät eller någon annan människa på jorden skulle tro mig vara i stånd att svika helgden af mitt gifna ord. Men jag hoppades, att Ers Majestät täcktes lösa mig därifrån genom att tillåta en ändring i villkoren, kort sagdt, låta storfurstinnan öfvergå till den lutherska läran före vigseln. Ack, gör det!

— Nej, min bäste grefve. Jag kan ej ändra mig häri för mina undersåtars skull — som äro särdeles nogräknade med *sin* religions sanningar, tillägger hon med en ironi, som kungen dock ej märker eller förstår i sitt stora allvar. Han ser alltjämt bönfallande på kejsarinnan.

— Omöjligt? frågar han sakta och med darrande läpp.

— Omöjligt, svarar hon.

Kungen lägger åter handen öfver ögonen och sitter så en dryg minut.

Men nu tager kejsarinnan en annan ton och säger med sin vanliga älskvärda, farmoderliga röst:

— Min käre grefve, vi måste sannerligen tänka på att återvända till vårt värdfolk. Troligen jaserar man redan öfver vår långa tête-à-tête. Storfurstinnan blir säkerligen svartsjuk. Det var rätt, min grefve, innan vi gå in, måste vi småle. För att distrahera oss, skall jag anförtro Er hvad jag svarat grefven af Wasa på alla hans inkast rörande giftermålets snara afslutande. Jag har sagt, att, beträffande den sena årstiden, så färdas då ännu tusentals personer, hvilka alla hinna en god hamn. Mot kölden hafva vi pälsar och andra varma

kläder.

— Det är sant, säger kungen, och hans ansikte klarnar.

— Återstår att tala om rummen, som icke äro färdiga. Men ifall kungen blott har två sammanhängande rum, skall hvarje svårighet vara häfven.

— Det har jag, svarar kungen, rodnande inför kejsarinnans blick.

— Jag har vidare sagt, fortsätter kejsarinnan, att drottningen för med sig allt, som behöfs för att möblera dessa rum, och, ifall det vore nödvändigt, skulle man skicka denna del af hennes utstyrsel, innan hon själf afreser.

— Det behöfs icke. Passande möbler kunna nog anskaffas under tiden, säger kungen eftertänksamt.

— Ytterligare har jag proponerat, att så snart den tillkommande drottningen anländt, borde hon

med all den högtidlighet, hvarvid svenska nationen är van, göra sitt offentliga inträde — — —

— Jag har gjort mig en glädje af att uttänka och begrunda hela ceremonielet, svarar kungen ifrigt.

— A propos, min käre grefve, då jag nyss steg ur vagnen vid palatsets port, sågs en lysande stjärna snabbt fara öfver himlen från öster till väster. Detta sades mig lära betyda min älskade Alexandras färd öfver hafvet till Sverige.

— Sade man, att det var ett järtecken? afbryter kungen med tindrande ögon och tillägger så med låg röst: — Jag har väntat härpå.

Kejsarinnan ser hvilket intryck hennes ord gjort och fortsätter: — Hvad intåget i Stockholm beträffar, så, om man härtill saknar en passande vagn, skulle prinsessan nog kunna medföra en dylik.

Kungen bugar sig och kejsarinnan fortfar:

— Samma dag den tillkommande drottningen anländt, borde hon enligt lutherska kyrkans ritual vigas vid kungen.

— Ja visst, ja visst, utropar kungen. Kejsarinnan har under sista delen af samtalet nästan smekande lagt sin hand på hans arm.

Kungen fattar vördnadsfullt den vackra handen, böjer sig djupt öfver den och kysser den.

— Så där, min käre grefve, nu se vi ut, som det höfves en lycklig brudgum! Nu kan Ni bjuda mig Er arm, men lås först upp dörren, om Ni behagar.

Kungen gör det. Kejsarinnan reser sig under mycket hårdt frasande af det tjocka brocherade sidenet i roben. Hon fattar kungens arm, och då de båda majestäterna, det åldriga omfångsrika och det ungdomliga spensliga, vid hvarandras sida träda ut i festgemaket, småler kejsarinnan huldrikt mot sin ledsagare, och grefven af Hagas förtjusta blickar söka storfurstinnans, som blygt glädjestrålande hälsar honom.

Nu följa minnesrika dagar för det unga fursteparet.

Den sextonde är det stor namnsdagsfest hos storfurstinnan Elisabeth, som inbjudit hela sin familj jämte konungen och hertigen att dinera hos henne, och då det skall vara bal paré på aftonen hos det unga storfursteparet, proponerar storfurstinnan-modren konungen och hertigen att tillbringa eftermiddagen en

famille hos henne.

Det är Gustaf Adolfs och Alexandras första sammanvaro i den trängre familjekretsen, och sittande i ett hörn af rummet tala de med hvarandra om den gemensamma framtiden, medan storfurstinnan-modren, hertigen, storfurstinnan Helena och hofmästarinnan, grefvinnan Liewen sitta samtalande kring ett stort bord. De två unga äro i början mycket blyga, men glömma snart bort, att de äro i vittnens närvaro och flytta sig allt närmare och närmare till hvarandra.

Den adertonde är en synnerligen minnesvärd dag. Storfurstinnan-modren har särskildt kommit in från landet och inbjudit kungen, hertigen och ambassadören, grefve Stedingk, att supera hos henne. De båda höga grefvarna infinna sig redan vid sextiden, men storfurst Alexander med gemål och ambassadören Stedingk komma först till supén. Under denna långa mellantid sitta Gustaf Adolf och Alexandra tillsammans i en soffa i det närbelägna kabinettet, och då storfurstinnan-modren bedt hertigen och de öfriga att ej låtsa om de blifvande unga makarna, lämnas dem all frihet. Sammanvaron i kabinettet tyckes också vara den tänkbarast angenäma.

Då aftonen nalkas sitt slut, reser sig storfurstinnan-modren och säger till hertigen:

— Det förefaller mig som om vårt unga herrskap därinne vore särdeles enigt. Sätt eder på min plats, herr grefve, härifrån kan man i spegeln se allt som passerar i kabinettet.

Hertigen intager den anvisade platsen och ser i spegeln, hur storfurstinnan-modren väl inkommen i kabinettet tager Gustaf Adolfs hand och lägger den i sin dotters, hvarefter hon ger dem sin välsignelse och ändtligen låter de unga tu omfamna hvarandra. Hertigen är mycket rörd vid denna åsyn och blir det än mera, då denna scen inne i kabinettet slutar i förmaket under tårar och allmän omfamning mellan alla de närvarande. Supén är mycket glad och hela aftonen förtjusande. Vid midnattstid måste hertigen påminna kungen, att det är tid att gå. Gustaf Adolf dröjer i det längsta. Han är rädd för den sömnlösa natten, uppfylld af skrupler och ängslande föreställningar, som han vet skall följa på denna lyckokväll.

Den nittonde är det stor bal och illumination i det Tauriska palatset. Den tjuguförsta äro kungen och hertigen inbjudna till storfurst Paul i Gatschina för att sluta fördraget om allt, som angår förlofningen, som skall äga rum följande dag. Sammanträdet försiggår på det lugnaste och angenämaste sätt i världen, men då man fruktar tröttheten, som den ansträngande morgondagen skall medföra, har man öfverenskommit, att kungen och hertigen tidigt skola återvända till Petersburg. Innan afresan sker, bereder emellertid storfurstinnan-modren kungen en charmant öfverraskning. Hon för honom och hertigen till ett rum, som de ej förut sett, och öppnar med egen hand dörren, som leder ditin. Rummets väggar och tak äro öfverdragna med rosafärgadt tunt tyg och prydda med de skönaste guirlander af lefvande rosor. Gyllne pilar och koger fästa draperierna och blomsterslingorna, och brinnande facklor upplysa rummet. I templets midt är ett rikt blomsterhöljdt altare upprest, på hvilket stå tvenne undersköna, hvitklädda barn, som ömt omsluta hvarandra.

— Detta rum är Kärlekens och Hymens tempel, säger storfurstinnan-modren till Gustaf Adolf, som förbryllad blir stående på tröskeln.

Champagnervin, kringburet i guldbägare, serveras härinne, och storfurst Paul, som är vid ovanligt godt lynne, ropar:

— Detta rum anspelar på morgondagens högtid. Låtom oss tömma en skål för den lyckliga morgondagen!

Och storfursten stöter sin bägare mot Gustaf Adolfs.

— I botten, min grefve, i botten! ropar han. Man läppjar inte på sin bägare, man dricker ur den till den allra

sista droppen!

IX.

Ryska resan.

(III.)

Tvenne af de uppvaktande kammarfruarna sätta kronan på kejsarinnans hufvud. Den har form af ett diadem, som omsluter det silfvergrå håret, uppsatt på ett klassiskt manér. De understora juvelerna i kronan blixtra bländande i skenet från vaxljusen i de höga silfverstakarna, som stå uppställda i en rundel kring silfverspegeln, framför hvilken kejsarinnan sitter, ty kejsarinnan har svårt att stå på sina svullna ben, och så mycket som möjligt af galatoaletten måste undangöras sittande. Nu fästes i urringningen på den hvita, silfverstickade roben det stora juvelsmycket och påknäppas det mångradiga pärlhalsbandet, och de dyrbara armbanden. Äfven spännena på de hvita sidenskorna äro af stora blixtrande juveler, och roben är tillräckligt kort framtill för att dessa juvelspännen skola komma till sin rätt. Det har alltid varit kejsarinnans vana att bära sina klädningar korta framtill, på det att de förtjusande, små, högvristade fötterna skola blifva fullt synliga. Nu ha visserligen fötterna mist sin sköna form och äro jämntjocka, men deras litenhet är i alla fall alltför beundransvärd för att undandragas blicken. Kejsarinnan måste resa sig upp, då den purpurfärgade, hermelinsbrämade, släpande manteln skall fästas på hennes axlar. Hon tager ett fast stöd mot toalettbordet och reser sig mödosamt; den juvelbeströdda, silfverstickade dräkten flammar i vaxljusens gula sken, då hon rör sig, och den stora juvelen i kronans midt skjuter eld.

Kejsarinnan betraktar pröfvande sin bild i spegeln, medan de många kammarjungfrurna hjälpa hvarandra att fortast möjligt häkta manteln öfver axlarna, ty kejsarinnan orkar ej länge stå. Nu sjunker hon åter ned i stolen, låter räcka sig solfjädern, som är ett skönt måladt stycke siden på ett skaft, öfversålladt af juveler, och frågar om klockan ännu är sex och om hofvet är församladt.

En af pagerna sändes att förhöra sig och kommer ögonblickligen tillbaka med svaret, att samtliga storfurstar och storfurstinnor jämte hela hofvet äro tillstädes i tronsalen, äfvensom ärkebiskopen.

— Är kungen af Sverige ännu kommen? frågar kejsarinnan.

— Nej, Ers Majestät, kungen och hertigen och det svenska hofvet äro ännu ej anlända, men väntas hvarje ögonblick.

Catharina reser sig upp. — Kungen måste ha blifvit fördröjd några ögonblick, jag vet orsaken —

De fyra pagerna fatta i släpet, de galaklädda hofdamerna ordna sig efter kejsarinnan, de uppvaktande kavaljererna sluta sig till tåget, som långsamt skrider fram genom den inre stora vestibulen, upplyst ofvanifrån, och på ansenlig höjd omgifven af en musikläktare. Från denna vestibul för en dubbel rad kolonner in i tronsalen, i hvilken förlofningen mellan kungen af Sverige och storfurstinnan Alexandra Pawlowna skall celebreras. Denna imposanta sal omslutes af en rad kolossala pelare, mellan hvilka till halfva salens höjd äro inrättade loger, ornerade med rikt skulpterade festoner och inuti beklädda med dyrbara sidenbrokader. Dessa loger stå i afton tomma, och hela det galaklädda hofvet är placeradt på golfvet nedanför estraden, där den kejserliga familjen har sin plats. Vaxljusen i de stora slipade kristallkronorna återkastas i oändlighet af speglarna, som bekläda den halfcirkelformade salens väggar. I tronsalen finnas inga möbler, undantagandes de förgyllda stolarna på estraden för kejserliga familjen, kungen och hertigen, och inga andra prydnadsföremål än några höga, sköna vaser af carraramarmor placerade framför speglarna.

Då kejsarinnan med sitt följe inträder, bugar sig djupt inför henne hela den församlade lysande skaran. Kejsarinnan skrider långsamt med korta steg framåt golfvet. Hon bär hufvudet högt, och hennes lugna, klara blick öfverfar församlingen. Kejsarinnan hälsar med en liten graciös böjning på hufvudet och med ett befallande småleende, som kommer och försvinner med hälsningen.

Hon går majestätiskt uppför estradens trappsteg. Då hon satt sig ned i den kronprydda karmstolen, komma först storfurst Paul och hans gemål och sedan de öfriga storfurstarna och storfurstinnorna efter ålder och kyssa hennes hand.

De äro alla iklädda de praktfullaste dräkter, och storfurstinnan Alexandra är brudklädd. Då hon böjer sig ned öfver den farmoderliga handen, för kejsarinnan smekande undan den långa hvita slöjan och klappar storfurstinnan lätt på kinden. Hon är strålande skön i sin hvita dräkt, då hon djupt rodnande tager plats vid kejsarinnans vänstra sida, medan en tom stol på den högra väntar kungen af Sverige, som ännu ej anländt.

Framför ärkebiskop Gabriels plats nedanför den kejserliga estraden är placeradt ett rödt hyende, på hvilken storfurstinnan Alexandra skall knäböjande emottaga välsignelsen efter den grekiska kyrkans ritual, då trolofningen är tillkännagifven.

— Kungen har blifvit fördröjd några minuter, förmodar jag. Jag skickade honom med Markow ett papper till undertecknande, hviskar kejsarinnan till Alexandra, som vid hvarje oförmodad rörelse i salen spritter till och ser mot ingången.

Storfurstinnan hviskar tillbaka:

— Tack. Det förvånar och ängslar mig, att han dröjer — — —

Men kungen dröjer längre, än kejsarinnan själf beräknar.

Hon hviskar några ord till Zouboff, som står bakom hennes stol.

Zouboff går.

Kejsarinnans blick skådar ut öfver tronsalen. Hofvet står i otadlig, korrekt, tyst väntan. Ingen yttrar ett ord, ingen hviskar med sin granne. Allas ögon äro riktade mot kejsarinnan, som sitter lugn med majestätisk hållning på tronstolen och långsamt fläktar sig med solfjädern. Men Alexandras fina gestalt börjar skälfva under brudslöjan, och hon bleknar mer och mer för hvarje minut, som går.

Zouboff kommer tillbaka och hviskar åter i kejsarinnans öra. Kejsarinnan skakar på hufvudet, småler ansträngdt åt storfurstinnan Alexandra och säger sakta till svar på hennes ångestfyllda ögons fråga:

— Han kommer genast, du lilla. Se blott glad ut, så att hofvet ej tror, att något är på färde. Det är ingenting, han måste komma ögonblickligen. Gå, Zouboff, och säg Markow att — — —

Stämningen i salen blir allt ängsligare. Ingen talar eller hviskar. Alla vänta.

— — — — — — — — — — — — — — —

Den unge kungen af Sverige är den penibla punktligheten personifierad. Han har ännu aldrig kommit för sent eller mankerat tiden.

Denna afton har han varit färdig mycket i förtid och har oupphörligen betraktat klockan för att se efter, om det ännu ej är tid att fara till det Tauriska palatset. Det ryska hofvet skulle befinna sig i tronsalen klockan half sex, men kungen, hertigen och sviten skulle först infinna sig några minuter före sex, strax före

kejsarinnan, som på slaget sex skulle begifva sig till tronsalen. Kungen går upp och ned i sin inre salong, otåligt väntande. Han blickar ut genom fönstren. På gården stå ekipagerna förspända. Fleming är inne hos kungen och försöker förkorta väntetiden med samtal, men kungen är alltför otålig och rådfrågar ideligen klockan. Förlofningsringen har han på fingret, och hvar gång hans blickar falla på den ovana ringen, blir han än otåligare. Han jämför sitt ur med Flemings, han ser på pendylen, han går in i matsalen och betraktar bordstudsaren.

Fleming säger lugnande:

— Ers Majestät, *vi* hafva ej försenat oss, och hertigen måste ögonblickligen vara här.

I detsamma komma hertigen, Reuterholm, Essen, Stedingk och Fabian Fersen in i salongen.

— Det är tid, att vi begifva oss af, utbrister kungen med illa dold otålighet.

— Brudgumstid, svarar hertigen skrattande och ser på sin klocka. — Ja väl. —

De båda furstarna gå tillsammans ut i den yttre salongen, där den öfriga sviten är samlad, och där man håller på med tedrickning.

Då dörrarna till de inre gemaken öppnas, nedsättas kopparna i hast, och herrarna fatta sina hattar.

Hertigen säger gladt — han är vid det yppersta lynne:

— Ni har te, minsann skall jag dricka en kopp.

Kungen svarar: — Min farbror, te serveras säkerligen på slottet — det brådskar, vi måste fara nu.

— Vi ha god tid, svarar hertigen, som redan mottagit sin kopp från en af pagerna — det återstår ännu fem minuter, innan vi böra begifva oss af. Jag skulle råda herrarna att också dricka te. Det blir en lång ceremoni, förmodar jag. Behagar inte Ers Majestät själf?

— Nej tack, svarar kungen tvärt.

Han ställer sig nära dörren och väntar ostentativt på hertigen.

Plötsligen höres vagnsrassel öfver gården.

— Jag tror sannerligen, våra vagnar fara ifrån oss, utbrister hertigen skämtande, det vore en oangenäm syrpris.

En af herrarna, som står vid fönstret, säger:

— Det var en kalesch, ministern, grefve Markow stiger ur den —

Hertigen sätter ned tekoppen —

— Hvad skall det betyda?

— Jag hoppas, att Hennes Majestät kejsarinnan ej plötsligt blifvit illamående, utbrister kungen hastigt och går tillbaka i sin inre salong, följd af hertigen.

Några ögonblick därefter inträder ambassadören Stedingk med ett papper i handen. Hans förvånade uttryck återspeglas i kungens och hertigens ansikten, då de varseblifva papperet.

Kungen går emot Stedingk och sträcker otåligt fram handen.

— Markow medför detta papper från kejsarinnan med anhållan, att Hans Majestät behagar underteckna det, säger Stedingk.

— Hvad kan det vara för ett papper? frågar kungen.

Han genomläser det hastigt, medan rodnaden stiger på hans kinder.

— Hennes Majestät, kejsarinnan, begär en skriftlig försäkran å den prinsessan utlofvade religionsfriheten jämte den därmed följande rättigheten att efter den ryska kyrkans bruk få öfva sin religion, relaterar han högt för hertigen och Stedingk med en röst, som skälfver af undertryckt vrede, och han kastar papperet från sig.

Efter ett ögonblicks besinning, under hvilket han söker behärska sig, säger han med skarp betoning af hvarje stafvelse och med ett kort uppehåll mellan hvarje ord:

— Stedingk skall svara grefve Markow, att Hans Majestät redan så ofta och på sin heder försäkrat både kejsarinnan, den unga storfurstinnan och hennes höga föräldrar att aldrig vilja tvinga hennes samvetsfrihet, att Hans Majestät trodde, att kejsarinnan icke kunde någonsin tvifla därpå, men att jag ytterligare lofvar, att denna sak till Hennes Majestäts fullkomliga tillfredsställelse skall blifva afslutad. Det är mitt svar, Stedingk. Var beskedlig lämna det.

— Och papperet? frågar Stedingk.

Kungen böjer sig hastigt ned, tager upp papperet och rifver det i små stycken.

— Detta är mitt svar, lämna det! säger han ännu en gång.

Då Stedingk gått, säger hertigen till kungen:

— Du spelar ett högt spel, min vän. Ett spel, som du på det ena eller andra sättet måste tappa. Kejsarinnan är ej att leka med.

— Jag leker inte med kejsarinnan, min farbror, men kejsarinnan tycks vilja leka med mig som katten med råttan. Och det kan jag för min egen och mitt lands äras skull icke tillåta.

Stedingk kommer nu tillbaka.

— Jag har framfört Ers Majestäts hälsning, anmäler han till kungen, som ställt sig vid fönstret med ryggen vänd mot rummet. Han ser ned på gården, där de väntande ekipagen trängas med hvarandra. De galaklädda lakejerna stå med hattarna i hand och vänta vid vagnsdörrarna. Kuskarna i trekantiga hattar öfver pudradt hår sitta orörliga på kuskbockarna, hästarna stampa otåligt.

— Hvad sade Markow? frågar kungen och vänder sig om.

Stedingk svarar:

— Han höjde på axlarna och sade, att han ordagrannt skulle anmäla Hans Majestäts svar för kejsarinnan, men att han förutsåg, att hon ej skulle bli nöjd därmed.

— Det förutser också jag, svarar hertigen. Detta var ett olyckligt quiproquo i yttersta stund. Ni borde ha undertecknat papperet, min vän. Det var ju intet annat än det, som redan är öfverenskommet.

— Det var ett tvifvel på helgden af mina gifna löften, svarar kungen med vredesblossande ansikte. Ett erkännande af att någon har rättighet att tvifla på mitt gifna ord, undertecknar jag aldrig.

Kungen vänder sig tvärt åter mot fönstret.

Hertigen och Stedingk öfverlägga halfhögt med hvarandra. Men kungen hör ej på dem. Han står och väntar på Markows återkomst, och medan han vänlar, kommer och går färgen på hans ansikte. Han undrar hvad Gud menar med att kasta denna snubbelsten i hans väg. Vill Gud hindra honom från att begå en synd? Men hvilken synd? Den att bryta sitt ord eller den att tillåta afgudadyrkan. Gåfve Gud honom blott ett tecken, så att han visste, hvilket var Gud mest misshageligt af dessa tvenne förfärliga ting — — —

Och kungen knäpper hårdt ihop sina händer och ber:

— Gode Gud, gif mig ett tecken på din vilja, så att jag förstår hur du vill, att jag skall handla, nu sedan mina rådgifvare och mitt eget mänskliga hjärta bragt mig i detta förfärliga läge. Gif mig detta tecken, så att jag förstår det, och jag skall handla därefter, kosta hvad det vill. Gode Gud, gode Gud, hjälp mig! Gif mig ett tecken!

Och kungen ser upp mot himlen, som om han vänlade en uppenbarelse. Men himlen är ljus och klar med några rosenfärgade solnedgångsmoln och uppenbarar intet annat än den skönaste septemberafton.

Den stora pendylen slår half sju. Detta väcker kungen ur hans drömmerier och återför honom till verkligheten. Kungen ser på sitt ur, det visar exakt samma klockslag.

En half timme efter den utsatta tiden!

— Hade ej hertigen envisats med sin tedrickning, tänker kungen förtrytsamt, hade vi före Markows ankomst varit på vår väg till det Tauriska palatset, och all denna pina hade varit mig besparad.

Det sjuder inom kungen, då han betänker detta och att storfurstinnan skall rubbas i sin tro på hans punktlighet.

Hertigen och Stedingk ha gått fram till det andra fönstret, äfven de vänta Markows ankomst med största spänning.

Nu är det alldeles tyst i rummet, men nedifrån gården hör man hästarnas stampningar och vagnshjulens gnisslande på stenhällarna, då hästarna otåligt rycka till. En af lakejerna har upptäckt, att kungen står vid fönstret och väntar. Han omtalar detta med låg röst för de öfriga lakejerna och kuskarna, som den ene efter den andre i smyg ser upp mot byggnaden.

De se alla kungen och, i fönstret näst intill, hertigen och ambassadören. I fönstren till det närgränsande rummet stå excellenserna Reuterholm och Essen och de öfriga herrarna. Alla väntande.

Lakejerna och kuskarna börja också nu vänta på ett annat sätt än förr. De undra hvad som är på färde, eftersom ekipagen för öfver en timme sedan äro framkörda och kungen, hertigen, ambassadören, excellenserna, kavaljererna och den öfriga sviten stå färdiga däruppe i fönstren, men ej göra min af att begifva sig till det kejserliga slottet.

Ändtligen kör samma kalesch som nyss in på gården, grefve Markow störtar ut och skyndar uppför trapporna.

Då lakejerna se upp, ha kungen, hertigen, ambassadören, excellenserna och alla de öfriga herrarna försvunnit från fönstren.

Kuskarna strama tömmarna och höja piskorna till honnör, lakejerna lägga händerna på vagnsdörrarnas låsvreden och göra sig i ordning att fälla ner trappstegen. Nu har det väntats länge nog, nu skall väl ändtligen kungen komma.

Men kungen kommer inte.

Han har lämnat sin plats vid fönstret och står orörlig midt i rummet, afvaktande det budskap Markow bringar och som Stedingk är sänd att hämta.

Hertigen står stödd mot en pelare. Han har sagt några ord till kungen, då Stedingk lämnade rummet, men af kungens förströdda uppsyn märker han, att hvad han sagt hvarken blifvit hördt eller uppfattadt.

Kungen står och stirrar framför sig, och tankarna äro så frånvarande, att ej ens Stedingks inträde bemärkes.

Då han ändtligen varseblifver ambassadören, är kungen så upprörd, att det dröjer en stund, innan han frågar:

— Hvilket budskap medförde Markow?

Stedingk är alldeles blek, då han svarar:

— Ers Majestät. Kejsarinnan satt redan i tronsalen, omgifven af hela sitt hof, väntande på Ers Majestät, då Markow anlände.

Konungen rodnar. — Jag beklagar, att man fått vänta på mig, det är första gången något sådant händt, men det är ej min skuld utan kejsarinnans egen. Hvad sade hon?

— Markow kunde ej få henne i tal, men grefve Zouboff medförde hälsning, att kejsarinnan alltjämt insisterade på att få några rader från Ers Majestäts hand, som innehöllo den förklaring, Ers Majestät nyss muntligen afgifvit, hvarmed kejsarinnan då vore alldeles nöjd, allenast att fri religionsutöfning däruti blir storfurstinnan lika tillåten som själfva samvetsfriheten, efter den ena synes följa af den andra.

— Hvad säger Stedingk? Fri religionsutöfning! Detta är ett nytt villkor. Detta betyder ej blott eget kapell i de inre slottsrummen, utan det betyder grekisk-katolsk kyrka i Stockholm, prål och ostentation, patriark och poper, patrask och följe. Det är en fälla, som kejsarinnan utsätter för oss i orden fri religionsutöfning. Härpå ingår jag aldrig, aldrig, aldrig.

Konungen är utom sig af häftighet.

Hertigen träder fram och lägger sin hand på kungens axel.

— Du måste betänka, att kejsarinnan väntar i sin tronsal sedan närmare två timmar, att denna väntan är en oerhörd förolämpning mot Hennes Majestät och storfurstinnan Alexandra. Jag besvär dig, min vän, att ej drifva sakerna till ytterlighet.

— Kejsarinnans fordran är en än oerhördare förolämpning mot mig, svarar kungen stolt.

— Du är en yngling, och hon är gammal och mäktig.

— Jag fruktar Gud mera än kejsarinnan, svarar kungen. Gud visar mig genom detta perfida tillägg, som kejsarinnan nu gör, att Han ej vill tillåta, att jag handlar mot mitt rikes lagar, ty vi få ej glömma, min farbror, att Norrköpings beslut af år 1604 ej är upphäfdt.

— Härom har Ers Majestät förut erinrat, svarar Stedingk, och vi hafva alltid i underdånighet svarat, att det är en totalt förgäten lag, vid hvilken ingen fäster sig. Hvarken folket eller prästerskapet skola lägga hinder

emot att prinsessan bekänner sin tro. Toleransfördraget af år sjuttionio måste också tagas i betraktande.

— Ni ha sagt mig detta, och det är därför, som jag beviljat den enskilda gudstjänsten. Men det är också det allra yttersta, som jag för min samvetsfrid vågat lofva. Äfven detta har förefallit mig vara för mycket, men jag har nu en gång lofvat det, och jag får stå vid mitt ord, men därutöfver går jag icke ett steg, icke en tum —

— Jag är öfvertygad om att det ej finns en kaplan i hela Sveriges rike, som skulle göra sig hälften så många samvetsskrupler för en dylik sak som Ers Majestät, säger Stedingk.

— Låtom oss inkalla Reuterholm och Essen och höra deras mening, föreslår hertigen och närmar sig dörren till den yttre salongen.

Men konungen ropar: — Jag vet Guds mening. Och jag vill inte ha in Reuterholm. Hvad var det Stedingk ämnade säga?

— Storfurstinnan Alexandra väntar brudklädd, och kejsarinnan låter säga, att hon smickrar sig med att kungen ej skulle vilja göra en éclat, som på ett oerhördt sätt skulle förolämpa kejsarinnan, den unga storfurstinnan och hela ryska riket. Af dessa ordalag kan man förmoda, att om Ers Majestät ytterligare retar och förödmjukar kejsarinnan, hon låter hänföra sig till några mått och steg mot Ers Majestäts personliga frihet, som hon har i sina händer. Men äfven om hon låter Ers Majestät resa, kan Ers Majestät vara säker på ett ögonblickligt fredsbrott. På detta sätt offrar Ers Majestät sitt lands dyrbaraste intressen för underordnade betänkligheter.

— Det är inga underordnade betänkligheter, de äro de högsta som gifvas. Kejsarinnan har velat öfverrumpla mig och velat förleda mig till större medgifvanden än de öfverenskomna. Hon borde ha betänkt, att ärlighet varar längst.

— Folket skall hata Ers Majestät, som sålunda gifver det till spillo för sina nycker.

— Jag vill hellre blottställa mig för allt än handla mot mitt samvete.

— Men, om det gäller Eders Majestäts krona!

— Välan, man må förr taga denna krona ifrån mitt hufvud, än jag gör något, som är stridande mot mitt samvete.

Kungen har svarat med en sådan häftighet, att tårarna kommit honom i ögonen.

— Låt mig tala med dig, säger hertigen bevekande.

I detsamma kör en vagn i vild fart in på gården.

En kammarpage anmäler, att grefve Besborodko har kommit från det Tauriska palatset med ett bud från kejsarinnan.

Stedingk går ut och inkommer strax därpå och förkunnar, att Besborodko är skickad af kejsarinnan med denna hälsning: Kejsarinnan väntar.

Nu fattar hertigen kungens arm och går ett hvarf med honom i rummet. Hertigen talar mycket lågt, i bevekande ton.

— Jag upprepar Stedingks varning, betänk den våda, hvaruti du och Fäderneslandet försättas, om ett krig af denna orsak födes, och din myndighet skulle tecknas genom en för nationen så obehaglig händelse, säger

han. Jag tycker liksom Stedingk, att du i en så äfventyrlig ställning mindre bör uppehålla dig vid ett ords tilläggning i den af dig redan gifna försäkran än att kraftigt söka afböja ett ondt, som sedan är obotligt, då det å båda sidor kommer att anses som ett personligt förolämpande.

— Nej, nej, ropar kungen högt, jag vill det inte, jag kan det inte. Jag undertecknar ej en akt, där orden fri religionsutöfning förekomma.

— Men min vän, fortsätter hertigen i samma lugnande ton — jag trodde och hoppades, att du under dina enskilda samtal med storfurstinnan Alexandra redan nogsamt hunnit utröna hennes goda böjelse att i religionen äfvensom i allt annat foga sig efter sin gemåls önskan, så att elaka följder häraf icke heller voro att befara.

Konungen svarar ej, men rodnar plötsligen, och rodnaden försvinner ej, snarare ökas, då hertigen fortsätter:

— Då saken redan blifvit så långt bragt, att din hand af kejsarinnan och af storfurstinnan modren under de ömmaste tårar och välsignelser redan blifvit lagd i den unga storfurstinnans, och ni i kejsarinnans och sedermera i storfurstinnan-modrens närvaro flera gånger omfamnat hvarandra — — — —

Kungen rycker till — så anser jag, att ingen ändring kan göras, utan att en skymf däraf uppstår, som näppeligen utan blod står att aftvätta.

— Nej, nej, jag vill det inte, jag kan det inte. Ack, pina mig ej till döds.

Nu infaller Stedingk upprörd: — Ers Majestät, Besborodkos hälsning var! Kejsarinnan väntar. Ers Majestät måste betänka, att kejsarinnan väntat i snart tvenne timmar. Om ej Ers Majestät frågar efter sin egen säkerhet eller alla deras, som hit medföljt Ers Majestät, så betänk, att om krig af denna orsak utbryter, utsätter Ers Majestät änkedrottningen och den öfriga kungafamiljen i Sverige för den stockholmska pöbelns raseri och misshandel. Betänk hvilka tider vi upplefvat, betänk den franska kungafamiljens öde och att Sverige kan blifva skådeplatsen för samma omstörtningar och rysligheter, som förhärja Frankrike.

— Det är väl ej möjligt, att min vägran kan hafva dessa följder, utbrister Gustaf Adolf och sjunker utmattad ned på en stol, medan stora, tunga tårar rinna ned från hans ögon. Revolutionens rysligheter — Bourbonernas öde — Sverige — Frankrike. Nej, Stedingk, det är omöjligt.

— Tyvärr, alltför möjligt, om Ers Majestät icke tager sig i akt. Men hvarför framhärda i denna vägran? Ers Majestät kan ju låta rådfråga prästerskapet i denna sak —

— Jag skall församla ett kyrkomöte, och Flodin skall äfven där få yttra sig, säger konungen ifrigt, som om denna tanke vore en lättnad för honom.

— Men ett kyrkomöte kan ej samlas på många månader, och emellertid kan mycket hända, säger hertigen. Vi skola rådfråga biskoparna, och de skola —

— Jag har rådfrågat Gud, svarar kungen stilla.

— Men Ers Majestät, tiden skyndar. Markow väntar därute. Jag är skyldig honom ett svar, utbrister ambassadören.

— Jag vet. Gif mig ett papper! Jag vill göra allt hvad jag göra kan för att bespara Sverige Frankrikes öde. Och mina herrar — kungens hand darrar, då han fattar pennan, och ögonen stå tårfyllda — jag är fästad vid storfurstinnan Alexandra och tror, att jag skulle gå en lycklig framtid till mötes vid hennes sida. Behöfver jag säga mer, då jag säger, att jag ej kan göra annorlunda än jag nu gör.

Kungen far hastigt med afvigsidan af handen öfver ögonen och låter gåspennan på papperet raspa ned några rader. Han strör omsorgsfullt guldsand öfver det skrifna, innan han räcker papperet till Stedingk.

— Min ambassadör lämnar detta papper till minister Markow för kejsarinnan. Sedan har kejsarinnan att bestämma, om hon anser det tillfyllest. Säg, att kungen af Sverige väntar kejsarinnans svar. Se här, hvad jag skrifvit till henne. Det är alldeles conformt med min muntliga förklaring nyss.

»Då jag gifvit kejsarinnan mitt hedersord på att storfurstinnan Alexandra aldrig skall bli oroad i något, som angår hennes religion, och Hennes Majestät förefallit nöjd med detta löfte, är jag öfvertygad om att Hennes Majestät ej tviflar på att jag tillräckligt känner de förpliktelser, detta löfte ålägger mig, för att någon skriftlig försäkran därom skall anses nödig

Gustaf Adolf.»

Hertigen och Stedingk växla en blick, och hertigen höjer på axeln, men ingendera yttrar något. De förstå, att det är fåfängt.

Då Stedingk redan håller sin hand på låset, säger kungen i så trött ton, att hans ord knappast äro hörbara:

— Vill Stedingk underrätta mig, då Markow återkommer. Jag orkar ej längre vänta här. Jag går in i mina rum så länge. —

Han gör det och låser dörren i dubbla slag.

Nere på gården vänta ekipagen alltjämt. Kuskarna hålla sig ännu tämligen strama på kuskbocken, men lakejerna stå ej längre med raka ben i silkesstrumporna och knäbyxorna.

Nu far åter den ryske ministern. Hur länge månne det dröjer, innan han kommer igen, och blir det då ändtligen affärd till hofvet?

Klockan går på tio. De ha väntat sedan före sex och de vänta alltjämt.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kejsarinnan Catharinas grå ögon blicka åter skarpt iakttagande ut öfver tronsalen, som de upprepade gånger gjort denna afton. Hofvet är fortfarande i otadlig, korrekt väntan, och några sakta hviskningar bland de längst bort stående förstummas, då kejsarinnans ögon möta de skyldigas.

Kejsarinnans juvelprydda solfjäder är alltjämt i rörelse, men hastigare än under första timmen, och de närmast stående stirra sig trötta på juvelernas allt snabbare blixtrande framför deras ögon; de se på kejsarinnans ansikte och märka, att de djupa vecken vid näsroten framträda alltmera och mera. Vecken, som bruka visa sig, då kejsarinnan är missnöjd eller ond, och som föråldra henne ett tjogtal år. Hyn är blodröd och läpparna hvita.

Storfurst Paul har sin plats alldeles bakom sin moder och sin dotter, storfurstinnan Alexandra. Hans fula, trumpna drag bli allt mörkare och dystrare, allt efter det kvarterna slå med silfverklart, gällt ljud från den stora pendylen på malakitbordet utifrån vestibulen. Dessa kvartslag höras med pinsam tydlighet i den stora, tysta tronsalen, och hvarje gång de åter ljuda, spritter en hvar till och ser förskräckt på sin granne. Kejsarinnans ansikte blir rödare för hvarje gång det gälla ljudet klingar in i tronsalen, och storfurstinnan Alexandras skälfning blir allt märkbarare, och då ljudet förtonat, fläktar kejsarinnans solfjäder häftigare än förut. Kejsarinnan hör storfurstinnan Anna Feodorowna hviska bakom sig, och hon säger ett lågt men strängt »tyst», som skrämmer ej blott den oförsiktiga storfurstinnan, utan också hela den öfriga kejserliga familjen till än peniblare orörlighet.

Så blickar kejsarinnan åter ut öfver tronsalen. Damerna börja se fallfärdiga ut, herrarna hållningslösa och otåliga. Men då de möta den skarpa blicken, återtaga damer och herrar i största hast sin förra air af korrekt och undergifven väntan. Hur länge Hennes Majestät, alla ryssars själfhärskarinna, behagar vänta, skall hennes trogna och tåliga hof vänta med henne. Om så väntan på den svenske kungen skulle räcka till domedag — hvilken den ser ut att göra.

Nu höres åter den stora vestibulpendylens silfverklingande klockslag. Alla ha så noga räknat kvarterna, att ingen skulle behöfva räkna det fulla timslaget, men de göra det dock hvarenda en, från Catharina själf och ned till den yngste kadettpagen. Alla nio slagen, ett för ett. Då det sista förklingat, stryker en lång susning genom tronsalen, en susning af otålig väntan, af olidlig trötthet. Storfurstinnan Alexandra har nästan rest sig upp från sin plats, medan klockan slår. Hon kastar en förtviflad, bönfallande blick på kejsarinnan, men Catharina hviskar »sitt stilla», och Alexandra sätter sig åter med djupt, nedböjdt hufvud.

Kejsarinnans solfjäder röres ej längre.

Det är som om allt lif hade upphört i salen, sedan denna solfjäder ej längre fläktar och blixtrar i skenet från de hundrade lamporna och vaxljusen.

Nu kommer Zouboff tyst, men brådskande upp på estraden och hviskar något i kejsarinnans öra.

Alla försöka att ej låtsa om hvad som tilldrager sig på estraden, men ingen enda förmår taga sina ögon från kejsarinnan. De se något oerhördt. Hon gäspar en gång, flera gånger utan att söka dölja det. Munnen drages på sned, som om hon småloge, men hon småler inte, som om hon tänkte tala — — —

Hon reser sig upp, vacklar, Zouboff stödjer henne, hjälper henne ned för estraden och för henne ut genom en bakdörr in i de inre gemaken.

Det hela har skett så oväntadt, den närmaste uppvaktningen har så väl förstått att skyla undan kejsarinnans stora gestalt, då hon bortgick, att det öfriga hofvet snarare anar än vet, att kejsarinnan lämnat salen. Då man ser, att tronen är tom och kejsarinnan försvunnit, går en skälfvande, böljande rörelse och en stark susning genom det oändligt stora rummet.

Öfverceremonimästaren underrättar från estraden de församlade, att Hans Majestät kungen af Sverige plötsligen blifvit illamående och att festen af denna anledning till en annan dag måste uppskjutas.

Storfurst Paul bjuder sin gemål armen, och följd af storfurstarna och storfurstinnorna skrider den kejserliga familjen förbi den bugande mängden genom tronsalen och vestibulen. Men storfurstinnan Alexandra är ej med, hon har af sin guvernant och sina damer blifvit förd ut genom samma bakdörr som kejsarinnan. Hon gråter så förtvifladt, att det ej kan vara tal om att hon skall följa med de andra förbi alla de nyfikna, spanande blickarna.

Strax därefter ankommer till den svenska ambassadörens bostad ett bud, som mäler, att kejsarinnan blifvit sjuk, och af denna orsakens skull icke mera den aftonen kan se kungen.

X.

Ryska resan.

(IV.)

Dletta artar sig till ett veritabelt Bender, säger Reuterholm efter ett par dagar till hertigen.

— Förstår inte, Reuterholm, att han därinne tänker detsamma och att det är menadt att vara ett Bender. Han tror på själavandringen och att Carl den tolftes själ är öfverflyttad i hans kropp. Det är därför vi leka Bender i Sankt Petersburg. Han är rasande, isynnerhet därför att kejsarinnan nekar honom att råka storfurstinnan Alexandra, sägandes att hon alltjämt är sjuk. Barndomens rädsla har öfvergått i största dumdristighet och våghalseri. Hur skall man annars förklara detta, att han à tout prix stannar kvar mot kejsarinnans vilja? Hittills har kejsarinnan nöjt sig med att förbjuda hvarje ryss att besöka svenska ministerhotellet och låtit polisen omgifva huset, men hur länge skall det stanna vid detta, ifall vi fortsätta med vårt trotsande och hvarken vilja foga oss eller resa?

— Jag tänker alldeles som min nådige herre. Hvar morgon undrar jag om min nådige herre, om kungen och vi allesammans innan aftonen skola sofva i kastellets fängelsehålor.

— Detsamma har fallit mig in dessa tvenne förmiddagar, då jag med kungen suttit inne i kejsarinnans smårum och hört honom med det obstinataste ansikte svara nej, nej, nej till hvarje propos af kejsarinnan om instickandet i fördraget af det olyckliga ordet religionsfrihet. Men att underhandlingarna åter upptagits och att vi gå fria, skylles säkerligen detta, att kejsarinnan ej uppgifvit hoppet om att få se sin sondotter som Sveriges drottning, innan hon dör, och skall detta ske, måste det bli snart, ty kejsarinnan lefver ej länge, det är min tro.

— Hennes Majestät var mycket förändrad det ögonblick jag såg henne på balen för storfurstinnan Anna Feodorownas födelsedag. Obegripligt, att kungen insisterade på att begifva sig dit. Efter det svåra mankemanget måste det ju för vanliga begrepp varit påkostande, ja, omöjligt att vidare uppträda på hofvet. Förunderligt, att han kunde förmå sig att bjuda upp och dansa med de närvarande storfurstinnorna och bibehålla sin obesvärade hållning under den pinsamma stund han bevistade balen, säger Reuterholm.

Hertigen höjer på axlarna. — Är inte allt obegripligt, då det gäller honom? Ingen kan sätta sig in i hvad han kände, vi veta blott hur förläget och påkostande det var för oss andra att infinna oss där. Men vi voro ju nödda härtill, då vi ej kunde låta honom gå ensam. Sannerligen jag någonsin bevistat en mera begrafningsliknande bal. Kejsarinnan, som endast visade sig ett ögonblick — och ej talade med kungen, storfurstinnan Alexandras frånvaro och sjukdom, den allmänna förstämningen och tvånget mellan oss och ryssarna. Det hela var lugubert. Och all denna otrefnad, därför att kungen påstod, att då man antagit inbjudningen till balen, måste man också infinna sig där. Förstå ett sådant resonemang den som kan! Och därför att den första oktober var utsatt för vår afresa, innan brytningen ägde rum, måste vi med risk för lif och frihet stanna här till den dagen. Han är en envis pedant, hvem som nu går igen i honom. Emellertid hoppas jag, att vi ej vidare behöfva att offentligen visa oss vid hofvet annat än för afskedstagandet.

— Såvida ej våra samfällda föreställningar slutligen göra intryck och förbindelsen återknytes. Det är ju en stor sak, att kejsarinnan velat upptaga underhandlingarna, och om kungen ger vika —

— Därom har jag föga hopp. Vi, jag och ni herrar excellenser, ha sagt allt, som sägas kan, och upprepat det till leda, men det är som att tala för väggen. Det, som grämer mig nästan mest, är att iakttaga den prestige, som man ej kan låta vara att se, att kungen vunnit till och med här, därför att han vågar trotsa kejsarinnan Catharina. Man anser honom vara ett vidunder af karaktärsstyrka och mod, då han blott är ett vidunder af envishet och rätthafveri. Och hur skall han ej bli upphöjd till himla i Stockholm, ifall detta vågspel aflöper lyckligt, om vi slippa krig och komma härifrån med lifvet? Svensken tycker om det våghalsiga och äfventyrliga.

— Unge kungen har verkligen visat förmågan att bereda sig och andra de märkvärdigaste öfverraskningar, svarar Reuterholm.

Hertigen afbryter honom —

— Jag förstår i hvarje fall icke kejsarinnans långmod. Det är ej en tillräcklig förklaring, att hon önskar se sin sondotter på Sveriges tron! Hade detta skett för några år sedan, hade vi alla vid det här laget varit fängslade, om icke mördade, en rysk här hade stått i Finland och en rysk flotta hotat Stockholm —

— Förklaringen är säkerligen just den, som min nådiga herre anför. Nu är ej för några år sedan, och Rysslands Catharina har blifvit gammal, sedan i tordags afton. Och vet min nådige herre, så besynnerligt det låter och så otroligt jag skulle ansett det vara, om någon sagt detta för fem veckor sedan, då vi lämnade Stockholm, men jag börjar tro, att den stora kejsarinnan Catharina hyser respekt och, hvarför ej säga det, beundran för vår lille kung. Han är den ende, som någonsin vågat trotsa hennes vilja och trumfat igenom det intrycket, att hans vilja är lika envis, om ej envisare än hennes, och detta i hennes egen hufvudstad och så till sägandes i hennes makt och därtill under vidrigaste omständigheter, hvaraf jag för den vidrigaste håller, att Gustaf Adolf verkligen fattat tycke för storfurstinnan Alexandra och önskat henne till gemål. Detta inser kejsarinnan lika väl som vi, och sannerligen måste man icke erkänna, att detta är förundransvärdt, ja, från hennes synpunkt beundransvärdt.

— Jag tror verkligen, att Reuterholm sent omsider börjar appreciera unge kungen, säger hertigen ganska maliciöst, ty han har ej undgått att märka, det Reuterholm under hela denna ryska resa följt kungen som en skugga utan att mycket bekymra sig om hertigen. — Det är på yttersta stunden. Hoppas att Reuterholm, innan myndigheten inträder, ännu får tid och tillfälle, att ur Hans Majestäts beundransvärdt envisa hufvud borttaga den fixa idéen, att

Reuterholm genom Markow bibringat kejsarinnan den föreställning, att Gustaf Adolf vore lätt öfvertalad och lättledd, och att det är Reuterholm, som velat sköta spelet både för kungens, för kejsarinnans, men framför allt för egen räkning. Mig har det ej lyckats. Det måste jag till min ledsnad erkänna.

Reuterholm skrattar försmädligt. — Det skall nog gå, min nådige herre, blott vi väl äro lyckligen hemma igen. Vi ha i det närmaste fem veckor på oss till den första november, och jag håller mig för tillräckligt sadelfast för att ej riskera att bli afkastad vid första knyck af en istadig fåle.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ett ohyggligt väder är rådande den första oktober, då afresan från Petersburg försiggår. Det blåser så svår snöstorm, att man öfverlägger om huruvida man ej bör sätta de tunga, stora resvagnarna på medar, ifall snöyran skulle fortfara. Ingen talar dock om att uppskjuta resan, man vet, att kungen ej skulle tilllåta det, och alla äro glada att få begifva sig af.

Kungen sitter med Fleming i den första vagnen. Han vill ej ha någon annan med sig än Fleming i samma vagn, har han förklarat.

Alla finna, att denna ryska resa gjort kungen myndig före myndighetstiden, som ju också infaller redan om en månad. Han bestämmer om allt själf, och man rådfrågar hans önskningar som aldrig förr, undantagandes den gången salig kungen var rest till Aachen, och Gustaf Adolf som kronprins satt som ordförande i regeringen.

Kungen och hertigen ha under den förflutna veckan upprepade gånger varit i misshumör med hvarandra. En dag grälade de, och denna dag gick kungen och lade sig vid fyratiden på eftermiddagen, sägande sig vilja vara allena. Gustaf Adolf har alltsedan rupturen hvarje natt sofvit hårdt och orubbadt. Detta, att han kan sofva om nätterna trots bekymmer och kärlekssorg, är ett bevis för kungen, att Gud är med honom och att han är på rätt stig, ty han har blifvit fri från den gnagande samvetsoron, som ej upphört att kvälja honom

från den stund han gaf kejsarinnan sitt löfte i Tauridens vinterträdgård. Han förmår allt, blott ej att strida emot Gud, därtill räcka ej krafterna. Vet han blott, att han har Gud på sin sida, och detta vet han alltid ögonblickligen, liksom han vet, då han ej har det, kan han uthärda hvad som helst. Därför har han uthärdat det, som han denna vecka haft att genomgå.

Stormen och snöyran tilltaga alltjämt, och den dystra, gråblå himlen hotar med fortfarande urväder. Afresan sker utan pomp och ståt. Den människohop, de eleganta ekipagen med sköna damer, som hälsade kungen välkommen vid ankomsten, synas ej till. Inga eskorterande trupper, inga uppvaktande ryska hofkavaljerer omgifva vagnarna.

Afskedet från kejsarinnan har varit kallt och tvunget. Kejsarinnan stod i ett inre rum afdeladt med en portiär och räckte sin hand till kyssning, först till kungen och hertigen och sedan till hvar och en af de öfriga herrarna efter rang och ordning. Och då den siste af sviten kysste hennes hand, drog hon själf gardinen för. Gustaf Adolf tänker på denna scen, och då han minns det åldriga ansikte med de skarpa vecken kring munnen, som visat sig framför portiären vid afskedet, saknar han uttrycket af den strålande välvilja, som lästes i den goda féens ännu vackra anlete, då hon hälsade honom välkommen för en månad sedan. Kungen tänker på att han, undantagandes sin salig fader kungen, aldrig råkat en person, som gjort ett så tilldragande intryck på honom som kejsarinnan Catharina, och nu är också hon död för honom. Kungen suckar djupt. Det bedröfvar honom, att kejsarinnan är ovänligt sinnad mot honom, och ännu mer pinar honom tanken, att hon visat sig falsk och oärlig ...

Kungen tänker med saknad på storfurstinnanmodren, som han denna sista tiden kallat »maman» och som han älskat, som vore hon hans egen mor. Han tänker på storfurstinnan Elisabeth, som visat sig älskvärd mot honom till sista stund.

På Alexandra vill han ej tänka, vill ej, vill ej, och för att slippa tänka på henne, börjar han samtala med Fleming.

Kungen stöter lätt till Flemings arm, pekar upp mot snöhimlen, visar på de uppdragna vagnfönstren, som skallra för de häftiga vindstötarna.

— Lyckovädret varade ej länge, Fleming, säger han.

— Nej, Ers Majestät, men det kan återkomma.

Kungen skakar på hufvudet.

— Det var första och kanske enda gången i mitt lif, jag hade väderlycka, Fleming.

Åter blir det till lång tystnad i vagnen. De äro nu ute på landsvägen, som den ojämnt fallande snön gör svårtrafikabel. Vagnen skakar och slingrar betänkligt.

Ändtligen säger kungen:

— Jag vill begagna detta tillfälle, då vi äro ostörda, och tacka Fleming för de ord Fleming sade mig dagen efter den, då vi fingo återbud från kejsarinnan. Jag hade ingen, som höll med mig, och ingen, som förstod hvarför jag måste handla så och ej annorlunda. Men då jag talade med Fleming om det, som passerat, svarade mig Fleming högt, så att alla hörde det: »Jag kan aldrig råda Sveriges kung att handla mot Sveriges lag.» Detta var ett manligt och ett modigt ord, och jag tackar Fleming. Jag har sedan dess tänkt mycket på Fleming, och om jag vore en enskild man, skulle Fleming vara min vän för lifvet. Men ser, Fleming, nu går det inte an.

— Behöfver inte en kung en vän såväl som andra, bättre än andra? frågar Fleming.

Kungen svarar:

— Jag förmodar det. Det är mycket ljuft att ha en vän, på hvilken man kan lita och som förstår, då andra missförstå. Det var detta jag ville säga Fleming, innan vi komma hem till Stockholm, att Fleming är den enda af min omgifning, som bestått denna resa med heder.

— Jag tackar Ers Majestät för dessa nådiga ord. Jag sade mitt hjärtas uppriktigaste mening.

— Det vet jag. Fleming inser liksom jag, att ärlighet varar längst. Och som jag alltid handlar härefter, måste jag säga Fleming, att jag ej längre vågar ha Fleming till vän.

Fleming ser ytterst förbluffad ut.

— Därför — kungen klappar Flemings arm — därför att af en *sådan* vän kan lätt uppstå en gunstling. Och jag skall inga gunstlingar ha. Fleming förstår.

Kungen vänder sig bort och ser ut genom fönstret. Och då han efter en lång stund åter talar med Fleming, ser denne att kungens ögon stå fulla af tårar. Äfven Fleming har tårar i ögonen.

— Vi skola ej tala om detta. Och ännu en månad återstår till den första november. Låtom oss tala om något annat! Jag har tänkt fråga, Fleming, om Fleming ej blef mycket förvånad öfver kejsarinnans oförmodade nitälskan för den grekiska religionen. Jag blef det.

— Ej så alldeles, Ers Majestät. Ers Majestät minns den morgonen, då vi sågo den ryska soldaten tillbedja sin amulett.

— Alltför väl minns jag den morgonen, svarar kungen, det är ej fjorton dagar sedan dess, då var det full sommar, nu är det full vinter.

— Jag hade hört ytterligare några anekdoter, som jag ej ansåg mig böra omtala för Ers Majestät, därför att de handlade om kejsarinnan själf. Intresserar det, Ers Majestät, att höra dem nu?

Kungen nickar. — Ja, såvida det ej är någon af de skabrösa historier, som gå om kejsarinnan. Med dylikt vill jag intet ha att skaffa. Ej heller med något förtal.

— Nej, Ers Majestät. Detta rör kejsarinnans deltagande i sitt folks bilderdyrkan. Jag förmodar, att det sker för att smickra prästerskapet, liksom jag antar, att det var för den orsaks skull, som strängheten i religionsfrågan denna gång blef så stor och olycksdiger. Ers Majestät har ju varit inne och besett kejsarinnans enskilda kapell i Tauriden och säkerligen där observerat den dyrbart klädda och med juveler alldeles öfversållade madonnabild, som är uppställd på högaltaret?

Kungen svarar:

— Jag beság detta kapell i storfurstinnan Alexandras sällskap.

— Nåväl, Ers Majestät. Jag vet, att om man har tur, kan man i detta kapell få se kejsarinnan utsträckt på golfvet framför madonnabilden uppsamla nedfallet grus och stoft och strö det i den juvelkrona, som hon bär på hufvudet. Hvad säger Ers Majestät härom?

— Jag tror ej, att kejsarinnan gör detta för att smickra sitt folk eller sitt prästerskap, som Fleming förmenar. Då kung David försyndat sig, brukade han strö aska i sitt hår, säger kungen långsamt. Detta förstår inte

Fleming, men om Fleming vore en mäktig härskare, skulle Fleming förstå, att en fattig, syndig människa i ångest och ruelse kan känna ett behof att strö stoft och aska i sin krona. Visserligen kan jag icke förstå, att man låter någon be- vittna det, tillägger han sakta.

Snön och urvädret tilltaga.

XI.

Minderårigheten är slut.

Stockholmarna gå man ur huse för att acclamera unge kungen, då kanonerna från Skeppsholmen ändtligen förkunna, att flottiljen är i annalkande. Vindarna ha varit konträra, och man har väntat förgäfves flera dagar, börjat oroa sig —

Men nu ljuder kungasaluten, och nu strömmar från alla gator och gränder folk ned till Logården, där landstigningen skall ske. Det är svart med folk på bron öfver Norrström, och längs hela Skeppsbron myllrar det af människor. Ryktet om att något för svenska äran högst tillfredsställande och för unge kungen mycket hedersamt passerat i Petersburg cirkulerar bland mängden. Ingen vet hvad som skett, men alla äro ense om att unge kungen hållit sig manligt och envist vid sina principer, som varit välgrundade. Kejsarinnan lär ha yttrat: Jag är på det högsta förvånad, att en yngling på aderton år vågat stå mig emot, jag, som i trettio år styrt Europa.

Någon i folkhopen yttrar:

— Detsamma gjorde Carl den tolfte på sin tid. Det är godt, att åter en ung svensk kung vågat visa ryssarna tänderna.

De omkringstående hålla med: — Mycket rätt sagdt. — Vi ha länge nog slickat hand. — Vi behöfva inte kuscha för ryssen —

Nu komma Seraphim och de andra skeppen seglande uppför Strömmen. Den unge konungen står på galerens högsta däck och hälsar åt alla sidor.

— Hell Gustaf Adolf! Hell vår unge kung! Vivat, vivat!

— Seraphim vänder, ropar någon.

— Ja, unge kungen gick ju inte ut i slup, så han vill väl inte gå in heller —

— Desto bättre ser man honom!

— Lefve Gustaf Adolf! Lefve Gustaf Adolf! Lefve Gustaf Adolf!

— Skrik högre, så det hörs öfver kanondundret!

Högre och högre ljuda jubelropen. Kvinnorna vifta. Männen hurra.

Någon i folkmassan säger, att han hört berättas, att de principer unge kungen fasthållit i Petersburg hafva gällt den evangeliskt lutherska lärans heligaste sanningar —

Dessa ord spridas som en löpeld genom skarorna.

— Han har alltid varit snäll och gudfruktig!

— Det blir en god kung!

— Och sparsam. Han lät halfsåla sina stöflar i våras.

— Han skall lära ryssarna att veta hut.

— Lefve Gustaf Adolf! Hell! Hell! Hurra, hurra!

— Gud signe honom, där han står! Lefve vår unge kung! Hell vår Gustaf Adolf!

Alla högre officerare och hofvet möta kungen på Logårdsbryggan, likaså hela den kungliga familjen, förutom hans moder, änkedrottningen, som först är kungen till mötes på terrassen vid slottet.

Folkmassan är vild af hänförelse, och jubelsorlet är bedöfvande, då kungen stiger upp i änkedrottningens vagn och sätter sig bredvid henne.

Gustaf Adolf tycker, att denna ankomst är hans veritabla tronbestigning.

Det entusiastiska mottagandet smickrar hans högmod. Han unnar hertigen och Reuterholm att bevittna, till hvilken grad folk ger honom rätt. Han känner en obeskriflig trygghet. — Har jag Gud med mig, har jag också folket. Jag skall i all framtid hafva Gud med mig i hvad jag gör och låter, då måste det gå mig väl, tänker han med högt bultande hjärta.

Nu kör vagnen, omgifven af det eskorterande gardet och följd af en hurrande och sorlande skara af pojkar, som svänga kasketterna och skrika som tuppkycklingar: Lefve kungen, lefve kungen!

— Herre Gud, det bär af till Ulriksdal och inte till Drottningholm.

— Han skall spisa middag hos mamma, vet jag.

— Han har blifvit blekare och magrare på de här veckorna.

— Kan väl förstå, att det tar på krafterna att ensam stå emot kejsarinnan i hennes egen hufvudstad. Det lär han ha gjort. Hertigen och Reuterholm voro på kejsarinnans sida.

— Herre Je! Ville de afskaffa lutherdomen i Sverige?

Bron öfver Norrström är tätpackad af människor, som ropa och hurra, och i fönsterna uti husen vid Drottninggatan och i Kungsbacken samt vid Norrtull, hvilken väg änkedrottningens vagnar taga, stå damer, som vifta med näsdukarna och niga för unga majestätet.

— Hans hållning är värdigare och friare än tillförene, hviskas det, då vagnen kör förbi, och kungen hälsar upp mot fönsterna.

— Han ser ut som en hel karl.

— Han har visat sig vara en hel karl.

— Lefve Gustaf Adolf! Lefve Gustaf Adolf!

På aftonen far kungen ut till Drottningholm med facklor.

På Drottningholm är stor fest i operahuset till firandet af kungens hemkomst.

Prinsessan Sofia Albertina föreställer Svea, som låter sig spå de skönaste händelser. Hertiginnan af Södermanland dansar i den polska menuetten.

Här vill man ej ha reda på något af det, som tilldragit sig i Petersburg, förrän festen är förbi. När den detta är, och man underrättar sig, förstår man, att anspelningarna och komplimangerna ej passat så väl för tillfället, som man under den långa inöfningstiden beräknat.

Unge kungen har också under aftonens lopp ofta sett besvärad och olycklig ut, men damerna ha skyllt detta på en blyghet, som numera dock lär vara öfvervunnen, efter hvad de från Ryssland återkomna herrarna berätta. Alla dessa herrar äro vid det miserablaste humör.

Allt hvad som berättas om kungen, allt hvad han gör och låter, börjar bli af vikt för hofvet på Drottningholm, som ju måste vända sig mot den nya sol, som om ett par veckor skall stråla öfver stad och land. Hofvet lägger snart märke till att det råder kallsinnighet mellan myndling och förmyndare.

Man påstår, att unge kungen lär ha yttrat, att hela denna kostsamma resa kunnat vara ogjord, och man berättar, att kungen sparat hela tusen riksdaler af sina medhafda handpengar. Häraf sluter hofvet, att man har att vänta ett hushållsaktigt regemente ...

Hofvet har dödande ledsamt på Drottningholm dessa veckor. Det är som att bo i ett hus, som håller på att skifta ägare. Man vågar ej bekvämt eller nöjsamt inrätta sig, man kan ju icke veta, om man ej nästa vecka blir uppsagd.

Och på skvallervägen kan man ej få minsta antydan om hvad som kommer att hända, ty unge kungen förtror sig ej åt någon. Han går mycket ensam med ett spö i handen, hvarmed han slår på stöflarna. Han uppsöker de ensligaste vägarna i den vidsträckta Drottningholmsparken, till stort bekymmer för trädgårdsmästarna, hvilka måste se till att alla nedfallna, vissna löf äro omsorgsfullt undanröjda tidigt på morgonen, innan kungen går ut. Ej blott i hufvudgångarna som salig kungens eller förut i salig änkedrottningens tid, utan från de aflägsnaste sidovägarna, ty unge kungen tål ingen oordning någonstädes, och ingen vet förut de vägar han ämnar taga.

Kungen går ensam och spatserar tidigt om morgnarna. Han kan ej sofva. Han har för mycket att tänka på. Drottningholms park står i rikaste höstskiftning af gult och rödt, och då morgonsolen skiner på all denna prakt och Mälarens vatten återspeglar den, är parken i kungens ögon långt fagrare än under vårspricknigens och högsommarens tid. Den kyliga luften och de friska vindarna behaga honom också bättre än sommarens kvalm.

Men man skall ej tro, att kungen ströfvar hållningslöst omkring i den vid denna tidiga timme öde Drottningholmsparken. Därtill äro värdigheten och stelheten alltför medfödda. De afläggas ej ens i den allra djupaste ensligheten.

Kungen har mycket att tänka på. Men bloden stiger honom åt hufvudet, då han skall tänka och öfverlägga inne i slottsrummens kvalm. Här ute reda sig tankarna. Han sätter sig ned på en trästubbe, och med händerna hopknäppta öfver knäet, tänker han på storfurstinnan Alexandra. Hans högmod är tillfredsställdt af det, som händt efter återkomsten från Petersburg. Detta, att underhandlingarna alltjämt fortsättas, betyder, att storfurstinnan är så allvarligt fästad vid kungen, att hon ej kan lefva honom förutan. Folkets ostentativa hyllning vid hemkomsten från Ryssland var ej att missförstå, och det stora uppseende och den smickrande beundran, som kungens uppträdande uppväckt öfverallt i Europa, tala också sitt språk. Äfven Rosenstein har varmt lyckönskat kungen till hans handlingssätt, och doktor Flodin jämte andra af Stockholms prästerskap ha varit eniga med honom därutinnan, att det vore omöjligt tillstädja Sveriges drottning fri utöfning af sin grekiskt-katolska tro.

Kungen är stolt öfver att ha väckt detta uppseende i främmande länder och vunnit detta bifall af sina egna undersåtar, och då kärlekslågan blir alltför varm, söker han svalka den med tanken härpå och genom att envist upprepa: Gud är med mig! Gud är med mig!

Kungen ändrar ställning. Han lutar hufvudet i vänstra handen, som han stöder mot knäet, och piskar de höga stöflarna hårdt med spöet, som han håller i den högra. Det ljuder i den morgontysta parken som gisselslag. De följa taktfast de ord, som kungen mumlar mellan sina sammanbitna tänder:

— Intet annat villkor än öfvergång till den evangeliskt lutherska läran. Intet annat. Går kejsarinnan in därpå, à la bonheur — till lycka.

Kungen har rest sig upp för att gå, men sätter sig åter ned på trädstubben. Han tänker ej mera — han drömmer. Det är så tyst i den stora parken, att höstvindens susande och prasslet af de gulnade löfven, då de nedfalla, är det enda ljud, som höres fjärran och när.

Men plötsligen spritter kungen upp ur drömmarna. Han har så mycket att tänka på, han har ingen tid att drömma. Han stiger hastigt upp, skakar af de löf, som fallit på hans dräkt, och går mot slottet, där det nu börjar bli lif och rörelse. Han går långsamt och afmätt med händerna på ryggen. Nu tänker kungen på det tal, som han skall hålla vid regeringstillträdet Han skall ej berömma hertigen öfver höfvan. Blott säga det anständigheten fordrar, och sanningskärleken kan gilla. Kungen skall tacka sin förmyndare för hans möda och vaksamhet. Det är bra funna ord. Han stannar och tecknar sig dem till minnes på ett elfenbensplån, som han bär på sig. Så har kungen att betänka de ord, hvarmed han skall gifva Reuterholm afsked. Han upptecknar äfven dessa.

I den stora vänstra alléen från slottet kommer Fleming kungen till mötes.

— En kurir med underrättelser från Petersburg, Ers Majestät, och med detta bref, säger han sakta.

— Från Ryssland? frågar kungen ifrigt, och blodet skjuter upp i ansiktet.

— Ja, Ers Majestät. Kuriren medför sorgliga underrättelser. Kejsarinnan Catharina har den sjuttonde aflidit af ett slaganfall, som drabbat henne några dagar förut.

Kungen blir dödsblek. Med darrande hand bryter han sigillen på brefvet från ambassadören Stedingk.

— Fleming, kejsarinnan Catharina fick slaganfallet i samma kabinett, där hon mottog mig sista gången. Jag kan däruti ej se annat än Guds finger. Hon skulle gifvit vika. Det var Guds vilja, att hon skulle gifvit vika, utbrister kungen, då han läst brefvet.

Han står ett par ögonblick och stirrar rakt framför sig, men hastigt fyllas hans ögon med tårar, och han säger med sin vekaste stämma:

— Jag höll af henne som en mor. Innan brytningen skedde, visade hon mig sådan godhet. Alla de, som jag håller af, dö, Fleming, eller ock bli de som döda och borta för mig. Min ungdom har varit glädjelös, och jag hyser ingen förhoppning på en lycklig framtid, sedan jag måst afstå från storfurstinnan.

Kungen har fällt spöet och står nu och vrider sina händer i förtviflan. Han lutar hufvudet mot ett träd för att stödja sig, och han snyftar våldsamt.

Fleming söker trösta honom.

— Ers Majestät får ej tala så. Vi, som älska Ers Majestät, tro, att en lycklig framtid skall varda Ers Majestät till del. Värdigas besinna —

Kungen har åter satt sig i rörelse, och Fleming går bredvid honom. Kungen snyftar alltjämt.

— Jag besvär Ers Majestät att ej pina sig med grubbel öfver det framfarna. Månne ej detta oväntade dödsfall kan båda den första ljusglimten till sällare dagar. Jag besvär Ers Majestät —

Fleming har blifvit mycket ifrig, och där han går bredvid kungen, tänker han på intet annat än på att trösta.

Plötsligen blir kungen stående och ser vädjande på Fleming, som ej förstår hans blick. Snyftningarna ha alldeles upphört, men kungen säger ej ett ord, utan stirrar stelt och ogillande på Fleming, som fortsätter:

— Jag ber och besvär Eders Majestät att hämta förtröstan i tanken på undersåtars kärlek, på — — —

Nu härdar kungen ej längre ut. Han afbryter Fleming och säger i skarpt förebrående ton:

— Fleming går till höger.

— — — — — — — — — — — — — — —

Några dagar senare, den tjugunionde oktober, flyttar hofvet från Drottningholm för att den första november, kungens myndighetsdag, vara i staden.

I öfver fyra och ett halft år har unge kungen sett framåt till myndighetsdagen såsom till en af de viktigaste dagarna af sitt lif. Han har tänkt på den och på dess följder så oupphörligen, att, när den väl är inne, det känns alltför besynnerligt.

Klockan nio på morgonen beger sig kungen till rikssalen, följd af sina farbröder och af excellenserna. Gustaf Adolf är iklädd kunglig skrud, men, såsom ännu okrönt, bär han endast kronprinskronan. Alla kollegierna, liksom hela hofvet och landshöfdingarna, gå med i processionen, men präster, borgare, Stockholms magistrat och officerare, som i stor mängd rest upp till Stockholm, hafva i förväg infunnit sig i rikssalen. Änkedrottningen jämte den öfriga kungliga familjen sitta på en tribun. En annan tribun intages af ryska ambassaden och corps diplomatique.

Då kungen satt sig på tronen, ger ceremonimästaren Hauswolff tecken till tystnad.

Gustaf Adolf har på det noggrannaste i minsta detalj tänkt öfver ceremonielet på rikssalen, ty hvarje den ringaste oordning eller obetydligaste mankemang pinar och irriterar honom. Allt går också punktligt och väl, så vidt på kungen ankommer. Han håller sitt tal från tronen. Det är allvarligt och enkelt och därigenom af stor verkan. Han har själf skrifvit det, fast det är af Rosenstein genomläst.

Statssekreteraren Rosenblad uppläser nu berättelsen öfver hertigen-regentens förvaltning. Det är ett skönmåleri, men kungen har förberedt sig härpå och åhör med stort tålamod och med passande hållning det långa talet, som räcker öfver tvenne timmar. Härpå öfverlämnar statssekreteraren denna redogörelse till kungen, som gifver honom till uppläsning ett signeradt kvitto med gillande af hertigens förvaltning under minderårigheten, innehållande att aldrig kungen eller hans efterkommande kunna inquietera hertigen med någon efterräkning, och slutande med kungens tacksägelse till sin farbroder.

Sedan statssekreteraren med hög röst uppläst detta dokument, lämnar kungen det själf till hertigen, som för dess mottagande uppstiger på trappstegen till tronen. Denna scen mellan förmyndare och myndling kunde ha varit högst rörande, om den ej utspelats med stor och påfallande likgiltighet å ömse sidor. Ej den minsta rörelse läses vare sig i kungens eller hertigens ansikte.

Sedan hertigen återvändt till sin plats, uppmanar han med hög röst kungen att i närvaro af sitt församlade folk aflägga kungaeden.

En bönpall och en bibel placeras framför tronen.

Kungen reser sig upp för att aflägga eden på kungaförsäkran och säkerhetsakten. Men i samma ögonblick upptäckes, att de två högviktiga dokumenten, som skola besvärjas, ej äro tillfinnandes.

Det hviskas, det springes omkring, det letas nere i salen. Gustaf Adolf har intet annat att göra än att åter sätta sig ned på tronen.

På något så oerhördt är kungen ingalunda förberedd, och han har all möda i världen att bibehålla sitt sinneslugn under den närmare en timmes tid, som det dröjer, innan kungaförsäkran blir upphämtad från riksarkivet. Säkerhetsakten är ej tillfinnandes.

— Det är ett dåligt omen, att det sker mankemang vid detta tillfälle, ett förskräckligt omen, tänker kungen.

Och den ena besynnerliga föreställningen efter den andra, om hvad Guds mening kan vara med detta, jagar genom hans hufvud. Det förefaller honom också, som om ett sådant otroligt slarf ej skulle kunnat ifrågakomma, ifall ej en afsiktlig försumlighet låge bakom, och han pinar sig med funderingar från hvem den kunnat härleda sig. Månne detta är någon jakobinisk stämpling? Månne någon rysk intrig? Eller — Gud sig förbarme — en sammangaddning af detta folk, som mördat hans fader?

Ångestsvetten står på hans panna. Det kokar och sjuder inom honom, blodet tränger våldsamt till hufvudet. Han har svårt att hålla kropp och ansiktsmuskler stilla, att ej visa sin fasa, sin vrede, sin ångest.

— Skall då intet i världen aflöpa för mig utan sinnesoro? tänker han med sådant stort medlidande med sig själf, att rörelsen håller på att öfversvalla till utbristande i gråt och konvulsiviska snyftningar. Han vet dock, att han ovillkorligen måste hålla sig stilla vid detta tillfälle, inför denna församling —

Då ryktet om missödet, ifall det verkligen blott är ett missöde, når ut till folket, är det nödvändigt, att det tillägges, att kungen själf ej lade den ringaste vikt därvid — i annat fall tolkar också allmänheten detta som ett dåligt omen — det Gud förbjude, tänker han.

Hur skall han kunna hålla sig lugn? Förströ tankarna —

Det faller honom plötsligen in, att han helt nyligen hört omtalas en dylik väntan. Monarken inför sitt hof och sina dignitärer. Ah, kejsarinnan Catharina i det Tauriska palatset!

Han har förut endast haft tanke på den orätt hon begick emot honom den aftonen, då hon lade detta grymma försåt emot hans lycka. Nu förstår han plötsligen kejsarinnans sinnesstämning, medan hon väntade på honom inför hela sitt hof. Och det faller honom in, att det är, för att han skall förstå detta, som Gud nu låter honom själf vänta på samma sätt. Men är det så, då måste det bäras. Allt kan bäras, om man blott förstår Guds mening. Med ens blir kungen lugn och behärskad och väntar med största långmod på det viktiga papperet, som ändtligen framlägges. Och med hög och tydlig röst aflägger han sin kungaed.

Nu följer regentens afskedstal.

Kungens hjärta klappar häftigt, då hertigens sista ord ljuda:

— Jag nedlägger nu inför Eders Majestäts tron förmyndareskapet jämte befälet öfver flottan och alla de ämbeten, jag under Eders Majestäts minderårighet beklädt.

Hertigen gör ett kort uppehåll för effektens ökande.

— Och jag återgår såsom den förste undersåten inom det enskilda lifvets krets.

Det blir en lång högtidlig tystnad. Kungen sitter orörlig, endast läpparna röra sig. De hviska åter sakta de ord, de nyss högt yttrat:

— Jag har tagit till mitt valspråk *Gud och folket.* Dessa ord skola ständigt påminna mig om mina plikter, mitt ansvar och de stöd, på hvilka jag förtröstar.

Han tänker ännu en gång öfver dessa ord och deras innebörd, och han sitter orörlig kvar, lyssnande till rösterna inom sig. Plötsligen hör han, medan hjärtat bultar med ökad fart, som en glädjefanfar några ord, han under dessa fyra och ett halft år ofta upprepat inom sig:

»Minderårigheten är slut! Nu är jag själf konung!»

Hur hjärtat klappar, hur det susar och klingar för hans öron!

— Minderårigheten är slut! Slut med slarf, oreda, slöseri, gunstlingskap. Nu är jag själf konung!

Nu skall här bli ordning i Sverige, i världen! Gud ske tack och pris evinnerligen!

Han reser sig upp från tronen och går med högburet hufvud och med strålande ögon i ungdomligt majestät ut ur rikssalen.

XII.

Målet och ändamålet.

Unge kungen älskar sitt täcka Haga. Haga är hans enskilda egendom och detta ökar för honom dess behag. Haga har varit salig kungens skapelse och så till sägandes växt upp med Gustaf Adolf själf.

Gustaf Adolf minnes ganska väl, då salig kungen lät bygga paviljongen för att där kunna inhysa några personer af sin intimitet, som med förtjusning samlades i de tre vackra salongerna i rez-de-chausséevåningen. I denna våning gå de stora fönstren ända ned till marken, hvilket gör att parken med sina träd, trädgården med sina blomsterrabatter och väl ansade gränsmattor jämte Brunnsviken med dess fagra stränder liksom höra med till rummens utstyrsel och bilda en fond, som täflar med behaget af de Masreliezska målningarna, och med den mest förtjusande effekt mångdubblas af flygelsalongens spegelglas. Denna naturliga fond är lika intagande, då nejden står i löfsprickningens tid och Brunnsviken går med fina, vattrade vågor, eller parken är iklädd högsommarskrud och på Brunnsvikens stilla spegel löfruskklädda roddbåtar skymta fram och åter, eller då hösten färgar parkens träd i flammande guld och purpur och Brunnsvikens barm häfves i oroliga, skimrande böljor, eller då snön täcker marken och hvitpudrar granarna och isen fängslar den vackra viken i sina bojor och på dess blanka yta framila slädnätsprydda snäckor och hurtiga skridskogångare.

I dessa rez-de-chaussée-salonger har salig kungen samlat vackra möbler och andra konstföremål. Hvarje äfven den minsta sak är af honom själf utvald och ställd på den plats han själf bestämt. Allt på Haga påminner om salig kungen.

Också därför älskar unge kungen detta ställe och beslutar sig för att, så vidt görligt, där tillbringa första vintern efter sin tronbestigning. Haga passar honom så mycket bättre, som det trånga utrymmet omöjliggör en stor och kostsam hofhållning med lysande festligheter, som trötta, besvära och uttråka unge kungen, som har allvarligare saker att begrunda och verkställa och som i anseende till de dåliga finanserna på allt sätt vill lägga sig vinn om att spara. Helst skulle unge kungen alldeles vilja slå sig ned på Haga denna vinter, men

då han känner skrupler öfver att han då möjligen skulle försumma några af sina plikter i hufvudstaden, beslutar han sig för att skiftesvis bo i Stockholm och på Haga. Stockholm skall första halfdelen af veckan tillhöra, Haga den sista.

Hvarje torsdags afton far unge kungen således ut till Haga och lägger sig med den lyckliga känslan, att han skall sofva på Haga, och vaknar med den fröjdfulla förnimmelsen af att han ej är i Stockholm. Tidigt är unge kungen uppe och företager sin morgonpromenad, vädret må vara hur litet inbjudande som helst. Unge kungen hör ej till dem, som klema med sig, och om det också är mycket kallt, har han vant sig att gå utan surtout och päls, fast händer och fötter, sommar som vinter, äro iskalla.

Fredagen är arbetsdagen ute på Haga, och unge kungen är så samvetsgrann, att då nu en gång fredagen är bestämd till arbetsdag, arbetar han den dagen utan uppehåll och utan att unna sig eller herrarna någon hvila eller förströelse. På lördagen däremot skall det ej arbetas, utan är denna dag bestämd till kroppsrörelse i fria luften, och vädret må vara hur vidrigt som helst, gör kungen den dagen långa promenader till häst eller till fots. Också är lyckan öfver att vara befalld ut till Haga ej öfverväldigande som i salig kungens tid. De förtjusande kvällssamkvämen, som då utgjorde den inbjudna societetens delice, hafva nu totalt upphört. Unge kungen tycker ej om att man talar eller skrattar högt och är själf obeskrifligt tyst.

Men för söndagen grufva sig dock de personer, som uppvakta på Haga, allramest, ty då iakttages den peniblaste sabbatshvila, och predikningarna äro långa och tunga och få ej af någon försummas. Kungen är äfven i öfriga stycken ganska sträng och nogräknad, och hans omgifning förmenar, att de olyckor, som ägt rum i hans fädernesland, och händelserna i Frankrike hafva irriterat hans karaktär samt att det varit till fromma för det kungliga humöret, ifall ryska frieriet resulterat i giftermål. Man har dock ej ännu uppgifvit hoppet, att så skall ske, ty underhandlingarna pågå alltjämt, och kejsar Paul tyckes vara särdeles ifrig att få svenska kungen till måg, ifrig till den grad, att han erbjuder unge kungen Norges krona som storfurstinnans brudgåfva, blott han vill ingå på artikeln om religionsfrihet. Om kungen ämnar ingå härpå, vet ingen, man vet blott, att hans humör är tungt, allvarligt och lättstucket, och säkert är, att ingen utom han själf regretterar, då på söndagens afton Haga öfvergifves för Stockholm, ty i Stockholm kan man skaffa sig omväxling och förströelser, som ej stå till buds på det landtliga Haga.

Vintern förflyter med samma rutin, vecka ut och vecka in, och ändtligen har man hunnit fram till våren. Tövädret har inträdt och landsvägen till Haga är som en enda skvalpande moddpöl af smutsig snö, som dock täcker marken så pass, att man alltjämt kan begagna släddon.

En söndagsafton framme i mars kommer kungen som vanligt in från Haga. Han åker i rack med två hästar, kör själf med en kavaljer vid sidan, en lakej bakpå och en stalldräng före med fackla.

Kungen sitter alldeles tyst under infärden, men väl uppkommen i slottet, befaller han, att i morgon efter konseljens slut Robsahm skall infinna sig med skickligt och vant folk och öppna den stora spegellådan från Petersburg. Bland andra presenter, som kungen fick af kejsarinnan och den kejserliga familjen under vistelsen i Petersburg, var också en stor, dyrbar spegel, den största, som någonsin blifvit gjord eller sedd.

Alla de andra kostbara presenterna äro för länge sedan uppackade och uppställda, men denna låda har kungen ej velat låta öppna.

Nu tycks tiden emellertid vara inne härtill, och då måndagskonseljen är förbi, beger sig unge kungen till den salong, där den stora spegeln skall hänga, för att själf närvara vid dess uppackning.

Då kungen träder in till de väntande handtverkarna, som samlat sig omkring den ännu igenskrufvade lådan, säger han ej ett ord, gör blott en befallande åtbörd till tecken, att nu kan man börja. Men då karlarna med stor varsamhet börja skrufva och bända, vänder kungen sig bort, som om han ej förmådde se härpå. Först då

skrufmejslarnas gnissel ej längre förnimmes och allt är tyst i rummet, vänder kungen sig tvärt om från fönstret, där han stått.

— Jag skall själf aftäcka spegeln, säger han.

Han böjer sig ned och samlar hastigt ihop det tjocka lager af finaste sågspån, som ligger öfverst i lådan, och vräker ut det i en hög på golfvet, så rycker han undan den mängd af tunt kinesiskt silkespapper, som täcker spegeln. Men ännu höljes denna af ett stort skynke af hvitt japanskt siden. Med darrande hand drager kungen varsamt undan det hvita höljet. Därunder ligger den stora, dyrbara spegeln, sönderslagen i tusen stycken.

Kungen blir mot vanan, då något går honom emot, ej ond, ej heller bannar han någon för det skedda. Men han blir likblek och står ett ögonblick som förstenad, och utan att yttra ett ord går han till sin sängkammare, där han låser sig inne.

Då han sent omsider åter visar sig, äro hans ögonlock röda och inflammerade af gråt.

Ett par dagar därefter afgår kurir till Ryssland — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Förvåren har öfvergått till senvår och försommar, och försommaren har öfvergått till midsommar, då det i Stockholm börjar glunkas om att kungen skall resa bort. Man vet ej hvarthän, men man tror, att det bär af till utlandet och att resan skall blifva långvarig, ty kungen arbetar mycket och flitigt och afslutar en mängd göromål, som det tycks för att sedan bättre kunna disponera sin tid.

Änkedrottningen vistas ännu i staden, likaså hertigen och hertiginnan af Södermanland, ty hertigen har varit sjuk, och hertiginnan opasslig, och fursteparet har därför ej ännu flyttat ut till sitt Rosersberg.

En dag i slutet af juni gör unge kungen visit hos hertiginnan på slottet. Gustaf Adolf är så blek och ser så mager och ansträngd ut, då han inträder i hertiginnans rum, att denna med sin vanliga liflighet rusar upp och ropar:

— För all del, min vän, hur står det till? Jag vill slå vad om att Ers Majestät lägger sig mycket sent, stiger mycket tidigt upp och föga eller intet sofver om natten.

— Hur vet min faster detta? frågar kungen med ett matt småleende.

— Det ser jag på Er. Ni ser ut som en sömnlös människa, och jag vet, att Ni behöfver mycket sömn, mera än andra. Det har varit så alltifrån Er spädaste barndom.

— Det är mycket en människa behöfver, som hon inte får, svarar kungen och suckar tungt. — Min faster har rätt, jag är oändligt trött.

Kungen sätter sig bredvid hertiginnan i den smala, pärlfärgade kanapén.

— Men hvad har Ni då gjort, som till denna grad kunnat uttrötta Eder? frågar hertiginnan. Hon dör af nyfikenhet att få veta om något intressant är i görningen. Men det går ej an att fråga direkt, ty unge kungen har stor respekt med sig. Hon försöker sålunda på omvägar.

— Har Ers Majestät gjort för långa utflykter, gått alltför mycket, ridit alltför länge dessa heta dagar? frågar hon.

Kungen dröjer så länge med svaret, att hertiginnan ser på honom.

Liksom tillfälligtvis tar hon upp sin svampdosa ur fickan, luktar flyktigt på den och ställer den så ifrån sig på bordet framför kungen.

Gustaf Adolf lyfter den juvelprydda tingesten, för den till näsan och drar ett djupt andetag.

— Jag har haft mycket att tänka på, svarar kungen.

Han sluter ögonen och bleknar. Hertiginnan ser, att han håller på att svimma.

— Herre Gud, hur är det fatt? Hvad kan jag göra för Ers Majestät? Får jag bjuda en kopp te? Det är ingen, som ser till hur Ni sköter Er, min vän. Ni behöfver sannerligen någon, som pysslar om Er.

Hertiginnan gör ett kort uppehåll. Hon hoppas, att kungen skall diskutera denna sak, och i sin ifver tillägger hon: — Ni kan icke sköta er själf.

Men detta skulle hertiginnan ej ha sagt, hon märker ögonblickligen, att kungen illa upptager dessa ord, och hon påminner sig förskräckt hur stucken han nyligen visat sig mot Rosenstein, därför att det utspridts ett rykte om att kungens förre informator styr honom.

Hertiginnan menar alldeles ej något dylikt, hon brinner blott af åtrå att få veta om kungen ämnar fara ut på friarefärd. Hon söker godtgöra med att säga:

— Jag menar, att Ers Majestät illa sköter sin hälsa, då Ni på detta sätt öfveranstränger Eder.

— Jag tackar min faster för hennes deltagande, säger kungen och plockar ett för ett bladen af en ros, som han tagit från jardinièren på bordet. Han sitter en stund alldeles tyst, medan han samlar rosenbladen i sin hand, sticker så stjälken i ett knapphål på den svarta jackan, och då han härvid rifver sitt finger på ett af de skarpa törnena, väcker han till och reser sig upp för att gå. Efter att ha kysst hertiginnans hand, frågar han ändtligen efter sin farbror hertigens tillstånd. — Det var härför jag kom, äfvensom för att göra visit hos min faster, säger han, och så fick min faster ännu en patient.

— Hoppas innerligt, att denne patient nu är fullkomligt återställd. Men för att tala allvarsamt, är Ers Majestät verkligen tillräckligt frisk för att begifva sig ut på en långtur? säger hertiginnan, som prompt vill ha reda på målet och ändamålet med unge kungens resa.

— Hur vet min nådiga faster, att jag ämnar mig på långtur?

— Ryktet säger, att Ers Majestät tänker begifva sig till Reval för att där träffa ryske kejsaren, som skall resa dit sjöledes.

— Jag vet, att det säges så, svarar kungen och luktar än en gång på hertiginnans stora svampdosa.

— Man berättar, att det skall vara en nöjesresa, hasarderar hertiginnan med en särskild betoning af det sista ordet.

Kungen förstår meningen och skakar allvarligt på hufvudet.

— Nej, min faster, det är ej, som Ni tror. Jag reser ej till Reval för att sammanträffa med ryske kejsaren. Samma hinder som förut är tillfinnandes för giftermålet med storfurstinnan Alexandra. Hvem har för resten sagt min faster, att det blir till en utländsk resa? Icke jag åtminstone.

Kungens ton är ganska tvär, och hertiginnan svarar därför hastigt:

— Människor äro ju alltid intresserade, då det gäller Ers Majestät.

— Säg till dem, som undra, att jag skall resa till Carlskrona. Det är sant.

Kungen gör sin tväraste vändning, tar sin hatt och går.

Då han väl är utom dörren, trippar hertiginnan hastigt fram till sin spegel och räcker lång näsa åt sig själf.

— Det fick du, säger hon.

— — — — — — — — — — — — — — —

Några dagar efter kungens afresa från Stockholm gör änkedrottningen visit hos hertiginnan af Södermanland, som fortfarande är opasslig.

Sofia Magdalena sätter sig med mycket frasande af styft siden i en länstol bredvid hertiginnans säng, och samtalet mellan de två höga svägerskorna går efter några matta förfrågningar om hertiginnans och hertigens hälsotillstånd snart öfver till dagens brinnande intresse, unge kungens resa.

Änkedrottningen för själf samtalet på storfurstinnan Alexandra.

— Jag skulle gärna vilja veta hvad hertigen berättat om denna unga prinsessa och om han sagt, att hon verkligen är så oemotståndligt intagande, som ryktet förmäler, säger hon.

Med brusande liflighet omtalar hertiginnan beredvilligt allt hvad hertigen sagt i detta ämne.

— Det förefaller mig, som om min son alltjämt älskade storfurstinnan, säger änkedrottningen, då hertiginnan slutat. Han skulle nog ansett det för en stor lycka, om hon kommit hit, tillägger hon med än lägre röst än den vanliga.

— Utan allt tvifvel skulle detta varit en stor lycka, utropar hertiginnan.

Änkedrottningen skakar långsamt på hufvudet:

— Tror min kära svägerska det? Jag vet just ej så noga. Jag förmodar, att kejsarinnan Catharina *också* vid fjorton år var mild, älsklig och god. Men vi ha i alla fall upplefvat, att hon sammansvor sig mot sin man och var med om att mörda honom. Jag kan ej säga, att tanken härpå och tanken på det saliga ryska Majestätets lefnadssätt in i sena ålderdomen gjorde, att jag med entusiasm motsåg detta ryska giftermål. Jag fruktade för att det vackra äpplet ej skulle falla alltför långt från det gamla trädet, säger änkedrottningen med denna säfliga läspning, som gör att äfven skarpa och ironiska yttranden i hennes mun få en oskyldig och godmodig anstrykning. Så tillägger hon som ett apropos till det hon sagt:

— Vet min svägerska hvart kungen rest?

— Min kära svägerska, säger hertiginnan, snopen öfver att ej sanningsenligt kunna svara ett frimodigt ja och skälfvande af nyfikenhet. — *Jag* vet det ej, men jag är icke så enfaldig, att jag tror, att *Ni* ej vet det.

Änkedrottningen småler förlägen med minen af en ertappad.

Hertiginnan lutar sig ifrigt fram mot sin stela gäst.

— Jag är öfvertygad om att, ifall någon har reda på ändamålet med denna resa, är det Ni, säger hon med en ton, som skall locka till förtroende.

Änkedrottningen tiger och rättar på sina hvita silkesmitainer.

Hertiginnan fortsätter lika ifrigt: — Jag har mycket grubblat öfver hur det kan komma sig, att Hans Majestät efter den stora motgången i hjärteangelägenheter, som vi veta, att han så nyligen genomlefvat, allaredan tänker se sig om på annat håll, ty att detta är meningen, härpå tviflar jag ej ett ögonblick. Och vet min svägerska, till hvilket resultat jag kommit?

Sofia Magdalena skakar på hufvudet.

— Jo, att unge konungen, som är så samvetsgrann, håller det för sin sonliga plikt att efter salig kungens förordnande vara gift vid aderton år, då det ej blef af vid sjutton. Anser ej min svägerska detta antagande ganska troligt?

— Jag anser intet för otroligt, svarar änkedrottningen matt.

— Vidare håller jag för ofantligt sannolikt, att resan går till Wien och att Hans Majestät där tänker fria till franska prinsessan. Är det inte också troligt?

— Allt är troligt, svarar änkedrottningen. — Min son skrifver så sällan till mig, det dröjer flera dagar mellan hvart bref, tillägger hon klagande.

Detta är allt i nyhetsväg, som hertiginnan får veta af änkedrottningen, ty sedan den höga damen yttrat dessa ord, reser hon sig upp, bjuder farväl och går.

Då den ståtliga änkedrottningen skridit ur sängkammaren, misstänker den lilla hertiginnan med förtrytelse, att hela den intima konversationen blott varit en fint af änkedrottningen för att utforska hur mycket hertiginnan vet rörande kungens resa. Detta ändamål är uppnådt, men hvad den slutna och försiktiga änkedrottningen har reda på, därom är hertiginnan Hedvig Elisabeth Charlotta till sin harm lika okunnig som förut.

— — — — — — — — — — — — — — —

Aldrig har en kunglig resa varit höljd i ett sådant dunkel som denna.

Man vet, att kungen med ett följe af några få kavaljerer och sin läkare doktor Rung passerat Ystad på postjakten.

Då postjakten återkommer till Ystad, får man veta, att strax sedan kungen embarkerat gaf han kaptenen order om att ändra kurs och hålla på Lübeck. Men då vinden var alldeles konträr, frågade kungen, hvilken hamn vore den lämpligaste att angöra. Man sade honom, att Rostock var möjlig, men Stralsund bäst, och kungen befallde kaptenen att hålla på denna hamn. Sedan postjakten anländt till Stralsund, hade först kungens två vagnar förts i land. Kungen och sviten stannade ombord ända till det ögonblick, då de satte sig i vagnarna, ty kungen ville på inga villkor bli känd. Men då flera timmar åtgingo, innan allt var i ordning, höll detta dröjsmål på att förråda kungens incognito.

Det hade också varit mycket svårt att bestämma vägen, som skulle tagas. Hans Majestät hade ej ansett för höfligt att fara igenom de preussiska staterna utan att besöka kungen af Preussen i Berlin, något, som Hans Majestät ej ville göra på utresan, och särdeles obehagligt var det för kungen att passera genom hertigens af Mecklenburg land, då kungen ju varit förlofvad med hertigens dotter. Man kunde ej heller vara trygg för att icke det svenska majestätet i Mecklenburg skulle blifva utsatt för vidrigheter. För att krångla bort sin marschroute lär kungen bytt namn vid hvarje poststation och lär till och med ha tillryggalagt vägsträckan mellan tvenne ombyten till fots.

Lyckligtvis vet man, att Hans Majestät slapp igenom Mecklenburg utan svårigheter, men härefter vet man

intet. —

— — — — — — — — — — — — — — —

Det kommer bud till Rosersberg från konungen, att Högstdensamme på hemvägen till Stockholm denna eftermiddag tänker besöka sin farbroder, hertigen af Södermanland.

En bekväm soffa, stoppad med hästhår och öfverdragen med röd sidendamast, har blifvit utflyttad i trädgården för hertigens räkning, och på denna soffa hvilar sig hertigen, som är konvalescent efter sitt giktslag.

Här ligger han och röker i ro sin pipa och ser på hur trädgårdsmästaren och hans drängar kratta gångarna och rensa i varmhusbänkarna, då hertiginnan ilsamt kommer från slottet och flämtande ger honom bud om det väntade besöket.

— Jaså, han anmäler nådigast sin ankomst, muttrar hertigen. Få se, hur han blir emottagen af mig. Detta besök skall vara ett soulagemang för att han handlar stick i stäf mot mina råd. Han har aldrig velat följa dem och har därtill nu markerat den största liknöjdhet och ohöflighet mot mig genom att ej i förväg underrätta mig om ändamålet med sin resa. Tag Ni emot honom, jag gör det icke.

— Men, min bäste vän, hvad menar Ni? ropar hertiginnan.

— Jag menar, att jag alldeles ej vill se honom och att hela den tid, som han tillbringar på Rosersberg, skall jag tillbringa i min säng och låtsas sofva. Jag skall en gång hämna mig på den där otacksamma eldgaffeln.

Hertiginnan skrattar.

— Bah, min bäste vän, betänk huru löjligt och opassande ett sådant uppförande skulle vara. Inte kan Ni gå till sängs midt på ljusa dagen utan anledning. Om Ni är uppretad på konungen, bör Ni göra allt i världen för att söka dölja det för publiken. Betänk, hur besynnerligt det skulle taga sig ut, om Ni gjorde, som Ni säger.

Hertigen reser sig upp från sin liggande position och ställer sig framför hertiginnan med händerna i sidan:

— Besynnerligt, besynnerligt! Men Ni finner det inte besynnerligt, att han bär sig åt mot mig, som han gjort. Han är skyldig mig hela sin existens. Ja, hela sin existens. Tror Ni inte, att jag under hans minderårighet kunnat kringskära hans makt? Men af vänskap och tillgifvenhet för honom har jag gjort allt. Jag har offrat honom mina nätters vaka och min hälsa — jag har velat hans lycka — och han gör allt i världen för att vanära mig.

— Nå, nå, nå! utbrister hertiginnan.

— Jo, vanhedra mig. Jag säger det ordet, och det är så. Har han ej i sina giftermålsangelägenheter tvenne gånger gjort mig till löftesbrytare? Först tog han tillbaka det löfte jag i hans namn gifvit till prinsessan af Mecklenburg, och därpå bryter han sin förbindelse med storfurstinnan Alexandra. För resten har han vid alla tillfällen bevisat mig den största otacksamhet. Har han gjort det minsta för mig, alltsedan han bestigit tronen? Har han ej i stället för att reglera mina affärer fråntagit mig de inkomster jag hade under regentskapet och endast lämnat mig den reveny, som jag förut hade och som är alldeles otillräcklig för mitt behof och för vårt hus' underhåll? Detta vet Ni lika väl som jag.

—Jag vet allt detta, min vän, men det ursäktar ej, att Ni säger det Ni tänker hämnas på den stackars gossen.

Hertigen har, sedan han fritt fått brusa ut, så småningom lugnat sig och är nu smått generad för sina ord.

— Jag skall inte hämnas på honom, äfven om jag hade förmåga därtill, säger han. Och jag skall heller inte gå till sängs och sofva hela tiden han vistas på Rosersberg. Men Ni får först ensam möta honom. Jag skall komma senare, i behaglig tid — det är tids nog för mitt nöje. Hertigen har åter lagt sig på soffan och tagit till pipan, medan hertiginnan sveper det nedfallna sidentäcket om hans fötter.

— Men det går inte an att ligga och sofva här heller. Om ett par timmar hafva vi honom öfver oss, och Ni måste göra toalett, min vän! Kom ihåg hur noga han är med allt!

— Ja ja ja ja. Jag skall sätta på mig och hänga på mig allt, som kan begäras. Puh! Puh! Puh!

Då den kungliga vagnen stannar utanför trappan vid Rosersberg, ser sig kungen länge om efter hertigen, ty endast hertiginnan möter honom.

Kungen försöker att ej se allt för stucken ut, då han säger:

— Jag fruktar, att jag anländt i ett olämpligt ögonblick. Är min farbroder ej hemma?

— Det är han lyckligtvis, och han skall snart komma, men hertigen har ännu ej fullt återhämtat sig från sin sjukdom och befinner sig numera ofta indisponerad. Jag är alldeles förtviflad öfver att detta just är förhållandet denna dag, som Ers Majestät valt att komma till Rosersberg, säger hertiginnan.

— Ja, det är beklagligt, svarar kungen stelt.

Han bjuder hertiginnan sin arm och för henne in. Men han stannar ej i trädgårdssalongen, utan för hertiginnan direkt in i det närbelägna ljusblå kabinettet och stänger dörren till salongen utanför, där sviten samlat sig.

— Nu skall min nådiga faster ändtligen af mig själf få veta målet för min resa, säger han, då han sätter sig ned midt emot hertiginnan.

— Ändamålet var att åt mig uppsöka en gemål. Och då jag af religiösa skäl ej kunde få den jag önskade erhålla, har jag följaktligen förlofvat mig med prinsessan af Baden, Fredrika Dorothea Wilhelmina.

Hertiginnan har svårt att återhålla ett småleende vid det besynnerliga ordet följaktligen. Hon reser sig upp och säger:

— Mottag mina varmaste lyckönskningar, och var förvissad om att jag på det lifligaste deltager i Ers Majestäts lycka.

Tårarna stå i konungens ögon, då han svarar:

— Jag tviflar ej på att min faster deltager i allt, som rör mig, och jag begagnar därför detta tillfälle att försäkra, att jag gengäldar detta deltagande med vänskap och tillgifvenhet.

Hertiginnan, redan förut upprörd efter scenen med hertigen och det myckna bestyret för kungens mottagande, blir det än mera, då hon ser kungens häftiga sinnesrörelse. Gråtande omfamna hon och kungen hvarandra.

Kungen för näsduken flera gånger till ögonen, innan han börjar tala.

— Jag tror nog, att jag skall bli lycklig med denna prinsessa, därför att hon är mild, god och vacker, säger han. Men hon är otroligt blyg och kommer att vara i behof af stort öfverseende.

— Härför skall Ers Majestät ej oroa sig, säger hertiginnan, som på en vink af kungen återtagit sin plats i

soffan. Hennes blyghet kommer att tala till fördel för henne hos allmänheten och uppväcka dess intresse.

Kungen ser betänksam ut.

— Prinsessan är otroligt blyg, jag har aldrig sett något så blygt, upprepar han och skakar på hufvudet. Föreställ Er, min faster, jag var tillsammans med prinsessan tre dagar, och hon var så blyg, att hon ej enda gång slog upp ögonen, medan jag talade med henne. På tredje dagen, strax innan jag skulle resa, sade jag: »Madame, Ni har inte värdigats se på mig en enda gång dessa dagar, som jag haft lyckan att vara tillsammans med Er. Jag har ej ännu sett färgen på Edra ögon. Då lyfte hon upp dem mot mig —

— Och hurudan var färgen på ögonen? frågar hertiginnan leende.

— Mycket vacker mörkblå, men det hängde tårar i de långa ögonfransarna, svarar kungen allvarsamt och vänder bort hufvudet. Han har fallit i djupa funderingar, hvarur hertiginnan väcker honom med orden:

— Vågar jag fråga hur Ers Majestät har det ställdt med Ryssland?

— Hvarken bra eller illa, svarar kungen. Jag har naturligtvis gjort allt, som jag kunnat, för att mitt giftermål med storfurstinnan Alexandra skulle gå i fullbordan. Men då jag som kung ej kunde låta tumma på mina rättigheter eller ge vika, då kejsar Paul ej gjorde det, tog jag mitt parti och började underhandla med ett annat hof. Jag skref till Ryssland för att underrätta om detta mitt beslut, men på samma gång lofvade jag, att om man ännu ville gifva mig storfurstinnan utan att yrka på artikeln om religionsfrihet, skulle jag ej fullfölja underhandlingarna på detta nya håll. Emellertid yrkade man alltjämt på religionsfriheten och ville ej ge vika, och jag kunde naturligtvis ej ge vika, tillägger konungen häftigt och vänder sig bort. Härpå underrättade jag, att jag skulle välja en gemål, som med släktskap är förbunden med ryske kejsaren, och det har jag ju också gjort, ty som min faster vet, är prinsessan af Baden syster till storfurst Alexanders gemål.

Hertiginnan är ej genast färdig med ett svar, och kungen fortsätter:

— Af allt detta måste man ju förstå, att jag vill bibehålla det goda förhållandet till Ryssland, hvilket jag också skref dit redan under lägret på Ladugårdsgärde. Men då jag ej fått något svar på detta bref, har jag påskyndat giftermålet, och jag hoppas, att prinsessan kan vara här i slutet af nästa månad.

Kungen har hittills suttit stilla midt emot hertiginnan, men nu reser han sig upp och går oroligt fram och åter i rummet. Af ryckningarna i ansiktsmusklerna ser hertiginnan, att kungen tänker på något, som på det högsta upprör honom, och hon väntar med spänning på hvad han härnäst skall säga.

— Jag har således fortfarit att visa lika mycken artighet mot Ryssland som tillförne, fastän man ej där har någon till öfverlopps åt mig. Jag kan ge Eder ett markant bevis härpå, min faster, och då Ni på sätt och vis är inblandad i saken, vill jag gärna höra Eder mening.

Kungen har stannat framför hertiginnan och stirrar henne i ansiktet, medan han talar. Hertiginnan är högst nyfiken men försöker cachera det, ty af allt märker hon, att det kungen tänker omtala är en viktig sak, och hon är rädd att skrämma bort hans förtroende genom sin ifver att emottaga det. Desto mer förvånad blir hon, då kungen börjar:

— Ni vet ju, att då jag var i Ryssland, sade mig storfurstinnan Paul, numera kejsarinnan af Ryssland, att hon tyckte mycket om skånska handskar.

— Ers Majestät berättade detta för mig — och det var därför —

— Ja visst, och då min nådiga faster af mig fick höra detta, lät Ni genom grefve Golowkin skicka henne skånska handskar. Min sändning med handskar skickades samtidigt.

— Nå? frågar hertiginnan nyfiken.

— Jo, föreställ Er, min faster, att de handskar Ni sände blefvo mottagna men mina ej. Kejsarinnan nekade mottaga dem, sägande, att hon ej kunde taga emot presenter annat än af sina släktingar, men ej af en främmande person som jag.

Hertiginnan känner kallsvetten löpa utefter ryggraden, och hon låtsar tappa spetsnäsduken på golfvet. Hon böjer sig ned för att taga upp den. Hon vill gifva sig kontenans, medan hon betänker kejsarinnans dubbeltydiga ord. De kunna visserligen tolkas så, att kejsarinnan ej längre räknar kungen som släkting, då han icke vill ingå gifte med hennes dotter. — Men de kunna också vara en allusion på den gamla historien om kungens börd — — —

Hertiginnan ryser vid tanken på att kungen föreställer sig, att hertiginnan tänker detta.

Nu stannar kungen plötsligen framför hertiginnan och ser på henne med samma stirrande, pinade blick.

— Hvad menar min faster härom? säger han och biter sig i läppen.

Hertiginnan svarar käckt:

— Jag förstår alldeles icke hvad kejsarinnan menar. Det är ju förfärligt dumt. Ni, min vän, är ju kejsarinnans släkting lika väl som jag, fastän ett led mera aflägset.

Det pinade uttrycket i kungens ansikte förvandlas i ett småleende.

Han sätter sig åter midt emot hertiginnan och stryker med sin iskalla hand sakta hertiginnans, som ligger i hennes knä.

— Ja, är det inte en förfärlig dumhet? säger han och skrattar högt. Ser Ni, min nådiga faster —

Hertiginnan flyttar sig närmare kungen, hon tror, att kungen vill anförtro henne något — — —

I detsamma går dörren upp, och hertig Carl inträder.

Konungen reser sig upp från soffan och går sin farbroder till mötes.

— Jag har kommit till Rosersberg för att själf annonsera för min farbroder mitt giftermål med arffurstens af Baden dotter, prinsessan Fredrika Dorothea Wilhelmina, säger kungen stelt, som om han läste upp en läxa. Och då hertigen ej yttrar ett ord, endast bugar sig, tillägger kungen med ännu mera köld: — Jag förmodar, att jag ej har min farbroders gillande, då jag vet hur ifrigt min farbroder önskat mitt giftermål med ryska storfurstinnan, men min farbror förstår, att då jag en gång nekade att ge efter i religionsartikeln, hade det varit inkonsekvent af mig att sedermera göra det.

Hertigen svarar nästan lika stelt och kyligt:

— Min käre brorson har rätt i att jag önskat giftermålet med storfurstinnan Alexandra, ej blott därför att jag trott, att det skulle varit till Ers Majestäts personliga lycka, utan äfven för fäderneslandets skull.

Kungen svarar med häftighet:

— Nå, min käre farbror har ej alltid varit af denna mening. Jag kommer mycket väl ihåg, att en tid *brytandet* af den ryska alliansen ansågs vara af stor vikt för Sveriges lycka. Den tiden då frieriet i Mecklenburg pågick!

Hertigen tyckes ämna svara skarpt på denna förebråelse för vankelmod, men han hejdar sig inför hertiginnans blick.

— Jag trodde, att jag hade orätt, och ändrade därför system. Då liksom nu fruktade jag för den fara fäderneslandet och Ers Majestät från ryskt håll löpa. Men då Ers Majestät anser sig härvidlag säker, återstår mig ej annat än att önska all lycka, ty Ers Majestät gifter sig ju för egen lycka och ej för andras. Därför höfves det hvarken mig eller andra att vara missnöjda med det val Ers Majestät gjort.

— Jag tackar min farbror för den uttalade lyckönskan, säger kungen och bugar sig. Han har blifvit mycket röd under hertigens tal, och tårarna ha stigit upp i ögonen. Men han behärskar prompt sin sinnesrörelse och säger:

— Jag skulle innan afresan gärna bese mig på Rosersberg.

— Jag beklagar, att jag ej kan erbjuda mig till ciceron, men mitt hälsotillstånd förbjuder allt för mycket gående.

— Min faster gör mig väl sällskap, säger konungen och bjuder hertiginnan armen.

Tillsammans genomvandra kungen och hertiginnan Rosersbergs trädgård, men kungen är mycket förströdd och yttrar ej många ord. Då hertiginnan gått sig, men ej kungen, trött, drickes te ute i kaprifoliebersån. Kungen och hertigen samtala härvid med hvarandra tillräckligt mycket för att sviten ej skall få anledning misstänka, att ett mindre kordialt förhållande är rådande de båda höga herrarna emellan.

Ändtligen bryter kungen upp, sägande, att han vill vara i Stockholm före natten och att han en passant skall göra visit hos sin mor på Ulriksdal.

Vagnen kör fram, kungen stiger upp och vinkar ett nådigt afsked till hertigen och hertiginnan, som stå på trappan.

Hertigen och hertiginnan stå kvar, tills vagnen är ur sikte. Då den försvunnit i alléen, säger hertigen till sin gemål, i det han gnuggar händerna:

— Nu är den nåden öfver. Puh! Låt mig få igen min pipa! Den kölden i denna värme! Puh, puh!

XIII.

Prinsessan från Baden.

Hans Majestät, den kungliga familjen och hela hofvet vänta vid Drottningholms hamn slupen, som med kungens trolofvade brud ombord ros från Fitja, dit prinsessan landvägen begifvit sig från Gripsholm. Vid hamnen stå jämte kungen, hertiginnan af Södermanland, prinsessan Sofia Albertina och hertig Fredrik Adolf. Hertig Carl är alltjämt sjuk.

Öfverst på slottstrappan väntar änkedrottning Sofia Magdalena.

Det kungliga giftermålet har påskyndats till den grad, att ingen hunnit sansa sig, minst af alla den lilla badensiska prinsessan.

Allra först påskyndades i Carlsruhe prinsessans konfirmation, ty Hans Majestät konungen af Sverige ville partout vara förmäld före den förste november i år, och prinsessan Fredrika Dorothea Wilhelmina var ej

ännu konfirmerad. Ej heller hade hennes uppfostran hunnit fullkomligt fullbordas. Arfprinsessan-modern hade önskat ett uppskof med giftermålet, men Hans Majestät, konungen af Sverige, ville partout vara förmäld före den förste november i år, och något uppskof kunde ej ifrågasättas.

Efter skedd konfirmation hastas med prinsessans afresa till Stralsund, dit hennes mor och en yngre syster följa henne. Samma dag som vigseln par procuration äger rum, vid hvilken baron Taube föreställer kungens person, går prinsessan ombord på fregatten Manligheten, som för henne öfver till Sverige långt snabbare än beräknadt. Endast tjugufyra timmar varar öfverresan till Carlskrona, där Hans Majestät är henne till mötes. Vistelsen i Carlskrona, resan därifrån i kungens sällskap, uppehållet i Växiö och Jönköping, allt är som en oredig dröm för lilla prinsessan, som endast har en känsla, att hon går i sömnen. Så lämnar henne kungen och reser i förväg till Stockholm. Den blifvande drottningen skall hvila ut på Gripsholm några dagar, innan resan fortsättes till Drottningholm, där den kungliga familjen skall föreställas. På Drottningholm skall hon uppehålla sig till det högtidliga intåget och bilägret i Stockholm den trettioförste oktober.

Men inte har lilla prinsessan hunnit sansa sig minsta grand efter den grymma skilsmässan från sin älskade familj, först i Carlsruhe och sedan den grufligaste i Stralsund. Alltsedan dess har hon trånlängtat tillbaka till de sina och till sitt land. Och då hon åker in på Gripsholms borggård öfver vindbrygga och under höga hvalf, tycker hon, att hon aldrig sett ett dystrare och hemskare slott. Där är hemskt utan och innan. Där är lönndörrar bakom gobelinstapeterna och taflorna. Från alla väggar stirra bistra konterfej ned på den lilla prinsessan, som ligger spökräddsvaken om nätterna och väntar på att de gamla porträtten skola stiga ned ur sina ramar och gastkrama henne.

Sjön, som hon har framför sina fönster, är Mälaren, om hvilken man berättat henne, att den skulle vara en ljus och leende insjö med fagra öar och stränder. Men det regnar och stormar, och Mälaren är lika grå och mulen som himlen, och prinsessan undrar, om Drottningholm, som hon vet ligger vid denna samma sjö, också är en gammal ohygglig fästning med hemska fängelsetorn.

Den lilla prinsessan grufvar sig svårligen för mötet med sin nya familj, af hvilken hon ej sett någon, undantagandes den blifvande gemålen, som ej tänkt på annat, hvarken i Carlskrona eller under resan än att instruera sin brud om alla hennes göranden och låtanden, så att det till slut förefaller prinsessan, som om hon aldrig i världen skall kunna lära sig gå, sitta eller stå, som det brukas i detta land, långt mindre hälsa eller tala. Med undantag af en enda tysk kammarfru har hela den tyska sviten med arfprinsessan återvändt till Baden, och alltifrån den stund prinsessan embarkerade på Manligheten har hon varit omgifven af idel främmande, och till råga på allt är hennes öfverhofmästarinna, grefvinnan Piper född Ekeblad, en dum och högfärdig person, som blott tycks ha en enda talang, den att reta och förarga alla människor, ej minst prinsessan själf, som är ganska häftig. De sex hoffröknarna, af hvilka några mött i Stralsund och andra slutit sig till sviten i Carlskrona, äro samtliga mycket unga personer, som aldrig varit med i världen, långt mindre i stora världen, och den lilla badensiska prinsessan har ingen i sin omgifning, som kan vara till minsta nytta och hjälp med att visa henne hvad man fordrar af henne. Därför har kungen själf haft så mycket besvär med henne, att prinsessan tror, att han redan måste vara led vid henne.

Nu äro emellertid de två rastedagarna på Gripsholm till ända, och nu skall hon på Drottningholm mötas af den kungliga svenska familjen, som skall ersätta henne den tillbedda modern, som förstår och ordnar allt för sin familj, den gode, kärleksfulle fadern, de glada systrarna, den ende brodern.

Nej, den lilla prinsessan har ej sansat sig eller tröstat sig, hon är alldeles vettskrämd och vill förgås af ångest och blyghet, då hon från slupen första gången ser det ståtliga, hvita Drottningholm belyst af den vackraste, nedgående sol, ty dagen är den allra skönaste oktoberdag, som tänkas kan.

Prinsessan ser en oerhörd människomassa på vägarna och framför slottet. Stranden är kantad med rikt

smyckade båtar, flaggorna och vimplarna vaja i den milda höstvinden. En del vagnar närma sig slottet i rask fart, en del hålla stilla. Människor ha till och med klättrat upp på vagnstaken och i träden för att bättre få se henne, som nu kommer i den flaggprydda kungaslupen —

Kanonernas dunder fyller luften. Prinsessan hör hurraropen —

Allt närmare och närmare ros slupen, och med högt bultande hjärta urskiljer bruden nu sin unge spenslige brudgum främst i en grupp af några personer — den nya familjen — —

Bakom dessa närmaste hela hofvet, och bakom detta folket, hela det svenska folket, hufvud vid hufvud i tusental.

Den lilla prinsessan är nära att svimma, då kungen, som ser mycket allvarsam och ej så litet besvärad ut, räcker henne sin hand och hjälper henne ur slupen. Hon tänker på hur vacker kungen skulle vara, om han ej hade denna kalla min och denna raka, stela hållning. Nu syns hon, nu ser man henne. Hon är det darrande föremålet för tusen sinom tusen nyfikna blickar.

Hon är späd och outvecklad och förefaller vara mycket barn för sina sexton år. Hon är ej skön, men har ett ovanligt intressant utseende med den täckaste mun och den allra fraichaste hy. Ögonen äro skuggade af långa ögonfransar, hvilka jämte ögonbrynens teckning förläna prinsessans utseende ett svårmodigt tycke. Håret, kastanjebrunt och opudradt, är purrigt och yfvigt och faller i korta lockar eller friséer öfver panna och hals.

Kungen har bjudit sin brud armen och fört henne fram till sina båda fastrar och sin farbroder och presenterat dem för henne. Prinsessan är så ytterligt förlägen, att hon hvarken kan hälsa eller konversera. Nu går det unga paret upp på slottstrappan till änkedrottningen. Prinsessan går mycket framåtböjd med nedslagna ögon, men kastar ibland förstulna blickar omkring sig eller lyfter dem mot kungen. Då de båda hunnit upp till öfversta trappan, där änkedrottningen, står, gör prinsessan min af att vilja kasta sig på knä och kyssa hennes hand, men änkedrottningen, som tycks finna behag i sin sons brud, tillåter det ej, utan omfamnar henne ömt och kysser henne på pannan. Med förvåning märker kungen, att bredvid hans lilla dödsblyga brud tar sig hans ståtliga moder för första gången ledig och affabel ut. Majestätisk är hon alltid. Drottning i hvarje tum. När skall den här lilla te sig som en drottning — — ?

Efter presentationen beger sig den kungliga familjen till Hans Kungliga Majestäts sängkammare, där kungen själf presenterar gardeskaptenerna och kammarherrarna. Då detta är öfverstökadt, följer änkedrottningen prinsessan till hennes våning, där hon skall hvila sig några ögonblick.

Då änkedrottningen knäpper kring prinsessans hals den blixtrande juvelcolliern, som är hennes brudgåfva, kysser prinsessan hennes hand och ser sig med en skalkaktig sidoblick hastigt i spegeln. Hon själf är belåten med sin toalett liksom med allt, som hennes mor arrangerar, men änkedrottningen tänker inom sig, att den blifvande drottningen är ofantligt illa klädd.

Det blir ej lång hvila. Prinsessan har att gifva cour för hofvet, hvarefter kungliga familjen återvänder till kungens sängkammare och stannar där till spektaklets början. Man uppför Iphigenia i Auliden. Men Gustaf Adolf, som är mycket trött af att oupphörligen behöfva tänka för tvenne, sitter nu så försjunken i grubblerier, att han totalt bortglömmer att applådera arian »Sjung, folk, till eder drottnings ära», för hvars skull denna opera är vald till detta spektakel. Hertiginnan tillhviskar kungen, att det är han, som bör ge tecken till applåderna. Bruden blir mycket förlägen, då kungens och den kungliga familjens handklappningar med frenesi upptagas af hela salongen, men ser på samma gång gladt öfverraskad och smickrad ut, då hon på kungens uppmaning bugar sig åt alla sidor.

Vid återgången från teaterhuset till slottet ter sig den vackraste syn.

Hela Drottningholms slott är rikt illumineradt, likaså alla holmar och slupar. Detta strålande eldhaf är af allra största effekt i den stilla aftonen, helst då man blickar ut öfver Mälaren.

Efter supén återvända konungen och den kungliga familjen till Stockholm, men prinsessan och hennes svit kvarstanna på Drottningholm.

Till Drottningholm far kungen hvarje dag under den följande veckan, och då Gustaf Adolf i Carlskrona kände sig högst besvärad för sin brud, därför att hon ej kunde dansa de här i landet brukliga danserna, ställer han om att hon skall få öfva sig, ty det är alldeles nödvändigt, att hon skall kunna dansa på den bal paré, som skall gifvas vid förmälningshögtidligheten.

Därför dansas denna vecka hvarje afton på Drottningholm. Men den lilla badensiska prinsessan har ej den ringaste lust att dansa, hon vill bara gråta af hemlängtan och af ängslan för intåget och förmälningen. Hon känner sig dessutom så trött, att, om hon ej hade annat att gråta för, skulle hon gråta af trötthet. Måtte hon ej bli sjuk den högtidliga dagen! Hur misslynt skulle detta ej göra kungen! Prinsessan tycker, att allt gör kungen misslynt, och hon blir så förtviflad och utledsen, att hon undrar på, att hon hemma i Baden hade namn om sig att vara glad och lustig, och kan knappt tänka sig, att hon brukade leka och rasa med syskonen i Carlsruhes slottssalar och i Schwetzingens park. Och när lilla prinsessan tänker på detta och på sina kära, som äro så långt borta, hänga tårar i de långa ögonfransarna, medan hon försöker göra sina pas till belåtenhet.

Ändtligen är den stora, förfärliga dagen inne. Redan klockan sju på morgonen ha tvenne excellenser och en del af hofvet begifvit sig till Drottningholm för att hämta prinsessan, som, åtföljd af en eskort husarer och med de vanliga ordonnanserna bredvid sin vagn, gör sitt intåg i hufvudstaden.

Intåget sker genom Kungsholmen, förbi Röda Bodarna, där för att göra svängen bredare en trätrottoar är utlagd, ty vid Röda Bodarna och hörnet af Ritareakademiens ena flygel har staden låtit uppföra en äreport af romerska ordningen, på hvars ena sida läses *Porta et Pectora patent* och på andra sidan emot staden: *Frederica Dorothea Wilhelmina, Sveriges drottning, mottagen af Folkets vördnad och kärlek, af alla åldrars välsignelse och af allmänna glädjen.*

Denna inskription skulle säkerligen gladt det höga festföremålets hjärta, om hon förstått den, men prinsessan har ej lärt sig svenska och förstår den således lika litet, som hon förstått överståthållarens harang, som på samma språk framföres vid stadsporten.

Den lilla prinsessan sitter och fryser i sin barhalsade skrud, öfver hvilken hon blifvit tillsagd att ej bära någon schal eller kappa, och hon tycker, att vägen är oändligen lång. Hon försöker komma ihåg, att hon skall småle och hälsa åt alla sidor, då folkmassan acclamerar henne, men hon glömmer det totalt. Hon fryser så grufligt och är så förfärligt trött efter den långa färden, som, då hon passerar genom äreporten, räckt fyra timmar. Cortègen går nu genom Fredsgatan och Norrmalmstorg, som för detta tillfälle blifvit stenlagdt på prinsessans sida, öfver Nya bron, Skeppsbron, Stora Nygatan, Riddarehustorget och Kyrkbrinken upp till slottet.

Vid slottstrappan emottages bruden af kungen, damerna, excellenserna, och kommendörerna af alla ordnar, hvarefter man ögonblickligen beger sig till änkedrottningen, där hela hofvet är församladt. Sedan prinsessan en liten stund här varit ensam med den kungliga familjen, för kungen henne till sina rum, där han håller en sorts cercle. Men hon är så utom sig af förlägenhet och blyghet och så uppgifven af trötthet, att hon ej säger ett ord till någon af de närvarande.

Hon får hvila sig några timmar. Så klädes hon till brud i helt hvitt, med myrtenkrona och krans, blandad med juveler, öfver den korta spetsslöjan. Processionen går öfver den inre slottsgården till slottskapellet. Konungen tager sig förträffligt ut i hvitt silfvertyg med svart hatt och hvita panascher med juveler. — Sedan bruden inkommit i det rikt dekorerade slottskapellet, öfverfylldt af damer i hvita galadräkter, af kavaljerer i stora ordensdräkten och granna uniformer, och den långa vigselceremonien börjat, är henne allt som en dröm. Hon tycker att hon går som en sömngångerska i den stora processionen till rikssalen, att hon som i drömmen tager del i den offentliga spisningen och den oändligen tröttsamma fackeldansen, som den lilla drottningen först dansar med sin gemål tre hvarf kring den stora salen. Sedan kungen dansat med sin moder, änkedrottningen, och sina båda fastrar, hertiginnan och prinsessan, dansar drottningen med de båda hertigarna af Södermanland och Östergötland. Den starka musiken med pukor och trumpeter förmår ej väcka henne. Hon tänker blott på att hon måste dansa tre hvarf kring den stora rikssalen med kungen, tre hvarf med hertig Carl och tre hvarf med hertig Fredrik Adolf. Också är drottningen, då processionen ordnas, som skall beledsaga de båda höga makarna till deras rum, så dödstrött, att hon är färdig att falla. Hon ser vaxfacklorna lysa som genom en tät dimma. Hon hör musiken, som vore den långt borta och ej ginge i spetsen för tåget.

— — — — — — — — — — — — — — —

I Stora sängkammaren bredvid Stora galleriet, där alla damerna äro församlade, mottager konungen och hans unga gemål, omgifna af hela deras hof, lyckönskningar af stater och kollegier. Det är tvåfaldig anledning till lyckönskan denna förste november, också är tillströmningen större än någonsin. Alla äro dessutom ifriga att på nära håll skåda den nya drottningen och glädjas åt sin unge konungs lycka. Men tyvärr ser kungen ej på långa vägar så lycklig ut, som denna dubbla glädjedag skulle anses föranleda. Han ser tvärtom högst missnöjd och mulen ut, och drottningen har en min af den ytterligaste förlägenhet och oro. Ibland kastar kungen en hastig blick på drottningen, som står bredvid honom, men då han detta gör, lyser ej hans ansikte upp, som det borde göra, det surmulnar i stället än mera. Kungen är nämligen högst besvärad af att drottningen niger för enhvar, som kommer in, som vore hon en liten nygift borgarefru, och han väntar blott på ett uppehåll i audiensen för att tillsäga henne, att så får hon ej göra. Men härtill yppar sig intet tillfälle, ty i samma ögonblick som de sista af de uppvaktande herrarna djupt bugande baklänges gå ut ur audiensrummet, segnar drottningen ned på golfvet och svimmar.

Kungen står alldeles handfallen och vet ej hvad han skall taga sig till. Han försöker lyfta upp drottningen och bära henne in i nästa rum, ty om några ögonblick skall couren fortsättas. Dock hur tunn och späd hon än är, orkar han det icke, till den grad har han blifvit skrämd af detta plötsliga illamående. Hans Majestät vill ej tillåta någon af kavaljererna att bära drottningen. Hennes Majestäts lifmedikus måste ögonblickligen vara här. Men drottningen kan ej ligga på golfvet, till dess han kommer, och kungen försöker åter att ensam bära drottningen till soffan i nästa rum, men det lyckas honom först med hofmästarinnans och ett par af hoffröknarnas tillhjälp. Ändtligen kommer läkaren och bringar Hennes Majestät till sansning. Han ger henne ett stärkande pulver och ordinerar, att hon skall hålla sig stilla en timme.

Drottningen ser förskräckt på sin gemål och mumlar: — Det går alls inte an, jag skall hålla cour. Hon vill resa sig upp, men kan det ej, utan faller tillbaka mot kanapéens dynor och somnar, där hon ligger.

Då kungen ser sin gemål blek och kraftlös ligga på soffan, blir han mycket orolig och säger till läkaren:

— Drottningen är väl inte död?

— Gud förbjude, Ers Majestät, svarar lifmedikusen bestört. Jag förmodar, att denna opasslighet härleder sig af förkylning under resan och vid intåget.

Kungen ser ytterst olycklig ut.

— Kan couren fortsättas och hur går det med den publika spisningen? frågar han. För att ej alarmera allmänheten, är det af vikt att ej göra ändring i programmet.

— Det är nog rådligast att afvakta Hennes Majestäts uppvaknande och se hur befinnandet då kan vara, svarar läkaren.

Kungen går fram till soffan och betraktar oroligt den lilla drottningen, som tycks ligga i dvala snarare än i slummer.

— Hon har troligen en bräcklig hälsa, tänker han. Hvarför skulle hon också vara frisk och stark som andra prinsessor? Kungen suckar djupt, vänder sig tvärt om och går in till sitt för att utdela nådebevis och tillkännagifva utnämningar.

Då drottningen ändtligen vaknar, ber och besvär hon, att man skall låta henne få vara med, som förut är bestämdt. — Jag rår ej för att jag svimmade, jag var så trött, men nu har jag hvilat ut, nu kan jag vara med, snyftar hon.

Men läkaren, som antager, att, förutom förkylningen, blygheten och förlägenheten varit orsak till drottningens illamående, råder konungen att låta Hennes Majestät slippa ifrån couren. Däremot beslutas, att hon skall deltaga i den publika spisningen. Medan denna pågår, sitter kungen i ständig oro för att ett nytt svimningsanfall skall inträffa under ögonen på allmänheten, som säkerligen skulle anse detta för ett dåligt omen. Drottningen härdar dock tämligen bra ut och bevistar till och med spektaklet, där operan Gustaf Wasa gifves. Men under föreställningen svika krafterna ånyo, och vid supén, som lyckligtvis endast är med kungen och hofvet, känner hon sig åter opasslig, och man måste hela natten pyssla om henne. Den till följande afton beramade

och redan iordningställda illuminationen kan ej äga rum, ty drottningen har feber och svimningsanfall. På detta sätt är hon illamående åtta aftnar å rad och till och med ofta under dagarna.

Kungen tar ej emot någon denna vecka, utan dinerar och superar med sin gemål, men ingen kan påstå, att denna uppmärksamhet är välgörande för drottningen. Hennes Majestät har mellan opasslighetsanfallen varit ganska munter och lekfull med sina hoffröknar, särdeles fröken Friesendorff, som är en ung person full af uppsluppna påhitt och infall, men så snart kungen väntas, blir drottningen tyst och allvarsam och får minen af ett skrämdt barn, som ej kan tänka på något annat, än hur det skall uppföra sig för att vara till lags och slippa bannor. Tillföljd häraf sitter den unga gemålen under måltiderna tyst och med en uttråkad min, hvarken äter eller ser upp, och kungen är högst olycklig och vet ej hvad han skall taga sig till. Och som Hans Majestät, då han är olycklig, ser mycket sträng och. ovänlig ut, förundrar sig ingen af hoffolket öfver drottningens ledsnad och hemsjuka.

Illuminationen med anledning af förmälningen blir på kungens befallning uppskjuten dag för dag. Det skylles på månskenet för att allmänheten ej skall alltför mycket oroas öfver drottningens sjukdom. Ändtligen till den elfte november utsättes illuminationen och allt beredes därtill, men samma morgon kontramanderas den. Konungen vill ej hafva illuminationen denna dag, säges det. Allmänheten förstår ej hvarför, men allmänheten vet icke hur upprörd kungen är öfver den underrättelse, som kuriren medfört rörande villkoren för den fred, som den

sjuttonde oktober blifvit sluten mellan kejsaren och den franska republiken, och man må i Wien kalla denna underrättelse angenäm, hur mycket man gitter, för kungen af Sverige är den det ej. Han är tvärtom ursinnig öfver de hårda villkor, som den franska republikens ombud, general Bonaparte, fräckt dikterat och som kejsaren accepterat, i stället för att svara, som Gustaf Adolf skulle svarat, om han varit i kejsarens ställe, att han aldrig skall nedlägga vapnen eller sluta fred, förr än franska republiken är besegrad och tillintetgjord

och Bourbonerna återinsatta på sina fäders tron.

Kungen går i vredesmod upp och ned på golfvet i sitt rum. Han håller den hopskrynklade rapporten i handen, och då han än en gång vill läsa, hvarför freden ej skall kallas freden i Udine utan freden i Campo-Formio, är papperet så tillknyckladt, att kungen måste gifva sig till att glätta ut det, innan han kan läsa. Ja, så står där och ej annorlunda:

»Bonaparte yrkade, att de kejserlige befullmäktigade skulle komma till honom på Passeriano för att skrifva under. Grefve Cobenzl, hvilken icke ville åsidosätta kejserliga hofvets värdighet äfven i punkter af mindre betydenhet, yrkade däremot, att general Bonaparte skulle begifva sig till Udine för att underteckna. Som nu ingen af dem bägge ville gifva vika häruti, så blefvo de öfverens att i Campo Formio, som ligger midt emellan Udine och Passeriano och är en liten by bestående af sexton usla bondkojor och ett adeligt hus, underteckna traktaten.»

— Så, general Bonaparte yrkar på detta, och kejsarens ombud blir öfverens med honom häruti. Men de må kalla denna förödmjukande fred för freden i Campo-Formio bäst de gitta, jag skall aldrig kalla den för annat än för freden i Udine, aldrig, aldrig, aldrig, säger kungen mellan sina sammanbitna tänder.

Kungen ser på pendylen, det är tid att begifva sig till drottningen och personligen efterhöra hennes tillstånd och hur hon tillbragt natten. Kungen är vid det miserablaste humör, men försöker behärska det efter bästa förmåga, ty med drottningen, som ingenting begriper, kan han ej tala om detta, som ligger honom som en sten på hjärtat.

Kungen går uppför den lilla trappan, som för till drottningens toalettrum. Men då han hunnit till dörren, blir han stående, det skrattas mycket och muntert därinne, och han hör drottningen prata gladt och lifligt. Detta glädtiga tonfall i drottningens röst har kungen ej ännu hört.

— Hon är väl glad, därför att jag är sorgsen, tänker han och öppnar sakta dörren.

Munterheten, som råder i Hennes Majestät drottningens toalettrum, är så stor, att man ej märker kungens inträde. Man skulle tro, att rummet vore fullt af människor, till den grad skrattas och pratas det. Men endast tvenne personer, drottningen och hoffröken Friesendorff, befinna sig i rummet. Fröken Friesendorff sitter halfklädd framför drottningens guldtoalettspegel med utslaget hår öfver de nakna skuldrorna, och drottningen står bakom henne och reder ut hennes hår med sin egen guldkam, och den mycket unga drottningen och den mycket unga hoffröken skratta och prata som två uppsluppna barn. Drottningen är färdigklädd i den mörkgrå hvardagsdräkten, men däröfver har hon för köldens skull satt på sig den dyrbara päls hon som barn fått af kejsarinnan Catharina, då hon i sin systers sällskap vistades i Petersburg. Det är en röd sammetslifrock med hermelinsfoder och bräm och prydd med guldsnören och guldtofsar och kläder drottningen allra älskligast.

Men detta märker kungen ej. Han är utom sig af vrede, därför att hofdamen är oklädd och låter Hennes Majestät drottningen hjälpa sig med koaffyren. Om det nu är en hjälp, ty drottningen sliter och drar och luggar så ystert i det långa håret, att hoffröken Friesendorffs gälla skrik och rop ej kunna anses vara alldeles omotiverade, fastän högst opassande.

— Vänta, vänta, sitt bara still ett ögonblick, nu är det genast färdigt, bara det här kamtaget till. Drottningen skrattar uppsluppet och låter guldkammen fara igenom det tjocka håret med ett mycket hårdhändt tag.

— Aj, aj, aj, skriker fröken Friesendorff och fattar skrattande om drottningens hand för att hindra vidare tortyr. Men med detsamma ser hon en syn i spegeln och rusar upp med ett högt skrik. Drottningen tror först, att detta är ett nytt upptåg af fröken och skrattar fortfarande, men då lilla Friesendorff står som förstenad,

märker drottningen, att något är på färde, och vänder sig om. Hon tappar kammen af förskräckelse. Kungen står inne i rummet. Han är mörkröd i ansiktet, och den tunna handen, som befallande pekar mot dörren, darrar och skälfver —

— Ut, ut, ut! ropar han. Man visar sig inte oklädd i Hennes Majestäts rum. Sådant får ej ske! Ut med sig på ögonblicket!

Och då fröken Friesendorff snyftande springer sin väg, ser kungen med vreda blickar på sin gemål. Han är mycket ond, men han försöker lägga tvång på sitt humör, då han märker, hur blek och darrande drottningen står framför honom, och han fruktar för ett nytt svimningsanfall.

Han pekar på soffan.

— Så får ni aldrig göra mera, säger kungen. Man passar inte upp sina hofdamer, och man kallar dem ej min bästa vän och min söta du. Sätt sig!

Drottningen snyftar förskrämd och gömmer hufvudet i dynorna.

— Hvarför gråter ni? frågar kungen ändtligen i en ton, som han försöker göra vänlig.

— Därför att kungen af Sverige i Stockholm inte är densamme som grefven af Haga i Erfurt, snyftar drottningen.

Kungen rycker till. Han tänker på storfurstinnan Alexandra, då han hör sin gemål kalla honom grefven af Haga, som hon aldrig förr gjort.

Han biter sig i läppen, vänder henne ryggen och går fram till fönstret.

— Jag är inte van vid ovänlighet, jag är inte van vid ovänlighet, snyftar drottningen, men så lågt, att kungen ej hör hvad hon säger.

En lång stund står kungen tyst, medan drottningens snyftningar bli allt svagare och svagare.

Då de alldeles tystnat, går han fram till henne och säger:

— Jag var kommen för att efterhöra Ers Majestäts befinnande denna morgon.

— Jag är sjuk, snyftar drottningen, mycket, mycket sjuk.

— Det lät minsann ej så farligt, då jag stod utanför dörren, och det blir nog bättre, då jag väl är gången, säger kungen bittert och går.

XIV.

Hennes Majestät drottning Fredrika, Dorothea, Wilhelmina.

Kungen är mycket olycklig. Då Rosenstein eller vännen Fleming sökt skingra unga kungens mjältsjuka och tungsinne eller trösta honom i förtviflade stunder, hafva de alltid förespeglat honom hans äktenskap såsom den lyckligaste händelsen i hans lif, då allt skulle jämna sig, ensamhetskänslan vika och ett lyckligt familjelif gifva ersättning för kronans besvärligheter och vidrigheter. Med en ung drottning skulle lyckan träda in i Stockholms kungliga borg, och kungen skulle själf känna sig ung, han som säger sig aldrig ha varit hvarken barn eller yngling.

Och nu är unga drottningen kommen och gör kungen högst olycklig, lika mycket genom de egenskaper hon visar sig besitta, som genom dem hon saknar. Hon är ej heller, till kungens stora förtrytelse, tacksamt öfverväldigad af sitt mottagande och högtidligheten under resan genom Sverige eller af vistelsen på Gripsholm och Drottningholm, lika litet som hon yttrat någon förtjusning öfver intåget och festligheterna i Stockholm, hvartill hon kan ha haft all tänkbar anledning, ty kungen, eljest så sparsam och hushållsaktig, vet med sig, att han vid detta tillfälle ej sett på omkostnaderna. Denna brist på tacksamhet sårar konungens hjärta på det ömmaste. Drottningen beundrar intet, blott längtar tillbaka till sitt Baden, gråter och svimmar. Hon visar gent emot sin gemål ingen ömhet, endast fruktan, och hennes uppförande är den mest tröstlösa blandning af smittande förlägenhet, af hemsjuka, och af opassande uppsluppenhet och trots.

Men ej blott detta. Det kungliga äktenskapet, som skulle tjäna som ett lysande exempel af harmoni för den svenska allmänheten, måste för denna allmänhet te sig helt annorlunda, ty på den stora slottsbalen, som gifves dagen efter uppträdet med fröken Friesendorff, tala kungen och drottningen ej ett ord med hvarandra på hela aftonen, fastän balen påstår från klockan sex till half elfva.

Bland de mångtaliga gästerna uppväcker denna kallsinnighet stor förstämning och undran. Men kungens värdighet tillåter honom naturligtvis ej att göra första steget till försoning, och det tycks ej falla drottningen in, att det är hon, som skall bedja om ursäkt.

Den ena festen i anledning af förmälningen aflöser den andra. Först är det den stora illuminationen, som ändtligen går af stapeln den trettonde. Vädret därunder är vackert, lugnt och klart, men det kungliga humöret är det ej, och konungen kan ej annat än anse, att drottningen bär skulden.

Då deras majestäter gå genom hvalfvet för att ute på borggården sätta sig i vagnen, stannar drottningen oförhappandes framför en gardeskapten, som förbipasseras, och tilltalar honom med liflighet.

— Har jag ej sett Eder i Carlsruhe i höst? frågar hon glädjestrålande.

Den tilltalade bugar sig och svarar i djupaste underdånighet, att det ej varit i Carlsruhe, utan på lustslottet Schwetzingen han denna höst haft den lyckan att bli föreställd för dåvarande prinsessan af Baden.

— Men hvarför vill jag prompt skratta, då jag ser Er? frågar drottningen mera naivt än artigt.

Gardeskaptenen svarar:

— Möjligen därför att då jag hade lyckan att bli föreställd, skrattade Ers Majestät mycket muntert. Ers Majestät var åtföljd af sina båda yngre systrar och sin guvernant Fräulein von Arnay. Eders Majestät gick just nedför slottstrappan och föreföll —

— Ja, ja, jag minns, afbryter drottningen. Skrattade vi inte allesammans, då Ni först fick se oss?

— Jo, Ers Majestät, jag kan icke neka —

— Ack, jag vet hvad vi skrattade åt! När jag tänker därpå, måste jag skratta. Ack, mitt kära, kära Schwetzingen och min goda Fräulein von Arnay!

Och drottningen skrattar med stora tårar i ögonen.

Kungen har otåligt stått bredvid drottningen, medan hon på detta sätt uppehåller honom. Då hon nu skyggt ser upp på sin gemål, säger han med förebrående röst, men så lågt, att endast hon hör det:

— Man konverserar inte med sina domestiker.

Drottningen blir mycket ond, och hon ser den granna illuminationen genom en tårslöja. Slutligen frågar kungen, som denna gång ej är särdeles förtretad men naturligtvis ej kunnat stillatigande vara vittne till drottningens familjära sätt, i en ton, som betyder, att han skulle vilja godtgöra sin snäsning.

— Är ej illuminationen vacker? Och göra ej tjärtunnorna på Norrmalmstorg och framför prinsessans palais stor effekt? Och hvilken löjlig transparang! Vet ni hvad där står? »Fyra ljus i raden För prinsessan ifrån Baden.» En barock idé!

— Gatorna äro fasligt smutsiga och illa stenlagda. Och våra illuminationer i Carlsruhe äro mycket grannare, svarar drottningen häftigt.

Nu blir kungen på allvar ond och båda moltiga. Inte ett ord tala de med hvarandra under promenaden i vagn genom de illuminerade gatorna.

I ett fönster vid Riddarhustorget föreställer en målning konungen ledande sin gemål till kungatronen, vid hvilken Sverige i majestätisk skrud ligger knäböjd, sträckande en krans till det höga paret.

Under denna målning läses en devis:

»Kom, dyra par, dig tillhör tronen, Välsignelse från Gud och kärlek från nationen!»

Drottningen blir nyfiken och skulle gärna vilja veta inskriptionens betydelse, men hon vill inte fråga. Hon ser vädjande på kungen, men kungen bryr sig ej om att på tyska eller franska öfversätta denna vackra devis, och drottningen får nöja sig med att läsa sitt namnchiffer sammanslingradt med kungens uppe på äreporten och inne i kransarna på många offentliga och privata byggnader. Men detta frågar hon ej efter. Då hon däremot på ett ställe ser det badensiska vapnet broderadt, ger hon till ett gladt rop. Kungen ser förvånad och ogillande på henne.

Festerna fortgå.

Ett par dagar senare är det bal och supé hos änkedrottningen, som har den stora oturen att unga drottningen på hennes fest är mycket sorgsen för att ej säga vid dåligt lynne. Ty denna dag har kungen förvisat fröken Friesendorff från hofvet och sändt henne ned till hennes familj i landsorten. Hela hofvet är utom sig af häpnad, då kungen ej gifvit något skäl för detta sitt handlingssätt. Med drottningen har han ej heller explicerat sig, hon bör dessförutan begripa hvems skulden är. Hon vet, att han denna morgon åter öfverraskat henne och fröken Friesendorff i alldeles samma situation som för några dagar sedan. Då han helt oförtänkt denna morgon kom in i drottningens toalettrum, kastade fröken Friesendorff i hast en rosafärgad puderkappa öfver de nakna axlarna och flydde genom garderoben. Och drottningen stod med guldkammen i hand och med trotsig min, och kungen hörde henne halfhögt säga: »Chasse plaisir!»

Då gick kungen sin väg utan att bevärdiga drottningen med ett ord och sände fröken Friesendorff till familjen i landsorten.

Detta är orsaken hvarför drottningen är vid dåligt lynne på festen hos änkedrottningen och ej bryr sig det bittersta om att kaschera sig, något som hon dock borde göra af égard för sin höga svärmoder, ty då kungen ser ut som ett åskmoln och drottningen jämt har tårar i ögonen, blir ju hela festen totalt förfelad. Änkedrottningen håller dessutom af sin svärdotter och är ledsen för hennes skull, men då hon ej vågar blanda sig i sin sons angelägenheter, kan hon ej gifva det stackars barnet några goda råd, som sannerligen äro behöfliga.

Festligheterna fortgå.

Den nittonde är balen hos hertigen och hertiginnan, den tjuguförsta anställer staden ett fyrverkeri till kungaparets ära. Den tjugutredje ger hertig Fredrik Adolf supé på slottet och den tjuguåttonde afslutas förmälningshögtidligheterna med en fest hos prinsessan i hennes palais vid Norrmalmstorg.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kungen är dödstrött, då denna föga förnöjsamma smekmånad ändtligen är till ända. Dock är det ej festligheterna, som tröttat honom, utan den olyckliga känsla, att han och hans gemål ingalunda passa för hvarandra och att deras äktenskap ter sig att ej blifva mera lyckligt för de båda kontrahenterna eller tjäna mera till undersåtars exempel och uppbyggelse än kungliga äktenskap i regel bruka. Detta var inte meningen.

Men kungen känner, att han ej får hänge sig åt tanken på sitt olycksöde just nu, tvärtom, han måste med alla sina krafter tänka på att framgången skall och måste följa hans företag, ty nu för första gången efter regeringstillträdet skall Sverige uppträda på världsteatern för att med Guds hjälp lägga ordningens, dygdens och rättvisans gyllne vikter i den vågskålen, på hvilken Europas öde efter allt att döma eljest kommer att vägas och afgöras efter våldets och maktens onda principer. Kungen vet nog, att Sverige kommer som objuden gäst med sitt ombud, grefve Axel Fersen, till kongressen, som håller på att samlas i Rastadt, men då kungen sändt grefve Fersen, ej såsom ombud för konungen af Sverige i egenskap af hertig af Pommern, utan för Sverige som garant för Westphaliska freden, vet kungen också, att grefve Fersen infinner sig i Rastadt som Guds eget ombud. Det tyska rike, som en svensk kung Gustaf Adolf med Guds hjälp upprättat, skall en annan svensk kung Gustaf Adolf med Guds hjälp veta upprätthålla. Det är denna tanke, som ger kungen mod och tillförsikt och förhoppning om lycka och framgång i det offentliga lifvet, till tröst för det enskildas aldrig upphörande vedervärdigheter och pröfningar. Konungens handlingssätt i Petersburg, som i hela Europa väckt ett så smickrande och allmänt uppseende, var första steget i rätta riktningen att genom deltagande i världshändelserna slutligen lyckas uppfylla den heliga mission, som åligger konungen: att återinsätta Bourbonerna på Frankrikes tron. Sveriges deltagande i den tyska riksdeputationen i Rastadt som garant för Westphaliska freden skall blifva det andra och ett jättesteg. Med stor och andaktsfull spänning afvaktar kungen de första nyheterna från grefve Fersen. Som alltid, då han väntar eller har oro, har kungen behof att gå mycket och långt. Förutom de tidiga morgonpromenaderna går han nu också ut på middagen och möter då ofta sin drottning, som åker i kälkvagn. Kungen blir stående och hälsar henne liksom alla de förbigående. Ibland ser hon kungen, ibland ej, till den grad är hon ifrig att samtala med den medföljande hoffröken för att slippa undan hälsningarna, som göra henne till ytterlighet förlägen. Då hon ser kungen, rodnar hon, och kungen kan ej underlåta att märka hur förtjusande vackert hans unga gemåls ansikte är under den engelska kastorhatten med ljusblå panascher och guldkordonger.

Några dagar har förhållandet varit ganska godt mellan de höga makarna, de ha närmat sig hvarandra och talats vid under måltiderna. Förut har kungen suttit alldeles tyst vid bordet, men nu, då han och drottningen ibland växla några ord, kan också uppvaktningen göra det, och belåtenheten häröfver har varit stor.

Men länge varar ej samförståndet, strax före julhelgen kommer det åter till brytning mellan de nygifta. Kungens humör är särdeles irritabelt, helst nu då han går och väntar sig sjuk på underrättelsen ifrån Rastadt, och lilla drottningen är också alltför barnslig och hittar på de besynnerligaste förströelser. Hon tycker, att, då hon icke i alla fall kan göra sin kinkige gemål till lags, och han ibland går och surar dagen igenom utan att säga henne orsaken och utan att hon vet sig ha gjort något ondt, behöfver hon icke, då han ej är närvarande, vara stel och värdig och drottninglik, som han önskar. Kungen själf vore visst inte illa, om han inte alltid ville vara kung. Drottningen vill ingalunda alltid vara drottning. Hon är tillräckligt stel och tyst, då han är i hennes närhet, ty han inger henne mycken respekt, men då han ej är det, och då hon ej representerar, måste hon ha luft för att inte kväfvas. Hon tycker, att hon då väl kan få muntra sig litet efter sin ålder, hon gråter i alla fall tillräckligt af hemsjuka och trånad för att alldeles fördärfva sina ögon. Och kungen tycker inte om

att höra henne tala om Baden och sin familj, och hvad annars har hon att tala med honom om. Sverige är så fult och ledsamt, och hon fryser så förskräckligt både ute och inne, mest inne i de stora slottssalarna, där hon aldrig kan få det varmt. Nu har hon därtill fått frost i armarna, därför att hon några gånger suttit i sin favoritställning från Carlsruhe med de bara armbågarna stödda mot fönsterplattorna af marmor och med hakan hvilande i händerna och sett ut öfver Stockholm, som ju har ett ganska vackert läge. Det svider och gör så ondt i det fina skinnet, och då kungen frågar hur det står till, svarar hon: »Dåligt, dåligt», både därför att det gör så ondt att ständigt huttra och frysa och därför att kungen inte är ond på henne, då hon är sjuk och gråter, då blir han bara ledsen och nedstämd och går sin väg. Men är drottningen munter och uppsluppen, blir han vips ond. Det är, som om han vore en gammal gnatig gubbe och inte bara nitton år, och man måste vara mycket försiktig, för att han ej skall blifva stött, då han är på besök. Är man inte försiktig, så går det, som det går. Och tror man, att kungen ingenting märker, därför att han ej säger något, så kan man grymt misstaga sig. Och vore det ej för att harma drottningen, hvarför flyttar kungen strax före julen ut till Haga och lämnar sin gemål kvar i staden att roa sig bäst hon gitter?

Dagen före kungens plötsliga utflyttning till Haga hade drottningen och hennes damer hållit på med muntra upptåg i drottningens enskilda rum. Först körde drottningen sina fröknar i sexspann. Damerna hade silkessnören i munnen, och drottningen körde dem genom alla sina rum med ljusblå silkestömmar. Men då Hennes Majestät tröttnade på denna lek och de vackra och ystra fålarna selat af sig själfva, började drottningen och fröknarna att i tur och ordning hoppa ned från ett stort ekbord, som de dragit fram midt i rummet. Stor och uppsluppen munterhet rådde —

Plötsligen ropar någon: — »Kungen kommer!» I en fart skjutes bordet på sin plats, sex stolar dragas hasteligen fram och placeras i en halfcirkel kring soffan, i hvilken drottningen redan sitter rak och värdig. Hoffröknarna slå sig som skrämda dufvor ned på sina platser och sitta vördnadsfullt och sedigt med händerna i skötet. Då kungen ett ögonblick dröjer i det yttre rummet, börjar drottningen först och alla hoffröknarna efter henne att sno rundt med tummarna med allt hastigare fart, men då kungen står inne i rummet, ligga drottningens små händer stillsamt i skötet, och hoffröknarna resa sig och stå som tända ljus, medan kungen går fram till drottningen och frågar efter Hennes Majestäts befinnande.

Drottningen svarar i languissant ton, att hon ej kan skryta med hälsan, hon känner sig mycket trött och ansträngd denna förmiddag.

Kungen ser så sorgsen och bekymrad ut, då han får höra denna nedstämmande nyhet, att hoffröknarna hafva all möda i världen att hålla sig allvarsamma. Kungen frågar vidare, om drottningen tänker fara ut och åka i dag. Och drottningen svarar i samma ton:

— Ja, om krafterna räcka till —

Nu vänta drottningen och fröknarna, att kungen skall gå, ty något vidare behöfver han ju ej fråga om. Tystnaden varar en god stund. Kungen säger ej något, ej heller drottningen. Men kungen går inte sin väg. Då reser sig drottningen upp och skrider med lätta steg fram till clavecinen, slår upp det vackert inlagda locket och, med blicken svärmiskt häftad på det målade lockets insida, spelar hon med mycken sentiment en vemodig air. Drottningen vet inte, att kungen älskar musiken och att han anser det för mycket älskvärdt af henne, att hon spelar för honom. Han blir stående inför clavecinen försjunken i djupa tankar och med handen öfver ögonen, som om han vore i kyrka. Det är första gången kungen hör drottningen spela, och han njuter af hennes spel. Detta är långt ifrån drottningens intention, ty då hon satte sig vid clavecinen trodde hon, att kungen genast skulle aflägsna sig. Men då han alltjämt dröjer, får hans gemål en idé. Hon upphör plötsligen med spelet, och då kungen tar handen från ögonen och ser upp, väckt ur sina tankar genom den plötsliga tystnaden, ser han, att drottningens hufvud sjunkit mot stolskarmen, att hennes ögon äro slutna och att armarna hänga slappt ned. Kungen blir mycket förskräckt.

— Hennes Majestät har svimmat, säger han till hoffröknarna. Hjälpen mig att bära henne till sängen.

Hoffröknarna äro ej oroliga öfver drottningens tillstånd, endast öfver svårigheten att bibehålla kontenansen, ty drottningen har, innan hon gaf sig till att dåna, gifvit dem ett tecken, att detta illamående endast är den ramaste förställning för att bli af med kungen.

Kungen bär vid hufvudet, damerna vid fötterna.

De ha ej gått många steg med sin börda, förrän fröken Koskull släpper sitt tag, ty Hennes Majestät har under transporten behagat hårdt knipa henne i benet. Sammaledes händer det med fröken Kaulbars, som förskräckt ropar aj, då drottningen nyper. Lyckligtvis märker kungen intet. Han är för innerligt bekymrad öfver drottningens plötsliga illamående —

Då den höga sjuklingen ändtligen lyckligt är placerad på sin säng, springa de sex hoffröknarna som yra gäss huller om buller för att hämta eau-de- cologne, svampdosa och droppar. Kungen står vid hufvudgärden och suckar djupt, då han ser hur länge drottningens svimning varar. Alltjämt förföljer honom hans olycksöde, nyss njöt han en lugn och behaglig stund, nu är den redan förbi. Kungens röst darrar, då han beder damerna skynda med att bistå drottningen.

Fröknarna göra allt hvad i deras förmåga står. Men medan fröken Minette Piper håller svampdosan under drottningens näsa, får hon ett nyp i armen, och då fröken Fredrika Ehrenbill baddar drottningens tinningar med eau-de-vinaigre, blir hon kittlad i sidan af den höga patienten, och då fröken De Geer på konungens befallning ger Hennes Majestät kamfertsdroppar på en sockerbit, blir hon biten i fingret. Och drottningen och hoffröknarna hålla allesammans på att förgås af skrattlystnad, medan denna sjukvård påstår.

Ändtligen kvicknar drottningen till och hviskar med matt röst och alltjämt slutna ögon:

— Det är kanske bäst, att man kläder af mig och lägger mig till sängs.

Kungen säger högst inquiet:

— Visst är det allra bäst.

Han dröjer ett ögonblick och väntar, att drottningen skall säga några lugnande ord till honom, innan han går. Men drottningen ligger tyst med slutna ögon. Då säger konungen stilla:

— Jag önskar Eders Majestät god bättring, och med en bugning för damerna går han sin väg för att ej utgöra ett hinder för drottningens snara bringande till ro. Med af skratt utspända kinder vänta drottningen och hennes damer, tills hvarje ljud af konungens steg förtonat. Då bryter skrattet löst, drottningen tar ett skutt från sängen, det stora bordet drages åter fram midt på golfvet, damerna klifva upp den ena efter den andra och hoppa turvis ned, under samma munterhet som förut, innan glädjestöraren kom.

Men tvifvelsutan måtte kungen märkt något, fast han ej låtsat därom. Hvarför skulle han eljest nästa dag utan att gifva ett ord till förklaring rest ut till Haga för att med några kavaljerer stanna där julen öfver? Lilla drottningen är mycket förskräckt och orolig och skulle långt hellre tagit emot bannor än bli lämnad på detta sätt.

Men kungen har intet märkt af den riskabla komedien inne i drottningens rum. Han flyttar ut till Haga, därför att han trifs där bättre än i Stockholm och tycker, att han alltid har mera lycka med sig på Haga än annorstädes. Därför vill han där emottaga de depescher från Rastadt, som förmäla att grefve Fersen blifvit erkänd som Sveriges ombud vid riksdeputationen. Och då det tyckes vara drottningen fullkomligt likgiltigt hvar han befinner sig, vill han helst vara på Haga, där han kan göra långa promenader, medan han väntar på

denna efterlängtade underrättelse. När grefve Fersen väl är erkänd, blir det mycket arbete för kungen, som ej kan låta tankarna distraheras från Europas viktigaste angelägenheter af ständig oro för drottningens vacklande hälsa.

Svimningen i går har mycket nedstämdt honom, men då han får höra, att drottningen sofvit godt under natten och tycks vara återställd, far han ut till Haga, som han förut beslutat.

Men då de så otåligt väntade depescherna ändtligen komma, hafva de idel bedröfliga nyheter att meddela. Hvarken Österrike eller Frankrike vilja mottaga grefve Fersens kreditiver eller erkänna den svenska beskickningens rätt att deltaga i kongressen. — Idel motgång —

Kungen kan knappast läsa till slut. Han stöter upp dörren till den angränsande damastsalongen, ty sängkammaren på Haga är ett alltför litet rum att spatsera fram och åter i, då man måste gå sig till lugn och sansning. Salongen är tom, och kungen börjar där en rastlös gång fram och tillbaka, fram och tillbaka, medan han kramar depescherna i handen och allt som oftast kastar en blick i de tjocka, sirligt hopvikta papperen.

Vakten, som posterar utanför de stora fönstren, går fram och åter i snön, medan kungen går fram och åter i salongen. Plötsligt hör vakten ett högt skramlande ljud inifrån salongen. Då han ser ditin, märker han, att en konsol med en förgylld pendyl ligger kullstörtad på golfvet och att kungen häftigt slår på silfverklockan, som har sin plats på ett af borden, för att tillkalla kammartjänaren. Och då kammartjänaren dröjer, hamrar kungen så häftigt på klockan, som om elden stode i alla fyra hörnen af Haga paviljong. Mera ser inte vakten, ty nu kommer kammartjänaren in för att lyfta upp konsolen och bära bort den krossade pendylen, och kungen har trädt fram till fönstret och ser stint på vakten, som går sin reglementerade vandring fram och åter förbi rezde-chaussée-våningen. Men då intet är att anmärka på vaktens hållning, ser konungen upp mot himlen. Det har börjat snöa. För att lugna sinnet och af gammal vana säger han halfhögt, som han brukat i barndomen, till snöflingorna: »Fort, fort, långsamt, långsamt.» Då kungen var ett litet barn, tyckte han alltid, att snöflingorna lydde och föllo fort, då han befallde dem falla fort, och att de föllo långsamt, då han bjöd dem att falla långsamt. Nu tycker han alldeles tvärtemot, då han nu säger fort, fort, faller snön långsamt, och då han säger långsamt, långsamt, faller den fort. Han blir alltmera uppretad, ju längre han står och betraktar snöflingornas ohörsamhet, vänder sig tvärt från fönstret och börjar åter vandra med händerna på ryggen fram och tillbaka genom damastsalongen in i sängkammaren och åter från sängkammaren ut i salongen. Då han slutligen efter flera timmars vandring går in i sängkammaren, låser han sig inne och stannar där hela dagen utan att vilja se eller tala vid någon. Han säger sig sjuk, men man förstår, att oro och sorg utgöra sjukdomen.

Dagen därpå låter kungen spänna för och kör med sin adjutant in till Stockholm för att där arbeta ett par timmar med excellenserna, som han ej nu befaller ut till Haga. Men innan utresan till middagen gör kungen visit hos sin moder, änkedrottningen, några minuter. Han frågar efter hennes befinnande, och då han fått ett tillfredsställande svar, tiger han en stund och går därefter ned och sätter sig i racken. Han känner sig alltför olycklig och nedstämd för att göra andra visiter.

Det är dagen före julafton. Lilla drottningen, som intet vet om det svåra slag, som drabbat hennes gemål utifrån, tror alltjämt, att kungens missnöje med henne är orsaken till all den otålighet och retlighet, som kungen lär ha visat på Haga, och har räknat ut, att han är så ond på henne, att han ej på länge ämnar sig in till staden. Då får hon höra, att han är kommen, och nu väntar hon honom sedan flera timmar. Hon har beslutat att uppföra sig till sin gemåls fulla belåtenhet nu, då han kommer till henne. Hon har varit mycket nedslagen, alltsedan kungen flyttat ut till Haga. Hon tycker, att det är en stor skam för henne att bli lämnad ensam första julhelgen. Hvad skall man säga i Baden, då man får höra talas härom? Men nu skall allt bli godt igen. Då kungen nu kommer, måste hon utverka, att han stannar i Stockholm åtminstone öfver

juldagarna eller låter henne följa med ut till Haga. Blott hon ej efter vanan blir alltför förlägen för att bedja honom om något. Eller han säger något, som hon blir häftig öfver. Men nog skall hon kunna låta honom förstå, att hans besynnerliga uppförande gör henne olycklig — — —

För att fördrifva tiden, medan hon väntar, leker drottningen med sin hund och sin papegoja. Hon öppnar clavecinen och börjar spela. Det var nog obeskedligt af henne att bråka sist, då kungen med sådan förtjusning åhörde hennes spel, men frestelsen till odygd hade varit alltför stor den gången. I dag är hon spak och sedig som ett lamm, och vore hon inte så rädd för kungen, skulle hon glädja sig åt att få se honom.

Men kungen dröjer. Drottningen vet, att han är hos änkedrottningen, och hon börjar känna sig ganska stucken öfver att han ej först besökt henne, men beslutar, att i alla fall ej visa något missnöje, utan tvärtom all möjlig vänlighet mot sin gemål, då han kommer till henne. Men han dröjer —

Drottningen går fram till sitt toalettfönster, som vetter åt borggården. Hon ser, att kungens slädnätsprydda rack håller därnere.

Nu gör vakten honnör. Kungen kommer ut på borggården.

Kammartjänaren böjer undan isbjörnsfällen, kungen stiger upp i släden och tager tömmarna, medan adjutanten sätter sig bredvid honom. Nu klatschas med piskan, och släden far ut genom slottshvalfvet, utan att kungen besökt sin gemål, utan att han ens sett upp till hennes fönster, där hon står blek och darrande. Då släden försvunnit i hvalfvet, slår drottningen sina små händer för ögonen och snyftar och gråter ohejdadt.

XV.

Medan bilderna växla i tittskåpet.

Jul- och nyårshelgen tråkig och trist är öfver, men ännu hela januari och ett långt stycke in i februari bor kungen ute på Haga och gör blott korta besök i Stockholm. Och när han slutligen flyttar in till staden, far han i alla fall dagligen ut till Haga och vistas där nästan lika mycket som tillförne. Kungens humör är mycket tungt, han och drottningen äro alltjämt oense, och det tycks aldrig bli till någon harmoni dem emellan. Men kungen måste arbeta med regeringsärendena, antingen han är nöjd eller förtviflad, och som han är samvetsgrann och hederlig, gör han det, fast utan intresse efter den svåra motgången i det offentliga som i det enskilda lifvet. Drottningen däremot kan ej finna på något att göra. Någon liten stund spelar hon på sitt clavér, men ganska sällan, och ej engång hvarje postdag skrifver hon till sin familj. Hon har intet att skrifva om. — Allt i Sverige är odrägligt ledsamt.

För att allmänheten ej skall alltför mycket inquieteras, visa sig kungen och drottningen som oftast på komedien tillsammans. Men de utgöra ingen glädjande åsyn, ty de ha båda sörjt sig så magra och bleka, att det är en ömk att se dem. Drottningen håller på att gäspa käkarna ur led och tycks ha lika tråkigt, antingen man ger operan Gustaf Wasa eller Cora och Alonzo. Kungen stirrar framför sig med den mest frånvarande och dystra min, ty han sitter aldrig utan smärta i den operasal, där man mördat hans fader.

Men intet kan dock jämföras i tråkighet och dysterhet med supéerna i operahuset efter spektaklets slut, både för det höga värdfolket och de inbjudna af kungafamiljen och hofvet. Då man kommit in från operan klockan half nio, går kungen omkring och hälsar på de inviterade, men drottningen sitter vid ett bord utan att tala med någon. Både kungen och drottningen äro högst generade, och då de sitta sida vid sida vid supébordet, växla de ej ett ord med hvarandra. Deras olyckliga och sorgsna miner och sätt nedstämma alla de närvarande, och en hvar känner sig lättad, då uppbrottet sker och de kungliga med spannridare och

facklor fara åter till slottet.

Kungen och drottningen äro lika två barn, som ej komma öfverens. Kungen är alldeles för oerfaren att veta hur han skall behandla en kvinna, drottningen förstår sig ej ens på att låta kungen tro, att hon älskar honom. Äfven om det ej är fallet, skulle detta vara lyckligt för dem båda och göra lifvet mindre hårdt för dem, isynnerhet för henne, ty i så fall skulle kungen ej plåga henne så mycket. Men lilla drottningen har intet sätt med sin gemål. Nu börjar hon därtill uppföra sig så, att det måste förefalla den snarstuckne kungen, som om det gjorde drottningen ungefär detsamma, antingen han är ond på henne eller ej. Detta sårar kungens högmod öfver höfvan, och han känner på sig, att han ej längre kan uthärda det olyckliga lif han för. Någon ändring måste ske. Och kungen har beslutat hvilken.

Det är en i dag i slutet af april, och drottningen har varit vid sitt mest yra och uppsluppna lynne efter att föregående dag ha gråtit från morgon till kväll. Denna dag har hon i fleras närvaro tagit peruken af en af sina kavaljerer och slagit chokladkoppen däri, och på en annan har hon sprutat vatten i ansiktet med sin rafraîchisseur. Naturligtvis var ej kungen tillstädes, men en illvillig person har omtalat dessa händelser för honom, och nu är kungen på väg genom stora galleriet till Hennes Majestät för att läsa lagen för henne. Det är ganska sent på kvällen, och kungen antager, att han skall finna sin gemål allena i hennes rum. Men då han närmar sig drottningens våning, hör han af de högljudda skrattsalfvorna därinifrån, att den förtroliga aftoncirkeln ännu pågår, och då han ej har något emot att själf öfvertyga sig om hvad man förehar, går han oanmäld in i drottningens lilla förmak. Härifrån ser han in i den ljusgrå salongen. Den syn han möter är förbluffande. Med en fot på hvardera af tvenne boulekommoder från salig kungens tid står hofvets spektakelmakare, kammarherren, grefve Ruuth. Öfver kavaljerens bröst är med ett ljusblått band fästadt ett plakat, på hvilket med stora präntade bokstäfver läses: *Kolossen på Rhodus*. Och drottningen med sina damer tyckas föreställa skepp, som det ena efter det andra seglar fram mellan kolossens vidt skrefvande långa ben.

Uppträdet är till den grad groteskt, att om det icke vore så oerhördt opassande, skulle kungen måhända ej kunna hålla sig från att draga på mun. Men som det ej faller kungen in att draga på mun åt något otillbörligt, rynkar han i det stället ögonbrynen och blir, blodröd i ansiktet, stående vid dörren, medan leken fortgår under det ystraste skratt och den uppsluppnaste munterhet.

På en gång ge damerna samtliga till ett högt nödskrik, och kolossen hoppar pilsnabbt ned från sin upphöjda ställning och skyndar att jämte hoffröknarna genom hastig flykt sätta sig i säkerhet.

En blick af konungen hindrar drottningen att göra sammaledes. Ännu flämtande efter leken sjunker hon ned i en karmstol, griper ett fast tag med sina båda små händer om karmarna, drar ned hufvudet mellan axlarna och väntar på den kommande ovädersskuren.

Konungen är allt för uppretad för att kunna tala. Han står orörlig och stirrar rakt framför sig. Så biter han sig i läppen och vänder sig om för att gå.

Men drottningen är i sitt vilda lynne, och då kungen ingenting säger, stampar hon med sin lilla sidenklädda fot på mattan och ropar: — Nå? Nå?

Kungen vänder tvärt: — Till hvem säger Ni nå?

— Till Er, jag skall ju ha bannor för detta. Börja då äntligen! Det är bättre att få bannor än att se er gå omkring och se sur ut i dagar och veckor.

Den lilla svarta sidenskon stampar alltjämt på mattan. — Nå? Jag vet ju, att jag inte får leka och inte får ha roligt. Jag skall sitta med guldkronan på hufvudet och äpplet i handen och nicka som gubbarna på China,

tills jag faller ned och går i tusen bitar af ledsnad och förtviflan. Det är ju meningen. — O, hvarför sade Ni inte till mig, innan jag satte foten i detta förfärliga land, att här får man inte skratta! Hvarför lät Ni mig inte vara i fred i Baden, där jag hade det så godt och lyckligt? Jag har aldrig fikat efter den lysande platsen att vara drottning i Sverige. Jag hade nöjt mig med långt mindre ära, om jag bara ibland fått se lite sol och fått lite ömhet.

Drottningen gråter och snyftar.

Kungen står alldeles orörlig, men läpparna börja darra. Slutligen säger han i en ton så kall, att drottningen förskräckt upphör med gråten.

— Då Ers Majestät känner sitt förhållande så olyckligt, och då inte heller jag njuter den minsta grand af äktenskaplig lycka, anser jag det bäst och sällast för oss båda, att Ers Majestät återvänder till det älskade hemlandet snarast möjligt.

Drottningens ögon ha blifvit alldeles runda och mörka af skräck, och hon sitter som förstenad med öppen mun och utan att kunna få fram ett ord. Kungen fortsätter i samma kalla ton:

— Då Ers Majestät ej velat lära mitt lands språk och finner allt här afskyvärdt, är detta den bästa lösning af ett högst olyckligt misstag. Jag skall redan i morgon underrätta Ers Majestäts höga föräldrar, herr arfprinsen och fru arfprinsessan, om den öfverenskomna skilsmässan och om Ers Majestäts snara återvändande till Baden, där jag är säker på att Ers Majestät kommer att blifva mottagen med öppna armar.

Drottningen ser ut som en liten flämtande fågel, som af skräck ej kan få fram ett ljud.

Då emellertid kungen gör min af att gå, ropar hon utom sig:

— Skall jag skickas tillbaka till Baden? Å nej, å nej, å nej!

— Som det nu är, kan det omöjligen förblifva, svarar kungen. Mitt tålamod är totalt slut och mitt långmod likaså, och då Ni i intet vill foga Eder efter mina önskningar, ej trifs här i landet, ej vill lära dess språk och ej vill uppföra Eder som Sveriges drottning ägnar och anstår, så är detta den allra bästa lösningen, ej blott för oss båda, men också för hela landet — — —

Kungen ser stint på drottningen, medan han säger detta, och den stela, kalla blicken i de stora utstående blå ögonen gör drottningen till den grad förskräckt, att hon faller på knä framför kungen och snyftar. Allt hennes trots är på en gång borta.

— Å, gör det inte! Skicka mig inte tillbaka på detta skamliga sätt! För sitt eget anseendes skull gör det icke, Ers Majestät. Hvad skall hela världen säga, då den får höra, att Ers Majestät förskjuter mig? Hela Europa skall ropa på skandal. All den prestige Ers Majestät förvärfvat som Sveriges kung skall förloras, om Ers Majestät handlar på detta sätt.

Den lilla drottningen märker, att kungen hör på hvad hon säger och öfverväger det. Och hon fortsätter för att yttermera beveka honom:

— Tänk på mina föräldrar, och mina syskon! De skola inte öfverlefva denna skam! För Guds skull skicka mig inte tillbaka! Det är Eder ovärdigt.

Konungen säger, i det han ser ned på det rufsiga lockhufvudet framför sig.

— Det är inte jag som uppfört mig ovärdigt och opassande utan Ni, min fru. Det är inte jag som vid bordet formar små hjärtan af sockerbröd och ger dem till mina kavaljerer.

— Är det därför grefve Ruuth skall afskedas? frågar drottningen och reser sig i häpenheten upp från sin knäböjande ställning. Det var ju bara ett skämt. Och hur vet Ers Majestät? —

— Jag vet allt, och jag ser allt, svarar den unge gemålen strängt. — Och om inte grefve Ruuths afsked från sin kammarherresyssla vore beslutad förut, kan Ers Majestät med sin lifliga inbillning säkert föreställa sig, att förlusten af denne kavaljer följer på det uppbyggliga skådespel, som jag i afton öfverraskat.

— Han talar så bra tyska, och han är så munter och rolig, utbrister drottningen. — Det är därför jag tycker om honom, inte för något annat.

— Genom återresan till Baden bereder jag Ers Majestät tillfälle att höra många roliga och muntra kavaljerer tala än ypperligare tyska, säger kungen med ett kort smädeskratt.

Drottningen blir åter alldeles utom sig. Hon snyftar och vrider de små händerna och ser så olycklig ut, att det kan röra ett stenhjärta.

— Ånej, ånej! Ers Majestät, gör det inte! Jag är ju inte elak eller dålig. Hemma sade man alltid, att jag var mild och god, och jag lofvar Ers Majestät att bli den bästa och ömmaste hustru och i allt försöka vara Ers Majestät till behag, om jag blott inte blir bortskickad. Jag lofvar att lära mig svenska. Och jag skall försöka lära mig att tycka om Sverige. Å, Ers Majestät, gör mig inte detta! För Er egen skull lika mycket som för min!

Då drottningen åter vidrör den tort kungen skulle göra sig själf genom skilsmässan, får han plötsligen den tanken: dessa ord har Gud ingifvit henne att säga. Europas frälsare från förtrycket, Bourbonernas återställare på deras fäders tron, får ej hafva en fläck på namnet Gustaf Adolf, då han ändtligen skall framträda och inskrida mot våldet och orättvisan.

Stunden var ej ännu inne i Rastadt, men den skall komma, så sant Gud lefver! Till denna stund måste han visserligen hafva hela sin prestige.

Gustaf Adolf ser ej längre sin lilla darrande gemål. Han stirrar med döda ögon ut i rymden.

Men då drottningen märker, att hennes ord gjort intryck och att kungen synes begrunda dem, öfvervinner hon sin ångest. Hon fattar blygt kungens kalla hand och kysser den ödmjukt.

Kungen vaknar ur sin dröm, då drottningens läppar beröra hans hand. Han ser förvirrad på henne. Han har alltid svårt att plötsligen förjaga ur sitt hufvud en tanke, som en gång fått insteg där, och han har redan en tid tänkt, att det skall kännas som en lättnad att blifva af med drottningen. Men han måste också tänka på den uppståndelse, som en skilsmässa skulle uppväcka i Europa för att icke tala om det egna landet. — Och drottningen är mycket intagande, där hon står med hängande hufvud och väntar sin dom.

Kungen ser ej längre så oblidkeligt sträng ut, då han ändtligen säger:

— Möjligen kunde en vistelse på Gripsholm vara lika lämplig, tills vi fått se i hvad mån Ers Majestät vill rätta sitt uppförande efter mina önskningar.

Drottningen ger till ett anskri.

— För Guds barmhärtighets skull, förvisa mig inte till Gripsholm! Jag skulle dö af kölden och ensamheten. Och, Ers Majestät, där spökar. Jag såg något så förfärligt på Gripsholm. Det var —

Kungen bleknar. — Nej, säg inte hvad Ni såg! Jag vill inte veta det. Men Gripsholm kan vara ett ganska behagligt ställe.

— Nej, nej! Jag vill inte dit! Jag var så rädd där. Och, Ers Majestät, jag har ju ingenting ondt gjort. Jag skall inte vara yr och dåraktig mera. Jag skall göra allt för att vara den ömmaste hustru.

De båda kungabarnen se högst förlägna på hvarandra.

— Det har Ers Majestät sannerligen ej hittills gjort, svarar kungen mörkt. Hvarpå han tillägger med större liflighet: — Jag är man, jag har fått de känslor, som höfves en man, som önskar göra sin hustru lycklig, men som också fordrar de återkänslor, som böra svara däremot, och utan hvilka ett äktenskap aldrig kan bli lyckligt —

Drottningens vackra ansikte blir rödt som drypande blod, och hon sänker hufvudet än djupare ned mot bröstet.

— Jag skall bättra mig, hviskar hon. Behåll mig blott kvar och — Å Ers Majestät, var inte alltid ond på mig!

Kungen kämpar med sig själf.

— Jag är ofta orolig och plågad, och man tror mig då vara ond, men fast jag förefaller så, ärjag det inte alltid, säger han stilla. Han kysser ej drottningen på panna eller mun, men han står med hennes hand i sin, och hans röst darrar af alar och sinnesrörelse, då han tillägger:

— Jag vågar försäkra, att ingen människa på jorden kan fästa större hopp om sällhet vid den enskilda husliga lyckan än jag. Hur skulle jag då vilja sakna densamma eller bryta detta heliga band, om jag ej vore beröfvad denna lycksalighet.

Drottningen står med nedslagna ögon, men hon är så älsklig i sin förvirring, att kungen själf djupt rodnande säger:

— Jag skall inte skicka Er tillbaka till Baden eller förvisa Er till Gripsholm, om Ni håller hvad Ni lofvat mig, att i allt rätta Er efter mina önskningar och vilja.

Och med en våldsam rörelse fattar kungen om sin gemål och drager henne till sig och kysser henne gång på gång på panna och mun och på de små ystra friséerna och lockarna — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Några dagar senare, den första maj, är en strålande vacker dag. Då har allmänheten glädjen att se kungen och drottningen åka ut till Djurgården i öppen vagn, som kungen själf kör. Drottningen är förtjusande, helst hon ser lycklig ut, och kungen har en mindre sorgsen och mera förnöjd min än eljest. Flera gånger ser man kungen och drottningen tala med hvarandra. Af allt att döma äro de båda höga makarna nu ense, och som kungen är älskad till följd af sin karaktär och sin hederlighet, gläder detta allmänheten outsägligt. Under cortègen ute på Djurgården, som myllrar af åkande, ridande och gående, ljuda ideliga rop: Lefve kungen, lefve drottningen! Hell Gustaf Adolf! Hell Fredrika!

Drottningen rodnar och söker gömma sig undan bakom kungen. Men denne tycks förehålla henne det opassande i detta beteende, ty drottningen kryper åter fram och försöker betvinga sin blyghet och hälsa lika ofta, som kungen gör det.

— — — — — — — — — — — — — — —

Från och med uppgörelsens och försoningens stund börjar förhållandet mellan det unga kungliga paret att för allmänheten te sig så, som kungen önskar det, nämligen i allo efterföljansvärdt. Kungen tillbringar sina lediga stunder hos drottningen, och drottningen gråter aldrig mera, då någon ser det, och hennes uppförande

präglas dag för dag af allt mera jämnvikt. Och om också kungen tillhåller sin gemål att visa en värdighet och en stelhet, som ej anstå hennes år och lynne och som ej kläda hennes barnsligt milda fysionomi så särdeles väl, är denna lilla inlärda värdighet och förnämhet dock oändligen att föredraga framför den förra trumpenheten, sorgen och bedröfvelsen, omväxlande med den ystra uppsluppenheten.

Lilla drottningen är kanske ej så lycklig som det ter sig för allmänheten, hon har blifvit skrämd till lydnad af fruktan för hemskickandet till Baden eller förvisningen till Gripsholm, och i förstone går hon omkring kungen som en liten kattunge omkring den store gårdvaren. Den lilla drottningen vet nu, att det går henne illa, om hon är alltför lekfull och yr, och hon finner sin enda säkerhet i att ligga vid sin unge husbondes fötter och låta honom smeka sig med den iskalla handen. Och hon törs aldrig visa missnöje eller skjuta rygg, hur lynnet än må vara.

Men den lilla drottningen är ej blott rädd för kungen, det varma och goda hjärtelaget börjar också hysa deltagande för honom. Då han suttit en stund tyst och grubblande inne hos henne, drifva honom de oroliga tankarna och den inre ångesten att rastlöst vandra fram och åter i rummet. Drottningen sitter då och ser på honom och undrar hvad som nu är fatt. Ibland har drottningen reda på hvilka bekymmer, som för tillfället gnaga hennes gemål, ty om de utländska händelserna gifva henne moderns och systrarnas korrespondens godt besked. Hon försöker fatta och förstå det, som händer i världen, därför att hon måste hafva reda på om kungens sorgsenhet och grubbel orsakas af något missnöje med henne själf och om hon kanske hotas af hemskickning eller förvisning, eller om de härleda sig af alla de vidrigheter, som hända i världen. Lilla drottningens kloka moder, arfprinsessan af Baden, har en gång sagt, att de europeiska händelserna i denna tid växla så snabbt som bilderna i ett kaleidoskop, och lilla drottningen tänker alltid på denna liknelse och kan ej låta vara att föreställa sig världshändelserna som bilder i ett ofantligt tittskåp. Det är fransmännen, som egenmäktigt sätta in bilderna i tittskåpet, och det är denne korsikanske general Bonaparte, som vrider dem rundt i svindlande fart. Lilla drottningen hinner knappast uppfatta bilden af en situation eller en händelse, innan en annan framträder. Hon undrar, om det dansar rundt i kungens hjärna som i hennes, då hon försöker att uppfatta det, som sker. På vintern och våren har hon sett bilden af hur romarna afskaffa påfveväldet och under franskt beskydd proklamera den romerska republiken och hur den gamle påfven med fransk truppeskort föres öfver sin gräns. Från Baden, det älskade landet, som ligger så nära allt, som händer och sker i världen, gör man henne uppmärksam på hur den af Frankrike besegrade schweiziska republiken hasteligen förvandlas i den helvetiska republiken och omkalfatras efter mönstret af den franska. Och sedan ber man henne betrakta bilden af Frankrikes rustningar mot England och tillskrifver henne, att hon skall hafva blicken oafbrutet riktad på engelska kusten, där franska landstigningstrupper under general Bonapartes befäl kunna väntas hvilket ögonblick som helst. Och medan hennes och allas spända uppmärksamhet är riktad mot engelska kusten, förändras situationen blixtsnabbt, ty general Bonaparte med den stora franska flottan lämnar Toulon och seglar österut. Man tillskrifver henne, att hvilken bild kaleidoskopet härnäst skall framvisa, vet ingen, ty ingen vet hvarthän general Bonaparte begifvit sig. Går han till Egypten, går han till Irland, Skottland, London, Neapel, Lissabon eller Jamaica? Man hoppas att härnäst få se bilden af den Toulonska flottans tillintetgörelse af engelska skepp. Men nej, Bonaparte företager intet utan att vara säker på framgång; bilderna visa i stället hur han med sin flotta oskadd länder till Alexandria i Egypten, visa eröfringen af denna stad, eröfringen af Rosette och man måste frukta för att nästa moment skall uppenbara honom i Ostindien för att där förstöra de engelska etablissementen och krossa England.

— — — — — — — — — — — — — — —

En regndag i augusti går kungen, som återkommit från sin brunnskur i Medevi, fram och åter i sin gemåls rum på Drottningholm. Lilla drottningen sitter med händerna i knäet och ser bekymrad på honom hvar gång han går igenom hennes sängkammare. Men hon är ej bekymrad för egen del, ty af det sätt, hvarpå kungen

bemöter henne, förstår hon, att det ej är på henne han tänker, utan på de vidriga tittskåpsbilderna.

Lilla drottningen känner sig alltid besvärad och orolig af sin gemåls rastlösa trampande och skulle gärna vilja hafva honom att sitta stilla på en plats som andra människor, men då han nu en gång ej är som andra människor och inte vill sitta stilla, måste hon tåla sig. Säkerligen har han mycken oro, då han ej förmår hålla sig lugn, och lilla drottningen tänker förnumstigt, att hennes unge gemål liksom andra monarker måste på det högsta uppröras af allt det, som skett och sker, och af att allt i världen går tvärt emot alla önskningar och beräkningar.

Lilla drottningen ser bekymrad efter kungen och vill gärna distrahera honom från hans tungsinniga tankar, men hon vet ej på hvad sätt. Hon vågar ej röra sig, och hon vågar inte tala oåtspord, då han har denna dystra och pinade min. Han ser stint på henne, hvar gång han kommer in, men hon märker, att hans tankar äro långt borta — kanske i Ostindien. — Kungen har stor förmåga att skrämma människor till tystnad, då han vill, att de skola tiga.

Plötsligen stannar kungen tvärt framför drottningen och frågar:

— Sitter hon och tänker på Baden?

— Nej nej, nej, ropar drottningen förskräckt, del gör jag alldeles inte. Jag tänker på Er.

— Det var bra, svarar kungen förnöjd och klappar drottningens kind. Men jag tänkte på Baden. Jag tänkte, att då hon så mycket längtat dit, skall hon väl besöka det en gång.

— O Ers Majestät! utropar drottningen och rusar upp från sin plats med ögon, som tindra af lust. Men hon sätter sig ögonblickligen ned igen, hon tänker på att kungens ord möjligen betyda, att hon skall bli hemskickad, och hon skakar på hufvudet.

— Nej, nej, nej, jag vill inte resa till Baden.

— Det var bedröfligt, säger konungen allvarligt, därför att jag just nu gick och tänkte på att jag en gång skulle vilja besöka Baden. Jag har alltid önskat att en gång få lefva i världshändelsernas midt, och det torde behöfvas snart nog. Och Baden är ju ett vackert land, har jag hört någon säga. Jag tycker om att resa och vistas i vacker natur! Får jag inte hoppas på min gemåls sällskap, då jag reser dit?

— Baden är det vackraste land på jorden, utbrister drottningen med flammande kinder och med af ifver darrande röst. — Näst Sverige förstås, skall man väl säga, tillägger hon sakta.

Åter småler konungen. — Jag är glad, att Ni börjar trifvas så väl, säger han och begynner åter sin vandring genom drottningens rum, som ligga en suite.

— Också jag trifs långt bättre på landet och i provinserna än i Stockholm, säger kungen, då han åter stannar midt framför drottningen. Jag tycker om landsbygden, därför att den är sig lik, sådan den var i den goda tiden, och därför att där står tiden still och hvirflar ej kompassen rundt i anarkisk och vanvettig yra.

Lilla drottningen ville gärna veta hvad kungen skulle säga, om hon talade om för honom, att man lärt henne att se på världshändelserna som på bilderna i ett tittskåp, men hon vågar icke. Hon vill ju också distrahera honom från tanken på detta bedröfliga och frågar därför blygt:

— Är det inte tråkigt, då tiden står alldeles still?

— Nej, det är bara bra, svarar kungen och börjar åter sin vandring genom rummen.

Då han åter stannar framför drottningen, säger han:

I mitt eget land, som i mitt privata lif, vill jag ha lugn och ordning, och jag skall veta skaffa mig bådadera.

Han tänker på hur han lyckats att få drottningen att böja sig efter hans vilja, detta är honom det bästa omen för att han också skall lyckas med dem af undersåtarna, som äro lockade af tidens yra.

Drottningen vågar ej se upp på honom, då han säger detta, men hon tror, som han, att han skall veta skaffa lugn och ordning — också i landet.

— Och i sinom tid äfven i världen, tillägger kungen. De svenska konungarna Gustaf den andre Adolf och Carl den tolfte ha visat Europa, att Sverige vill ha sitt ord med i världen och ej låter huttla med sig. Detsamma skall jag visa. Jag har också i anledning af att engelsmännen uppbragt och beslagtagit svenska handelsskepp, som ingalunda fört kontraband, vändt mig direkt till kungen i England och upplyst honom om det oerhörda bemötande, för hvilket mina undersåtar varit utsatta. Och han kan ej annat, om han styres af rättvisa och ett ädelt tänkesätt, än missgilla sina undersåtars uppförande, lika visst som jag vore den förste att straffa och ogilla dem af mina undersåtar, hvilka vågade bryta mot någon annan makts rättighet eller mot neutraliteten genom exporterande af ammunitionsförnödenheter. På detta sätt skall England förstå, att Sverige är ett självständigt rike, som styres af en konung, hvilken gör sig en skyldighet att försvara dess rättigheter, kosta hvad det kosta vill.

Då den unge gemålen talar i denna stolta ton och sträcker på sin spensliga, raka gestalt, ser lilla drottningen blygt och beundrande upp till honom och nickar bekräftande. Hon tänker på att kosta hvad det kosta ville, gaf han ej vika i Petersburg, och hon är säker på att han alltjämt skall drifva sin vilja igenom.

Men han skrämmer henne högeligen genom att strax därefter med sträf röst och med en häftig stampning i golfvet tillägga:

— Och om det är sant, att någon har sagt, att Sverige nu nedsjunkit till en stat af tredje ordningen, skall denne någon få taga tillbaka sina ord på knä, i stoftet för mig.

— Hvem har sagt det? Väl inte jag, utbrister lilla drottningen förskräckt. Jag vet inte hvem, som kan ha sagt något sådant, tillägger hon ängsligt.

— Men jag vet hvem man påstår ha sagt det, svarar kungen, och det är alldeles tillräckligt. Jag glömmer det aldrig och förlåter det aldrig. Och om en förmäten parveny sagt detta, skall han få erfara, att ett sådant tal ej blir ostraffadt, så sant Gud lefver!

— — — — — — — — — — — — — — —

Kring general Bonaparte och hans bedrifter kretsa kungens tankar alltför mycket. General Bonaparte är kungen en förargelseklippa och han anser, att ingen människa i världen står honom i vägen som denne man. Ty har han ej bemäktigat sig den roll, som Gustaf Adolf bestämt åt sig? *Han* är hjälten, som alltid öfverraskar och förbländar världen med sina segrar, som efter sin vilja ordnar länders gränser och länkar folkens öden, och hvars lycka och framgångar äro så öfvernaturliga, att enhvar måste häpna och tänka: den mannen står under en högre makts beskydd och hägn.

Vore general Bonaparte ej i franska republikens sold, ginge hans segrar ut på återinsättandet af Bourbonerna på deras fäders tron, skulle Gustaf Adolf ej ett ögonblick tvifla på att den Högre Makt, som hjälper generalen, är af godo och att han blifvit utkorad att bana vägen för en än större hjälte och konung, som Gud kallar till sin stridsman, då tiden är inne. Som det nu är, förbryllar hans uppträdande och segertåg genom världen kungen på det högsta. Han förstår ej Guds mening med denne man, som han måste beundra och

afsky på samma gång, och då han hör talas om någon ny framgång, som general Bonaparte vunnit, utropar Gustaf Adolf i sin ensamhet: »Herre, huru länge skall du så platt förgäta *mig?*»

Men nu på sensommaren komma underrättelser från den levantinska krigsskådeplatsen med den hugnesamma och tröstfulla tidning, att den franska flottan vid den egyptiska kusten lidit ett svårt nederlag i en trenne dagars sjöfäktning mot engelske amiralen Nelson. Kungens hjärta blir som befriadt från ett martryck, och hans lynne ljusnar oändligen, då han tänker på att stunden nu ändtligen är kommen, då lyckan vänder sig från den franska republiken. Då general Bonaparte genom flottans nederlag går miste om kommunikationen med Frankrike, känner kungen sig förvissad om att den egyptiska expeditionen är dömd till undergång, att general Bonaparte skall förlora lifvet och att en gräns ändtligen är satt för hans tilltagsna bana.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hofvet roar sig på Drottningholm denna höst under enkla och föga kostsamma nöjen. Kungen vill ej veta af några dyrbara förströelser, utan förhåller drottningen, att han och hon måste föregå landet med exempel af den högsta sparsamhet, ty tiderna äro alltför dåliga. Sjökriget mellan Frankrike och England har redan förorsakat Sverige stora förluster för dess handel, dessutom hotas vi af missväxt, ty under hela maj, juni och juli månader har rådt den hiskligaste torka.

Hofvet roar sig således på det anspråkslösaste med improviserade karusellridter hvarje förmiddag i den engelska trädgården på Drottningholm. Pris utdelas till dagens segervinnare, men äfven dessa äro af det anspråkslösaste slag och bestå af en kokard, sydd af prisgifvarinnans för dagen egen hand och i hennes färger.

Förut har kungen ej velat deltaga i dessa nöjen. Efter underrättelsen från Egypten är humöret så mycket lättare, att han gör det på drottningens bön och af egen håg att visa henne, hur väl han tager sig ut i dessa ridderliga idrotter, som utgöra en sådan ypperlig skola till allvarliga fäktningar och segrar, som snart nog kunna stunda. Kungen åtrår mycket att bli segervinnare i dessa tornerspel, och en dag blir han det också. Som detta varit att förutse hafva damerna förberedt sig genom att i förväg beställa verser af skalden Leopold för att därmed öfverraska Hans Majestät, då priset lämnas honom.

Också blir det till stort jubel, då en vacker septemberförmiddag kungen tager de flesta ringar och turkhufvuden.

Prisutdelningen sker på själfva karusellplatsen, rundt hvilken äro utsatta stolar och fåtöljer för damerna med unga drottningen i deras midt.

Det är grefvinnan Rålamb född Düben, som skall utdela priset, och hon träder fram ur damernas midt för att göra det. Det är sed, att kavaljeren vid detta tillfälle knäböjande mottager kokarden ur damens hand, och de församlade äro mycket nyfikna att få se huruvida kungen tänker följa detta bruk eller ej. Man parerar hviskande härom.

Men kungen gör det ej. Han anser det icke förenligt med sin värdighet att böja knä inför en undersåte, vore denna än en vacker dam, och han förblir därför stående, då grefvinnan Rålamb med väl spelad förvirring fäster kokarden på hans bröst och med smickrande emfas reciterar de Leopoldska verserna.

Om undersåtars vördnad nekar Att gifva Er det pris, som blir det ej för Er, Så lägger skådarns dom det likväl rättvist ner För segraren i dessa lekar.

Det gifves tvenne pris i dödligheten blott Med värde nog, min kung, att Er belöning blifva: Historiens, som framtiden skall gifva, Och skönhetens, som Ni har redan fått.

Kungen ser gladt öfverraskad ut, han rodnar, bugar sig, då fanfarerna ljuda och handklappningarna skalla. Af alla damerna klappar lilla drottningen längst och lifligast.

Hennes gemål går fram till henne och frågar om hon också förstått den vackra hyllningen, som ägnades henne. Hon skakar på hufvudet och svarar:

— Nej, svensk vers förstår jag ännu inte.

Kungen gör sig nu den mödan att begära den Leopoldska versen af grefvinnan Rålamb och att själf öfversätta den på franska för drottningen.

Hon småler förtjust, då kungen öfversätter orden:

»Och skönhetens, som Ni har redan fått» —

Man parerar hviskande om Hans Majestät skall reparera sitt ochevalereska uppförande nyss genom att böja knä för sin sköna drottning.

De, som hålla emot, vinna. Hans Majestät gör det icke.

———

XVI.

Det väntade barnet.

Kungen grubblar mycket öfver hur århundradets sista år skall sluta. Han försöker se framåt till en stor lyckohändelse. Men denna är ej att förvänta förrän i slutet af året, och kungen, som är en sådan dålig väntare, skulle vilja gifva mycket till för att få veta om hans och landets hopp skall gå i fullbordan.

Under tiden är han mycket öm mot drottningen, som är förtjust öfver all den ovana uppmärksamheten och skulle tycka allt vara förträffligt beställdt, om hennes gemål blott ville hålla sig litet lugnare och ej plåga sig och henne med utspekulerandet af de allra besynnerligaste tecken och händelser, hvarpå skall bero om det barn, som de båda glädja sig åt och vänta på, skall blifva till lycka eller ej. Det är en tronarfvinge kungen åtrår med en så brinnande lust, att han jämt och ständigt pinar sig och drottningen med att säga: »Det blir en prinsessa, det blir säkert en prinsessa.»

En vacker julidag sommaren sjuttonhundra och nittionio, promenerar drottningen vid kungens arm i Drottningholms park. De äro utan uppvaktning och ha gått tysta en lång stund, då kungen plötsligen stannar och säger:

— Visste jag blott om det blifver en prins eller prinsessa! Jag skulle hålla en kronprins födelse som ett lyckotecken, men det blir en prinsessa naturligtvis. Hvarför skulle det icke bli en prinsessa?

— Hvarför skulle det ej bli en prins, frågar drottningen, det ville jag just veta? Den som tror på motgång, får motgång, och den, som tror på lyckan, har lycka, det se vi väl denna tid det eklatantaste bevis på.

— Menar Ers Majestät denna general Bonaparte? frågar kungen stelt.

Drottningen nickar. — Ja, just honom. Han inbillar folk, att han har lyckan med sig, äfven om han röner motgångar, och folk tycker om människor med lycka, brukar min mor säga. Men vi skola inte tala om något tråkigt just nu. Här är så vackert. Där borta stå prästkragar, en hel klunga. Var så artig och plocka mig en riktigt stor. Den är bra. Tack! Vill Ers Majestät börja eller skall jag?

— Inte jag. Det är ju barnsligheter.

— Jo börja ni, för min skull. När jag ber så väl. Ja är en prins, nej en prinsessa.

Kungen går alltjämt långsamt framåt med drottningen, som smyger sig alldeles intill honom, och som passar på att han ordentligt plockar blad efter blad från den hvita prästkragen, som han håller i handen.

Leken griper kungen mot hans vilja. Han bleknar af ifver och spännande förväntan, då han börjar: Ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej.

— Vänta ett ögonblick, säger drottningen. Jag blir så ängslig. Hvad får jag, om det blir ja?

— Om det blir en prins, skall ni få det vackraste juvelgarnityr jag kan skaffa er. Det har Ni mitt ord på. Ja, nej, ja, nej.

— Nej vänta. Blir Ni och ert folk alldeles förfärligt onda på mig, om det blir en prinsessa?

Kungen tänker efter ett ögonblick.

— Nej, jag blir inte ond på er, det vore ju orättvist, ni rår ju inte därför. Men för folket kan jag naturligtvis ej svara —

Drottningen har tvärt stannat.

Kungen står med den halfsköflade prästkragen i handen och ser på henne.

— Hvarför blundar Ni? frågar han.

— Det är bara några blad igen, och jag vågar inte se efter hur det blir.

— Ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej. Det blef nej, säger kungen dystert och bortkastar blomstjälken, på hvilken blott de små gula diskblommorna kvarsitta. Jag sade er ju, att det skulle bli en prinsessa.

— Gif hit den där prästkragen, som står därborta, ropar drottningen, och då kungen ej genast gör, som hon säger, stampar hon med foten och ropar: nå, nå, nå!

Konungen rör sig ej ur fläcken, utan ser på sin gemål med rynkade ögonbryn.

Drottningen lägger hufvudet på sned, kisar med de vackra ögonen och skrattar så, att de små framtänderna lysa mellan de röda läpparna.

— Jag ber så mycket om ursäkt. — Vill Ers Majestät vara så god och gifva mig den där blomman?

Kungen plockar blomman och ger henne den. — Hvad tjänar det till? säger han. Det blir en prinsessa i alla fall.

— Det får jag först se. Ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej.

— Det blir nej.

— Tyst! Ursäkta, jag menade inte tyst, naturligtvis. Jag menade bara: var så beskedlig och ge sig till tåls ett ögonblick!

Drottningen trutar ut med sin lilla förtjusande mun, medan hon för hvarje hvitt blad, hon rycker loss, säger: ja, nej, ja, nej, ja.

— Nu ryckte ni bort två blad, säger konungen, som noga passat på.

— Visst inte. Det var alldeles rätt. Nej, ja, ja, ja, ja. Ser ni, det blef ja.

— Ers Majestät tog två blad på en gång, insisterar kungen. Det var inte rätt.

Drottningen höjer på axlarna. — Då göra vi om det igen. Vet ni hvad vi göra. Vi rycka bort hvar sitt blad, så blir det rättvist. Där är en prästkrage. Tag hit den! Var så nådig och ge mig den, menade jag.

Drottningen har satt sig på en bänk, och då kungen kommer med blomman, sätter han sig bredvid henne och lägger armen sakta om hennes lif.

Drottningen håller prästkragen i sin vänstra hand och rycker bort det första bladet. — Ja, säger hon utmanande.

— Nej, säger kungen och rycker bort nästa blad, och så går det undan för undan, tills den hvita blomkransen är sköflad och drottningen ropar sitt — Ja, ja, ja! Lefve Hans Kungliga Höghet kronprinsen! Hvarpå hon tager af sig sin stora sufletthatt och svänger den vid de rosenröda hakbanden.

— För all del, Ers Majestät! Någon kunde höra er. Och om någon såge oss — kungen ser sig omkring — skulle han taga oss för två små barn.

— Ja, hvad äro vi egentligen annat, säger drottningen lekfullt. — Jag är aderton år och ni är ännu inte tjuguett.

— Jag är inte något barn, svarar konungen stelt. Skola vi inte vända om till slottet nu?

— Å Ers Majestät, jag orkar gå mycket längre, om jag blott får hänga mig på er arm med hela min tyngd.

— Gör det, säger kungen och rätar på den spensliga gestalten. — Jag är mycket stark.

— — — — — — — — — — — — — — —

Allt sedan första juli har hofvet vistats på Drottningholm, och kungen har blott i september gjort en kort resa ned till Carlskrona för att närvara vid ett örlogsskepps löpande af stapeln. Men redan i början af oktober sker inflyttningen till hufvudstaden, ty efter läkarnas utsago kan drottningens nedkomst vara att förvänta hvilken dag som helst efter den femtonde i denna månad. Detta är ett ganska oförsiktigt uttalande af läkarna, ty från och med den sagda dagen väntar den metodiske unge kungen barnets födelse stundligen och skulle plåga ihjäl drottningen med sin otålighet, om inte drottningen, som har mycket sinne for det löjliga, toge saken från den skämtsamma sidan. Så snart hon är allena med kungen, pekar hon högtidligen på salongernas pendyler eller tar upp sitt eget pärlboetterade lilla ur och håller det framför kungen, skakar på hufvudet och säger:

— Prinsen är inte det ringaste precis. Hvem har han det af?

— Inte af mig, svarar kungen prompt. *Jag* är precis på sekunden.

— Och jag har fått lära mig att vara det på minuten, svarar drottningen. Och det får *han* nog också göra, om jag känner Ers Majestät rätt, tilllägger hon skrattande.

Men allt efter som dagarna gå, börjar drottningen bli orolig öfver att hon låter kungen vänta så fasligt länge, och själf tycker hon det är alltför penibelt, att ej blott hon och kungen, men hela hofvet och hela landet väntar.

För att förströ de långa aftnarna ber hon kungen att få sitta inne hos honom i hans arbetsrum. Hon lofvar att göra nytta och vara tyst som en liten råtta, blott kungen tillåter, att hon får vara med honom. Och hvarje afton sitta de två tillsammans till nära midnatt. Kungen läser tyst och samvetsgrannt noga igenom hvarje blad, som drottningen räcker honom, och undertecknar det med sitt stora raka Gustaf Adolph, hvarpå drottningen strör guldsand på namnteckningen och lägger bladet i den sirligaste ordning på klaffbordet framför sig — kungen passar noga på att intet blad skjuter fram under det andra — hvarpå hon räcker kungen ett nytt blad att underteckna.

Men alltmera börjar kungens stora otålighet öfver det långa dröjsmålet smitta drottningen, fast hon till fullo uppskattar sin gemåls beskedlighet att ej alltför mycket förebrå henne, att man redan är inne i november, utan att någonting sker. Till all lycka för drottningen blir kungens uppmärksamhet förströdd från hennes obegripliga brist på punktlighet genom tidningar från Paris. Men tidningarna äro vidriga och förändrar kungens lynne från den höga graden af otålighet till den högsta graden af missnöje.

Underrättelserna äro daterade Paris den fjortonde oktober och lyda:

»I Redakteuren för i dag berättas med officiell visshet, att general Bonaparte återkommit till Europa och Frankrike. Den 9 oktober har general Bonaparte i sällskap med generalerna Berthier, Lannes, Marmont, Murat, Andrewszy samt medborgarna Monge och Berthollet anländt från Egypten till Freyus i Södra Frankrike mellan Toulon och Nizza. Han mottogs af en myckenhet människor under utrop af Lefve Republiken! Han har lämnat armén kvar i Egypten uti en ganska god belägenhet. Bonapartes oförmodade återkomst till Frankrike anses såsom en stor seger.»

Då kungen läser detta, sitter han en stund orörlig i djupaste eftertanke, hvarpå han säger högt för sig själf:
— Om bara drottningen hunnit före honom. Nu vet jag säkert att det blir en prinsessa.

Kungen inser nog, att det är omöjligt att utgrunda något verkligt samband mellan dessa händelser, den nyss timade i Frankrike och den väntade i Sverige, men han har så länge vant sig vid att tänka på general Bonaparte som hindret för sin framgång och lycka i världen, han har så länge stirrat sig solblind på det bländande kometliknande sken, som han så ofta tycker ha korsat hans bana, att han numera ej kan låta bli att tro, att, då det går Bonaparte väl, måste det gå honom illa. Han har hoppats och önskat med stigande oro, att hans barn skall hinna födas under ett ögonblick af lugn och ro, då tanken på denne Bonaparte ej upptager och uppfyller honom själf och hela världen — Men nej —

Kungen går in till drottningen, som på uppsynen genast märker, att något är på färde. Hon vågar ej fråga hvad som står på, men kungens envisa tystnad gör henne sjuk af nyfikenhet och oro.

Kungen står midt i rummet alldeles orörlig, ty läkarna ha antydt för Hans Majestät önskvärdheten af att han denna tid ej alltför mycket promenerar fram och åter inför drottningen, som sagt sig oändligen inquieteras häraf. Men denna orörlighet är också högst penibel, och drottningen utropar häftigt:

— Hvad har händt? För Guds skull, säg hvad det är?

Kungen vänder sig tvärt om: — Bonaparte har återkommit till Europa, svarar han.

Drottningen låter höra ett lättnadens Å! Hon har inbillat sig, att konungen erhållit sorgliga nyheter om hennes familj i Baden.

— Det blir en prinsessa, tillägger konungen i sin mest påståliga och missnöjda ton.

— Hur kan Ers Majestät så bestämdt veta detta? frågar drottningen ifrigt.

— Därför att Bonaparte har återkommit till Europa.

— Å! utbrister drottningen ännu en gång. Hon förstår ej hvad annat hon har att säga.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Några dagar senare är drottningens stund inne. Det är en svår och långvarig barnsnöd, som varar öfver tjugufyra timmar. Vid tvåtiden på natten till den nionde november födes en son till konungen.

Då Gustaf Adolf får höra, att en tronarfvinge är kommen, kan han ej få fram ett ord, utan står en lång stund som förtumlad med hopknäppta händer, medan saluten dånande förkunnar för hufvudstaden, att nu är Sveriges kronprins född. Då barnet visas för honom, stirrar han en lång stund på det, som kunde han ej fatta, att detta är verklighet. Han försöker tänka på att hans brinnande böner äro uppfyllda, att alla dåliga aningar äro bragta på skam, att han har en son. Han lägger handen öfver sina ögon och rör läpparna sakta ...

Innan kungen låter de närvarande aflägga lyckönskningar och beskåda det kungliga barnet, jämkar han med darrande hand till rätta det blå bandet, som fästs på den nyföddes linda. Så beger han sig lyst af facklor, med änkedrottningen och hertiginnan till Storkyrkan, hvarest biskopen, doktor Flodin, förrättar tacksägelsen och Te Deum afsjunges.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Man sätter den lille kronprinsens vagga i en stor täcksläde. Lille kronprinsen skall åtfölja sina höga föräldrar till Norrköpings riksdag och till kröningen därsammastädes. Lille kronprinsen är blott ett par månader gammal, och kölden är oerhördt stark den dagen, då resan börjar, och många förmena, att det vore klokare och bättre att lämna det späda barnet hemma i Stockholm än att släpa det med på resa vintertiden. Men kungen vill partout hafva kronprins Gustaf med. Det är en viktig och svår tid, som stundar, och den unge kungen tror, att den lille sonens medvaro måhända bringar honom lycka.

Helt lyckofullt har det visserligen ej varit sedan kronprinsens ankomst till världen. Tvärtom har hans födelse firats med pöbelupplopp i Göteborg, i Malmö, i Norrköping och i Linköping. Äfven i Uppsala ha de mest bedröfliga excesser och oförskämda tilltag passerat, utslag af den sig alltmer utbredande jakobinismen och revolutionsyran, anser kungen, om man ock gör sig flit med att rapportera andra orsaker. Detta har händt i det egna landet, medan ute i världen general Bonaparte tillskansat sig högsta makten i Frankrike under den blygsamma titeln af förste konsul. Ännu har han visserligen ej djärfts sätta sig på Bourbonernas tron, men huru länge skall det dröja, innan denna profanation sker, ingenting tycks kunna förhindra den, såvida ej Europas monarker nu i yttersta stund sammansluta sig. Men för att Gustaf Adolf och hans folk skola kunna vara med och spela den roll Försynen åt dem bestämt vid detta tillfälle, måste denna riksdag vara lyckligen öfver, ty vid den skola rikets finanser ordnas och kröningen ske. Gustaf Adolf hoppas, att den signande oljans utgjutande öfver hans hufvud också skall varda honom en invigning till det höga kall han har att fylla i världen som rättens och ordningens försvarare.

Lille kronprinsen skall vara med och bringa lycka.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Då Hans Majestät i medio af juni återkommer till Stockholm från riksdagen och kröningen i Norrköping, är han i starkt tvifvelsmål om lilla kronprinsen är det lyckobarn, som han borde vara. Ty visserligen har kungen fått sin vilja genomdrifven på riksdagen, men efter de mest upprörande och pinsamma debatter och uppträden af unga hetsiga män med jakobinska tänkesätt, och han har visserligen blifvit krönt, men under en följd af de största motigheter; först drottningens sjukdom, som nära på föranledde uppskjutandet af kröningen. Så den hiskliga väderleken med snöglopp och hagelskurar under processionen till kyrkan,

kröningshästens trilskhet, då den ej ville gå förbi en viss punkt, hvilket nödsakade kungens afstigande och bestigande af en annan, ej utsirad häst, så kronan, som var alltför stor och vid minsta rörelse hotade att falla af och som därtill skafde hål i pannan, så riksbanerets stång, som brast vid hyllningen — — — —

Men i alla händelser var det nog väl, att kronprinsen fördes med till Norrköping. Hvem vet hur det i annat fall hade gått?

(Slut på förra delen.)

Innehåll:
